

27
1979

ԹՈՒՂԹ

ԵՐԿՆԵԼՈՅՆ

Պօղոսի Տարօնացոյ Ցաղիօղ
Ախոյեան Վարդապետի · Ընդ դեմ
Մահմէտեան Հուսոմ Փիլիսոփային։

Տպագրեցեալ ՚ի Հայրապետութէ
Սէյ Էջմիածնի Տեառն Մ ենաստ
ոս Հայոց՝ Ներքնագլուխ, Սրբազան
կաթուղիկոսին։

Ընդ ՚ի Պատրիարգութէ Սրբոյն
Սահմայ Տեառն Ցակոբայ Ընտ
րեան Վարդապետի։

Ընդ ՚ի Պատրիարգութէն Կոստան
դնու Պօլսոյ ՝ Տեառն Գրիգորի
Ազգեան Բարեւնապետի · և Ի բա
ժանէ ՝ Սրբին։

Առդեամբք Ա.պուշխեցի Հովհաննէս
հանդուցեալ Մհտի Պաղտասարի
Արդուցն ՝ Մհտի Խաչատուրին, և
Գրիգոր Ղազարին։

՚ի Թուին (ՌՄՀ։) Հ Ապրիլի (Զ։)

❋ Աստուածաշունչ։

Նախնի և աննրման Գիտութիւն այս, ոչ է
կատարած գովասանութեան, զի ինքն
ինքեան բաւական գովասանու-
թիւն է, որպէս յայտ է ամենայն
քաջահմուտ Ընթերցողիւ։

Ոչ ոք միայն ի մէջ Հայոց, այլ և ի մէջ
Յոռոմոց և Ֆրանկաց՝ տեսեալ է իմ եր-
եք զայսպիսի Գիրք մի, որ ի վերայ մի մի-
այն բանի՝ զայնքան յաճախ վկայութիւն
Ընծաշունչ գրոց և սրբ Հայրապետաց, բար-
գեալ և դիպեալ ունելոյ, և այնքան ճոռոմ
բանութեամբ հարպաստանալ և յաղթահա-
րեալ լինիլն զհակառակորդս, որքան այս
Գիրքս առնէ։ Մանաւանդ վկայութիւնքն
Լևոնի՝ զորս յառաջ բերէ՝ վասն ցուցանե-
լոյ զնախորդական հերձուածս նորա, ամենևին
ին բաւորք և ճշմարիտք են, նոյն և նմանք՝
Յոռոմերէն թարգմանութենէն։ Ցօմսր անուշա
նեալ թղթոյն նորա, որ գրեալ կայ ի մէջ
գործոց գրոցն Վաղկեդոնի ժողովոյն։

պետին ։ ❋ Կեանք մարդոյ ՝ փորձութիւն է
կոչմանէ, որ ըստ վկայութեան Յոբայ նահատ Յոբայ 7, 1,
և մեք կարօղ եմք ասել այժմ ՝ի վերայ նորոյս
հեթանոս, և ուստի զգործս նոցա ։ Այսպէս
Իսրայէլին մերոյ ՝ լալով աղաղակով, թէ Աստ
նակեցաք ընդ երկաբնակաց, և ուսաք զգործս
նոցա ։ Բայց պարտիմք գիտենալ և ՚ի միտս
ձած հոռոմք են։
Ընկերդ, որ յառաջ քան զիսառնիլն մեր ընդ
հոռոմոց և երկաբնակաց, Աստուածաբեր Եկե
ղեցւոյն մերոյ ՝ ամենևին ճշնաճորք և սրբ
են եղեալ ։ Քանզի ՝ եթէ ոչ լիներ այսպէս,
ապա զի՞նչ կարէր այս Երանելիս ՝ այս
չափ համարձակութեամբ յանդիմանել և կըշ
տամբել զմեղս կարգաւորացն Հոռոմոց։
Ո՞չ ապաքէն կարօղ լինէին և հոռոմք ՝ պա
տասխանել և ասել. միթէ և կարգաւորքն
ձեր ՝ լաճագոյն են քան զմեր կարգաւորսն.
որպէս այժմ կարօղ են ասել ։ Բայց ՝ վա՛ զի
ոչ կարօղէին յայնժամ հոռոմք այսպէս պա
տասխանել, վասն այնորիկ և այս Երանելիս՝
այսչափ համարձակի ընդ դէմ՝ նոցա ՚ի կող
մանէ մեղաց ։ Արեամն ՝ որպէս երբեմն Սաղ սաղմոս
մոս երգուն լայր և ողբայր ՚ի վերայ հընոյն 105, 35,
Իսրայէլի ՝ ասելով. թէ ❋ Խառնակեցան ընդ
հեթանոս, և ուսան զգործս նոցա ։ Այնպէս
և մեք կարօղեմք ասել այժմ ՚ի վերայ նորոյս
Իսրայէլին մերոյ ՝ լալով աղաղակով, թէ Աստ
նակեցաք ընդ երկաբնակաց, և ուսաք զգործս Յոբայ;
նոցա ։ Բայց պարտիմք գիտենալ և ՚ի միտս
ձած հոռոմք են։
Ընկերդ, որ յառաջ քան զիսառնիլն մեր ընդ
հոռոմոց և երկաբնակաց, Աստուածաբեր Եկե
ղեցւոյն մերոյ ՝ ամենևին ճշնաճորք և սրբ
են եղեալ ։ Քանզի ՝ եթէ ոչ լիներ այսպէս,
ապա զի՞նչ կարէր այս Երանելիս ՝ այս
չափ համարձակութեամբ յանդիմանել և կըշ
տամբել զմեղս կարգաւորացն Հոռոմոց։
Ո՞չ ապաքէն կարօղ լինէին և հոռոմք ՝ պա
տասխանել և ասել. միթէ և կարգաւորքն
ձեր ՝ լաճագոյն են քան զմեր կարգաւորսն.
որպէս այժմ կարօղ են ասել ։ Բայց ՝ վա՛ զի
ոչ կարօղէին յայնժամ հոռոմք այսպէս պա
տասխանել, վասն այնորիկ և այս Երանելիս՝
այսչափ համարձակի ընդ դէմ՝ նոցա ՚ի կող
մանէ մեղաց ։ Արեամն ՝ որպէս երբեմն Սաղ սաղմոս
մոս երգուն լայր և ողբայր ՚ի վերայ հընոյն 105, 35,
Իսրայէլի ՝ ասելով. թէ ❋ Խառնակեցան ընդ
հեթանոս, և ուսան զգործս նոցա ։ Այնպէս
և մեք կարօղեմք ասել այժմ ՚ի վերայ նորոյս
Իսրայէլին մերոյ ՝ լալով աղաղակով, թէ Աստ

յաշխարհ, ոչ թէ վասն բառնալոյ ամենևին
զփորձութիւնն, որով հետև այս է ի սկզբանէ
սահմանեալ եռութիւնն մարդկային կենաց. այլ
ևս յաշխարհ միայն վասն նոճաղեցուցանելոյ
զփորձութիւնն. որով հետև տեսանեմք, որ
յետ առաջին գալստեանն Քրիստոսի, ոչ թէ ամ-
նևին բարձաւ փորձութիւնն, այլ միայն նոճաց-
եցաւ: Զառաջ քան զգալուստն Քրիստոսի ընդ-
հանրական փորձութիւնն աշխարհիս կրառապաշ-
տութիւնն էր. իսկ յետ գալստեանն Քրիստոսի, տես-
անեմք, որ հերձուածողութիւնն եանց ի տեղի
կառապաշտութեանն. որպես և վկայեն ամենայն
նախագուշակութիւնքն Քրիստոսի և Առաքելոց՝ վա-
գալստեանն հերձուածոց և հերձուածողաց,
եթե ի մէջ Ազգաստանին, և եթե ի մէջ
Թղթոցն Առաքելոց. և ընթեռնումք ևս ի
մէջ Եկեղեցական Պատմութեան, ևտեսանեմք
աչօք մերովք նաև ի ժամանակիս մերում:
Տէրն մեր Քրիստոս ասէ: Յանեցաւ արքայու-
թիւնն երկնից՝ առն, որ սերմանէ զբարին ա-
րի՝ յագարակի իւրում. և ի քուն լինել
մարդկան, եկն թշնամին նորա, և ցանեաց ի
վերայ զորոմն ի մէջ ցորենոյն՝ և գնաց: Իսկ
երբ ուսաւ խոտն՝ և արար զպտուղ, ապա
երևեցաւ և որոմն: Մատուցեալ ծառայքն
Տանուտեառն՝ ասեն ցնա. Տէր, ոչ սերմն
բարի սերմանեցեր յագարակին քումմէ՝ արդ
ուստի ունիցի զորոմն: Իսկ նա ասէ ցնոսա.
այր թշնամի արար զայն: Ասեն ցնա ծառայքն

Մատթէոս 13, 24

կամիս զի երթիցուք քաղեսցուք զայն ՚ի բաց։
Եւ նա ասէ ցնոսա . Ա՛ռ , գնացէք ինքեանք
զորոմն , և զցորեանն ընդ նմին ՚ի բաց խլեցէք .
Թայլ տուք երկոցունցն աճել ՚ի միասին մին-
չեւ ՚ի հունձն . և ՚ի ժամանակի հնձողն
ասացից հնձողացն . քաղեցէ՛ք նախ զորոմն , և
կապեցէք զայդ ՚ի խրձունս առ ՚ի յայրել ,
և զցորեանն ժողովեցէ՛ք ՚ի շտեմարանս իմ։
Ցետոյ մատեան առ նա ՝ աշակերտք նորա ,
և ասեն . Ա՛ստուած մեզ զառակ որոմանցն ասա-
րակին ։ Ա՛յն պատասխանի եւտ ՝ և ասէ ցնոսա ։
Ո՛ր սերմանէ զբարի ՝ ի՞ Որդւէ մարդոյ .
և ագարակն ՝ աշխարհս է . սերմն բարի ՝ նո-
քա են , որք որդիք արքայութեան են . իսկ
որոմն ՝ որդիք չարին են , և թշնամին որ վա-
րեայ զայն ՝ սատկ է , և հունձն ՝ կատարած
աշխարհիս է , և հնձողքն ՝ հրեշտակք են . ոյլ
ժողովի որոմն ՝ և ՚ի հուր այրի , այնպէ եղիցի
և ՚ի կատարածի հ֊ի։ առաքեսցէ Որդի մարդ
զհրեշտակս իւր , և ժողովեսցեն յԱ՛ւրքայ
ութէն նորա ՝ զամենայն գայթակղութիւնս ,
և զայնոսիկ որք գործեն զանօրէնութիւն , և
արկցեն զնոսա ՚ի հրնոյ հրոյ , անդ եղիցի
լալ և կրճտել ատամանց ։
Ա՛ստ ՚ի Մատթէոսէ ։
Ո՛ղորմի՛ աստ
ա՛ռ կրկին
11, 19,
աւետ՛ի
Սրշանակեա զայս խօսքս ՚ի սիրտս ՝ որ ասէ .
Թայլ տուք երկոցունցն աճել ՚ի միասին մին-
չեւ ՚ի հունձն ։ Եւ զպատճառն ՚ի՞ր ՝ գրեալ է
Պօղոս առաքեալ ՝ ասելով . ❀ Հերձուածք
լինելոց են ՚ի ձեզ , զի որք ընտիրքն երեան ՚ի ձեզ ՝
Եւ

դրժոխոց (որք են թագաւորութիւնք կռապաշտից) դրութիւնք, եթէ Քրիստոս որ ասաց, դրուն-
էին այսպէս կատարին երկաքանչիւր մարգա-
պետ և տիրապետէ մինչև ցայսօր:
մեծին Աւետեաց՝ փրճացաւ արիւսութիւնն,
նոյն ժամայն ծընաւ նեստորականութիւնն,
բիւսական տեսանել: Ընդ յորժամ օգնութիւն
զի և ինքեանն ընկղեցին զարմացաւ զինքն ա-
այնպես տիրապետեաց ի մէջ ընկղեցոյ, մինչ
ռամիկ որդւոց և թոռանցն Կոստանդիանոսի՝
ժամայն ծընաւ հերձուածն արիոսի, և ձե-
րեցաւ՝ դարձմամբն Կոստանդիանոսի, նոյն
ժամայն որ կրոնապաշտից հալածուածն դադա-
Ընթերցիր զՊատմութիւնս, և տես, որ նոյն
Յայտնութեանն Յովհաննու:
յաւիտենականաց, որպէս գրեալ է ի մէջ
հատս և յօրէնս Քրիստոսի, և ընկալցին զպըրսակն
ի հերձուածողաց, ընտիրք գտանիցին ի հա-
հանապազ՝ նեղութիւնս և փորձութիւնս կրելով
նալոցք են ի վերայ ընտրելոց, որպս զի սոքա՝
սանգամ գալուստն Նորա, հերձուածք՝ ուշ
միայ դալոցք, այլ և բազմանալոցք, և զօրա-
ի յառաջին գալստենէն Քրիստոսի, մինչև ի մե-
յայտնի լինի, որ
յայս ամենայն բանիցս՝ յայտնի լինի, որ
ասէ, թէ Խորհուրդն անօրինութեան՝ արդէն
իսկ զօրանայ:
ընտրեալք: Ընդ Պօղոս առաքեալ վերըստին
թէ բազումք են կոչեցեալք, և սակաւք են
Ընդ ջրն մեր Քրիստոս յառաջմանէ ասացեալ եր,

ըստ տեսլեանն Դանիէլի) մի՝ յաղթահարես-
ցեն զ[ի]կեղեցի իմ. և եթէ Պօղոսի առաքե-
լոյն որ ասաց. Հերձուածք լինելոց են ի ձեզ,
զի որք ընտիրքն էցեն ի ձեզ, երևեսցին։
Ուրեմն ամենայն ընտրելոց և ուղղահաւատից
գործն և ջանքն՝ այս լինելոցն է, զի միշտ և
հանապազ օգնեսցեն միմեանց, և հաստատես-
ցեն զմիմեանս ի յուղիղ հաւատս Քրիստ.
Աւարտեալ քարոզելով եգրեալով ընդ դեմ
հերձուածոց, և Աշխարհականքն տպագրել
տալով և ձրիբն բաժնելով զգրեանս Հայրա-
պետաց և Աւարտապետաց մերոց։ Որոց միոյն
և գրչախաւրն՝ այս երանելի Պօղոս տարօնա-
ցին՝ է՛, որոյ գիրքն՝ զնըմանն իւր ունջ ու-
նի, և ունջ կարէ ունել։
Աղաչեմք ուրեմն զամենայն Լուսաւորչադա-
ւան Քրիստոնեայս, զի մի՛ ձանձրասցին իւ-
րաքանչիւր ոք գրնել զայս աննըման Գիրքս,
և ինքեանք ընթեռնուլ. և այլոց ևս ընթեռ-
նուլ տալ. զի այսպէս յաղթեալք զիւրաքա-
թիւնն հերձուածողութեան, և տեսեալք եթէ
ի յրնթերցանել Գրոցդոյս, և եթէ ի յրն
թերցանել Տարցանց գրոցքին սրբոյն Գրի
գորի Տաթևացւոյն, և եթէ ի յրնթերցանել
քրսան Սրշանայն հերձուածողաց, զոր գրը-
եալ եմք ի մէջ Ա[ի]ձաբանութեան Գրոցդոյն
մերոյ, որ անուանի՝ Ա[ի]րշավարիս Սրշանա-
կութիւն Յանդուգնութեան և Հերձուածո-
ղութեան. տեսեալք, ասեմ՝ ի յրնթերցանել

Գլուխս այսօրիկ, որ երկաքնակ փորձիչքն՝
միշտ և հանապազ և յամենայն ժամանակի, մի
ևնոյն կերպիւ եղեալ են, այս է՝ Խաժմոլք,
Խաբեբայք, Կեղծաւորք, որք ուտեն զտունս
այրեայ, և այլն. և այսպես հեռանալով՝ ի
նոցանէ, ազատեսցին՝ ի յորոգայթից սատանայ.
և Ընդրանկաց Ընկերացն հեռևելով, ի
վերջն՝ Արկնեց Աբբայութեանն արժանի
եղեսցին ամենեքեան

Ամէն։

❁

❁

Լիւր Որդեակ խըրատու Նօր քոյ, և մի՛
մերժեր զՕրէնս Մօր քոյ. զի Պըսակ
շնորհայ ընկալցիս՝ ի Գլուխ քոյ,
և Մանեակ ոսկի՝ ի
Պարանոցի
քումմ։

❁

❀ Սոնետք ❀

Ղազեաց կաթուղիկէ Առաքելական
Վերնատակաց և հարանցեալ սուրբ
Ընկերին։ Երաց զծածկեալ դանձն
իւր յաւիտենից։ և վասն հարեալ բարձրաբաց
ըոզ բարբառով, և եկեալ կացեալ յատենի
աստարիելին, և եդեալ մարտ ընդ դէմ ժողո
վոյն քաղկեդոնի, և պայծառացեալ պարծա
նօք քաջացեալ ըստ բանի, հանդերձ երիւք
վկայիւք։ Քաջացեալ ըստ հօտապետին ան
մոռոյ Յէ Քէ։ ոյք հրամայեցաք ի սբ Ընկե
տարանն թէ, յերկուց և յերից վկայից՝ հաս
տատեսցի ամ բան. որ ինչ յերկինս, և որ յերկ
րի։ այսինքն, զդասս Առաքելոցն և զսրբոց
Մարգարէից, հանդերձ վերին ազդեցութե՛ն՝
զոր ամրական հաստատութե՛ն հիմնարկեցին
Մարգարէքն, և բարձրացուցին սբ Առաքեալքն։
զարդարեաց Քրիստոս ընդհատու սուրբ
Ընկերարանն։ հաճատարմացուցին երջան
նիկ ընտրեալ զդասս սրբոց Հայրապետացն
որ ի Սիկիա, և ի Կուսանդնու պօլիս
Ստեփանոս Ժողովեցան։

ԹՈՒՂԹ

Աբդեղեան պօղոսի Տէրտէրոյեան, Ընդ դէմ Գիրքն
քոյն Մահմէտեայ, Երիցապատում Տէր Հայրոյն
Հիւսիսիչեան։

(❋ Մատն Առաջին։)

ՈՒ Հրաշալի Գործոյ այսորիկ, զորով
զմեռնապրութիւնս առաքեալ եւ
յաշխարհս Հայոց։ Ուր ահա ես ա-
ռաքեցեալ առ քեզ, եւ դու պնդեա՛ եթէ ալր
ոսաքեցեալ առ քեզ։ վասն զի հարցանելով գրեցեալ է ես
զվէր քոյ։ տուր ինձ պատասխանի, ըստ երա-

Պաղտոս

առաքել

2, 6,

առաքէ,

10, 15,

1, 1,

9, 21.

Եւ արդ ահա յաղագս այսորիկ Ես ազատեմն և
քեզարն ըզ Հեղեկեայ մեծ Լուսաւորիչն աշ
խարհի , սուրբ Առաքեալն Պօղոս , գրեալ
առ Կորնթացին , ասելով այսպէս . ❋ Ես
մաստուածիւն խօսիմք ընդ կատարեալս : Ես
ահա աղէտ յուշեալ իմաստունք եմ և հանճա
րեղք :
Դարձեալ առ կորնթացիան առեր Պօղոս . ❋ Իբրև ընդ իմաստունս խօսիմ , ընտրեցէք
ձեզքեն , զոր ասեմ : Ես գիտեմ զձեզ ազգ
ուսուցեալսերք և տեղեակ գիտութեան :
Ես վասն այսորիկ գրեր Պօղոս առ Հռոմայեցիս
յիսն այսպէս . ❋ Ընդէ ոչ գիտեք եղբարք ,
զի ընդ գիտուսն օրինացն խօսիմ , վասն զի
օրէնքն տիրեն մարդոյ , որչափ ժամանակս
կենդանի կայ : Ես դուք ամենայն մակացուբ
գերոյ հասեալ եք , և հանճարեղութիւն զարդե
րեալ եք , ազգայ և լեզուայ և ամենայն տոհ
մից կրթութեան վարժեալ եք , մինչև թարգ
մանութեան շնորհացն հասեալ եք . քայց ոչ
ըստ արժանեացս զայս ընկալեալ կայ :

Դայց ահա դու յայսմ ժամուս մեծապատիւ
և գահընկալ իշխանութեանդ, ի թագաւորաց
և ի նոցունց կարգեալ յիշխանացն ընկալ
լեալ քոյ պատուական անուն, ինքեսիսկզ։
Ասէ ես նոճասու ծառայս Աչ Քրի Քրի,
վարդապետս Պօղոս, զիմուղիս զոր գրեցիք
ընկալայ ընդերոյս, և հասու եղէ ամենայն
գրելեացս որ ի նամակի աստ, զոր առաքեցիք
յառաջնմէ, և բերաւ առ Իշխանն Հայոց
Վասանու առ Լուվերսիմոս քրտուհանեալս որ
յայնժոռն կայ, և նոյն ժամայն առ մեզ հասու
ցին զգիրս քոյ, յամենայնն ()գոսաուսն, և ի
ներհականութենանս Հայոց։ շ։ և բերաւ ի
վանքս Լազարու ։
Եւ դրեալ ես դու ի թղթի աստ, և ասացեալ
ի քոյ մեզ, թէ վասն էր ապիտանայք զանձս
ձեր ի տիւսութիւն, և համարձակեսցայք լինել
հակառակ քոյս աթոռոյն, և ի հայհոյութիւն
ուղղափառ հաւատոյն Քրիստոսի և Աստուա
ծամէր Հոգւոյն քաղկեդոնի ։
Եւ յաղագս այսր պատճառանացդ, բազում
հարկս հասուցիք մեզ, զի զդարձ բանիցս այս
պէս գրեցեալ և ես առ քեզ պատասխանի հաճատ
բանիւք փոքր ի շատէ ։ Որպէս եւս ի վեր
առաքեալն Պօղոս գրեաց առ կորնթացիան
այսպէս ։ ❀ Եւ պօղոս ապաշեմ վշեզ հեզու-
և հանդարտութեամբն Քրիստ, որ յանդիման

10, 1,

ձեզ ՝ եթէ զտառապեալ մի եմ ՚ի միջի ձե-
րում , բայց ՚ի հեռուստ համարձակիմ առ-
ձեզ ։)

6, 11, Դարձեալ գրէր Պօղոս առ կորնթացիան և
ասէր ։ ❁ Ընդ զի՞նչ ասէ Գիրն , մի՛րձ է բանն
՚ի բերան քոյ ՝ և ՚ի սրտի քում ։ այսինքն է՛
բանն հաւատոյ զոր քարոզեմք ։)

6, 19, Դարձեալ առ եփեսացիան գրեալ Պօղոս այս-
պէս ։ ❁ Զի լինիմ տացի բան ՝ ՚ի բանալ բե-
րանոյ իմոյ , համարձակութե՛ամբ յայտնել զը
խորհուրդս Աւետարանին ։)

8, 10, Եւ այլաև եբրայեցւոցն գրեալ այսպէս ։
❁ Ցեան աւուրցն այնոցիկ , ասէ Տ՛ն , տա՛ց
զօրէնս իմ ՚ի սիրտս նո՛ց , և ՚ի խորհուրդս նոցա
գրեցից զնոսա ։)

12, 3, Դարձեալ ասէ սուրբ առաքեալն Պօղոս ՚ի
հռովմայեցւոց թուղթն ։ ❁ Զայս ասեմ շընոր
հօքն Աս՛ ՝ որ տուեալ են մեզ ազգս ազգս ։)

(❁ Մաս Երրորդ ։)

Եսկ ես որդին եմ , և ո՛չ եմ մարդ , և ո՛չ գոյ
չիս իմաստուն մարդոյ և զգուշանալ չանձն
առնում , թէ մեղայ Աս՛ ։ և յաւուրն ժամ
խընդրեմ զթողութիւն ՚ի նմանէ ։ Ընչ ա՞մ որ
մեղանչեն , թէ բանիւ , և թէ գործով , և թէ
խորհրդովք , պարտին յիւրոյ զղջանալ ։ մանա-
ւանդ յորժամ վասն հաւատոյ լինի բան
քրիստոնէական ։

Գրեալ է սուրբ մարգարէն Եսայի • թէ ❁ Մի՛ երկընչիք՝ ի նախատանսն մարդկան, և բանբասանաց նոցա զձեզ յամօթ մի՛ արասցեն։ 54, 4,

Զնոյնն և երանելին Պօղոս գրեհաց առ կորնթացիսն այսպէս • ❁ եթէ Ասէ այնորիկ ունիմք գպաշտօնս զայս, որպէս և գտաք զողորմութիւն, և ոչ ձանձրանամք • այլ հրաժարեցաք ի գաղտնեաց ամօթոյն, զի մի՛ գործ նասցուք խորամանկութեամբ, և մի՛ նենգեսցուք բանին, այլ յայտնութեամբ ճշմարտութեանն ընծայեսցուք զանձինս մեր։ 4, 1,

Դու առանց գրոյ վկայութեան՝ հարց աթոռոյն հակառակորդս գրոհեցեր զմեզ։ Պօղոս ուսուցանէ զհոգ ընդ գաղտասային, և ասէ • ❁ Եթէ համարեսցի ոք՝ ինչ լինել, և չիցէ, զանձն իւր խաբեսցէ։ Եւ զգործս իւր կրշտեսցէ իւրաքանչիւրոք, և ապա միայն անձին իւրում պարծանս ասցէ։ 6, 3,

Եւ յայտնեալ մեք ինչ ոչ զանգիտեմք, և ոչ աղերսիմք վասն զի սուրբ առաքեալն Պօղոս ուսուցանէ զմեզ, և հաստատէ իւրում լուսաշողոր վարդապետութեամբն, զոր յեփեսացւոց թղթ. լին գրեհաց • ❁ Մի՛ այսու հոգւոյ խոչեմք տալ զայք խռովիմք և տատանեալք յամ հողմոյ վարդապետութէ մարդկան՝ խաբեութեամբ։ 4, 14,

Եւ վասն այսորիկ՝ ի կորընթացւոց թղթին առ Պօղոս • ❁ Եթէ հաւատասցի ոք մարգա. րէ լինել կամ հոգեւոր, գիտասցէ զոր գրեմ առ ձեզ, եթէ Տեառն պատուիրանք են • և 14, 37,

զի՝ նշէ տրտնեսութիւն խորհրդոյն, որ ծած-
Ա՛ռնէ, և լուսաշող առնել զաննեսին իւր,
նոսա աշխատարանել զանքընել ին ա՛ծուխնեն
սրբոց, տուեան շնորհս այսոքիկ, ի հնեծա-
գրելոյ · ❋ եթէ կնճ որ արբուսս եմ ամ
ըստ Պօղոսի, որ առ եփեսացիսն պարծելով
տեղեկացուցանել ամ խորին խմաստութեամբ,
լոյ · և կարօղ եմք օգնութեամբն Ա՛յ զձեզ
Ա՛յ, և շինել ընչ կարօտ՝ ընդ ձեզ հարկանել
տեղեկացեալ եմք հին և նոր կրտակարանացն
տաճանոյ վնին յաղթել ին կարասցէ: Ապան զի
ձեր վերնախական ճարտարապետութիւնդ՝ հաս
սովոր են զգալ ձանձոյ, և մխիթարոյ՝ սոյնպէս և
դեմ մանկանց արդարոյ, վասն զի և վիրք ին
նեռք արդարոյ են առ մեզ բանբասանքդ ձեր:
դիմանեաց: Ակնաբանիկ գրքիմ ես առ ձեզ,
և կամիմ գրոյլ ծանուցանել ձեզ, զի որպէս
պետաց:)
պարանի՝ ի հրեշտակ լուսոյ: (որպէս և այժմ
դուք երևիք՝ ի կերպարանս սրբոց Ա՛րդա-
չէն ինչ զարմանք, քանզի և ինքն սատն կեր-
բան ին՝ ի կերպարանս Ա՛ռաքելոյն Քրիստ, և
առաքեալք են, մշակք նենգաշորք կերպա-
ըստ այնմիկ, Ա՛նպիսիքն՝ սուտ
արդ մի՛ խաբիք, ապականեն զբարս քաղչունս՝

6, 11,

3, 8,

կեալն էր յամենայն յաճախեանէ առ Ն՚ ՝ որ
զամենայն ինչ արար ։

(❁ Մ՚՚՚ Զ ԺՂՂԲ ։)

Ա՚ոդ ՝ այսպէս անսասանելի հաստատեցաք ՚ի
հաճատս ուղղափառս , զոր հաստատեցին
սուրբ Առաքեալքն ՝ լեզուօք հրեղինօք , զոր
խօսեցան ընտրեալ և երանեալ սուրբ Մարգա-
րէքն , և երջանիկ և լուսաճոխիչք սուրբ Հարքն .
Յիքը որ ժողովեցան ՚ի Նիկիա . և Ճ . որ
՚ի Կոստանդնուպօլիս . և Բ . որ Յ՚Եփեսոս .
որք հաստատեալ ուսուցին մեզ , մի Տէր , զ
ՅԻՍՈՒՍ ՔՐԻՍՏՈՍ , և մի հիմն
հաճատոյ ՝ մի բընութիւն ՔՒ Ն՚ մերոյ .
զոր Պօղոս դրբեաց կորընթացուցն . ❁ Եթէ 8, 6,
մեզ մի և Ն՚ Հայր յորմէ ամենայն և մեք ՚ի
Նմանէ , և մի Տէր ՅՆ ՔՒՆ , որով ամենայն
և մեք նովաւ ։)

Աստի ՚ի նոյն հաստատեալ կայ ՝ Ն՚ռաքելա-
շէն Եկեղեցին Հայաստանեայց , անմոլար և
անսրգալ դաւանութեամբ , զոր ընկալաք յա-
ռաքեալսն Սրբոցդ որ առ Պօղոսի որ առ 10, 39,
Եբրայեցին գրեաց , և ասէ . ❁ Մեք ո՚չ եթէ
երկմտութեամբ եմք ՚ի կորուստ , այլ հաճա-
տուք ՚ի փրկութիւն հոգւոյն ։

Մեք Հայաստանեայքս այսպիսի դաւանութիւն
ընկալաք յամէն երանեան և բազմերջանիկ սբ
Լուսաւորչէն Գրիգորէ Պարթևէ , որ և հան-

բնու-
օրպէս և կըրեալ ես ՚ի Թըղթին առա-
նէք , ես
Հոգ վերկու բըլուելոյ զանուանակոչութեդ ,
նի ժողովին ուղղափառ կ՚ ՚ի քարոզելն
Վ արձեալ ասեմք Հոգ , զի եթէ քաղկեդո-
(՚ Ման Հինգերորդ ։)
զոր գլուխեր ։
դութեն Շըրջորդութե՛ լսատ քոյ պաշանուեդ
Եշ եթէ զմարմինն ասես , ահա որ եղև հերոր-
րակից և փառաքանակից եր Հօր և Հոգւոյն ։
ղի Բանն յառաջ քան զյաճիտեանս Հաճ ասաց
զՀօութեն ասես , ահա լըրբաբար ուրացար ։
նութիւնն եր ՝ որ հաճասար եղև Այ ։ Եթէ
Ըրդ ՝ ոչ թեոփիստե ասա ինձ , թե որ բը
սար Այ ։ Ահա միոյ երեսաց ասէ և ոչ երկու ։
յափշտակութե համարեցաւ գլենելն հաճա-
՚ր Բա ՚ն Ցո ։ որ ՚ի կերպարանս Այ եր , ոչ ինչ
խորհեցաւ իւրաքանչիւր ոք ՚ի Հինէ որե ՚ի
լնպատեկան գրեաց Պօղոս և ասէ ։ ❁ Եթէ զայն
կեալն ՚ի լոյս անմատոյց ։ Զնոյնն և առ ՚ի-
գաՀորաց ՝ որ միայն ունի զանմահութե բնա-
քեալն Պօղոս գրեաց առ երանելին Տիմոթէ
ոս ։ ❁ Եթէ միայն հզօրն , թագաւոր թա-
պիշերի ։ ոչ յերկուց ոմանց , ոչ և նոր առաք-
վան սերոյն Բնի զամ ։ ժէ ։ ՚ի տոհէ և ՚ի
որ զանսանելի գՀարչարանս յանձն իւր կրեաց
պերազանց է քան զամ գասս սրբոց Ալեկսէեն ,
գետ սրբոց Աթանաքէոսն և Մարգարէին , որ

6, 13,

2, 5,

.ծ .ց

բնութիւն և բնութիւ, Ո՞չ և մարդ, զոր առ
մեզ գըրեցեր. ապա եթէ այդ այդպէս էյնէ,
ահա որ սուտ են անսուտ վկայութիւքն Աձէ
ղէն գրոց որ գրեցան ՚ի Հպատոյն սբ յ։
Արդ ահա որ յամառեալ յանդգնի քաղկէ
դոնի ժողովել, և զԱ՞ Հայր ՝ սուտ առնէ ը
նէբրեանց, և ընդ անգիտութեամբ արկանեն
զնա. վասն զի երկու բնութիւն ասացին քաղ
կեդոնի ժողովել. ապա եթէ այդ այդպէս էյնէ, Ա՞ստ,
ուրեմն և Հայր մոռացաւ ասել երկու բնութ. 1, 11,
զի ահա միով Որդւով ձայնեաց ՚ի յորդանան
և ՚ի թաբօրական լերինն, եթէ Դա է՛ որդի
իմ սիրելի ՝ ընդ որ հաճեցայ ։) Ո՞չ այս միով
երեսաց քարոզեցաւ և ոչ երկուց. վասն զի
Դայն ՝ յայտնի ցուցանէ, զի միով երեսաց ա
նուն է՛ և ոչ երկուց բնութեանց։
Դարձեալ Քո՞ աճեստարանեաց կուրքն, եթէ Յովհ. 9, 35,
դու հաւատա՞ս Որդւոյն Աստ ։ Ո՞չ նա ասէ
ցՅ՞ս. Տէր, ո՞վ է զի հաւատացից ՚ի նա ։
Ո՞չ Յէրն ասէ ցնա. Ո՞ւս եմ որ խօսեցայ ընդ
քեզ ՝ որդին Աստ ։ Ո՞չ զմարմինն տեսեալ կու
րքն, ասէ ցՅէր. հաւատամ Տէր. և երկիր ե
պագ նմա։ Յովհ. 8,
❁ Դարձեալ ցքոյրն Մարթայ ասէր. Ո՞ւս եմ 11, 25,
յարութիւն և կեանք։) Դարձեալ ասէր ցՅ՞ս. Յովհ.
Ո՞ւս և Հայր եմ մի եմք։) Ո՞չ ահա Ո՞ւս ասէլն՝ 10, 30,
միով երեսաց անուն է՛ և ոչ երկուց։ Արդ ա
սացէք քաղկեդոն մեզ, թէ յերկուց բնութեցդ
ո՞րն է՛ յարութիւն և կեանք։

այսպես։

Իսկ ի յառաջին սուրբ Թուղթն իւր
Յովհաննէս՝ այն զոր սիրէրն Յ̄ս̄, գրեաց

Եւ վասն այսորիկ որդին որոամն Մեծն
(❋ Մասն Երկրորդ։)

Ծանուցեալ մեզ զՇնորհիսն։

որ էր՝ որ զայս ասաց, մարդն էր թէ Աստուած,
եթէ երկու բնութիւն էր Քրիստոս, որ բնութիւն
է՝ որ զայս ասաց (Արդ ի ձեռս քոյ աճանդեմ զՀոգի իմ։
ի խաչին ասէր Հայր ի քո՝ Յ̄ս̄։ ❋ Հայր
ասէն։

Հրաժայեաց, և քաղկեդոնիկեք՝ երկու որդի
սիրեաց Աստ գաշխարհ, ինչու զիրդին իւր
միածին եառ (Եւ արդ՝ ահա Քրիստոս միածին,
Եւ ի Հ̄ր̄ս̄ Եւ Հ̄ր̄ս̄ թէ Հինգ
կութիւնն։

Եւ դարձեալ ասաց Քրիստոս ❋ թէ Հինգ
որ զայս խոսեցաւ, Աստուածութիւնն էր թէ մարդ
Հայր իմ մի եմք։ (Արդ որ բնութիւնն էր՝
Եւ Աստ իմ։ Եւ որ ասացն Յ̄ս̄, թէ Ես և
Տէրն՝ ասէր դողալով։ Ինձաստամ Տէր իմ
Ձեցեալ Բանն սարսեցաւ, և թարգաւեալ առ
Մարեսամայ։ Արդ ի տեսանել կուրին զմար-
զորդոյ մարդոյ յամենօրհնեալ Աստուածնէն
առաքեալ յարգանդ Կուսին՝ և կամեցեալ
թիւն տեսանէր, զորդեայն Աստ՝ որ ի Հօրէ
Հայր իմ մի եմք։ Եւ կամ կոյրն զոր բնու-
Եւ կամ որ բնութիւն էր, որ ասաց, Ես և

Յօհաննու առաքեալ - 1
1, 1,

❁ Որ էրն ի սկզբանէ, զոր մեք լուաքն զնա՝ նէ, և տեսաքն, և ձեռք մեր շօշափեցին զբ՝ բանն կենացն: (Եւ կեանք յայտնեցաւ, և՝ որ էր բանն կենաց, և կամ զոր շօշափեցին:

Յօհաննու առաքեալ - 1
2, 20,

Գարձեալ գրեաց նոր Աւետարանչին այսպես.

❁ Ընդ դուք օծումն ունիք առ ի Տէրոջէն նբ՝ յ, և գիտեք ամենեքին. ոչ գրեցի ձեզ, եթէ ոչ գիտեք զճշմարտութիւնն, այլ թէ գիտէք զնա, և թէ զի ամենայն սուտ ի՛ ճշմարտութենէ անտի. իսկ ո՞ իցէ սուտն, եթէ ոչ որ ուրանայ, եթէ Յի՛ն չէ՛ Քրիստոս. նա իսկ է՛ նեռն, որ ուրանայ զՀայր և զՈրդի. ամենայն որ ուրանայ զՈրդի, նաև զՀայր ընդունի. դուք զոր լուայքն ի՛սկզբանէ, ի՛ ձեզ բնակեսցի. զի եթէ ի՛ ձեզ բնակեսցի, զոր ի՛ սկզբանէն լուայք, և դուք յՈրդի և ի՛ Հայր բնակեսջիք. և այս են աւետիքն, զոր աւետարանեց նա մեզ զկեանս յաւիտենական. զայս գրեցի ձեզ, զի մի՛ ոք զձեզ մոլորեսուցանիցէ:)

Այս պատուհասք են նոր առաքելոյն Յոհաննու, զոր ոչ եղայք ունկնդիր, այլ միայն բնոյայք զկնի շար սերմանցն քաղկեդոնի:

(❁ Մաս Երրորդ:)

Արդ ոչ է պարտ երկմտութեամբ թերանալ ձեզ յանձնէն և յանձառ վիճաբանութիւն Որդւոյն Աստ: Զի գրեալ էսկէ՛, թէ ամ

երկմտութիւն զթերահաւատութիւն ծընանի։
Որպես Հռաքեալն Յակոբ գրեաց՝ ի կա-
թուղիկէից թղթին. Բայց խնդրիցէ հաւատով
և մի՛ երկմտիցէ զի որ երկմիտն է՝ նման է
հողմակոծեալ և տատանեալ ալեաց ծովու.
Մի՛ ակն ունիցի մարդն այն՝ առնուլ ինչ Տ̄Ն̄
զի այր երկիտ՝ առանց հաստատութեան է՝
յամենայն ճանապարհս իւր։)

Պետրոս հրամայէ. Եղբարք իմ, մի՛ աշառու-
թեամբ ունիցիք զհաւատսն Տեառն մերոյ Յ̄Ի̄
Ք̄Ի̄, որ Տէրն է՝ փառաց։) Ա՛յս են պատ-
ուէրք սբ̄ն Պետրոսի վերին։

Ընդ պարտ է մեզ կոչեցեալոցս, հաւատալ ճշդ
մարտութեամբ, որ ինչ յօրէնս և՝ ի մարգա-
րէս գրեալ է՝ զոր ընկալեալ սրբոց Հռաքելոց
և Մարգարէից՝ ի Տոգւոյն սրբոյ, ուսուցին
սբ̄ Եկեղեցւոյ։

(❋Մոան Ո-ընդ երրորդ։)

Զոր և սբ̄ Հռաքեալն Պօղոս ասաց, և ըս-
տուգապէս յուցանէ զանձառ միաձորու-
թիւնն Հ̄Ր̄ ընդ մարմնոյն իւրոյ. և գրեաց թէ
Հաշտեցաք Հ̄Ե̄ Հ̄Ա̄՝ մահուամբ Որդւոյ Նը։)
Ընդ արդ ասասցէ մեզ քաղկեդոն և ամենայն
թերակատար վարդապետք նորա, եթէ այս
որ քնուեր էր, որ մեռաւ և հաշտեցոյց զմեզ։
Սբ̄ Հռաքեալն Յոհաննէս գրբեաց այսպէս.
Արիւն Որդւոյն Հ̄Ա̄՝ սրբէ զմեզ՝ ի մեղաց։)

Զարիւնն որ ՚ի մարմնոյն եւանէ, եւական Քա-
նին գրեաց, եւ ոչ մարմնոյ միայնոյ։
Եւ Պօղոս ասէ. ❁ Որով ունիմք զիրկութիւն
արեամբն Նորա, եւ զթողութիւն մարմնոյն ներ։)
Ասացէք թէ ո՞ր բնութիւն էր՝ որ զայս գոր-
ծեաց. զի Ընծ առանց արեան է, եւ մարդոյ
արիւն զիրկութիւն ոչ կարէ գործել. անհնար
է՝ զայս առնել։
Դարձեալ առ կորնթացիսն գրեաց Պօղոս, և
ասէ. ❁ Բաժակն օրհնութեան զոր օրհնեմք,
ոչ ապաքէն հաղորդութիւն է՝ արեանն Քրիստ։)
Եւ արդ զարիւնն անբաժանելի գրեաց
յԱստուածութենէն։
Զոր սուրբ Հռետորանիշն ասէր. ❁ Ուռեալ
Ցնի հայ, գոհայաք, և ասէ. Ո՛չ ես՝ Մար-
մին իմ՝ որ վասն ձեր բեւեռանի, զայս արարէք
առ իմոյ յիշատակի. Այնպէս և զբաժակն յետ
ընթրեացն առեալ Ցն, ասէ, Ո՛չ ես՝ բաժակ
նորոյ ուխտի՝ իմով արեամբ. քանիցս ան-
գամ եթէ ուտիցէք զհացս, և զբաժակս ըմ-
պիցէք, զմահ Տեառն պատմիցէք, մինչև
եկեսցէ նա։)
Այսոքիկ ըստ Առաքեալն Պօղոս գրեաց
առ Հերայեցիսն այսպէս. ❁ Որչափ ևս առաջ
եւս Արիւնն Քրիստոսի՝
Որոյ զանձն՝ անա-
րատ պատարագ
Աստուծոյ)

Ես գրեալ էի ՚ի սբ Աշխատարանին այսպէս. Լթուք ՚ի գետինն, և արար կաշ, և առեալ Հուօքն ՚ մարդկային տեսութեամբ, և ծեփեաց զնա ՚ի վերայ աչաց կուրին, և կաշն այն ՚ զիծրնէ կոյրն ՚ տեսանող լուսոյ գործէց: Ասացէ՛ մեզ քաղկեդոն զշշմարիտն, եթէ յոր բնութենէ այս գործեցաշ. վասն զի պէտութեամբ, զի ՚ի բընութիւն Աստուածոյն լթուք ոչ գոյ, և մարդոյ թուք ՝ զայս անհնար է՛ թէ կարասցէ գործել. ապա յայտ է՛, թէ յայսմիկ միաշորութիւն բնութեանն ցուցանէ, յայսմ զօրութիւնս Աչ:

Այնպէսի վկայութիւնք մեր բընութեան լի իսկ են, Հաւատոյականք, և Առաքելականք և Արդապետականք: Կըտակարանք նոր ՝ ՚ի տեղիս տեղիս յիշատակեն. զի զոմանս ՚ի մոտոյ բժշկեր Իսրկիջն, և զոմանս ՚ի հեռաստանէ ՝ զի Աշխէն էր այս ամ զօրութեաս, և ոչ մարդկայինք. և ՚ի Հուն Աշխէն հր բանականն ՝ զոմանս մերձենալով, և զոմանս առանց տեսանելոյ ՚ի Հուն այլոց աղաչանաց բժշկեր: Որպէս և գրեալ է Մատթէոս, եթէ ❁ Զըզեաց զՀուն իւր ՀՇ. հասոյց ՚ի քո- թուն, և ասէ. Կամիմ, սրբեաց. և վաղվաղակի

վարդապետք, մի թէ այն Հուն Աշխէն ա սըրբեցաշ: (Ասացէք մեզ ՝ ո՞վ կարծեցեալ

եր՝ թէ մարդկային։ Կամ թէ զԱստուածն ասէք,
սուտ էք, զի այսմ ձեռին ամենայն արարածք
շեն բաժանեալ։ Եւ կամ թէ մարդկայինն ասէք,
կարի խաբեալ էք զի մարդոյ ձեռն՝ ի յա-
նան քրիստեղն զայսպիսի զօրութիւնս ոչ կարէ
տալ։ Ապա յայտ է՝ թէ միաձորութիւնն բնա-
նին՝ արար զայն գործն։ Որպէս ոմանց ի հե-
ռուստ՝ մարդկան բանիւք, տայր զբժշկութիւն։
Որպէս և առ հարիւրապետան ասէր. Երթ,
և որպէս հաւատացեր դ, եղիցի քեզ. և բնակ-
եաւ զառողջութիւնն մանուկն նորա։
Որ և մարգարէն Եսայի ասէր. Նա զհիւան
դութիւնս մեր վերացոյց, և զցաւս մեր եբարձ։)
Դարձեալ և մարմնաւոր բարեգործութիւն հրամա-
նասաստ լեալ ի վերայ ալեաց ծովուն, և դա-
դարեցուցանէր զնեռովութիւն այնցն և զզօրու-
թիւն հողմոյն. ըստ այնմ թէ, ❁ Աղաղակեցին
առ Տէր ի նեղութեան իւրեանց, և ի վշտաց
նոցա փրկեաց զնոսա։) ասացեալ Յիս, Ես
սայ քեզ հրամայեմ, դադարեա և կարկեաց։
❁ Նա և առ թզենին ասէր Յս, մի՛ ևս եղի
այլ ի քեզ պտուղ յաւիտեան. Եւ
նոյն ժամայն չորացաւ թզենին։)
Գործքն ոչ բաժանեցաւ ի
պատուհասէն, և որ ըս-
քանելագոլծէն՝
բաժանի՛,
քաշ լի
յիւ։

Մի ասեմ զբնութիւնն, որ ի՛ բնութենէ Աստուծոյ
մարդացելոյ Ջշմարիտ, և ոչ բաժանեմ
յերկու բնութիւնս ՝ Աստուածային և մարդկային.
զի առաջինն ՝ յոյժ անցագատ և անկիր է, և
երկրորդն ՝ անզօր մերոյ փրկութեանս ։ Աստուածային և մարդկային միացեալք ընդ միմեանս,
ի մի կամս և ի մի ներգործութիւն, լինին
ընտանեացեալք և մեր փրկութիւն ։ Որպէս Քահանայապետն մի վառեալ զմեզ ևս, և արարեալ ոմի ինքն,
և եդեալ և յարակցեալ և միաձուլեալ ի միաբանութեան սիրոյ, ոչ նոցայն երևեալ այլևայլ լոյս և գոյ,
այլ ի մի տեսակ երևեալ, և են ի միմեանց
անբաժանելիք. սոյնպէս և Բանն Աստուած միաձուլեալ զմարդկութենն ընդ ինքեան ՝ ի մի բնութիւն և ի մի անձնաւորութիւն և ի մի որդիութիւն, և ի մի Աստուածութիւն, անբաժանելի և
անքակ, որպէս ասացաք ։

Ընկալ զայսոսիկ, եթէ կամիցիս. սրբեցիր
մրտօքդ. և հաճասցի մարդկութեանն ՝ թէ
միացեալ է ընդ Աստուծոյ, և զնա ՝ ի բանէն մի՛
բաժանեացես ։ Այլ ընդ նմա ընտրեալ մտօք,
լուծեալ ձայնին որ ասէր. ❁ Դա է՛ Որդի
իմ սիրելի ։

Արդ մի՛ թերմրեացիս ի բաժանումն. ի միջէ
առ, և ի մի ընկալ զվկայու-
թիւնն ։

Եայեաց և ի հանդերձն զգեստուն, զոր ար-
կեալ էր Ցն զմարմնոյն իւրում, զի լի էսկ
էր ամենայն զօրութեամբ ։ Որպես գրեալ կ'
ի նբ Ա.Հետարանն . Թէ ❁ Ա.հա կին մի տե-
ռատես երկոտասան ամաց ՝ մատուցեալ յետոյ
մերձեցաւ ի քղանցս հանդերձին Ցն , և ի
հատանելն ի նա , ի նոյն ժամայն բժշկեցաւ
յախտէն , և եղև մարմին նորա ողջ ։ Ա.սացէ
մեզ քաղկեդն , թէ որ բնութիւն էր ՝ որ ըզ
հանդերձ էր զգեցեալ ։ Ա.ծայինն էր ՝ թէ
մարդկայինն ։ Ա.ծայինն հուր է ։ Ապա ուրեմն
մարդացեալն էր՝ որ զգեցեալ էր զհանդերձն .
Ա.հ կամ այս սքանչելի զօրութիւնս յոր բնու-
կեալ էր զհանդերձն Ցն ։ Ո՛չ ապաքէն
այս ամենայն զօրութիւնքս միաւորութեանն են
նըշանակք ։

Սակս կուրացն շնորհէր զտեսողութիւն լուսոյ
հոգւոյ թան , յասելն իւրում , թէ հաւատայք
թէ կարող եմ առնել ձեզ զայդ . զոր և նոցա
ասացեալ հաւատով . այո՛ Տէր , հաւատամք .
յայնժամ ընդ հաւատոյն մերձենայր ի խա-
ւարեալ աչս նոցա , և Ըստ հաւատոց ձերոց
եղիցի ձեզ ասէր , և լուսաւորեալ լինէին մը
թացեալ աչք նոցա ։ Ա.հ ի նոյն ժամայն մա-
տուցանէին առ Ցն՝ այր մի դիւահար և համր ,
և բանիւ միայն բժժշկեաց ։

Տես զի ՚ի հաճատացն զնա ճշմարիտ լիցի, եւ ապա ՚ի նոյն առնուլն զիատարեալ բժշկութիւնն եւ ի սմօթով դառնայցին յաշխատին իւրեանց։ Վասն հրաման տայր իւրոց աշակերտացն, զի նոյն սքանչելի զօրութիւնն եւ նոցա գործել, յասելն ցնոսա. ❁ Զհիւանդս բժշկեցէք, զմեռեալսն յարուցանէք, զբորոտսն սրբեցէք, զդեւս հանէք, զիմուէլսն յարուցէք · եւ ՚ի վերայ այսր ամենայնի մի՛ ընտանայք ոսկի, եւ մի՛ արծաթ, եւ մի՛ պղինձ ՚ի գօտիս ձեր։)

Ընդ որս տեսեալ զի յայսմ վայրի հաճատարեսաց զնոսա քանզան՝ խիստ անուէրեամբ եւ զօրութեամբ և պատուհով, ասելով առ նոսա այսպէս. ❁ Որ ոք զձեզ ընդունի, զիս ընդունի · եւ որ զիս ընդունի՝ զառաքիչն իմ ընդունի · եւ որ զձեզ անարգէ, զիս անարգէ · եւ որ զիս անարգէ՝ զառաքիչն իմ անարգէ։ (· եւ որ ՚ի կարգին են սասցեալքս։

(❁ Մատ Ժ. Լուկ Թ։)

Ա՛րդ այս ամենայն անօրէնութիւնս զոր գործեցեալ էին Տէր մեր Յն Քն, յառաջագոյն գրեալ կային ՚ի գիրս սրբոց Մարգարէիցն. զոր և փրկիչն մեր Յն՝ հրեշտակային Ձուլ հանելոյ մերկութեան ասէր. ❁ Ընթա՛յք ասացէք Ձուլհանելոյ զոր լուայդ և տեսէդ. կոյրք տեսանեն, ֆաղք գնան, բորոտք սրբին, խուլք

❁ Առաքեայ Քրիստոսի եւ քաջերգեայ Պետրոս։

❁ Առաքեայ Քրիստոս եւ Աստուած մեր, որ եկիր եւ եղեր ի կնոջէ. զոր եւ Գաբրիէլ ասաց։ Առաքեայ Աստուած իւր, Աստուածն ի մարդկանէ։ Քրիստոս հաճեցիր ծնանել, Աստուածն ի մարդկանէ։ Եւ ի Մարիամայ Աստուածածնէ։ Քրիստոս հաճեցիր ծնանել, զոր եւ Գաբրիէլ ասաց։ Առաքեայ Աստուած իւր, Աստուածն ի մարդկան

մի ասեմք զբնութիւնն Այ մարդացելոյ. որ ի
հոր միաձորութեանն, ասպ. այլ այնու հետև
և սքանչելի որպիսութեանն հրաշալի և ահա
խոնարհութեանն, և սոսկալի անօրինութեն,
այդ երկու բնութիւնք : Իսկ յետ անձառ
երկու բնութիւնք, Աստուածն և մարդկութեն.
Այսն յառաջ քան զմարմնանալն : Այժ ասին
մարդկութեան ի Մարիամայ ածայ, և եր առ
ռաջ քան զկիանելն առ Այսն. նաև զբնութեն
որ ի Հօրէ զԲանն, և եր ի ծոց Հօր ՝ և յա
Այ Աստուածն Որդւոյն Այ
և հաճատամբ այսպէս. զբնութ Որդւոյն Այ
ոյժ հրաժարիմք յերկուց բնութեանցն նորա,
մարտապէս յառաջ քան զմիաձորութեանն, և
Արդ միութեամբ և մեք երկու բնութիւն ճշդ
և զնորհուրդս Բարձրելոյն բարկացուցին :)
բեայ ՝ և ասէ . ❁ Թառնացուցին զԲանն Այ,
բանի Դաւիթ մարգարէին, որ վասն Հերը զը
Այ, երկուց բնութեանց քարոզեցիք . ըստ
հոյութեամբ զամենայն անօրինեալն Որդւոյն
թացեալք յամենայնի, և անպատկառելի հայ
և Յաչն ոչ ասէ Ածրնկալ : Ահա որ անամ
հրեայքն չեն Աստուածասպանք, այլ մարդասպանք.
ասեք մեռեալ ի վերայ Խաչին, ահա որ
Այ արդ ՝ եթէ զորդւոն Մարիամայ միայն

(❁ Մասն Երրորդ :)

Դարձեալ ՝ եթէ ❁ Խոնարհեցոյց զերկինս,
և էջ ի վերկել զարարածս իւր ի թշնամւոյն :

անիմանալի քննութեամբ, անգիտելի վեր
նականայն զօրութեից, և անհասանելի մարմնա-
ւորականաց: Ջի առեալ միացոյց իւր մար-
մին յարգանդէ ամենօրհնեալ Մարիամայ Աստած-
նէն: Ապա զի անիմանալի և անքննելի էր ե-
ղանելն յերկնից, անճառ և անպատմելի էր ծն-
նունդ նորա ի սրբոյ կուսէն. վասն զի Աստած
կեալ եղև խորհուրդ որպիսութեամբ ծընընդեան
նորա յերկինաւորաց և յերկրաւորաց: Ջնա՛ւ
կոյսն՝ անճառ ծնունդ, և կոյսն՝ կոյս մընա-
ցեալ անապական սրբութեամբ, և կրնիք կուսու-
թեանն՝ ոչ լուծաւ: Որպէս յիջանելն և ել-
լանելն նորա յերկինս, երկինքն՝ ոչ պատա-
ռեցաւ. և որպէս պըտուղք ծընանին ի ծա-
ռոյդ, և ծառքն ոչ հերձանին ի պըտղոյ.
կամ հոսին անձրևք յամպոյ, և ամպք ոչ լինչ
աշխատին յիջանելն անձրևաց: Կամ բանն որ
ելանէ ի գրոյ անաւ, և գիրն ոչ թերանայ ի
բանէից անաւ, այլ անապական ճշմայ յիջանելոյ
բանիցն: Այսպէսի՛ եր Քրիստոսական ծնունդն՝
որ ի սբ կուսէն Մարիամայ՝ անճառ միաձո-
րումբամբ: Այլ և դըրօք փակեալովք եմուտ
առ աշակերտսն իւր՝ մարմնովն:

(Մաս Ձ դրէփոսանէրդդ:)

Այն և ինքն Տէր ճշ՝ փակեալ զայսպիսի
հերձուածս, և արգելեալ զերեսանական
հայհոյչայն, և ինքն քարոզեալ ցուցաներ զան-

ցած, եթէ ոչ՝ Բանն Աւ. հաւատամ և զձայն
խարհի: Ընդ արդ՝ ովքեր որ զայսոսիկ խօսէ
հայր իմ սիրեսցէ զիս յաւուրջ քան զլինելն աշ
և կեանք. և երանի՛ որ հաւատայ յիս. և
և ես եմ որթն ճշմարիտ. և ես եմ հանապարհ
ես եմ լոյս աշխարհի. և լոյս եկի յաշխարհս.
յասելն յայս ի՛ր որոյ բնութիւն էրկեր եթէ
Հայց մի՛ ակարանայր դու՝ ով թէ ուխտիդ
(Մասն Դ. Գլխոյս ԽԵ.)

յայտնեալ ցուցանէր արարածոյ իւրոյ:
եր ասել, մեր, և մերոյ: Այլ զմիաճորութիւն
երկուց: Ընդ երկուս եր բնութիւնն, կարօղ
անք բազում են. (այս միոյ երեսաց է և ոչ
տացէք՝ և յիս. և ընդ, ի տան Հօր իմոյ օթևա-
րեալ զայս. (Ընդ զի ասացՅ, ու Այ հաւա
դաւանիսդ:
Ընդ կամ ընդ, ու ուր ես երթամ, դուք ոչ կա
այս միոյ երեսաց է՛ և ոչ երկուց, որպէս դու
ՅՀ, որում ես թոյլ զպատուան՝ և տայց:
ՅՀ, ովք՝ որ մատնելոյ է զքեզ, և ասէր
ի հարցանելն սերելոյն Յոհաննէսի զՅՀ,
կուց - զի Ընդ բարբառեցաւ, և ոչ մարդ: Ընդ
մէն ասեմ ձեզ, զի միով ի ձենջ մատնելոց է
զիս. (զայս միոյ երեսաց ասացՔՆ, և ոչ եր
ցանէր զաշակերտան իւր, և ասէր. Այմէն ա
նին: Զոր ի ժամանակս չարչարանացն ուսու
ճառ միաճորութիւն մարմնոյն ընդ Այ բա

և խոստովանիք պաշտել, նա երկրորդութիւնն պաշտել մեր: Եթէ զերկուսդ եւ ի պաշտել, խանձաքար. յերկուց բընութեանց ուրն ի

արցանեմ ընդ ձեզ, ծանուցէք մեզ անուն

(❁ Մատն Եօթն և տասնէրկրորդ:)

առանց հակառակութեան և առանց մեխանայ. նեն ասացեալքս: Արդ՝ ընկալ զերես զայս ՟Ե՟ այս ոչ յանձինս և ի բնութիւնս բաժա- ❁ Դու ես ՟Ք՟ Որդի Ա՟ Կենդանւոյ: երկուց, այլ միում, ամենայն իրօք, կ՝ ասացեալ, բաժանելի կամիլն և ներգործութիւնն, զի ոչ նութեանցն՝ միաբան եղելոյն ի գործն, և ան- մարմնի կատարել: Ասան զի՝ կամք երկուց բը Շորեցի յերկրի, ի գործս զոր հրնար էր ի թէ միում: Որպէս ասէր, ❁ Ես զքեզ փառա- նազանից, եթէ միում: ՟Ե՟ արդ՝ յայտ կ՝ Այս ամենայն բանքս՝ երկուց զուգին զա-

(❁ Մատն Ութ:)

զառաքեալն ՟Ք՟: Ճանաչել՝ զծանուցեալն Ա՟ Շրշմարիտ և կու բընութենէ խոստովանիմք մի բընութիւն այլ՝ երկոցունցն շաղկապեալ ի միասին, յեր- ոչ ասեմք գնա սեփհական մարդկութեանն, և ՟Ք՟ ան ուն, ոչ յատուկ Աստուածեանն է, և նորա անբաժանելի Ա՟ բանէն: ՟Ե՟ արդ՝

եղև ջորրորդութիւն ։ Ընդ եթէ զիւան եք ի պատուհել , նա միևն անփառաւոր մնայ և չէ պաշտելի ։

Զի ամենայն Ընտրեալ Գիրք այսպէս տան զգ փառս Ընդ ։ Օրհնութիւն և փառք Որդւոյ և Հոգւոյն Սրբոյ ։

Որդ մարմնաւոր բընութիւնն , որ ի սրբոյ կուսէն ծնաւ , և Որդի Բարձրելոյն կոչեցաւ ըստ աշխատեան Գաբրիէլի , յոր վայրկ փա- ռաւորեցաւ , ասայէք մեզ ։ Զի յորժամ եր- կու բընութեք քարոզեցիք զՔ՞ , արժան եր յիշել զնորա և զմիւս բընութեն , թէ Փառք , Հօր , և Որդւոյ , և միւս բընութեան նորա ։ Երկու բընութիւն ասէք զՔ՞ , և զմիւսն ՝ ոչ պատուհէք , և անյիշատակ թողուք ։ Ընդ կարի իսկ մոլորեալ եք յաշխատարանական , և յառաքելական , և ի մարգարէական պատուհի բանից ։ վասն զի ՝ աշխատարանական գրեալքն չէն ձեզ վկայ ։

Զի գրեալ է Աշխատրանն ։ ❁ Թէ Ընտ ցՔ հրեշտէն , եթէ զնս գիտէիք , ապա և զՀայրն իմ գիտէիք ։ Ընդ փիլիպպոսի ասաց , ❁ Թէ որ տեսան զնս , տեսս զՀայրն իմ ։ Ասացէ՛ մեզ ժողովն քաղկեդոնի , Թէ փիլիպպոս զոր բը նութիւն տեսանէր , ոչ ապաքէն զԹանձրա- յեալ մարմինն Տեառն , որ և զՀօր տեսու- Թեանն ընդոյ զտեսիլն , մարդկային մարմինն միայեալ Ընդ Թեամբն ։

Հօր իմում, և Հայր իմս, և ես ի ձեզ։ Ընդ
Յայնմ աւուր գիտասջիք դուք, զի ես ի
Հօր իմում, և այժմ վասն հանդերձելոյն ասեր, թէ
Ընդ զոր ասացաք, այս քան են հրաւամանք։
Ընդ ի Պօղոսէ տան և ջորս թուղթան ոչ
գրեսանի ասել, երկու բընութիւնք։

(Մասն Լ-ն և տասնեմեկ։)

Եին, զոր թողաք։
գրեցաք ի թղթի աստ, և բազումք այնք
Ջոր և մեք զբազում մարգարէութիւնս նոցա
զեցին զանօրէնութիւն Ովդէոյն Ի յաշխարհս։
քելոյն, և Մարդարէին, ուոյ երեսաց քարո-
Ամենայն Տառք սրբոց Ընտրարանչացն, Ըռա-
ուսայք ասել երկու բընութեն, ասեցէք մեզ։
յոյժ զարմանալի է, թէ յորոց պատուիրեսայ
զես, զպատուիրանս իմ պահեսջիք։ Ընդ այս
յիս, զգործսն զոր ես գործեմ, և նա գործէ։
Ընդ զոր ասաց ցաշակերտսն իւր. Թէ սիրէք
որ յիս բընակեալ է։ Դարձեալ ասեր Յն-
Ամէն ամէն ասեմ ձեզ, թէ որ հաւատայ
ձեզ, ուր թէ յանձնէ ինչ խոսիմ, այլ Հայրն
Ընդ ասեր, թէ Ջբանս զոր ես խոսիմն ընդ
տաս, թէ ես ի Հայր, և Հայր իս։
Դարձեալ ասեր փրկչին, թէ ոչ հաւաս

(Մասն Ո-ըն և տասնեչորս։)

թէ, ❁ Որ ունի զպատուիրանս իմ և պահէ
զնոսա, նա է որ սիրէն զիս. և որ սիրէ զիս,
սիրեսցի ի Հօրէ իմմէ, և երևեցուցից նմա
զիս: Ասէ ցկայ զոր ասացի Ցն. ❁ Ասէ ոք ցի
րեսցէ զիս, զբանս իմ պահեսցէ, և Հայր իմ
սիրեսցէ զնա, և առ նա եկեսցուք, և օթևանս
առ նմա արասցուք:

Ասէ արդ՝ ոմն զտուգութենն բանիցս. զանձ
նաւորութիւնն որ էր առ Հօր՝ որոշեալ. զի
ասաց թէ, առնա եկեսցուք. ահա զայս՝ եր
կու երեսայ քարոզեալ Քն. և որ վէմ Բանին
և մարմնոյն, զայն միոյ երեսայ ասաց: Ոսպես
և գրեցաք ի սրբոյ Հուսարանէն զբանս միոյ
երեսայ:

Ասէ վասն այսորիկ ասեր Ցն ցաշակերտսն իւր.
❁ Զխաղաղութիւն զիմ տամ ձեզ: Ասէ թէ
Այցեաք յիս, և ես ի ձեզ: Ասէ որպէս սիրեաց
զիս Հայր, սիրեցի և ես զձեզ:

Այսպէս այլ բազում վկայութիւնք, որ կան գր
քեալ ի սբ Հուսարանէն Քն ի Ավ մերոյ:
Ըստ այնմ թէ, Համբարձ Ցն զաչս իւր յեր
կինս, և ասէ. Հայր՝ հասեալ է ժամ, փա
ռաւորեա զՈրդի քո, զի և Որդի քո փառաւո
րեսցէ զքեզ:

Ասէ արդ՝ ասացեալ մեզ, թէ զոր Որդի հայ
ցեր Ցն փառաւորել ի Հօրէն իւրմէ. եթէ
զորդին մարխամա ասեք, ահա որ չէ՛ Հզմա
նիս. զի Քն միոյ երեսայ գոչեաց, և ոչ եր
կուց, թէ Ես զքեզ փառաւորեցի, ևզամենայն

գործն կատարեցի յերկրի, զոր ի մարմնի
պարտ էր կրել։

(❁ Մոտ վերանալոյ։)

Վ կայութիւնք միով բնութեան են զոր գը
րեցաք. ընդ երկար ճանապարհ ընթա
ցեալ եղաք. զի ի՞նչ էր խոստովանութիւնս,
և ո՛չ մարդոյ. զի՞նչ հաճատով պիտի առ
նել քննութիւն։ Ընդ զբազումս յետս թողաք,
զոր դեռ ևս կամիմք մի ըստ միոջէ գրել առ
ձեզ զդարձ բանիցն։ Ընդ զայս քաջ գիտեմք,
զի երկարումն գրոց՝ և յաճախութիւն բանիցն,
պատերազմ է՝ լսելեացս։ Բայց զայս գիտեմք,
զի առիւծ զարթուցեալ ի քնոյ՝ ոչ նընջէ
խաղաղ. և գկապս գնտոց պատառեալ, ըզ
հոսանս վտակացն մեծաւ աշխատութիւնք դա
դարեցուցանեն։

Վ կայութիւնք որ յաղագս Քրիստոսի։ Ընդ
արժան և յիրաւի է բազմադիմի գրել մեզ,
և կարկել զբերանս հերձուածողացն, և յայտ
նի կացուցանել զվկայութիւնս սբ գրոցն, ի
պարծանս հաճատացելոց Քրիստոսի։
Զոր և մեծ Մարգարէն Դաւիթ երանեալ ա
սէլով. ❁ Երանի որ քննեն զվկայութիւնս նո
ցա։ Զոր ի ծոցոյ սրբոյ հաճատոյ զինեալ
Դաւիթ. ❁ Այգանչելի եղեն
վկայութիւնք քո, վասն այնորիկ սիրեաց զնա
անձն իմ։ Ընդ ❁ Բազում են որ հալածեն

բանիւ նոցա յիս ։

աղաչեմ , այլ վասն ամենայն հաւատացելոց
Ոչ վասն նոցա միայն
Հայր իւր , և ասէր ։ ❁ Ոչ վասն նոցա միայն

Տէր Ցե՛ զվիճակեցան ուսուցանէ մեզ . և մեր
հաւատացելոցս աղօթս մատուցաներ առ

(❁ Մոտ Պատ և Ի երկրդ ։)

Գաւառն Ա՝ յերկուս պատառեալ ։

հեցին վիճակաւ . և քաղկեդոն զանարատ
ոչ պատառեցին , այլ՝ զերկորն անարատ պա-
զնոսա . և՛ի վերայ նոցա՝ ես սուրբ առնեմ
զես առաքեցեր յաշխարհս , և ես առաքեցի
քո , և աշխարհս ատեցաւ զնոսա ։ Որպէս և ❁ Ոչ զի
Որպէս և Փերկիչն ասաց , թէ ❁ Ոչ զաս զբան
սուրբ Հաւատարանին Ի՞նչ Որդւոյն Ա՝ ։
հաստատ , և ոչ թողուն զձեզ ունկնդիր լինիլ
և լի՛ իսկ են հայհոյութեամբ , սուտ , և ան-
Իսկ ձեր վկայութիւնդ դատարկ և անօտիք ,
րանէն բազում վկայութեամբք ։
հաւատութիւնդ ԱՅՆ առաք սուրբ Հաւատա
նուն զԱՅնային փերան , ճանաչեն զձեր թերա
սան . և այս յայտնի է ամենեցուն , որ ընթեռ
ղէն ճանապարհայն Ա՝ , որք հաւատով յու
Ածեղէնք բանք սուրբ գրոց , սիկզբն է՛ լուսէ
եին , և խորհուրդք իմ արդարութիւնք քոյ ։
տորեցայ ։ Ընդ թէ ❁ Ա կայութիւնք քո՝ խօսք իմ
զանձն իմ , և՛ի վկայութեանդ քոյ ես ոչ խո

Այս ամենայն վասն միոյ երեսաց ասացաւ.
և մի երկու անձանց և բնութեց ոչ ոք գրեաց:
Զոր սուրբ Առաքեալն գրեաց առ Փիլեմոն
ցիան, թէ ❁ Հաշտեցուցանէ զերկոսեանն՝ ի
մարմնով՝ ընդ Այ՝ Յաջիւն իւրով:
Դարձեալ՝ ի նոյն թղթի ասէ. մի ի՝ Տէր,
մի հաւատ, մի մկրտութիւն, և մի Ած Հայր
ամենեցուն: Ընդ այս միոյ երեսայ է, և ոչ
երկուց: Ընդ յօրինման գրեալ է, թէ ❁ Ամենայն
որ հաւատայ ի նա, մի՝ ամաչեսցէ:
Ընդ Յոհաննէս ասէ. Այժ՝ որ ևէն՝ Ցե՛ր Քո՛ւ:
Ուստի Ընդհատարանչին ըստուգապէս զսա ասէ,
և ոչ զսոսա:

(❁ Մասն Քառասն և երկու երրորդ:)

Ո՛վ պատուհասական գրողդ գրոյս այսորիկ, ի
վիտ առցես, զի մեք ոչ կարացաք գտանել
զահմանն միջոցի քոյոց երկու բընութեանցն:
Ընդ արդ՝ ծանո՛ւ մեզ, թէ յորո՞ւմ վայրի է
ղև Քո՛ւ երկու բընութիւն: Ընդ եթէ անցու
ցանելի է, և անասելի է մատոյդ քոյ, Այ օրի
նայն հնազանդ լեր. և սիրական մտօք ուսիր
ի Պօղոսէ զի առ Փիլեմոնայն ասէր. Գնացէք
սիրով, որպէս և Քո՛ւ սիրեաց զմեզ, և մատ
նեաց զանձն իւր վասն մեր: Ընդ առ կորնթա
ցիսն գրեաց. ❁ Ընդ սուտ հաւատացողք, հաս
տատուն կացէք, մրխիթարեսցարուք, միաբան
լերուք, խաղաղութիւն արարէք, և Ած խաղաղ
եղիցի ընդ ձեզ:

Աստուած հայաստանեայցս՝ աներկբայապէս, և
Ճշմարիտ խոստովանութեամբ հաճաստացաք
զՔՆ՝ մի բնութիւն. և հաստատեցաք ի
վերայ անշարժ հաճատոյ, և կամք անպարտե-
լի, և անսասանելի յամենայն հերձուածողաց,
և եմք բարձրացեալ, սուրբ և անբիծ հաճա-
տուվ ի ՔՆ Ցն. զի Քրիստոսիւ ծանեաք
զամենայն որ ինչ յերկինս, և որ ինչ յերկրի.
և նուաճ հաճատոյացաք զՅայր, և զՅոգին սբ.
և ամենայն երախտիք ՔՆի որ առ արարածս
եղև, ի ձեռն մարմնաւորութեանն եղև:
Ա՛ն այսորիկ Երանելին Պօղոս գրեաց. ❁ Յի-
նուն Ցի ՔՆի՝ ամենայն ծունր կրկնեսցի
երկնաւորաց, և երկրաւորաց, և սանդարամե-
տականաց, և ամենայն լեզու խոստովան լինի
թէ Տէր Ցն ՔՆ է ի փառս Ա՛յ:
Ա՛ւ կորնթացիսն գրեաց Պօղոս. ❁ Որով
ուն[illegible]մբ զիրկուբէ՝ արեամբ նորա, և զիծորուբ
մեղաց՝ մարմնով նորա. որ է պատկեր անե-
րեւութին Ա՛յ, անդրանիկ ամ արարածոց.
Ասն զի նովաւ հաստատեցան որ ինչ յեր-
կինս, և որ ինչ յերկրի, որ երեւին, և որ ոչն
երեւին, թէ Պետութիւնք, թէ Իշխանութիւնք,
ամենայն ինչ նովաւ եղև, և ի նոյնն
հաստատեցան, և նա է յառաջ քան
զամենայնն, ըստ բանի Մարգարէին.
թէ ❁ Բանիւ Տեառն երկինք
հաստատե-
ցան:

Եթէ զլուսաճոռութիւն մտաց հոգւոյդ բա-
նայցես , և զդիպս զայս աննախանձաբար
ընթեռնուս , և ժողովեսցես զդա յբշտեմարանս
սրբոյն քո , և քննողական մտօք ընդունիս
զբանան սրբոյ Աբեհատարանցւոյն , Ղուաքելոյն ,
և Մարգարէին , և Աստուածանից սրբոյ Աւրդա-
պետին , յայնժամ ի լուսաճոռութիւն մըտայդ
Ճանաչես զամենայն Ճշմարտութիւնն որ ի
Քրիստոս Ցիսուս . և յայնժամ դտանես զնորատան-
կութիւն ամենաչար ժողովոյն քաղկեդոնի :
Ասան զի՝ սողոսկելով գաղտագողի մուծեալ ,
թագուցին զգառնաշունչ հայհոյութիւնն՝ և
զսերմն հերձուածոյն իւրեանց . և մեքենաճոր
արուեստիւք՝ զպարզամիտան սատրեցին ահա-
ւոր խորամանկութեամբ : զնեստոր ընդդուվեցին
յայտնապես , և ի ծածուկ զնորայն հաստա-
տեցին զհերձուածն , և այնու զբազում ուղղա-
փառս խաբեալ կործանեցին : Ընդ երկու բը
նութիւն քարոզեցին զՔրիստոս , և դաւանեցին
նախ զմարդն , և ապա զԱստուածն :
Ընդ սահմանեցին զվաստակելն , զնախատանան ,
և զանարգանն , զչարչարանն , և զմահն , ըզ
խոցումն , և զապտակն , և զարբունն լեղւոյն .
զայս ամ , ժարմնոյն եաուն , և ոչ Աստուածն .
և զամենայն սքանչելագործութիւնսն , որ և
զկնի ի գինի փոխարկելն , և զաստուածն ի
վերայ աշեաց ծովոյն , նոյն և զկոյրս լուսաբեր

րելն, զմեռեալս յարուցանելն, զդևս հանելն,
զբորոտս սրբելն, և զկաղս գնայուցանելն, զլ
խուլս լսեցուցանելն, զհամրս խօսեցուցանելն,
զայս՝ Աստային բնութեանն հատուն միայնոյ։
Այլ բաժանեցին զմի Քո՝ յերկու անձինս,
և յերկու գործս, յերկու գօրութիւնս, և յեր-
կու պատկերս. զմի բնութեն՝ ապականացու,
և զմիւսն՝ անապական. մի բնութիւնն՝ մեռ-
ի չարչարանսն, և միւսն՝ մեռր ազատ ի չար-
չարացն. մինն՝ պատուհասի, և միւսն անփա-
ռաւոր. և ի խաչին մարդ պատարագեալ,
և ոչ Աստուած։
Ծաներուք և ի միտս առէք, զի այս եր քաղ
կեդոնի խոստովանութիւնն, որ և սուրգայն
Ճըշմարիտ ուրացութիւն անօրէնութեն Քո
Այլ մերոյ, և օտար է Առաքելական, և ի
Մարգարէական քարոզութեանցն։

(❋ Ման Քառանէրորդ և երրորդ։)

Այլ արդ՝ հաճեսաւ ի Քո յառաջ քան
զմարմնանալն՝ երկու բնութիւն, Աստային
և մարդկային, բնութե երկնային, և բնութիւն
երկրային, բնութիւն հոգւոր, և բնութե հող,
բնութիւն անմահ, և բնութե մահկանացու,
բնութիւն հզօր, և բնութիւն տկար, բնութե
մշանջենաւոր, և բնութիւն եղական, եկեալ
առ միմեանս, զմիութիւն գործեցին ահաւոր
անօրէնութե։ Այլ արդ՝ յիշեա զի սքանչելա-

գործ է արարիչն . անհնարինք ՚ի մարդկանէ՝
հնարաւորք են ՅԱՅ զմահկանացուն՝ անմահ
գործեաց, և աթոռակից Որդւոյ Նստոյց : Որպէս
բա զուա անգամ լսեմք ՚ի սուրբ Աւետարանն՝
զԱՅ, մի Որդի Որ՝ և մի բնութի՚ն սրբոյ
կուսին Ծնեալ : Զոր և բազում անգամ խոսե
յաք ՚ի սբ Աւետարանին, և զ՚ի Հոգւոյդ որ եր
կու բնութեանդ էր, ո՛չ կարացաք գտանել :

(❋ Մասն Քառն և հինգերորդ :)

Ալամիմք ընթանալ առ սուրբ Մարգարէսն,
և նոքօք գտանել զձեր սուտ խոստովանու
թիւնդ, և զմեր Ճշմարիտ հաւատոյ դաւանու
թիւնս . և թէ որպէս խոսեցան յաուրհնեալ
զամենայն տընօրինութիւնս Քրի ՅՍ մերոյ :
Ընդ այնու ծանիցէք, որ չեմք անծանօթ ՚ի
հին օրինացն ՅՀ :
Ընդ դուք մի՛ ձանձրանայք ՚ի լսել . զի ընդ
երկար ընթանան բանք սրբոց Մարգարէիցն,
առ ՚ի պատմել զվկայութիւն տընօրինութե՚ն
Քրի ՅՍ մերոյ, որք վասն Տիեառն խոսե
ցան՝ հրամանաւ Հոգւոյն Սրբոյ :
Սակս յաուրհնեալ՝ Յայրն արդարոց Սահա
պատն Աբրահամ, Տէր և պատուաւոր արարա
ծոցս հաւատոյ զերևելն Քրի՚ն առնա, յա
սելն խրատ Տէր . քաւ լեցի քեզ, որ դա
տես զամենայն արարածս, առնել զայդ դա
տաստան : Ընդ խոնարհեցուցեալ զինքն, հոդ և

և մոխիր ասէր առաջի նորա ։ Այսու յառաջ
քան զմարմնանալն Տեառն , եկեր և խարբ
Հռ ի սեղանն Աբրահամու , զորթն և զԶ
կարագն ՝ կաթամբն հանդերձ ։

Եհ արդ ՝ յայսմ վայրի ասացէք մեզ , այդ որ
զՀռ երկու բնութիւն քարոզեցէք , թէ այս
որ բնութիւն էր , կերաւ և խարբ . զի չև ևս
էր զգեցեալ Հռ զմարմնական բնութիւնս ։
Ահա որ անքննելիք են նորա սքանչելագոր
ծութիւնքն . զի անմարմինն ՝ զմարմնաւորա
կանաց կատարեաց զկերս կերակրոյ ։

(Ման Հռան և վեց էջեր ։)

Վարձեալ ՝ Սահակայն Յակոբ ՝ յօրինեալն
Եւրում զՅուդա , ասէր այսպէս . Յուդա
կորիւն առիւծու , ի շառաւիղէ լամէ եկեր
Որդեակ եմ . ի պակասեալ ելեր ի Յու
դայէ , և ի պատ ի յերանայ նորա , ինչպէս
եկեսցէ այն ՝ որոյ իւրն են հանդերձեալքն ,
և նա է ակնկալութիւն հեթանոսաց կապեսցէ
զորթոյ զաշխանակ իւր , և զգնդակին զաշխանակ
իշոյն . լուացեալ դիննեաւ զպատմուճան իւր , և
արեամբ խաղողոյ զհանդերձ իւր . զոչարթա
գոյն են աչք նորա ի գինւոյ , և սպիտակք են
ատամունք իւր քան զկաթն ։

Եհ երանելին Յակ ՝ ի մարգարէանալն իւ
րում , ցանն արդեօ կուսին ասէր այսպէս զի նշ
երկիր էցէ . յորում լոյսն ածանէցէ

Ընդ վաղն ջարշարանաց Փրկչին ասէր. ❁ Ա՛ւ
պատմեսցէ առաջի նորա զձանապարհս նորա.
և զոր ինչ ինքն գործեաց, ո՛ հատուսցէ նմա.
և ինքն ի գերեզմանս գնաց, և ի տապանի
աքնեցաւ, և քաղցրացան նմա խիճք հեղե-
ղատի. և զհետ նորա ամենայն մարդ գնասցէ,
և յառաջ քան զնա անթիւք։ Ընդ՝ սեամբ
զօտուգութիւն բանիս, թէ օրալիսի են ճշմա-
րիտ վկայութիւնք մի բնութեանն Քրիստ,
և ոչ երկուց բնութեանցդ։

(❁ Մտան Քահան և եղեն երդուք։)

Եւ մեծ մարգարէն Մովսէս պատուիրեր իս-
րայէլի ազգին, թէ ❁ Տեսանիցէք զկեանս ձեր
կախեալ առաջի աչաց ձերոց, և ոչ հաւատայ
ցեք նմա։ Ընդ՝ ո՛վ կեանքն որ կախեցաւ
զխայտ խաչին։ Զբանս զայս մեկնէ քաջ և
յաղթող սպառազէն Քրիստ՝ տուրքն Աստ-
նասիոս Աղեքսանդրացին, և ասէր, թէ ինչ
էր որ ասաց հրեշտակն, ❁ Ո՛ւր եմ կեանք. նա՛ե
որ ի հրեշտակսն անարգեցաւ, ի սպասաւորին
ապաականեցաւ, ի դահճացն տանջեցաւ, ի
պիղատոսէ դանահարեցաւ, և ի խաչին բեւե-
ռեցաւ, և ի զինաւորէն գեղարդեամբն խո-
յեցաւ, և էբրև զմեռել ի գերեզմանի եդաւ։
Եւ ի գործս Առաքելոցն գտանեմք այսպէս
գրեալ, թէ ❁ Մովսէս ասաց ցհարսն մեր,
Արդարև յարուսցէ Տէր Աստ ձեզ յեղբարց

ի վեր համբարձեալ զհաս հոգւոյն . և յաղագս
տնօրինութեան Որդւոյն Այ , այսպէս ասաց ,
Օ որ և Աստուածազանն Մարգարէն Դա-
հիթ ՝ յիւրում մարգարեութեանն , վասն
մարգարէին այն , սաստկացի ՝ ի ժողովրդենէն :

(❁ Ման ՝ Բ. սան և ուրբ էջոյք :)

Ա՛հա յայսմ վայրի ՝ պարտ է մեզ ամենայն
օրինօքն Այ խօսիլ ընդ քեզ - զի հարկ ՝ ի
վերայ հասեալ կայ ինձ , որ և աճանդեալ ու-
նիմք պատուիրանաւ , զոր Տէր Աստ պատուիր
ետաց քաջ զօրպետին Յեսուայ Որդւոյ Նաւէ ,
և ասէ . ❁ Զօրացիր և քաջ լեր յոյժ , պա-
հել և առնել ըստ ամ օրինացն , զոր պատուիր
ետաց քեզ Մովսէս ծառայ իմ . և մի՛ խոտորիր
յից ՝ ի նմանէ յաջ կամ յահեակ , զի խելամուտ
լիցիս ամենայնի , զինչ և գործեսցես . և մի՛ մեր
ժեսցես զգիր օրինացս այսոցիկ ՝ ի բերանոյ
քումմէ , և խոկասցիս ՝ ի գոսա ՝ ի տուէ , և ՝ ի
գիշերի . և իմաստնասցիս ՝ ի յառնել զամենայն
գրեալսդ ՝ ի դմա :
Այժ մեզ արժան է գրնալ կարգաւ ընդ ձա-
նապարհս օրինացն Աստուծոյ :

(❁ Ման ՝ Բ. սան և ինն էջոյք :)

Ո՛ր և Աստուածազանն Մարգարէն Դա-
հիթ ՝ յիւրում մարգարեութեանն , վասն
տնօրինութեան Որդւոյն Այ , այսպէս ասաց ,
Լսեսցէ ամենայն երկիր զձայնի
մարգարէին այն , սաստկացի ՝ ի ժողովրդենէն :
Ձերոյ երբեմն զնս , նման լուիցէք ըստ ամենայնի
զոր խօսեացի ընդ ձեզ . և որ ոչ լսիցէ ձայնի

անսկիզբն Ծնողդ Հանն Որդւոյ որ ի Հօրէ,
ասէր այսպէս. ❁ Ընդ քեզ է ինձ ըսկիզբն
աշխարհի զօրութեանդ, յարդանդէ յառաջ քան
զարուսեակ ծնայ զքեզ: Երդ յաղագս մարմնոյ
Հոր ծննդեանն զոր ի կուսէն եառ Քրիստոս, այսպէս
ասէր Դաւիթ. ❁ Տէր ասաց ցիս, Որդի իմ
ես դու, և ես այսօր ծնայ զքեզ:

(❁ Մոան Երէսուն Երկրորդ:)

Եւ իմաստուն Սողոմոն՝ ասէ Որդւոյն Աստուծոյ,
որ ի Հօրէ, գրեաց յիւր իմաստութեան գիրսն
այսպէս. ❁ Տէր ստացաւ զիս սկիզբն ճանապարհ
հաց իւրոց ի գործս իւր, յառաջ քան զյա-
ճիւեանն հաստատեաց զիս ի սկզբանն, նախ
քան զերկիրն առնել, և յառաջ քան զանդունդս
գործել, յառաջ քան զբղխել աղբերաց ջուրց,
և նախ քան զլերինս հաստատել, յառաջ քան
զամենայն բլուրս ծնաւ զիս. Տէր արար զերկինս
և զանշխինս, և զեզերս բընակեալս ի նոսա երկ-
երկինս. յորժամ պատրաստեաց զերկինս, ընդ
նմա էի. և վինչ զատուցանէր զաթոռ իւր ի
վերայ հողմոց, յորժամ զօրաւորս առնէր
զամպս վերինս, յորժամ անսպառ դնէր զաղ-
բիւրս ի ներքոյ երկնից, ի դնել ծովուս զկ-
նդ-
դուշտիւեան նորա, զի կարգ մի անցցեն ընդ
շափ նորա, ի ժամանակի յորում հաստատուն
դնէր զհիմունս երկրի, ես էի առ նմա սպաշ-
շաճեալ. ես էի որ ուրախ լինէր Տէր հանապազ

ընդ իս և ցնծալն առաջի նորա յամ ժամ։
|| Իմաստուս 2, 12, Դարձեալ ասեր Սողոմոն յերեսաց հրեշտեին. ❁ Դարանակալ լինցուք արդարոյն, զի դժպհի եղև մեզ և հակառակ գործոց մերոց. խոստա նայ ուսանել զգիտութիւն Աստ, և Որդի Աստ զանձն իւր անուանէ. ծանր է մեզ և տեսիլ նորա, ազի անմման են այլոց կեանքն նորա, և այլագիւ շաւիղքն նորա. երանէ զվախճան արդարոյ, և հրպարտացեալ՝ հայր իւր կոչէ զԱստ. ահա տեսցուք զ, թէ ճշմարիտ են գործքն նորա. Եթէ էսկ Որդի Աստ, պաշտպանիցէ նմա, և փրկեսցէ զնա ի ձեռաց հակառակորդաց իւրոց. մահու խայտառակեսցուք զնա, տեսցուք թէ լինի նմա այցելութիւն իբրան իւրոց

(❁Մոտ Ընթերցուած և մի էջով։)

Եւ գաւթի՝ որ Աստուածահայր ասի, քաջ զուարճ լինէ մարգարէացաւ վասն Քրիստի, և ասաց վասն ծննդեանն Տեառն՝ որ եղև ի բեթղեհեմ. ❁ Ցայտնի է ի հրեաստանի Աստ, և յիսրայէլ մեծ է անուն նորա։ Ահա յայտնապէս ճշմարիտ Աստ ասաց զծնունդն՝ որ ի բեթղեհեմ՝ որ ի տղ կուսէն։ Եւ վասն մոգացն ասէր. ❁ Թագաւորք Արաբայ և Սաբայ, պատարագս բերցեն նմա։ Եւ թէ ❁ Երկիր պագցեն նմա՝ ամենայն թագաւորք երկրի։ Եւ թէ ❁ Պատուհասական է անուն նր առաջի նց, կացցեն աւարցեն նմա յոսկւոյն արաբացւոց

Ընդ վան մըկրտութեանն ասաց. ❁ Զայն
ցեառն ի վերայ ջուրց, և ըն վիառայց որո-
տայ, և ցեր լինքն ի վերայ ջուրց բազմայց:
Ընդ վան սքանչելեացն ասէ. ❁ Ցեր բանայ
զաչս կուրացց, և կանգնէ զգլորեալս: Ընդ թէ՝
❁ Ի ծովու են ճանապարհք նորա, և շաւիղք
նորա ի ջուրս բազումս, և հետք նորա ոչ
երևին: Ընդ վան հրաբխեցն ասեր Դաւիթ.
❁ Ջինչն էին խորհուրդք նոց ի չարութիւն.
խորհեցան չար ի վերայ իմ, զբան անօրինու-
թեան եդին ի վերայ իմ: Դարձեալ՝ վան
մատնութեն՝ ասաց. ❁ Որ ուսեր զհայց իմ,
յաճախեաց առնել ընդիս զխաբէութիւն:
Ընդ թէ ❁ Մատնեցայ, և ոչ ելանէի: Ընդ թէ
❁ Վրխանակ սիրոյ իմոյ մատնէին զիս, այլ էս՝
յաղթեմ կայի: Ընդ վան չար-չարանացն ասէ.
❁ Ծակեցին զձեռս իմ, և զոտս իմ: Ընդ թէ՝
❁ Ոչս ի տանջանս պատրաստ եմ: Ընդ թէ՝
❁ Ընտուն ի կերակուր լինէ զլեղի, և ի ծա-
րաւ իմ արբուցին լինէ զքացախ: Ընդ որ
յայտնայ մեզ երեսաց խօսեցաւ զայս Դաւիթ:
Ընդ վան թաղմանն ասաց. ❁ Ընդուն զիս ի
գերեզման ներքնումն, ի խաւարի և ի ստուերս
մահու: Ընդ թէ՝ ❁ Զորացաւ որպէս խեցի
զօրութիւն իմ, և լեզու իմ ի քիմն իմ կցեցաւ
և ի հող մահու իջուցին զիս: Ընդ թէ՝ ❁ Բա-
ժանեցին զհանդերձս իմ ի մէջ իւրեանց, և
ի վր պատմուճանի իմոյ վիճակս արկանէին:
Ընդ յաղագս յարութեանն՝ ասաց. ❁ Յարիցէ

առաջ յանծոյս սրբութեան իւրոյ :

Հօրեաց Աստ ի վերայ հեթանոսաց , Աստ նըս
Հարձաւածօղք ՝ երկու բընութեան , կամ եր
կու երեսաց , այլ միոյ Աստ ճշմարտի : Ապա
թէ ոչ , յատեան ելցեն ըզ մարգարէին Դաւ
թայ , և խօսեսցին . զի Դաւիթ ՝ ոչ զատուցա
նէ , այլ միաձոյլ զմարմինն ընդ Աստ բանին :
Իբրև զամենայնն ՝ ստուգապես Աստ ասաց , և ոչ
երկուց բնութեց : Զոր և վա՜ Հակաբարձանին
խօսեցաւ և ասէ . ❁ Հակաբարձաւ Աստ օրհնու
թեամբ , և Տէր մեր ձայնիւ փողոյ :

Ահա յայտնապես Աստ զարուզէ զամենայն տը
նօրէնութիւնն , և ոչ մարդոյ : Աստ հակաբար
ձաւ , և ոչ մարդ : Կամ որ ասացն ❁ Լուսափա
ռաց Հօրեաց Աստ ի վերայ հեթանոսաց , Աստ նըս
տաւ յաջոյ սրբութեան իւրոյ :

Աստ , և ցրուեսցին թշնամիք նորա , փախիցեն
ատելիք նր՝ յերեսաց նորա : Իբրև ՝ ❁ Աստ
Տէր : և ժամանեաւ նց , և խաւխանեաս զնոսա :
Իբրև ՝ Ջարթիր , ընդէր ննջես Տէր . արի՛
և մի՛ մերժեր զմեզ խնդաւ : Իբրև ՝ ❁ Աստ
Տէր , օգնեաւ մեզ , և փրկեաւ զմեզ վա՜ անուան
քոյ սրբոյ : Իբրև Դարձեաւ թէ , ❁ Աստ՛ Տէր
Աստ իմ , և բաւեր եղիցի ձեռն քո . և մի՛ մո
ռանար ընդ տրնանկս : Իբրև ՝ ❁ Աստ՛ Աստ , և
դատեաւ զերկիր , զի դու ժառանգեսցես
զամենայն հեթանոսս :

(❁ Մահ Աբէսաւն և երկու երդիք :)

պարզ լինի լեզու ծանրաբեռնող։ ❁ Ահաւասիկ Տէր Տէր գայ զօրութեամբ, և
բազկի նորա տիրասցէ նմա։ Ահաւասիկ վարձ նորա ընդ նմա է, և գործ նորա առաջի
երեսաց նորա։ Որպէս հովիւ զհօտ իւր արածեցուսցէ, ի գառնուկսն ժողովեսցէ
բազկաւ իւրով, և ի գրկի իւրում առցէ, և զկաթնասունսն մանկունս մխիթարեսցէ։
Ո՞վ չափով ջրոց ծովուն գրկեաց, և զերկինս հանդերձիւ չափեաց, և զհող երկրի
ամբարձիւ, և կշռեաց զլերինս կշռաքարիւ, և զբլուրս հանդերձիւ։ Ո՞վ ճանաչեաց
զմիտս Տեառն, և խորհրդական նորա եղեւ և ուսոյց զնա։ Ընդ ո՞ւմ խորհեցաւ,
և ուսոյց զնա, և ինդրեաց ի նմանէ զճանապարհ դատաստանի, և ուսոյց զնա
գիտութիւն, և զճանապարհ հանճարոյ ցուցին նմա։ Ահաւասիկ ազգք իբրև կաթիլ
ի գոգանոյ, և իբրև մանր ցող կշռեցան առաջի նորա, ահաւասիկ կղզիք իբրև
հող սեպհական առնուցուն։ Եւ Լիբանան ոչ բաւեսցէ վառանոցի, և գազանք նորա
ոչ բաւեսցեն ողջակիզման։ Ամենայն ազգք իբրև ոչինչ են առաջի նորա, և իբրև
դատարկ և ունայն համարեցան նմա։ Եւ ո՞ւմ նմանեցուցէք զԱստուած, կամ
զի՞նչ պատկեր դիցէք նմա։ Արդեօք ոչ գիտէք, կամ ոչ լուարուք, ոչ յառաջագոյն
ազդեցաւ ձեզ, ոչ ըմբռնեցարուք յորմէ հիմանէ երկրի։ Նա է որ նստի ի վերայ
շրջանակի երկրի, և բնակիչք նորա իբրև մարախ առաջի նորա։ Նա է որ տարածանէ
զերկինս իբրև զկամար, և տարածեաց զնոսա իբրև զվրան բնակելոյ։ Նա է որ
տայ զիշխանս ի չգոյութիւն, և զդատաւորս երկրի իբրև զոչինչ արար։ Ոչ
իսկ ցանեալ են, և ոչ իսկ տնկեալ են, և ոչ իսկ արմատացեալ է ի հողոյ
ցողունն նոցա, և փչեաց ի նոսա, և չորացան, և զնոսա իբրև դեղձ տարափ
տարցէ։ Եւ ո՞ւմ նմանեցուցանէք զիս, և նմանեցայց, ասէ Սուրբն։ Վերացուցէք
զաչս ձեր յերկինս, և տեսէք, թէ ո՞վ արար զայս ամենայն, որ արտաքս
զբանակս նոցա ածէ ի թիւ, և զամենեսեան անուամբ կոչէ։ Ոչ թափառի մէր
մի ոք, և ոչ մի ոք պակասի ի կարգէ իւրմէ։ ❁ Ո՞վ թափառոր մեր յառաջ քան զ յաչիս Տեառն
ելանէ, այլ ինձ ստուգաբանեալ ասէ Դաւիթ։

(❁ Մասն Երեսնեքսորդ և երկրորդ։)

Զորս ծառայն Աստուծոյ սուրբն Եսայի՝
այն որ յառաջն Աստուածաբան կոչեցաւ,
Այս մարգարեացաւ վասն սրբ Կուսին Մարիա- 6, 14.
մայ, և ասէ։ ❁ Ահա կոյս յղասցի, և ծընցի
որդի, և կոչեսցեն զանուն նր. Էմմանուէլ։
Թարգմանեալ ասէ՝ Եսայի։ ❁ Ահաւասիկ Ե-
մեր հատուցանէ դատաստան, և հատուսցէ,
ինքնին եկեսցէ և փրկեսցէ զմեզ։ յայնժամ
աչք կուրաց բացցին, և ականջք խլեաց լուե-
ցեն, և վազեսցէ կաղն՝ իբրև զեղջերու, և

Ես երթամ զպատրաստել տեղի ձեզ համար ❁ եւ եթէ երթամ եւ պատրաստեմ տեղի ձեզ համար՝ եկեսցեմ եւ առցեմ զձեզ առ ինքն՝ զի ուր եմ ես՝ եւ դուք լինիցիք ❁ եւ զտեղին ուր ես երթամ՝ գիտէք եւ զճանապարհն գիտէք ❁ Ասէ ցնա Թովմաս՝ Տէր՝ ոչ գիտեմք ուր երթաս՝ եւ զիա՞րդ կարեմք զճանապարհն գիտել ❁ Ասէ ցնա Յիսուս՝ Ես եմ ճանապարհ եւ ճշմարտութիւն եւ կեանք. ոչ ոք գայ առ Հայր՝ բայց ընդ իս ❁ Եթէ ծանեայք զիս՝ եւ զՀայր իմ ծանեայք. եւ յայսմհետէ գիտէք զնա՝ եւ տեսէք զնա ❁ Ասէ ցնա Փիլիպպոս՝ Տէր՝ ցո՛ մեզ զՀայր՝ եւ բաւական է մեզ ❁ Ասէ ցնա Յիսուս՝ Այդչափ ժամանակ եղէ ընդ ձեզ՝ եւ ո՞չ ծանեար զիս Փիլիպպոս. որ տեսանէ զիս՝ տեսանէ զՀայր. եւ դու զիա՞րդ ասես՝ ցո՛ մեզ զՀայր ❁ Ո՞չ հաւատայ դու՝ եթէ ես յՀօր եմ՝ եւ Հայր յիս է. զբանս զոր ես ասեմ ցձեզ՝ ոչ յանձնէ խօսիմ. այլ Հայր որ յիս բնակեալ է՝ նա գործէ զգործս ❁ Հաւատայք ինձ՝ եթէ ես յՀօր եմ՝ եւ Հայր յիս է. եթէ ոչ՝ գործոցդ համարիք հաւատալ ❁ Ամէն ամէն ասեմ ձեզ՝ որ հաւատայ յիս՝ զգործս զոր ես առնեմ՝ նա եւ նա առնիցէ՝ եւ մեծագոյնս քան զայս առնիցէ՝ զի ես առ Հայր իմ երթամ ❁ Եւ զամենայն զոր խնդրիցէք յանուն իմ՝ զայն արարից՝ զի փառաւորեսցի Հայր յորդւոջն ❁ Եթէ զինչ խնդրիցէք յանուն իմ՝ զայն արարից ❁ Եթէ սիրէք զիս՝ զպատուիրանս իմ պահեցէք ❁ Եւ ես խնդրեցից զՀայր՝ եւ զայլ Մխիթարիչ տացէ ձեզ՝ զի ընդ ձեզ յաւիտեան կացցէ ❁ ԶՀոգին ճշմարտութեան՝ զոր աշխարհս ոչ կարէ առնուլ՝ զի ոչ տեսանէ զնա՝ եւ ոչ ծանանէ զնա. դուք ծանանէք զնա՝ զի ընդ ձեզ բնակեալ է՝ եւ յձեզ իցէ ❁ Ոչ թողից զձեզ որբս՝ եկեսցեմ առ ձեզ ❁ Եւ ոչ յաւուրս բազումս տեսանէ զիս աշխարհս. այլ դուք տեսանէք զիս՝ զի ես կենդանի եմ՝ եւ դուք կեայցէք ❁ յաւուր յայնմիկ դուք գիտասջիք՝ զի ես յՀօր իմում եմ՝ եւ դուք յիս՝ եւ ես յձեզ ❁ Որ ունիցի զպատուիրանս իմ՝ եւ պահիցէ զնոսա՝ նա է որ սիրէ զիս. եւ որ սիրէ զիս՝ սիրեսցի յՀօրէ իմմէ՝ եւ ես սիրեցից զնա՝ եւ յայտնեցից նմա զանձն իմ ❁ Ասէ ցնա Յուդա՝ ոչ Իսկարիովտացին՝ Տէր՝ զի՞նչ եղեւ՝ զի զանձն քո յայտնելոցն ես մեզ՝ եւ ոչ աշխարհի ❁ Պատասխանի ետ Յիսուս՝ եւ ասէ ցնա՝ Եթէ ոք սիրէ զիս՝ զբանս իմ պահեսցէ՝ եւ Հայր իմ սիրեսցէ զնա՝ եւ առ նա եկեսցուք՝ եւ բնակութիւն առնեսցուք ընդ նմա ❁ Որ ոչ սիրէ զիս՝ զբանս իմ ոչ պահէ. եւ բանն զոր լուայք՝ ոչ է իմ՝ այլ Հօր որ առաքեաց զիս ❁ Զայս ասացի ձեզ՝ ընդ ձեզ կացեալ ❁ Եւ Մխիթարիչն՝ Հոգին Սուրբ՝ զոր առաքեսցէ Հայր յանուն իմ՝ նա ուսուցէ ձեզ զամենայն՝ եւ յիշեցուսցէ ձեզ զամենայն զոր ասացի ես ձեզ ❁ Խաղաղութիւն թողից ձեզ՝ զխաղաղութիւն իմ տամ ձեզ. ոչ որպէս աշխարհս տայ՝ ես տամ ձեզ. մի՛ խռովեսցին սիրտք ձեր՝ եւ մի՛ երկնչիցին ❁ Լուարուք ասացի ձեզ՝ եթէ երթամ՝ եւ գամ առ ձեզ. եթէ սիրէիք զիս՝ ուրախ լինէիք՝ զի ասացի՝ երթամ առ Հայր. զի Հայր իմ մեծ է քան զիս ❁ Եւ արդ՝ ասացի ձեզ յառաջագոյն քան զլինելն՝ զի երբ եղիցի՝ հաւատասջիք ❁ Ոչ բազում ինչ խօսեցայց ընդ ձեզ՝ զի գայ իշխանն աշխարհի՝ եւ ոչ ինչ է իմ ❁ այլ զի գիտասցէ աշխարհս՝ զի սիրեմ զՀայր՝ եւ որպէս ետ ինձ Հայր՝ ոյնպէս առնեմ. յարուցէք՝ երթիցուք յայսմանէ

50, 6,

ձեզ կորուստան յաշխատեանական, զորս ինքն Տէր
յերկաթայուլթեանէդ, զի մի՛ հասանիցէ ի վերայ
և ոչ զերկուց : Եւ արդ՝ պարտ է ձեզ քանել
գարեկն՝ նոյն օրինակաւս խօսեցան զմիոյ Աշ.
մի Տէր ՅՈՒՆ :) Դարձեալ՝ և այլ Մար-

(❁ Մահ Աբէսաւն և Լիա :)

Արդ՝ ո՞վ յաւետասացեսցէ տունդ Յունաց՝ և
ամենայն երամք վիլհոսփայիդ, ոչ ապա-
քէն այս ամենայն մարգարէութիւնս՝ զոր խօ-
սեցաւ այրն Աստուծոյ Եսայի, միոյ անուանն
և միոյ անձին Ճառեաց, և ոչ երկուց, զոր դուք
խմաստասիրեցէք, և յերկուս բաժանեցէք զՔ.
մի Տէր ՅՈՒՆ :) Դարձեալ՝ և այլ Մար-
գարէն՝ նոյն օրինակաւս խօսեցան զմիոյ Աշ.
և ոչ զերկուց : Եւ արդ՝ պարտ է ձեզ քանել
յերկաթայուլթեանէդ, զի մի՛ հասանիցէ ի վերայ
ձեզ կորուստան յաշխատեանական, զորս ինքն Տէր
նահարի լիոյ հնձանի կոխելոյ : Ընձեան հա-
րի միայն, և ի հեթանոսաց ոչ ոք ընդ ես :
Եւ վասն Աստուծ Ճարտարութեանն Տէր՝ մի
խելթարե Եսայի՝ ասելով. ❁ Լուսաւորեցաց
լուսաւորեցաց Երուսաղէմ, զի հասեալ է լոյս
քո, և փառք Տեառն ի վերայ քո ծագեսցին.
զի խաւար ծածկեաց զերկիր, և մառախուղ
զհեթանոս. Բայց ի քեզ՝ Տէր յայտնեսցի,
և փառք նորա՝ ի քեզ երևեսցին :

Նիկոսիոյ Տէր յերկիր, և ընդ մարդկան շըր-
գալատեան Արդասին Ն՚ յ՚ ես, և ասէ.
Դարձեալ Մարգարէն Ովսէէ՝ ետ նշան

(Մոտ Նշխասան և հինգ։)

Նոյա, և Տէր Ն՚ եղեսկ յիշատակ նոյա։
և՚ տան իմում գտին զես, և անդ պատմեցէ
պետան, ասէ Ովսէէ. Այսին, և խնդրեցին
ժամ նստաւ Ցո՚ ի տաճարին ընդ վարդա-
զորդիս Լուբսյն։ Ն՚ վասն տղայութեն՝ յոր-
ջեսյե, զի ինքն մոռընջեսյե, և յիմարեցուսյե
զինի Տեառն գընացեց, երբև զառիւծ մըռըն
զես, զի ինքն ես մարդ, և՚ մոռեց ի քաղաքդ։ Այլ՝
ձերում՝ սբ. և՚ մոռեց ի քաղաքդ։ Այլ՝
զեւիրեամ, զի Ա՚ եմ ես, և՚ մարդ. ի մէջ
Դարձեալ՝ ասէ Ովսէէ. Ո՚չ թողից ընջել
թէ մերն։
ասէր. Մարմին իմ ի նոյանե է, և՚ ասաց

Եւ տէս թէ՝ որպես սուտպաշտանեալ Ովսէէ՝
ըսէին՝ հանդերձ լուսաւոր վկայութեամբք.
ճշմարտութեամբք՝ ամենայն բանք Մարգա-
մարդկանէ. քանզի՝ վայ է նոյ, և մարմին իմ
ի նոյանե է։ Ահաւասիկ լի իսկ են ամենայն

Նորա։ Ն՚ ահա՝ Մարգարէքն՝ Ն՚ քարոզե-
նա առաջի Տ՚ր իմոյ և ամենայն հրեշտակաց
նայ զես առաջի մարդկան, որպացայց և ես ըզ
յայտնի նշանակաց ձեզ, և ասէ. Որ ուրա-
ցին զԱ՚ն, և՚ մարդ և Ն՚ Ջորև Մար-
գարէն Ովսէէ ասէ. Ալեպետ և սնուցա-
նիցեն զորդիս իւրեանց, անզաւակեսցին ի
մարդկանէ. քանզի՝ վայ է նոյ, և մարմին իմ
ի նոյանե է։ Ահաւասիկ լի իսկ են ամենայն
ճշմարտութեամբք՝ ամենայն բանք Մարգա-
րէքն՝ հանդերձ լուսաւոր վկայութեամբք.
և տէս թէ՝ որպես սուտպաշտանեալ Ովսէէ՝
ասէր. Մարմին իմ ի նոյանե է, և՚ ասաց
թէ մերն։
Դարձեալ՝ ասէ Ովսէէ. Ո՚չ թողից ընջել
զեւիրեամ, զի Ա՚ եմ ես, և՚ մարդ. ի մէջ
ձերում՝ սբ. և՚ մոռեց ի քաղաքդ։ Այլ՝
զինի Տեառն գընացեց, երբև զառիւծ մըռըն
ջեսյե, զի ինքն ես մարդ, և՚ մոռեց ի քաղաքդ։ Այլ՝
զորդիս Լուբսյն։ Ն՚ վասն տղայութեն՝ յոր-
ժամ նստաւ Ցո՚ ի տաճարին ընդ վարդա-
պետան, ասէ Ովսէէ. Այսին, և խնդրեցին
և՚ տան իմում գտին զես, և անդ պատմեցէ
նոյա, և Տէր Ն՚ եղեսկ յիշատակ նոյա։

արեգակն ի վերայ Մարգարեին, և խաչա-
վասն չարչարանացն Տեառն. ❁ Մըտցե՛
ՆՇ Մխիթար ասաց Հիւրում Մարգարէութե՛ն
թե՝ ❁ Յեդիպատոսէ կոչեցեալ զՄրդէ իմ։
(❁ Մոտն Ընթերցուածոյ և Խրին։)
Ներ զտրտմութիւնն սրբոյդ առաքելոյն։) ՆՇ
զերգս ձեր յողբս. (ահա յայտնապէս ցուցա-
ի տուէք, և դարձուցէք ի սուգ զտօնս ձեր, և
գան ի միջօրէի, և խաւարեսցի երկրի լոյս
յաւուր այնմիկ, ասէ Տէր Տէր, մոցէ արե-
խաչելութեանն՝ ասէր Ամովս. ❁ ՆՇ եղև
Ճառեցին զարդարն՝ արծաթոյ։ ՆՇ վասն
Դարձեալ ասէ Ամովս. ❁ Վասնակ զի վա-
դասք առաքելոյն՝ ի ժամ շարշարանացն։)
սուգ առցեն արօտք հօտիցն. (այսինքն,
բառեցաւ, և Աբրուսաղէմ ետ զձայն իւր. և
խօսեցաւ ա՛յսպէս. ❁ Տէր՝ ի Սիօնէ բար-
Ամովս՝ յառաջին մարգարէութե՛ն Հրոմ՝

(❁ Մոտն Ընթերցուածոյ Հա՛վէտ։)
ուր է խայթոց քո դժոխք։
Նէ փրկեցէ զնա. ո՞ւր է յաղթութի՛ւն քո մա՛հ,
ռաց դժոխոց ապրեցոյցէ զնոսա, և՝ իմահո՛ւա
ՆՇ վասն Ցարուե՛ն՝ ասէ Ովսէէ. ❁ Ի՝ Ձէ՛
ցէ ամենայն երկիր։
հնազանդեսցին երեւելոյն Քո՛յ, և նուաճե՛ւ կեց
յերկուասան կաղնի, և զհետ երթիցեն, և
յեն ջեսցի. և կաղնին որ՝ ի սեղմե՛՝ բաժանեսցի

բեսցի ՚ի վերայ նոցա տիճն, և ամաչեսցեն և
րազատեսքն, և ծաղը կացցեն լղձք, բամբա-
սեցեն զնոսա ամենեքեան: Զայս վՒ հրեղէն
գրեաց, և վասն այլոց թերահաւատիցն:
Դարձեալ ասէ Մ իքիաս՝ վասն ծնընդեան
Տեառն մերոյ ՅԷՒՌ. ՚ի նմ դու բեթղէ-
հեմ՝ տունդ եփրատայ, սակաւաւոր իցես լի-
նել ՚ի հազարաւորս յուդայ. ՚ի քէն ելցէ ինձ
լինել իշխան իսրայէլի, և ելք նր ՚ի սկզբանէ
աշխարհի: Դարձեալ ասէ. ՚ի նմանէ եր-
կիր, խնդա և ուրախ լեր, զի մեծ արար Տ՚ր
զառնելն իւր ընդ քեզ: Զայս խոսեցաւ վասն
սրբոյ կուսին:
ՆՀ վասն խաչելութեն ասէր. ՚ի ծողովեցան
՚ի վերայ քո ազգ բազումք, որք ասէին, եկայք
ոտնահար լինցուք, և տեսցեն աչք մեր ՚ի վերայ
Սիովն. և նոքա ոչ գիտացին զխորհուրդս
Տեառն, և ոչ ՚ի միտ առին զկամ նորա:
ՆՀ վասն Սուրբ Հոգւոյն ասայ. ՚ի ՆՀ և-
ղեցի յաՀուր այնմիկ՝ հեղեց յՀգւոյ իմմէ ՚ի
վերայ ամենայն մարմնոյ, և մարգարեասցին
ուստերք ձեր, և դստերք ձեր, և ծերք ձեր
երազովք երազասցին: ՆՀ թէ՝ Զայնք
հնչեցին ՚ի ձորն դաւաստանի, արեգակն և
լուսին խաւարեսցին, և աստեղք ծածկեսցին
զլոյս իւրեանց, և Տէր ՚ի սիովնէ գոչեսցէ, և
հնչեսցէ ձայն իւր, և շարժեսցին
երկինք և երկիր. այլ Տէր խնայեսցէ ՚ի ժո-
ղովրդեան իւր:

(❁ Մասն Երեսուն և մէկ։)

Յովհան՝ մարգարէականայր վանն Հրեից ուր
բանալոյն գՏէրն, և ասեր. ❁ Յայնժամ
տեսցեն զԵրուսաղէմ տապալեալ ի հնմանց,
և մոցեն ի նա ամենայն հեթանոսք յերկրպագ
գութիւն Տեառն, և զբարինս նորա դիցեն ի
կողմն արևմտից՝ յերկրպագութիւն օծելոյն,
որ և զնկեղեցւոյ բերէ զօրինակ։

(❁ Մասն Երեսուն և երկու։)

Հայհում՝ այսպէս մարգարէացաւ վասն Քա
րոզութեն Տեառն՝ որ ի սբ Գերեզմանէն.
❁ Լինքն եղաներ և ծառայք նր. այսինքն,
հանդերձ յաշխատեանից նրընկեցելովքն՝ եկեալ
ի գերեզմանէն. այս է՝ Սուրբքն որք յարեն
ի գերեզմանացն՝ ի ժամ խաչելութեանն։
Դարձեալ ասէ Հայհում. ❁ Տօնեա զտօն քո
Ցիւդա, և հատո զուխտ քո. զի չեւ իսս յա
ղագս եղ, որ փչեր ընդ երես քո. և ապրեցոյց զինեք
քեալն, և ասէ. առիք զԻոգի Սուրբ։

(❁ Մասն Քառասուն։)

Ամբակում՝ մարգարէականայր վասն ջարչարա
նաց Տեառն, և ասեր. ❁ Ի մէջ երկուց
կենդանեացս ճանչեսցիս, և ի մերձենալ ամսոյն
յայտնեսցիս։ Երբ թէ՝ ❁ Ծածկեցին զերկինս

Հնուհայ , և գթութեան :

Դարձեալ ասէ . ❁ Ի Վերայ տանն դաւթի , և ի վերայ բնակչացն երուսաղէմ , Հոգի ցինոսա . եթէ բարւոք թուիւ յաչս ձեր , տուք զվարձս իմ . ապա թէ ոչ , զդադար արարէք . և կշռեսին զվարձս իմ երեսուն արծաթի :

Եւ վասն խաչելութեանն ասէր . ❁ Ընծայի Նակի նորոյ :

Նոյն հեզ , և հեծեալ ի վերայ էշոյ և յաշա թաւաշուր քո գայ ի քեզ . արդար , և փրկիչ . քարոզեա , դուստր երուսաղէմ . զի ահա՛ նէ . քարոզեա , դուստր երուսաղէմ . զի ահա՛ թագաւորդ քո գայ ի քեզ . արդար , և փրկիչ . Նոյն հեզ , և հեծեալ ի վերայ էշոյ և յաշա Նակի նորոյ :

Զաքարիա , զնոր հրաշալի մարգարէութիւնն երգեայ , և ասաց վասն գալստեան Տեառն ի տաճարն : ❁ Ուրախ լեր յոյժ դուստր սիօն

(❁ Ման Ռաւտուան Եդ :)

ռեսցի . և եղեալ Հոգւոյն Սրբոյ ի տաճարին : բազում դաւթերային ի մանր ծուխին պատա- բևմտական յազգէն աւերեսցի . յայնժամ վա յարիցէ . և ուսուցանիցէ ի տաճարին . և որք հաճատացեան , տեսցեն զլոյս . և հայեսցեն ի փառս միածնին . և որք ոչ լսիցեն նմա , եղե ցին ի խաւարի : Եւ վասն վախճանի տաճա րին , յառաջագոյն ասաց այսպէս . ❁ Թէ Ցա

Ընդ վասն խաչելութենէն ասէր ։ ❁ Հայեսցին
ի նա՝ յոր խոցեցինն ։ և յաճուր այնմիկ սաստ
կացեալ կոծ յԵրուսաղէմ ։

Ընդ դարձեալ՝ ասէ Զաքարիա ։ ❁ Ընդ ասաս
յեն ցնա , զի՞նչ են վէրքդ այդ՝ ի միջի ձե՞
ռաց քոց , և ասասցե ։ զոր վիրաւորեցայ ի
տան սիրելւոյ իմոյ ։ Ընդ կացցեն ոտք նորա
յաճուր այնմիկ ի վերայ լերինն Ձիթենեաց՝
հանդէպ երուսաղէմի յարևելից ։ Ընդ թէ՝
❁ Ընկեաց, հայեսցի Տէր Աստ իմ ։ և ամենայն
սուրբք ընդ նմա ։ և եղիցի յաճուր այնմիկ ,
ոչ եղիցի լոյս , ցուրտ , և պարզ ։ եղիցի օր մի ,
և օրն այն՝ յայտնի Տեառն , ոչ տիւ , և ոչ
գիշեր եղիցի ։ և ընդ երեկս եղիցի լոյս ։
Զայս ասաց յայտնապէս վասն ջարդարանացն Տեառն ։
Ընդ վասն Հոգւոյն Սրբոյ ասէ ։ ❁ Յաճուր
այնմիկ բղխեսցի ջուր կենդանի յԵրուսաղէմ,
կէս նորա ի ծովն որ առաջի , և կէս նորա ի
ծովն՝ որ յետոյ ։
Ընդ վասն Շնմարիտ միաւորութեան Քրիստոնէից
մարմնոյն խորհուրդ՝ ասէր ։ ❁ Յաճուր այնմիկ
եղիցի Տէր մի , և անուն նորա մի , պատել զա
մենայն երկիր ։ Վ՛ք քաղկեդոն՝ և ամենայն
տուն դ Յունաց , զի՞նչ պիտոյ է այլ մեծ և
րևելն և փառաւոր վկայ , քան զոր Զաքարիա
խօսեցաւ բերանով Հոգւոյն Սրբոյ ըզ խոր
հուրդ միոյ բնութեան , թէ՝ Եղիցի Տէր մի ,
և անուն նորա մի ։ ահա միոյ երեսայ ասէ ,
և ոչ երկուց ։

հրեղէն։

Ձին իմոյ՝ ի ձեռն թշնամեաց իմոց. այսինքն, Դարձեալ՝ ասէր Թէ, ❁ Ածու զսկիրեղին անջնջելի, և զնետս հրեղէնս ի ձեռն ժանեկանն ծնելոյ՝ ի մուռս։ Դարձեալ՝ ասէր Թէ, ❁ Գայթ է կառոյց քերմանցն եգիպտոսէ, Թէ՝ Պատռե՛ զկառս նոցա շարժել, ելանել, և փշրել՝ ի ձեռն փշրիկ կանութեան մերում։ Դարձեալ՝ եառ նշան Երեմիա, և ասէր վ՚ն յուսյանելով։ Նշ Թէ՝ ❁ Ընդառնեցաւ յասպատրեաց, որպէս Թէ՝ տեսութեամբ, և մատամբ ընտրեալ՝ զանուն՝ Ք՚ն վերադրէ դմի երեսաց մերոյ Տէր Ք՚ն։ Զայս այսպէս զիս Թշնամիք իմ որպէս ճրնճղուկ, և մեռուցին՝ ի գբէթ զկեանս իմ։ Նշ ասաց։ ❁ Ո՛ր՝ զաղտ Ք՚ն ասէր այսպէս, Թէ՝ ❁ Որսայան գոյն ամենայն սրբոց մարգարէիցն, և յա՛ն, զոր բժշկեցաւ կինն տեառատես։

(❁ Մատն Ք՚ն տեառտեառն և էլէ։)

Ա՛ռեն Երեմիա՝ գոչեցաց, ասելով հան՚ և բժշկութիւն՝ ի Թեւս նորա։ Ընդ այն ինչ ծաց անուշան խորոյ՝ արեգական արդարութե՛, Դարձեալ ասե՛ Ծագեսցե՛ ձեզ երկիւղած՝ զոր դուքդ խնդրէք։ ❁ Ձանկարծակի եկեսցէ՛ ի տաճար իւր՝ Տէր, Ա՛ աղաչեսա՝ յիւրում մարգարէութեանն խօսեցաւ վասն անօրինութեան Տեառն։

(❁ Մատն Ք՚ն տեառտեառն և էլէ։)

եւ Դանիէլ՝ վասն գալստեանն Քրիստոսի. թէ՝
վէմն՝ առանց ձեռին հատաւ։ Ընդ այլ նշան
սանեկն՝ ի տեսլեան գիշերոյ, եւ ահա՝ ի լեռնէ
մարմին իմ՝ յանձին իմում։ Ընդ թէ՝ Տէր
նորա՝ ոչ եղծցի։ Ընդ սոսկացեալ
նութիւն յաճախականաց. եւ թագաւորութիւն
ծառայեսցեն. եւ իշխանութիւն նորա՝ իշխա-
եւ ամենայն ազգք, եւ ազինք, եւ լեզուք նմա
տուաւ իշխանութիւն, պատիւ, եւ արքայու-
հուրց. եւ մատուցաւ առաջի նորա, եւ նմա
մարդոյ գայր, եւ հասանէր մինչև ի հինն աւ
գիշերոյ, եւ ահա ընդ ամպս երկնից՝ զՄրդե
նօք, եւ ասէր. թէ Տեսանէի ի տեսլեան
Ես՝ աթոռակիւք և փառակիւ՝ Երկնաւորի
Ձօրն, զոր տեսանէր մարմնաւոր կերպարա-
րեին Դանիէլի, զոր տեսանէր ի բաբել-
Վարձեալ՝ ասացուք վասն սուրբ Մարիա-
(Ման Քրոնոսան և վիճ։)

ասացեալ՝ Ես նայոսացին աստ հեթանոսք։
ընդ որ Տէրն մտանէ և ելանէ. և եղեցի փակիլ։
զպարիսպն՝ և զպատուհարն. և տեսս զդուռն,
սիսթ, և տեսս զօրինակ տաճարին Այ. և
(վասն զի՝ նմանեալ եղև Երանելոյն Մով
Ընդ գնկնիլ՝ գրեաց յիերուսաղէմ մարգարէութիւնն,
(Ման Քրոնոսան և էջն։)

հաստատեսցուք նորա լուսաւոր և ճշմարիտ
զմեզ , և զայլ խոստովանօղսն Որդւոյն Այ.
նալ առ Սուրբ Հոգեւորանն Քրի. վասն զի՝
Նահատակն Ժողովն քաղկեդոնի :
Եւ ահա յայսմ վայրի՝ հարկ եղև մեզ դա_
հիւ , ի խաչելն Քրիստոս ի քահանայիցն և ի
ծերոց Ժողովրդեանն Իսրայելի : Եւ յայնժամ
ընպաննուհի լեցի բեղիարայ և հոգւոց նորա .
և վաղվաղակի հոգի շնորհաց հեղեալ յամե_
նայն հեթանոս : Եւ յորժամ հարաճակողմն
հրով այրեսցի , յայնժամ կատարած լեցի ա_
մենայն երկրի : ❁ Եւ եթե ի հարաճ բղխես
ցե ջուր , դարձցի ժողովուրդն յերկիր երբ :
❁ Եւ եթե արիւն բղխեսցէ , սպանումն լեցի
ամենայն հոգւոց պղծոց : Եւ դարձեալ՝ ըզ
ժամանակ մահուանն Քրի. սահմանագրեաց ,
և ասէ . Թէ ՝ ❁ Յետ վաթսուն և երկու
եօթներորդացն ՝ ընպանցի օծեալն Տեառն :

(❁ Մասն Քառասունն և վեց :)

Արդ ՝ ո՞վ պատուական անուն թէուիխստէ ,
ահա վինչև ցայս վայր ՝ ընթացաք զհետ
շաւղաց սրբոց մարգարէիցն , և զհորհուրդ եր_
կուց բնութեանցդ ձերոց ՝ ոչ կարացաք գտա_
նել , զոր քարոզեաց ձեր անհաստատ և ինք_
նաշարժ , և ոչ ունիք ապաստան ի ձեզ , այլ
միայն ի Հարսն Սուրբ Ժողովոյն Կաթուղիկէ
եցի Հաւատացելոց , որ ի Նիկիա ժողովեցան
ի Սրբոյ Հոգւոյն , և ի Սրբոյ Կաթուղիկէ
եցի Հաւատացելոց , որ ի Կոստանդնուպաւ
լիս ժողովեցան ի Սրբոյ Հոգւոյն , և ի Սրբոյ
Կաթուղիկէեցի Հաւատացելոց , որ ի Եփե
սոս ժողովեցան ի Սրբոյ Հոգւոյն , և ի Սրբոյ
Կաթուղիկէեցի Հաւատացելոց , որ ի Քաղ
կեդոն ժողովեցան ի Սրբոյ Հոգւոյն , և ի Սրբոյ
Կաթուղիկէեցի Հաւատացելոց , որ ի Կոստանդնուպաւ
լիս ժողովեցան ի Սրբոյ Հոգւոյն , և ի Սրբոյ
Կաթուղիկէեցի Հաւատացելոց , որ ի Եփե
սոս ժողովեցան ի Սրբոյ Հոգւոյն , և ի Սրբոյ
Կաթուղիկէեցի Հաւատացելոց , որ ի Քաղ
կեդոն ժողովեցան ի Սրբոյ Հոգւոյն , և ի Սրբոյ

վկայութեամբքն. և յամօթ արասցուք զգաստ
նօղըն երկուց բընութեանց : Ջի կարի իսկ
զարմացեալ եմք մեծաւ հիացմամբ թէ՝ ուստի
խրատեցայք ասել երկու բնութիւն միոյն Ա՛յ :
Ընդ ահա մեք ոչ ձանձրանամք ի քննել զբ
անս յառաջ ասացելոյն՝ Ըստուածածաւան ա
րանց և սուրբ Արդասփետացն, ըստ մարգա
րէին Դաւթի թէ, ❁ Լսօսէ զվկայութիս քո
առաջի թագաւորաց, և ոչ ամաչէ : Զորև՝
Ընայ ասէր յերեսաց Տեառն. ❁ Տէր տեր
տայ ինձ լեզու խրատուս, զի գիտասցեմ խօսիլ
ըզբանն : Սակս՝ քաջալերէ զմեզ Ընայի՝ և
ասէ. ❁ Գոչեա զօրութեամբ, և մի՛ խնայեր.
բարձրացո՛ իբրև զփողոյ բարբառ քո :
Ահա զբազումս բանս մարգարէիցն ասացաք, և
զբազումս թողաք. և վասն երկուց բնուՀցդ
զոր քարոզեալ քաղկեդոն, և ելից ամենամ
եւր հայհոյութեամբ զՅուրբ Ընկեղեցին Ա՛յ,
և զանգաժանելին և զմի Որ՛ն՝ յերկուս ներ
գործութիւնս բաժանեալ :
Արդ՝ եթէ այս ամենայն երկբայութիւնքս
հաճոյ էր լեալ Սրբոյ Ընդորդութեանն, նաև
այս հրամանս գուշակեալ էր յառաջագոյն սրբ
ոյն Մարգարէին, և Ըստուածատես Ըռաքե
լոյն, և Որ՛ իհատոսազգեստ Սուրբ Հարցն.
Եթէ կամ էր լեալ վերին Տրութեանն, այս
ամենայն ազդեալ էր առ նս, քարոզել զՈ՛ն՝
երկու բնութիւն. կամ Ըռաքելովք, կամ
Մարգարէիւք. և չէին նոքա ի բաց թողեալք

հիւանդից, գաւազան ուղղութեան՝ գաւազան
ասայ. ❁ Ասեցուք զո Ն՚ յաւիտեանս յա
Զ որ Մարգարէն Դաւիթ՝ յառաջագոյն

(❁ Մասն Քառասունն և երկրորդ։)

դէմ Տ՚ր՝ զՏերն մեր Յ՚ս Ք՚ս աւետարանեցին։
ռակից, փառակից, արարչակից, և միածին Որ-
անօրէնութիւն Ք՚ս՝ միոյ երեսից. և աթո-
Ահա որ յայտնապէս քարոզեցեալն զամենայն
անուն նորայ մի։
խօսիլ զայս. այլ՝ ասէ, Երեսք Տ՚ր մի, և
Բայց ոչ առին հրաման ի Տ՚ոջէն Սրբոյ՝
որպէս զայլ խորհուրդս անօրինութիւն Ք՚ս։
ի մարդկանէ. մի թէ չէ՞ն կարող զայս ասել.
մարդ կատարեալ կոչեսցի՝ ի հրեշտակաց, և
մահկանացու. վինն Ա՚ն անուանի՝ և միւսն
պագեալ ի մարդկանէ. վինն անմահ՝ և միւսն
փառաւորեալ ի հրեշտակաց, և միւսն երկրը
երկրային. աստուածային, և մարդկային. վինն՝
թեամբքն երևեալն մարդկան. երկնային, և
կուս պատկերս Ձևանայցե, և երկու տեր-
րութեամբք, և երկու զօրութեամբք, և յեր-
մարդկանէ. և շրջեսցի յերկրի՝ երկու տե-
յերկրի, և յերկուս ոմանս փառաւորեսցի՝ ի
թէ՝ ի վախճան ժամանակին երևեսցի Ա՚ն
Ա՚ստն զի՝ զայս կարօղ էին ասել աշխարհի.
նութիւնն Ք՚ն։
ցոյց սրբոյ, որպէս յայտնեցին և զայլ անօրէ-
զայս խորհուրդ, այլ՝ յայտնեալ էին Եկեղե-

Հոյդ, ընդ քաղկեդոնէ, հանդերձ նիկէ-
Ա. րդ՝ ահա հարցանելով հարցանէ ազգս
ական ։

(❁ Մասն Պատարագին ։)

ասէ միածին ։

դէ Ա. ապա թէ՝ այնպէս էիցէ, Պ՚ն՚ զի
երկու որդիս քարոզեցին զմի Պ՚ն՚ եւ զմի Ո-
Հայրական՝ այնպէս համարեր ։ Ի քաղկեդոն՝
զեական ծընունդ տեսաներ, եւ էթրե զբանն
Տէս, զի ահա զտեսիլն մարմնական՝ էթրե
ածն ի սո՚ւ ի Հօրէ, լի շնորհօք, եւ ճշմարտու-
Տեսաք զփառս Նորա, զփառս՝ էթրե զմի-
ի ծոց Հօր, նա պատմեաց մեզ ։ Ա. թէ՝
Յոհաննէս Աւետարանիչն ասաց ։ ❁ թէ Ջա՚ծ՝
վերոյ քան զամենայն երկինս ։
կողմն երկրի ։ որ էջն՝ նոյն է, եւ որ ելն՝ ի
ելն՝ զի՞նչ է, եթէ ոչ՝ որ էջ նախ՝ ի սորին
Պօղոս՝ գաղատացւոցն գրեաց այսպէս ։ ❁ Ո-
Նէտ՝ Ո՚րդին մարդոյ, որ էնն յերկինս ։
Ա. ոք եւ յերկինս, եթէ ոչ՝ որ էջն յերկ ❁
զլինելն հաւասար Ա. ։ Սակ՝ վերկիջն ասաց ։
ասեր, ոչ լինչ յափշտակութիւն համարեցաւ
խարհս, եթէ ոչ Տէր մեր Ց՚ս՚ ։ Զոր եւ
Ա. րդ՝ ո՚վ էր անդրանիկն որ եմուտ յաշ
նմա ամենայն հրեշտակք Ա. ։
դրանիկն յաշխարհս, (ասէ ։) Երկիրպագեն
բայեցեան ասեր ։ ❁ թէ Ցորժամ մուծցէ զան
արքայութեան քո ։ Զնոյն եւ Պօղոս առ եբ

յարութիւն մեռելոց : Եւ եթէ ի մարմին և ի մահ մերկրտեցաք , ահա որ ի մարդ արա-

րած

նոր փրկութենէս . վասն զի ՝ մարդով եղև մանկն . և այլ հինն եղ քաղկեդոն ՝ քան զ-
դեալն Յն ՝ Ին . ահա որ օտարացեալ եք ի Պօղոսի մերկրտութէն , և յԱռաքելական հի-
և ո՛չ ի մանն նորա , ահա որ օտարանայք ի Ո՛վ բաժանօղդ , եթէ յեկեղեցն մերկրտեցաք
որ մարմնական բնութեամբն է , և առարած :
բական բնութեամբն է և արարիչ , թէ յայն ,
որդւոյ մահ մերկրտեցաք . ի յայն , որ հայ
մահուամբ հաշտեցաք ընդ Աստ . և կամ յո՞ր
Դարձեալ ՝ ասացէք մեզ , թէ ո՞ր որդւոյ
մեան ասէք պաշտել . ահա որ արարածոյ
երկերպագանէք և անարարածէ : Եւ եթէ
ինոյ բնութեանն , ահա որ մինն անպաշտելի
մեայ :
Դարձեալ ՝ զերկու բընութիւն խոստովանել
լով ի կուսէն ծնելոյն , ով թէ զերկոսեանն
ասէք պաշտելի , թէ զմի՞ն : Եթէ զերկո-
բընութիւնն ըստ ինքեանն ծնաւ , ապա երկու
ապա չէ՛ Աստուածածին . և եթէ զերկոսեան
զդիւթէ մարդոյն ծնաւ ընդ իւրում բնութէն ,
բելութեանն : Եթէ ըստ ինքեան կատարեալ
եթէ զբնութէ բանին Աստ ըստ իւրում կատա-
դոյն ըստ ինքեան դոյացութեամբն ծնաւ ,
ական կանոնօք և ասէ . Արբուհի կոյսն և
Աստուածածինն Մարիամ , զբնութիւն մար-

ահա եւս ձեզ իշխանութիւն կոխել զօձս և
րև զինայլակն • ու թէ այն Տ՚Ն է ասաց
թէ տեսանէի զսատանայ անկեալ յերկինից իբ
զերիս գիշերս • թէ այն Տ՚Ն է, որ ասաց,
Որդի մարդոյ ի սիրտ երկրի զերիս տիւս, և
եմ Ես • ու թէ այն Տ՚Ն է, որ ասաց, եղիցի
ասաց, յառաջ քան զլինիլն Ա՚բրահամու
մարդոյ մեղաւորաց, թէ այն Տ՚Ն է, որ
է, որ ունի զանմահութիւն՝ քր
նակեալ ի լոյս անմատոյց • ու թէ այն Տ՚Ն
Է, որ ասաց, Որդի մարդոյ մատնի ի ձեռս
է, որ վկայեալ առաջի Պիղատոսի, թէ այն
Տ՚Ն է, որ մեռաւ վասն մեղաց մե
Ես ի բարկութիւն, այլ ի փրկութիւն կեն
Պօղոս ասէ • Տ՚Ն մեռաւ վասն մեղաց մե
մարմին մարդոյ մեռեալ, և Աստ յարուցեալ։
առանց հոգւոյ։ Որ Աստ շարշարեալ, այլ
սայք մըկրտել, և ի լոկ մարմին, և ի շուր
ահա որ ի շուրս անուանս մկրտեցաք, և ոչ
դին, և ի մեռեալն, և ի Հայր, և ի Հոգին •
բեալն, և ի յանշարժարեալն, և յանմահ Որ
կենդանարար, մարմին ինչ ոչ օգնէ։ Այլ եթէ
բան մկրտեցաք • զի եհաս

զկարիճս, և զամ զօրուն թշնամւոյն, թէ այն
ո՞վ է, որ ասայ, Երանի աչաց Հերոց, որ
տեսանէքդ. և ականջաց Հերոց, որ լսէքդ։

(❀ Մասն Քառասունն և ինն։)

Այսպէս քաղկեդոն խօսեցաւ ընդ մեզ. զի ասայ,
ամենայն ինչ որ միանայ՝ ապականի, չիր-
թէ, և լուծանի. և ոչ մնայ յիւր յեռնթենն։
Ընդ սակայն՝ Սուրբ Ժողովն Ս. Եփեսոսի, ինա-
նանալ ընդ Սուրբ Ժողովին որ ի Նիկիայ,
Հանդերձ մեծաձն Կիւրղիւ, հաստատեցին
մի բնութիւն ասել՝ յետ անճառ միաւորուն
Բանին Այ, որպէս Սուրբ Հարքն ասացին՝
որք ի Նիկիայ։
Քան զի՝ անպարագրելին և անշարունակե-
լին՝ ակեալ մտանէ ի պարագրութիւն, և որ
անխմանալին է՝ հոգւովնայ և հոգեղինայ՝ ձա-
մանեալ էհաս ի քննութիւն անպատում և
անճառելի Աստուածութեանն։
Զի անձրագրելի և անստացական Բանն՝ որ
Այր Հօրե, ելեալ յանքննին ծոցոյ, ի
մարդանալն՝ յաւելուածս ոչ երևեցոյց՝ զոր
ի միջնէն էառ. այլ միացոյց զնա իւր պատ-
կեր, անճառելի և անքննելի միաւորութե-
զոր միացոյց յարդանդն Սրբոյ Կուսին Մա-
րիամու Աստծածնին։ Եւ ոչ թէ ի մարդանալն
յաւելուածս էական բնութեանն իւրոյ արար,
և կամ ընկալաւ, այլ մարդկան բնութեանս

պոյակելոյն ըստ ինքեանն , և դադարմանն : Եւ
բոլորին . և ոչ ի վերայ անդոյին , այլ ի վե-
ոչ ի վերայ մասին մարդոյն է , այլ ի վե-
տեղի : Վասն զի , ահա քննութիւնդ անուն
և յումմէնէ պատճառէ , որոց գիշօրն ունի ըզ-
տումանէրով , ի կենդանւոյ յումէքէ ծնեալ ,
կաշխարհաբար ի միս ումմինէ կենդանւոյ խոս-
կենդանի գիշէ . խակ զմիս քննութիւնն , հար-
տումանէրով , կենդանւոյ Ա րդւոյ Ա՛յ ի , խո-
խակ , դուք մի քննութիւն Բանին Ա՛յ խոս-

(❁ Ման Յիսուս :)

ցած առնել իւր յաւելուածս :

ճշմարիտ Աղբօրդութիւն ես , և ոչ կաձէ
ռակից Տէր նստաւ : Այլ ահա Աղբօրդութիւն ,
գործեալ յաւելուած . զի ի մահկանացուէ՛ն
խակ , մարդկային քնութեանս հաշաստիւ առ-
ծեալ լինել Աստային քնութեանն :
յանապարածէ արարածական գոյանալ , և յայ
և ոչ անստացականն , ստացական եանալ , և
ստացականութեն , ոչ կարէ եղանալ փոխարկիչ ,
թարց փոխարկութեան : Այլ անստացականին ,
Այլ անստացական ճանաչի երկակցութե՛ն միութեն ,
պատճառի :
մարդանալոյն պատճառն , զի ոչ է նա առանց
առարկեալ յաւելուածս , վասն զի , երևեալի

Ես զայն որ ապականեալ ասէք զմարմինն
վհատի, հարցանեմ ձեզ, մի՞թէ ապակեայ

(❁ Մոտն Յիսուս և Եղիազ։)

Ես զերկու բընութիւնս խոստովանելով՝
զինի կուսականն ծննդեանն, մի՞թէ զերկո-
սեանն ասէք պաշտելի, թէ զմի՞ն։ Եթէ
զերկոսեանն ասէք, ահա որ արարածոյ և ան-
արարածի երկիրպագանէք։ Ընդ այդոքիկ
ոչ օտարանան ի կըռապաշտից։ Իսկ եթէ
միոյ բընութեանն երկիրպագանէք, ահա որ
մինն անպաշտելի ճառ։ Ես որք այսպէս քըն-
նեն, հեռացեալ են ի փրկութենէն, որ ի
Հեռն մարմնոյն պարգևեցաւ մեզ։
Ես եթէ զերկուս բնութիւնս խոստովանիք,
պարտ է և յերկոսեանն մըկրտիլ, ի յարա-
րած բընութիւնն, և յանարարածն, որ է
յոյժ ամբարշտութիւն։
Ես եթէ ի Հայր և ի Յիսուս և ի Հոգին
Սուրբ, ի մի բնութիւն մըկրտիմք. Հայտ է
թէ՝ ի միս խոստովանեալ բընութիւնն ոչ
մըկրտիմք, որ է ուրացուել փրկութես մերոյ։
Զի որ ի միանգամ մըկրտեցաք ի Քրիս Յս ❁
ի մահ անդր նորա մըկրտեցաք։

(❁ Մոտն Յիսուս և Եղիազ։)

Ես եթէ մարիամ Աստուածածինն՝ զերկու բը
նութիւնսն ըստ ինքնակայութեանն ծընաւ,
ահա որ երկոցունց մայր է, և ոչ միածնամայր։

(❁ Մոտն Յիսուս և Ղ։)

ոչ ինչ է Ա՛յ առ մեզ երախտիք փրկութեան,
այսոցիկ մատակարարեցաւ. ապա յայտ է թէ՝
և ամենայն աշխարհի փրկութիւն՝ ի Հոգւոյն
սուրբ է. Եւ ոչ միայն ընդ հրեայսն, այլ եւ
ընդ հեթանոսսն ազդեցութիւն Հոգւոյն սուրբ
ի գործ էր. զի ոչ ասէ Պօղոս, թէ ոչ ոք կա-
րէ ասել զՅիսուս Տէր, եթէ ոչ ի Հոգւոյն սուրբ.
այլ ասէ, թէ ոչ ոք կարէ ասել զՅիսուս Տէր,
եթէ ոչ ի Հոգւոյն սուրբ. զի ոչ ասէ, թէ ոչ ոք
կարէ ասել զՅիսուս Տէր, եթէ ոչ ի Հոգւոյն
սուրբ. զի ոչ ասէ, թէ ոչ ոք կարէ ասել զՅի-
սուս Տէր, եթէ ոչ ի Հոգւոյն սուրբ. զի ոչ ասէ,
թէ ոչ ոք կարէ ասել զՅիսուս Տէր, եթէ ոչ ի
Հոգւոյն սուրբ. զի ոչ ասէ, թէ ոչ ոք կարէ ասել
զՅիսուս Տէր, եթէ ոչ ի Հոգւոյն սուրբ. զի ոչ
ասէ, թէ ոչ ոք կարէ ասել զՅիսուս Տէր, եթէ
ոչ ի Հոգւոյն սուրբ. զի ոչ ասէ, թէ ոչ ոք կարէ
ասել զՅիսուս Տէր, եթէ ոչ ի Հոգւոյն սուրբ.
զի ոչ

Իսկ եթէ ոչ ուրի բնութիւն ըստ էնքեանն,
առեալ ասելի է, և միացուցեալ ընդ էնքեանն
թիւն է, ստեղծոհաճ է՝ ստեղծչէն. արդ՝ զայս
ունի ըստ էնքեան, թէ ոչ։ Ջի եթէ բնու-
Ընդ դարձեալ՝ ապականութիւնն՝ զբնութիւն
ի՝ նմանէն՝ է՝ ապականացու։
նելութեանն անապական. ասի, զի արդ ծնեալն
մեր բնութենէս մարմինն։ Իսկ եթէ ըստ ծը
անապական ասելի էր մարհատ, ոչ իմանի ի՝
Եթէ ըստ բնութեան գոյացութեանն իւրոյ՝
զիրանն Ա՛ծ մարմնացեալ։
ասէք զնա անապական գոլ, թէ Ը՛ծնանելոյն
ըստ էնքեան գոյացութեան բնութեանն իւրոյ՝
Դուք ևս՝ զմարիամ անապական ասէք. արդ՝
ծանիցուք զնորա ապականութիւնն։
գոլ՝ ի՝ ձեռն մարմնոյ, վասն զի՝ ի՝ Հօրէ ներ
արնօրէնութեանն, զոր ոչ ասեն նորա Հայր
թեան զարգացաք։ Իսկ առ այնր անքննելի
և ապականութեամբ մարմնոյ՝ բանիւ ծնելու
տիւք տարաբերեցաք. աճմամբ և հասակաւ
մանէ հօրն, և ի ձեռն կնոջն ծնաք, ևախ
նութիւնս. զի մեք յառաջ խաղացաք ի սեր
Ջի ապականացու է մարդկային մարմինդ զը
րութեանդ ձերում։
առեալ կարդամբ մեզ փրկիչ։ Ա՛ճող լիմա
պաշխալ, այս ապականութեան կերպս, ևզա
նութենէն։ Արդ՝ սա մեզ պաշտելի և երկրը
ծեալ, և փրկեալ զմեզ ի՝ բանսարկուէին իշխա
այլ ապականութենէն, և զայս ի՝ մեզ առ գոր

րեք ասել ինչ կամ ցուցանել: Այն ի՛ ձենի
Այն արդ՝ ասացէք դուք զմերոյն, եթէ կա-
(Մատ Յհաւն և էրէս)

նեմ զբազում աղանդս:
եթէ կամէք՝ ձեր, երկրորդեմ զնոսա, և յայտ-
զնոսա, որպէս գիտացեք և յայտ: Այն արդ՝
գարշ համարեցաք ասա գրել, այլ թողաք
նման ձեզ, այլ իձենի ելին: Զորոց անուանքն՝
որք և ոչ դուք՝ այլ ի ձերոցդ, և ոչ եկին
Այն այժմ ուսան սոքօք՝ յողդողդք ամանք,
այսմ ձայնակից նախկինքն:
նախասայութեանն սահմանն է, և որք ըստ-
կոչիլ Ընծածին. Ալլ Պօղոսի սամոսատացոյն
ահա որ յայսմ վայրի՝ Մարիամ օտարազանայ
տուվանին, այլ՝ գալ և ի մարդ բնակիլ. ապա
մարին, ըստորում և ոչ զԱՆ մարդ լեալ խոս-
իբրև զմի ոք ի հասարակաց գոյացեալոցս հա-
Նաքեայ մարդոյ իմաստանել զնա խոկան, և
քննութիւն արկանեն, և ի սահման դուզ
Ընդ՝ զայսոսիկ որք խուզեն, և ի հարցա-
(Մատ Յհաւն և էրէս)

եղև ի Տհաւնէ: Ասէ Ընծ Բանն՝ զինքեան
յանձնիշխանութենէ գործոյն՝ կշտամբութեն
նաց թշնամւոյն ներգործեցաւ ի մարդն, և ի
ոչ ասէ ստեղծուածն ստեղծչին, այլ ի պատրա-
ստեղծուածն էառ, և միացոյց ընդ իւր, և ոչ
էառ զբանսարկուին ներգործութիւնն:

Նեայց զնա :

Արդեն ոչ խնայեաց, այլ մատ-
Հեաւարանեաց մեզ ❁ թէ՝ յիւր
բանն ասէ ❁ Ես խաչեալ : Պողոս ա-
ասացեալ են Իւրապետքն : Իշ Աստուածա-
կարօտացեք Աւ մարմնանալոյն և մեռանելոյն,
մահուամբ զմահ խափանել ըստ Պողոսի :
մօրն յանխախտելի կուսութեան ծնալ, և ոչ
լինիլ, և ոչ ի մարդոյ Աց ծնանիլ, և ոչ
ապա ոչ յապականացուէ անապական մարմին
բանին. և եթէ ոչ քակտեցան ըստ բնութեն,
րենք բնութեանն ոչ քակտեցան ըստ Աստ-
Աւրեմն՝ եթէ տկարացան այսօքիկ, ապա օ-
առ ի Աւյ ամենայն բան :
յեալքն Քրիշտակապետին, թէ ոչ տկարանայ
և ծնալ Աց : Իշ ահա՛ ընդ տասնից զասա-
արարածոյ այլոյ՝ անհնար է միանալ,
Էորութիւն ապականի, կամ բաժանմամբն :
և ոչ ծնայ յիւր էութեանն. զի կամ միա-
զրեալ է, թէ որ միանայ՝ ապականի,
Իշ

(❁ Մոտն Յիսուս և հինգ :)

նզովեալք. Աւյ, և ի մինչ :
Ընկեցեալ Աւյ, և մեք և եղեցին այնպիսիքն
Չի զայսպիսի խորհուրդս՝ տարապերճ Սուրբ
նահաս կորուստն՝ ըստ ասացելոյն Պողոսի :
Ցս ուխտ, և ածին ի վերայ եւրեանց զարժա-
բազումք եղեն, որք և ուրացան իսկ՝ զՏէր մեր

Ուրեմն՝ ի վեր քան զվիտս և զհանճար է՝
նորա անճառ միաձորութիւնն ընդ մարմնոյն։
Իսկ եթէ գերագոյն քան զվիտս է՝ խորհուրդն,
և ի վեր քան զմարդկային հետևմունս, ուր
կինչ ի մարդկային հետևմանցդ ուներլով, ապա
ուր վերնականացն և ուր ստորնականացս ծանուց-
ցեալ է կինչ ի հրաշիցդ նորա ըսքանչելեացն,
ըստ Ղուկասայ, և Մաքարու. ի խորութենէն,
կամ ի բարձրութեանն։

(❁ Ման Յիսուն և վեց։)

Ա՛յլև Լեառն հասու եղեալ մոլար հովիւէն
Յոհաննէսեանց գրէ այսպէս։ Ընդ դու՝ ի
բընուէ Աստ և մարդոյ պահեա բաժանմամբ։
Արդ՝ ընթերցիր դու ինձ զԻնէսիոս, և
զգ թուղթն զոր գրեաց առ Գայիոս, ուր ասէ.
Զի միանգամայն ասացից, ուր որպէս զմարդ,
այլ որպէս ի մարդկանէ և անդր ևս քան զգ
մարդիկ, և գերագոյն քան զմարդ, և մարդ
ճշմարտապէս։ Ընդ դարձեալ ասէ. ուր ըստ
Աստ զաստուածայինն գործելով, և ուր ըստ
մարդոյ զմարդկայինն, այլ՝ եթէ և Աստ այրեաց
ցելոյ՝ զնոր ինն Աստուածայրական ներգոր-
ծութիւն ի մեզ կենցաղաշարեաց։
Արդ՝ ուր են քո երկու ներգործուիքն եր-
կուց բնութեանցն։ Ընդհանար ասես Աստ ակ-
տաւոր և ապականացու մարմնոյ՝ անախտ, և
անապական լինել. մարմնանալ, և անշփոթ

թիւն, և զանազան տեսութիւն, ի բեթս ականց
տասան ցեղին Իսրայէլի. և կամ զգեղեցկու-
եղեալ կային, ի վկայեան Ս. Հարսն ըստ երկը-
սան ակունքն՝ որ ըստ հրամանին Տեառն,
ընդ քարինան վկայեալ. որպես էին երկոտա-
և լոյն. և կամ որպես բազմատեսիլ գոյնքն՝
գականն՝ լոյն, և տապն. կամ որպես բոյն,
կամ որպես վկայեալ են, ի Ճառագայթս արե-
ցեալ ընդ ոսկւոյ, կամ ընդ արծաթոյ. և
ընդ մարմնոյն, որպես հրոյ առժամայն վկա-
խոստովանեմք զնաւանութ Բանին Ա՛Ր
Ա՛ՐԴ՝ Ա՛զգս Ձեր ոչ այլոց մ՛յսպէս հաճատամբ և

(❋ Մասն Ցխուան և Էօքն.)

քաղկեդոն։

ցեալ հինանէն, զոր անարգեաց
լանամբ ի Պօղոսէ մերկրտութենէն, և յատաց
զի եկեղ ի յերեսութենն Ա՛Ր մերկրտեցաք, օտա
որ մայրական բնութեամբն է, և է արարած. թէ յայն
կան բնութեամբն է, և է արարիչ. թէ յայն
Ա՛ՐԴՈՅ մահ մերկրտեցաք. յայն՝ որ չ՛այրեաց
մահուամբ հաշտեցաք ընդ Ա՛Ր. և կամ՝ ըր
ՈՐԴՈՅ ՈՐԴՈՅ նորա ։ Ա՛ՐԴ՝ ՈՐ
ՈՐԴՈՅ նոյնա ։ ❋ Հաշտեցաք ընդ Ա՛Ր՝ մահ-
Պօղոս ասէ. ❋ Հաշտեցաք ընդ Ա՛Ր՝ մահ-
հաղորդել ։
և մահ ասես, և այլ բնութեամբ մահուն ոչ
ասել. Ա՛Ր մահ ։ Ա՛ՐԴ բնութեամբ չարչարանս
նուի, և մեռանիլ. և վասն այսորիկ՝ չկարես
ՄԱՀ, և անապականաբար չարչարիլ մարմ-

կուսին։
Ի միաբանութեամբ
Միաձորութեան
Թէ զմիացեալ բանն Աստուծոյ անճառ
Եռակ և հաշտասոյ, զբանն միայն,
Եւ երանեցաւ ի Տեառնէ։ Ընդ զս
Ազդեցեալն ասէր. Դուք ես Քրիստոս Որդին Աստ.
Ասեն զինէն մարդիկդ. և Պետրոս՝ վերին
Ընդ վարկեալն՝ յաշակերտան ասէր։ ❁ Ջո՛ւք ոք
Ո՞վ ես, եթէ մարմնոյն։
Որ ասէր, Ինձ է սիրելի, ո՞ւմ կը,
Ի լուսեղէն ամպոյն բարբառն
Միայն։ Այսմ ի լուսեղէն ամպոյն բարբառն
Յայնժամ մարմնոյն տեսին, թէ ի բանն
Բանին Թաբոր՝ զիտասան անտեսանելի լուսոյն,
Երկրպագութեան Հաւատոյ՝ բանին էր թէ
Մարմնոյն։ կամ Յորդանանու վկայութեանն՝
Բանին էր թէ մարմնոյն։ Դարձեալ՝ ի լե-
Վերնոյն՝ բանին էր թէ մարմնոյն։ Ընդ կամ
Թէ մարմնոյն։ Ընդ կամ փառաբանութեան
Ի խորհէ ասելով. բանին ասաց,
Ասացեալ զ, ո՞ւմ քարոզեր հրեշտակապետն
Ընդ՝ եթէ բաժանեալ են բնութիւնքն, ոչ
Ո՞վ նոր խառնմանն, ո՞վ սքանչելի խառնուած
Ծոյ։

(❁ Մատ. Յիսուս և ուրն։)

Ընդ՝ զի ասացեալ էր, Ես եմ Որդին Աստ.
Ընդ՝ զի ասացեալ էր, Ես եմ Որդին Աստ.
Այսպէս ասեմք զխառնուածն բանին Աստ. ընդ
Իւրոյ մարմնոյ, ըստ Աստուածբանին, որ ասէ.
Ընդ՝ և կամ մարդոյ ձայնն, և բանն. և բանն՝ ընդ
Դէրն. կամ Տոքն՝ ընդ մարմինն։ Ընդ՝

Զայսոսիկ որք յուզեն, և ի հարցաքննութիւն
արկանեն, ի պակասամտութենէ, և ի
թերահաւատութենէ, և յաւելուածոյ հայհոյ
ութեանց անտի՝ ծրնանէ ի չարամիտն։
Իսկ ամենայն դասք Սրբոյ Սարգսիեցին և
Սուրբ Ղուկասեցին, անքննելի են ամենայն
գործք ամենակալին Աստուծոյ Յիսուսի մերոյ Քրիստոսի. Զի արդ՝ որչափ ևս առաւել առաքեալք։
Ասան զի՝ քննութիւն հաւատոյ, անհաւատութեան են նշանակք, և ոչ ածապաշտութիւն։
Զի ճշմարիտ հաւատացելոյ նրշանն այս է,
զի զամենայն որ ինչ լսէ ի բերոյ սրբոյ, հաւատայ հաստատուն և աներկբայ խոստովանութեամբ. և զամենայն բիծ չարութենէ ի մտացն
և ի բաց մերժեսցէ. զի ալ կորնչէ զյաւիտենական կորուստն. և ամենևին ոչ մրտաբերէ
յաւելի քննուել. վայ զի՝ աւելն ի չարէն է։
Զի բաւական ասացին մեզ պատուիրանք
Աստուածընչ Սուրբ գրոց. զի յորժամ լսէք,
հաւատայ, և խոստովանի զեղեալն. և զորպ՞ն
ոչ քննեսցէ. այլ լռութեամբ փառաւորեսցէ զԱստ. որպէս լռութիւն Սուրբ
Ղուկասեցին՝ և Սարգսիեցին,
փառաւորեցին զԱստուած
ի վերայ անպատում
լսեալ նշեւեացն
նորա։

Եւ զի՞նչ օգուտ է՝ հաճատացեալոյ բանակռիւ
լինել ընդ միմեանս, և հակառակիլ՝ ի հա-
ճատն. Այլ այս էր մեզ օգուտ, հաճատալ՝
և խոստովանիլ, փառաւորել՝ և երկիւղած-
նել լուսթեամբ, և ամենայն հաճանութեամբ:
Եւ այսու ամենայնիւ թոյլ հաճոյ լինիցաք
աստուծոյ ի հաճատս ճշմարտութեան:
Զի ահա գիտեմք զնա՝ ընդ ճշմարիտ, եւան-
շարչարելի. և զնոյնն ընդդէմ Դաւթի. եչարչա-
շարեալ մարմնով. և ոչ գիտեմք, թէ զիարդ
շարչարեալ, և կամ զիարդ ոչ շարչարելի.
և կամ նոյնինքն՝ զիարդ ընդ. և կամ զիարդ
մարդ: Եւ ով գուցէ զզիարդն ևզեղանական
խնդրելով, յայնժամանկցուք ի բարեացն որ
առաջի կայցէ մեր
տուիմ գտանեմք ի նմանէն՝ ի յայնհաճատալն
ի Քրիստոս. Եւ արդ՝ որչափ ևատաւաճել պա-
տուիրեցաք ի հաճատս մեր՝ ահիւր պաշարեալ եմք
մերում:
Եւ զի ով լինիցիմք հեղձամահ՝ ընդ բա-
սոցն, զոր փուշքն հեղձուցին:
Զի որք քննեն զորպիսութիւն հաճատոյն
կատարել ոտիւք, և ձեռօք. և
յետոյ անհաճատք գտանին, և լինին
ժամն՝ ընդ անհաճատսն ի
խաճարն արտաքին
առցին:

սուրբ և ուղղափառ հաճատոյ հայաստանեայց
մանկանց եկեղեցւոյ սրբոյ, և ի պայծառութիւն
փառութիւնն, և տացուք յօգնականութիւնն
նեցիք, մեք առաքել հաստատուսցուք զուղղա-
ՀԻ որ չարչափ դուք զհայհոյութիւնդ սերմա-
ոչխարաց աստուածածաշունչ գրոց:
նել մանկանց եկեղեցւոյ, և յուցանել զպատ-
ՀԻ մեք զմերս ոչ դրեցաք ընդ հակառակս
պետս՝ ի կործանումն լսողաց:
ՀԻ արդ՝ զի՞նչ մեզ այլ մեծ երանութիւն.
զի Քո՛ւ մեր՝ Աստ է. և մեք՝ նո՛ր ժողովուրդք:
ՀԻ ահա սպարծանօք ձայնիւք երգեմք ասելով.
Սուրբ Աստ. Սուրբ և Հզօր. Սուրբ և Ընդ-
մահ. որ խաչեցար վասն մեր, ողորմեա՛ մեզ:
Զայս երգեմք միով բնութիւ, և ոչ երկուց,
ըստ քեզ:
ԱՀա երեք բնութիւնք երկու են, Քո՛ւ՝ միա-
ծին ոչ կոչի. և Հայր՝ երկու որդի ունի ըն-
քաղկեդոնի դաւանութեանն. քանզի՝ Քո՛ւ
զինքն միածին յայտնեաց, և քաղկեդոն երկու:
ՀԻ արդ՝ ոչ էր մեզ արժան, բանակռիւ լի-
նել ընդ քաղկեդոնի, և ընդ ստաբան վարդա-
պետսն նորա: Զի ոչ ունիմք հրաման՝ ի Պօ-
ղոսէ, որ առ Տիմոթէոս գրեաց, և ասէ.
Զայս յուշ արասջիր, վկայութիւն եդեալ
առաջի Աստ. մի բանակռիւ լինիլ յոչ ինչ
պետս՝ ի կործանումն լսողաց:
ՀԻ մեք զմերս ոչ դրեցաք ընդ հակառակս
ինչ. այլ սերական յօժարութեամբ ծանուցա-
նել մանկանց եկեղեցւոյ, և յուցանել զպատ-
ոչխարաց աստուածածաշունչ գրոց:
ՀԻ որ չարչափ դուք զհայհոյութիւնդ սերմա-
նեցիք, մեք առաքել հաստատուսցուք զուղղա-
փառութիւնն, և տացուք յօգնականութիւնն
սուրբ և ուղղափառ հաճատոյ հայաստանեայց

ոչ ոք առաս երկեք, բայց միածին Որդին
որ ի ծոց Հօր։

Նոյնօք, և Շնորհաւորութիւն Հշ թէ։ Ջ
զիաոս երէց և զմիածնէ առ ի Հօրէ, լի շը
Դարձեալ ասէ. ❋ Յետոյ մեք զիաոս Նր,
մարդ որ գալոց է յաշխարհս։

Լոյսն Շնմարիտ, որ լուսաշող առնէ զամ
կեանքն էր լոյս մարդկան։ Հշ թէ ❋ Էր
ինչ, ոչ ինչ եղեն։ Յովհ կեանք էր, եւ
ինչ նովաւ եղև, և առանց նորա եղև, և որ
էր ի նմա։ Այս էր ի սկզբանէ առ ՀՇ, ամ
բանէ էր բանն, և բանն էր առ Ած, և Ած
բանչին Յովհաննէսի, ըստ այմ թէ, ❋ Սկիզբ
Տէր մեր Յս Քս. վկայութիւն տայ Հիւսուս
Շնմարիտ, յայ Շնմարտէ ծնեալ աստին ըղ
Ած էր Բան, և Բանն էր առ Ած, և Ած
սեցայ։

Ասէ որոյ Հշ. յայ. լոյս, ի լուսոյ. Հշ
Դաւթի, որ ասէ. ❋ Հաճաւատացի, զոր և խօ
տեալ ուսաք ի նոցանէն, ըստ Մարգարէին
Հշ այսպիսի ուղղափառ սեամամբ աշակեր
զսուրբ Աւետարանիկ Հիւսեցին Ած մարդ։
և սուրբ Առաքեալքն զարդարեցին
պարծանք ազգիս հայաստանեայց, և ամբիծ
Վարդապետացն, որք մինչև ցայսօր եղեն
Հշ ի նոցանէ ծագեալ փայլեցան դասք սր
Հաւատացն, որք են լուսատուք ամենայն արևելից։
սուրբ Լուսաւորչին Գրիգորի, և նորին զա
տեսցին ի վերայ անշարժ հաճատոյ հիման
աշխարհիս։ Ամէն զի ամրացեալք հաստա

թեան թե երեք։

պարտ է մի երես խմանալ սուրբ Երրորդու-
հաշատոյ զերանելի Հայրապետան և ասեն.
եկին ի խստարիա քաղաքին. և հարցեալ վը
հատոյ։ Եւ այնք որք զօրէնսն ըմբռնեալ էին,
ասացեք նոցա բան ինչ, վը սրբ և ամբիծ հա-
րամ անուն էր Ինպողիտոս, զի մեկնեցէ և
զոր աղաչեցին Աստուծոյ աշխարհն զնա ո-
Ընդ որս և կամիմ ասել զմի ոմն ի սրբոցն

(Մոան Վարսաւն և եղիւս)

Ընկեղեցի Քրիստ Աստուծոյ։

տեալ գրեցին, և եդեալ ի կաթուղիկէ սբ
պետութեէց նոյ. զորս ի սուրբ գիրս հաստա-
Եւ մեք այսպէս ուսաք ի լուսաշող վարդա
ի Տոդին սուրբ։
առաքանութիւնս, որ ի Հայր, և Որդէ, և
քննել մեծաճ զգուշութեամբ զհաճատոյ խոս
որև Տոդին սուրբ, շարժեալ զնս հոգեւոյն
անշարժ հաճատոյն սրբոց Հայրապետացն,
գրեալ կան. և այսու հաստատեցաք ի վերայ
ատացաք յայմ որ ինչ յօրէնսն, և ի մարգարէն
մեք այսպիսի անմոլար դաւանութիւ, հաճ
Տէս, զի զշմարիտ հաճատացեալսն, որդիս
Ա՛յ կոչեաց սբ Աշխատարանիչն. ընդ որս և
խանութիւն որդիս Ա՛յ լինիլ։
ի մեզ։ Եւ որք ընկալան զնա, տա նոցա էշ
Եւ թե՝ ❁ Բանն Մարմին եղև, և բնակեաց

Պատասխանեալ սբ. Հայրապետին և ասէր.
եթէ ըստ երկրպագութեանն բանիդ, ևս ե-
րես իմասցի, և պարտ է միացուցանել:
Բայց ըստ անձանցն միմեանցն, զերիս պատ-
կեր երեւեալ զերիս անձինս:
Կրկնեալ անդրէն հարցանեն. Մարդկօրէն
պարտ է իմանալ սբ. Երրորդութեանն. ըստ
այնմ թէ, «Արասցուք մարդ ըստ պատկերի
մերում, և ըստ նմանութեան:
Վճարումն բանիցն այս էր, թէ Աճական է-
ութիւնն պարզատարած է, սբ. և յըստակ քան
զամ լուսաճերմութիւնս: Ընդ ըստ պատկերի,
և ըստ նմանութեան առնել զմարդն, այդ յա-
ղագս իշխանութեանն է, զոր ետ Աստ մարդոյն:
Ասեն ոմանք թէ՝ ըստ այնմ պատկերի արար՝
զոր ի վախճան ժամանակի որդին Աստ զգե-
ցեալ էր: Այլև ոչ ըստ այսմ յայտ է թէ՝ ա-
րասցուք մարդ ըստ պատկերի մերում. քան-
զի՝ ոչ թէ Հայր՝ կամ Հոգի՝ առնին զմարդ-
կին. այլ Որդին միայն:
Ընդդիմացեալ ասացեալ. եարդ՝ օծեալ Հայր
զՈրդի՝ որպէս մարթի ասել:
Պատասխանեալ անդրէն ասէր. զի Որդին՝
ի Հօրէն ըսկիզբն առեալ է. թեպէտ միշտ
Հայր, և միշտնջենաւորակից Որդի:
Բայց՝ սբ. հարքն ի վեր քան զժամանակս,
և քան զյաւիտեանս որդւոյ եւոեն զանըս-
կիզբ. զՀայր ասացին պատճառ Ծնընդեան
նը. Անսկիզբնական Հօրն՝ անսկիզբն Որդի:

հերձուածս իրաշամբք հաստատել զորս նզո-
և սնոտի վիպասրթեքք, զայս սոսկալի, և զմեծ
Ընշ Յանան հերիներանօք և պատճառանօք,
զինքն գոյացուցեալ։
ցեալ է. և է ինքն ինքեան պատճառ, ևինքն
և երկոցունց ի Հօրէ. այլ ինքն յինքենէ գոյա
Հօրէ, նոյնպէս երևանէ և Յիսուս։
Հոգւոյն սրբոյ ասացին. թէ որպես երևանէ ի
ես ահա գտաք մեք յայսմ վայրի, որք վկա

(❁ Մասն Վ. գոսան և երկու ։)

թէ՝ Հոգին սրբ՝ որ ի Հօրէ երևանէ ❁
ի Հօրէ ըստ սրբ Ընշեռարանչին Յովհաննու.
սրբ՝ ոչ ծնօղ է, և ոչ ծնունդ. այլ երևօղ է նա
նաէ, և ծնօղ է. և Որդի ծնունդ է. և Հոգին
ծածկեալ յիմաստնոյն. այնու՝ զի Հայր ծր
Բայց նմանութիք, այլ և այլ են. և այն՝ չէ
սրբոյ։
ին՝ ու զօրութիք նց. այսինքն՝ Հոգւոյն
երկինք հաստատեցան. և Հոգւով բերանոյ
կիր. և թանիւ ասն, այսինքն՝ Որդով նորա,
ի սկզբանն Ընշ Հայր. արար զերկինն և զեր-
դութիւն. և այս՝ ի զօրութենէն յայտնի է զի
Երրորդ սրբոյ Երրոր-
սիմեանց։
Երրորդութիւն. վասն զի մի է էութիւն սրբոյ
Պարձեալ ասեն. զի՞ է, զի Որդի՝ և Հոգի՝
ի Հօրէ են. և վասն եր ոչ ասացան երեք

ահա Խոփն, յԱրդուոյ ու ելանէ։

Եւ
ոյ ի սիրտս մեր, որ աղաղակէ աբբա Հայր.
տաւ։ ❁ Առաքեաց Աստ զՀոգին Արդուոյ ի՛-
ոմանք և զայս չարահամբաւեն թէ, Պօղոս
հաւարաց է, և դիւհապաշտ ազգաց։ Ա՛ր զի,
Աստ ասէ, այսպիսի չար հերձուածս, չար դէ-
իմն իշխանութեան։

Եւ
և ընդ Արդուոյ. և ահա հակառակ է, և այլ
փառակից Հօր. և չէ երկրպագելի ընդ Հօր
կեութենէն Հօր, և չէ հակիպ Արդուոյ, և չէ
թէ ինքն՝զինքն գոյացուցեալ է. ապա չէ նա
Ապա եթէ այնպէս է, ոչ Նոքայն ասացին.
պէս հաւատացաք։

Աստ
մեք այսպէս ընկալաք ի՛ Քրիստէ, և այս-
ի՛ Հօրէ ելանէ. և չէ թէ ի՛ մէնջ։

խոստացի՛ ի՛ձեզ։ Աստ թէ՝ ❁ Հոգին սբ. ՝ որ
ցեք որ խօսիցիւք, այլ Հոգին Հօր ձերոյ
Դարձեալ ասաց Քրիստ. ❁ Ալ եթէ դուք ի-
թէեք նց. և չէ ասաց բերանոյ նց։

Դարէթ ասաց. ❁ Բանիւ սուն երկինք հաս-
ատեցան, և Հոգւով բերանոյ նր՝ ամ զօրու-
և չէ ասաց թէ նոցա։

թէ՝ ❁ Ձեր սուր առաքեաց զես, և Հոգի նորա,
Աստ վէր ինքն զինքն գոյացուցեալ է, և
Աստ Հոգին սբ. ոչ ասաց թէ ի՛ Հօրէ և ի՛ Որդւոյ
ման և զայս չարահամբաւեն թէ, Պօղոս
հաւարաց է, և դիւհապաշտ ազգաց։ Ա՛ր զի,
Աստ ասէ, այսպիսի չար հերձուածս, չար դէ-
իմն իշխանութեան։

Եւ
և ընդ Արդուոյ. և ահա հակառակ է, և այլ
փառակից Հօր. և չէ երկրպագելի ընդ Հօր
կեութենէն Հօր, և չէ հակիպ Արդուոյ, և չէ
թէ ինքն՝զինքն գոյացուցեալ է. ապա չէ նա
Ապա եթէ այնպէս է, ոչ Նոքայն ասացին.
պէս հաւատացաք։

Աստ
մեք այսպէս ընկալաք ի՛ Քրիստէ, և այս-
ի՛ Հօրէ ելանէ. և չէ թէ ի՛ մէնջ։

խոստացի՛ ի՛ձեզ։ Աստ թէ՝ ❁ Հոգին սբ. ՝ որ
ցեք որ խօսիցիւք, այլ Հոգին Հօր ձերոյ
Դարձեալ ասաց Քրիստ. ❁ Ալ եթէ դուք ի-
թէեք նց. և չէ ասաց բերանոյ նց։

Դարէթ ասաց. ❁ Բանիւ սուն երկինք հաս-
ատեցան, և Հոգւով բերանոյ նր՝ ամ զօրու-
և չէ ասաց թէ նոցա։

թէ՝ ❁ Ձեր սուր առաքեաց զես, և Հոգի նորա,
Աստ վէր ինքն զինքն գոյացուցեալ է, և

Ես եմ ❁ Տէր Աստուած քո. զի այսպէս ասացաւ ի Հնումն թէ.
Ոչ երկնչիս ի մարդկանէ մեռանելոյ, եւ ոչ ի որդւոյ մարդոյ
որ նմանեսցի խոտոյ. եւ մոռասցիս Տեառն Աստուծոյ քո
որ արար զերկինս եւ զերկիր, զծով եւ զամենայն որ ինչ
ի նոսա է. եւ ոչ երկեայ զբարկութենէն նորա որ պատրաստ
է կորուսանել զամենայն հակառակորդս իւր. եւ ոչ ասես
ի սրտի քում թէ. Ես եմ ❁ Տէր Աստուած քո. զի այսպէս ասացաւ ի Հնումն թէ.
Ոչ երկնչիս ի մարդկանէ մեռանելոյ, եւ ոչ ի որդւոյ մարդոյ
որ նմանեսցի խոտոյ. եւ մոռասցիս Տեառն Աստուծոյ քո
որ արար զերկինս եւ զերկիր, զծով եւ զամենայն որ ինչ
ի նոսա է. եւ ոչ երկեայ զբարկութենէն նորա որ պատրաստ
է կորուսանել զամենայն հակառակորդս իւր. եւ ոչ ասես
ի սրտի քում թէ.

(❁ Մոտ Վոփսուն և էրքս։)

Զարձեալ՝ ինոյն միտս հարցանէին, վասն
գին ըն, սակայն ոչ ասին եղբարք միմեանց։
կն, թէպէտ և՛ ի չորեք ասացան Որդի՝ և՛ Հո-
և՛ ինմանեն ստեղծաւ։ Ընդ ըստ այսմ օրինա
թէպէտ և՛ ինմանեն առաջ կողն։
Ընդ ոչ երկեր՝ չայր ասի Ադամայ. թէպէտ
թէպէտ և՛ ինմանեն առաջ կողն։
Ընդ ոչ երկեր՝ չայր ասի Ադամայ. թէպէտ
լութեր էր։ Ընդ ոչ ասի Ադամ՝ չայր Ընդայի.
էին։ Ա՛ր զի՝ ինն առելութեր, և միւսն՝ ծնե-
միմեանց, թէպէտ և երկոքեանն Ադամայ
Ընդ ոչ ասացան Ընդա՝ և Աբէլ եղբարք
զի՛ ի չորեք էանէ, և՛ ընդ չորս։
Զի չորդին ոչ է ծնուեր, և ոչ օտար ԱՅ.
Ընդ ոչ ասին եղբարք միմեանց։
Ընդ յաղագս չորդոյ էլորութենն, և Որդւոյ
նըստպատ եղեսցի, և՛ փառակից Որդւոյ։
Ընդ արդ՝ չորդին ոչ է ծնուեր, և ոչ օտար ԱՅ.

Մարդ ընդդէմ իշ երեք ոտիք ասացին, այլ

ինչ, և յերկոցունց կատակարանացն։
Ինչ այն՝ վկայեալ է յօրինացն և ի մարգարէ
վանդակ. և Ոդիւ ոչ ըմբռնի՝ քա-
Հայր ընդ՝ է կատարեալ. և Ոչդէ ընդ՝քա-

(❁ Մասն Վարդան և վէց։)

գերս ընծեղէնս։
Ինչ ահա այսպիսի բանիք գտանեմք յօրէնսն,
և ի մարգարէսն. որք հաւաքեալ կան ինքն
Ընդ Իսահակայ. և ընդ Յակոբայ։
Դարձեալ թէ, ❁ Ինս եմ ընդ Աբրահամու.
ղեաց ընդ հուր և ծծումբ յերեսաց սո՛ն։
յուք զլեզուս նո՛ց։ Ինչ դարձեալ թէ, ❁ Տի-
այսպէս ասաց ընդ. ❁ Լքցո՛ւք և խառնակես
եբրև զմի ի միջ։ Ինչ առ աշտարակաւն
Ինչ կամ որ ասաց թէ, ❁ Ահա եղև ընդամ
նմանութե։ Դարձեալ թէ, ❁ Ըստ պատկե-
րի ընդ՝ արար գնա։
Բայց զի՝ Ոդւոյ և Հոգւոյ ընծութեն՝ ի
հնումն ճառեր. յայտ առնէ որ ասաց ❁ Ընդաս
ցո՛ւք մարդ՝ ըստ պատկերի մերում, և ըստ
ասէր այսպէս. Ո՛չ թէ վա՛ն անձին միութե՛ն
ասացեալ է գայս, թէ չիք այլ ոք քաց յինէն.
այլ վա՛ն անքննեալ ի միջ ինքեան, և ի միջ
արարածոցս արկանելն։
Ընդ՝ և չիք այլ ոք քաց յինէն։
Ալաստասխանատու թե՛ն քանից Հիսուսիատոս
ասէր այսպէս. Ո՛չ թէ վա՛ն անձին միութե՛ն
ասացեալ է գայս, թէ չիք այլ ոք քաց յինէն.
այլ վա՛ն անքննեալ ի միջ ինքեան, և ի միջ
արարածոցս արկանելն։
Բայց զի՝ Ոդւոյ և Հոգւոյ ընծութեն՝ ի
հնումն ճառեր. յայտ առնէ որ ասաց ❁ Ընդաս
ցո՛ւք մարդ՝ ըստ պատկերի մերում, և ըստ
նմանութե։ Դարձեալ թէ, ❁ Ըստ պատկե-
րի ընդ՝ արար գնա։
Ինչ կամ որ ասաց թէ, ❁ Ահա եղև ընդամ
եբրև զմի ի միջ։ Ինչ առ աշտարակաւն
այսպէս ասաց ընդ. ❁ Լքցո՛ւք և խառնակես
ցո՛ւք զլեզուս նո՛ց։ Ինչ դարձեալ թէ, ❁ Տի-
ղեաց ընդ հուր և ծծումբ յերեսաց սո՛ն։
Դարձեալ թէ, ❁ Ինս եմ ընդ Աբրահամու.
ընդ Իսահակայ. և ընդ Յակոբայ։
Ինչ ահա այսպիսի բանիք գտանեմք յօրէնսն,
և ի մարգարէսն. որք հաւաքեալ կան ինքն
գերս ընծեղէնս։

(❁ Մասն Վարդան և վէց։)

Հայր ընդ՝ է կատարեալ. և Ոչդէ ընդ՝քա-
վանդակ. և Հոգի սո՛ւրբ ընդ՝ քաշեակ ան։
Ինչ այն՝ վկայեալ է յօրինացն և ի մարգարէ
ինն, և յերկոցունց կատակարանացն։
Մարդ ընդդէմ իշ երեք ոտիք ասացին, այլ

ծան թաւաւորութիւն։

ութիւն, և մի իշխանական զօրութիւն, ևմիահե-

ռուն մեզ, և ոչ այլ ոք. զոր բանի ոմն մե-

րոյ Ցնե Քնե, թե ❁ Ա՛ի կոչէք ձեզ վար

դապետ, զի վարդապետ ձեր Քրիստոս է. և

Հայր՝ մի կոչէք ձեզ յերկրի, զի Հայր

ձեր յերկինս է. զոր այնմ բանի թե՝ ❁ Ան-

նց իշխանութիւն որդիս Աշ լինել, որոց հա-

Հաստատեն յանուն միածնի Որդւոյ Նր։ զոր

և այժմ հաւատացաք, և հաւատամք, թե

Ցե Քնե է Որդի Աշ,

Եւ յայլ խորին խորհուրդ Տնօրէնութէն և

կամ Ընդհանութէն, մեք ոչ առաք հրաման

մտանել, և քննել զանքննելին. զի աւելութա

նութէն շատախօսութէց՝ ի կորըստական ձա

նապարհն տանի. այլ միայն հաւատալ յերես

անձնաւորութեան և՝ ի մի Ընդութէն։

Եւ անխնդալ լեզին, որք զոր անձնաւորու-

թէյն՝ երես Ընդութէնս ասացեն. այլ՝ մի Ընդ

ութէն, և մի իշխանական զօրութէն, և միահե-

Հելոսյան, և լոյս՝ ի՛ր առ լոյսն. և լոյս՝ ի՛ր առ հուրն ի՛ր. և հուր ի՛ր հուրն. ոչ լոյսն՝ առ Քանն ի՛ր առ Ն՛ա. այսինքն, վէմ՝ Իւիմին. ևվէմն՝ առ վէմն. ևհուրն՝ Հրոյն. ևհուրն՝ ըստ այնմ ինչ, ☩ Ի՛սկզբանէ էր Քանն, և Մի՛ փառաք՝ և մի՛ պակաս ընծայդուք ընդ Նոյնն Հայր կամի և Որդի։

Զոր Որդի կամի՝ զնոյնն և Հայր կամի, և Հոգին սբ։ Զոր Հոգին սբ կամի՝ ըզ նոյնն Հայր կամի և Որդի։

Զոր ինչ Հայր կամի՝ զնոյնն և Որդի կամի. զնոյնն կամի և Հոգին սբ։

Զոր ինչ Հայր կամի՝ զնոյնն և Որդի կամի. զնոյնն կամի և Հոգին սբ։

Զոր ինչ Հոր՝ նոյն և Որդւոյ՝ և Հոգւոյն սբոյ։ Զոր ինչ Հոր՝ նոյն և Որդւոյ՝ և Հոգւոյն սբոյ։ Զոր ինչ Հոր՝ նոյն և Որդւոյ՝ և Հոգւոյն սբոյ։ Զոր ինչ Հոր՝ նոյն և Որդւոյ՝ և Հոգւոյն սբոյ։

ոօք և բնութեբ։

Զոր ինչ Հոր՝ նոյն և Որդւոյ՝ և Հոգւոյն սբոյ։ Զոր ինչ Հոր՝ նոյն և Որդւոյ՝ և Հոգւոյն սբոյ։ Զոր ինչ Հոր՝ նոյն և Որդւոյ՝ և Հոգւոյն սբոյ։ Զոր ինչ Հոր՝ նոյն և Որդւոյ՝ և Հոգւոյն սբոյ։

վինն կրտսեր. այլ հարեր և հաճասար՝ վա՛ ոչ վինն յետոյ. ոչ վինն ահագ երևեալ, և ոչ վինն ահագ երևեալ, և ոչ վինն կարողութեբ։ Այլ վինն յառաջ երևեալ, և տաճարութեբ, և՛ի վի հայտնապղութեբ, և՛ի վի զօրութեբ՝ և՛ի վի քարեպարութեբ, և՛ի վի դա՛ ընծութեբ՝ և՛ի վի թագաւորութեբ, և՛ի վի որ՛ի Հայր և Որդի և՛ի սբ Հոգին. և՛ի վի նեմք ամենեցուն զնոյն խոստովանութիւն, Արդ՝ այսպիսի օրինակաւ և մեք՝ ուսուցա՛

(❀ Մասն Վարդան Եւ Ընկերն ։)

հարցողացն առ նոսա։

Ա՛ Ջայս ամ, Հռետորն՝ և մեծ վարդապետն Հիպողիտոս, մեկներ զայս այսպէս ուսեալ, և այսպէս հաճատացեալ։

հոր էութիւն՝ ուչ կենդանատուր. և առանց
այսպիսի օրինակաւ եթէ հանես զԴոդէ ի
ա՛և մարդն ուչ կոչի կենդանի, այլ մեռեալ.
Եւ եթէ զԴոդէ իմարդոյ հանես՝ այնուհե-
զատուցեալ ինդրե, հայր ուչ կոչի հայր:
էութիւն մարդոյն պակասեայ. այսպես եւորդի
Զոր օրինակ՝ եթէ հանես զբանն իմարդոյ,
մարդն այն ուչ կոչի բանաւոր. այլ համր՝ և
բութիւն կրեայ Աձութիւնն:
Եւ եթէ որոշես զԴոդին յէութիւն հոր՝ զնե-
ամբողջ եբոլորն այն՝ զպակասութիւն կրեաց:
զորդի յէութիւն հոր, էութիւն այն՝ ուչ ծնայ
դին ա՛ը: Լուր՝ եթէ զատուցանես՝ և հանես
քան զԴոդին, որ իննամ է. այսպիսի օրինա-
Եւ որպա ուչ կոչի մարդն՝ կենդանի յաւաչ
հայր՝ յաւաչ քան զորդի և զԴոդին ա՛ը:

(Մասն Վեցուան և ուրն:)

սըն որ իննամ. այսպիսի օրինակաւ, ուչ ասի
գականէն է, ուչ ասի յաւաչ քան զՃառագայթ
ա՛ը: Եւ ոչ ծագողութիւն լուսոյն՝ որ յարե-
Եւ ոչ արեգական՝ ուչ ասի յաւաչ քան զլ
լոյսն՝ որ իննմանէն է. այսպիսի օրինակաւ,
ուչ ասի հայր՝ յաւաչ քան զորդի և զԴոդին
և՛ի հօրէ առաքեցաւ:
Բանն: այսինքն՝ Ոդի՝առ հօր յաւիտեան,
լոյսն Եայսպես բանն էր առ Ա՛Ը. և Ա՛Ը էր

Ահա երեք անձնաշնորհութիւն հաշատամբ եւ
(Աման Վարուն եւ Լուս:)
քաղաքացի, որ ի հօրէ ելանեն:
ածն, առանց հօր եւ որդւոյ, այլ ասի հոգի, եւ
հօր, այլ ասի որդի. նոյն օրինակաւ եւ հոգին
տարեալ Լինելութիւն: Նոյնպէս եւ որդի առանց
ելն ի առանց որդւոյ եւ հոգւոյ, այլ ասի կա-
կոչի կատարեալ, եւ ելոյր Լինել, եւ ի սուրբ-
օրինակաւ, Լինել որդւոյն խորհուրդ եւ հոգւոյն
կատարեալ մարդ միով անուամբ. այսպիսով
այսու ամենայնիւ ապա կարէ կոչել մարդն,
զկատարեալ մարդ միով անուամբ. այլ զի
մարմին. եւ այլ կարէ միաքն ասել յատակ քան
Զոր օրինակ, կոչէ մարդն միաք, հոգի, եւ
լինելութիւն:
լութիւն, գիտութիւն, կարողութիւն, արարչու-
կատարեալ ի հոգին սէր, անձամբ. եւ զօրու-
լինելութիւն:
կատարեալ ի հայր, անձամբ. զօրութիւն, գիտու-
և հոգին սէր ելոյզութիւն:
կատարեալ ի որդի որդիութիւն. կատարեալ ի
հոգին սէր: Կատարեալ ի հայր, հայրութիւն.
հայր, կոր ևորդի. և յորժամ կոր որդի, կոր և
Այլ արդ, ասեմք մեք այսպէս. յորժամ կոր
կենդանութիւն:
բանի և հոգւոյ, այլ ասի բանաստեղծութիւն և

Ոչ վառեալ ճրագ՝ եւ ճրագն յառաջին լու-
կայեալ ծացեալ ոչ էրն՝ եւ ի-
և՝ բերոյր էութիւն ոչ ինչ թերացաւ. այլ
նըսկիզբն։ Առնու սկիզբն՝ ի հօրէ, զի որդի
նակն, եւանհաս երկնաւորաց եւերկրաւորացս։
Սուրբ հարքն՝ անսկիզբն ասուն նմա ժամա-
նակ. վն զի՝ յորժամ էր հայր՝ էր և որդի
ընդ նմա՝ փակեալ անսկզբամբ ժամանակաւ.
Նոյնպէս և հոգին սբ՝ անեզրական զօրութիւ
երևեալ սրբոցն։
Որդի ծնեալ՝ ի հօրէ՝ սկիզբն ոչ ունի էութիւն.
ըստ Սողոմոնի թէ՝ ❋ Տէր ստացաւ զիս՝ սկ-
կիզբն ճանապարհաց իւրոց. նոյնպէս եւ ընդ
խառնեալ անապատ հոգւոյն սրբոյ։
Ընդ արդ՝ հօր եւորդւոյ եւհոգւոյն սրբոյ, ոչ
ասի սահման՝ կամ վերջոյ ինչ ժամանակ՝ ինչ-
չեւ յօթեթեալ ակն, եւկամ մինչեւ ի հայեցու-
թիւն աչաց, և՝ ի խորհիլ մտաց, կամ շարժիլ
շրթանց. և ահա այսոքիւ զերկառուն կրեն։
Ընդ որդի՝ ի հօրէ՝ և հայր ամբողջ ծնաց,
և՝ ի՝ էութիւն ոչ ինչ թերացաւ. այլ
կայեալ ծացեալ ոչ էրն՝ և ի։
Ոչ վառեալ ճրագ՝ եւճրագն յառաջին լու-
մանակաւ փակեալ. այլ անժամանակ է և ա-
նըսկիզբն։ Առնու սկիզբն՝ ի հօրէ, զի որդի
է։ Բայց անըսկիզբն և անքննելի է ժամա-
նակն, եւանհաս երկնաւորաց եւերկրաւորացս։
Սուրբ հարքն՝ անսկիզբն ասուն նմա ժամա-
նակ. վն զի՝ յորժամ էր հայր՝ էր և որդի
ընդ նմա՝ փակեալ անսկզբամբ ժամանակաւ.
Նոյնպէս և հոգին սբ՝ անեզրական զօրութիւ
երևեալ սրբոցն։
Որդի ծնեալ՝ ի հօրէ՝ սկիզբն ոչ ունի էութիւն.
ըստ Սողոմոնի թէ՝ ❋ Տէր ստացաւ զիս՝ սկ-
կիզբն ճանապարհաց իւրոց. նոյնպէս եւ ընդ
խառնեալ անապատ հոգւոյն սրբոյ։
Ընդ արդ՝ հօր եւորդւոյ եւհոգւոյն սրբոյ, ոչ
ասի սահման՝ կամ վերջոյ ինչ ժամանակ՝ ինչ-
չեւ յօթեթեալ ակն, եւկամ մինչեւ ի հայեցու-
թիւն աչաց, և՝ ի խորհիլ մտաց, կամ շարժիլ
շրթանց. և ահա այսոքիւ զերկառուն կրեն։
Ընդ որդի՝ ի հօրէ՝ և հայր ամբողջ ծնաց,
և՝ ի՝ էութիւն ոչ ինչ թերացաւ. այլ
կայեալ ծացեալ ոչ էրն՝ և ի։
Ոչ վառեալ ճրագ՝ եւճրագն յառաջին լու-
մանակաւ փակեալ. այլ անժամանակ է և ա-
նըսկիզբն։ Առնու սկիզբն՝ ի հօրէ, զի որդի
է։ Բայց անըսկիզբն և անքննելի է ժամա-
նակն, եւանհաս երկնաւորաց եւերկրաւորացս։
Սուրբ հարքն՝ անսկիզբն ասուն նմա ժամա-
նակ. վն զի՝ յորժամ էր հայր՝ էր և որդի
ընդ նմա՝ փակեալ անսկզբամբ ժամանակաւ.
Նոյնպէս և հոգին սբ՝ անեզրական զօրութիւ
երևեալ սրբոցն։
Որդի ծնեալ՝ ի հօրէ՝ սկիզբն ոչ ունի էութիւն.
ըստ Սողոմոնի թէ՝ ❋ Տէր ստացաւ զիս՝ սկ-
կիզբն ճանապարհաց իւրոց. նոյնպէս եւ ընդ
խառնեալ անապատ հոգւոյն սրբոյ։
Ընդ արդ՝ հօր եւորդւոյ եւհոգւոյն սրբոյ, ոչ
ասի սահման՝ կամ վերջոյ ինչ ժամանակ՝ ինչ-
չեւ յօթեթեալ ակն, եւկամ մինչեւ ի հայեցու-
թիւն աչաց, և՝ ի խորհիլ մտաց, կամ շարժիլ
շրթանց. և ահա այսոքիւ զերկառուն կրեն։
Ընդ որդի՝ ի հօրէ՝ և հայր ամբողջ ծնաց,
և՝ ի՝ էութիւն ոչ ինչ թերացաւ. այլ

սահմանութիւն ոչ ինչ նուաճական. և ճրագն
այն՝ որ էառ զլոյսն՝ ունի գործ էութիւն առա-
ջին ճրագին. այսինքն, զհուրն և զլոյսն.
հուր՝ և հուր. և են միաչափ՝ և միազօրութիւն:
Եթէ վառեալ հուրն՝ ոչ ասի յեռոյ, եւ ոչ ինն
յառաջ: Այլ ի լոյսն միահարութիւն ծագեցաւ:
Բայսպէս եղև անսկիզբն հօրն՝ անսկիզբն որ-
դի: Նմանատամբ այսպէս ևս հոգին սբ՝ բղխել
ի հօրէ. և հայր՝ ոչ ինչ պակասու-
թիւն կրեաց. եւ կամ ասի ինչ յաղագս բղխե-
ման որ ի հօրէ ելողութեանն:
Այլ ոչ է, այնպէս կացեալ և միացեալ է ի
սոսկալի և ի սքանչելի յէութեան խորումն. է
միշտ՝ և է ընդ հօր անճառելի հակցութեանն
որդի՝ ծնեալ ի հօրէ, ոչ հուր՝ ի հրոյ. և
հուրն այն՝ ոչ ինչ պակասութիւն կրեաց վասն
ծնելութեանն հրոյն:
Ծնաւ ի հօրէ՝ ոչ խորհուրդն ի մտաց, և
միտքն այն՝ անարատ միացեալ:
Ծնաւ որդի ի հօրէ՝ ոչ բանն ի բերոյ, և ի
բերոյ անտի՝ ոչ ինչ թերացեալ. այլ ի լիութ
անարատ միացեալ:
Այսպիսի օրինակաւ՝ որդի ի հօրէ ծնեալ
յառաջ քան զ յաւիտեան. և հայր՝ հայր մը
նացեալ: Նոյնպէս ևս հոգին սբ, այսպիսի օրի-
նակաւ ելօղ եւ բղխուածն ասի ի հօրէ. և հայր՝
միացեալ յերից անձինս կատարեալ, և յերից
պատկերս կատարեալ, և միաբան հաւասա-
րեալ և է ակոչի մի Աստուածն, ըստ անձնա-
ւորութեանն:

ժամս ևզիժամանակս, զոր հայր եդ յիւրում
քեալսն · ❁ Ալէ՛ հեզ տուհեալ ի՛ քնքնել զմ
լաքանութի՛ քննութեանցն, ասելով Ա՛ՀԱ
Զոր ևՒՒՆ արդելեաց ի՛ ձեռ մտաբերել յաՀե
ան. կամ ո՛վ եղև նմա խորհրդակից։
գարեին Ա՛սպետ · ❁ Ա՛վ գիտաց զվիտս
են ամ գործք ամենակալին Ա՛. յասելն մար
Հատոյն, ևկորեան տգիտաբար· որք ևհաճա
նալով բազմաց, անկան ի բարձրութէ հա
սարեցան ուրացողաց ։ վա՛յ զի՛ ահա անքննելի
Ե՛ս արդ՝ սակայն ի խորին քննութէ ընթա
(❁ Մտան Ա՛օրևանասուն։)
դու նմա ։
տես դու ամր՝ ևզօրինս գո ուսուցանես
ասայ զբանս գո ։ և՝ ❁ Ընդանի զոր խրա
Ա՛Ե թե՛՝ ❁ ՋիրաՀունս գո խօսեցայ ևո՛չ մո
պատուհոյ գամ իրաՀունս արդարութէ գո։
խընդրեցի ։ Ա՛Ե թե՛՝ ❁ ընթամբք իմով
Ծերան խնամատուն եղէ, զի բարդարութէնս գո
Մարգարէին Գաբէթի որ ասէ· ❁ Ա՛Ղան ըզ
ՀաՀատով, ևանարկեալ քննութէ, ըստ բանի
խօս ընք Ա՛արդապետայ Ա՛կեղեցւոյ Ճշմարիտ
թէս, ուսաք ի՛նք գրոյ. ի՛լուսաՀոր ևՒՆձա
Ե՛Ե արդ՝ այսպիսի ՀաՀատս՝ և խոստովանու
գեղոյն սբոյ։
կանէ, մի Ա՛ծութէ՝ Հօր, և Որդւոյ, և Հո
Ա՛յլ խոստովանեալ է ի՛ևհրեշտակաց և՛ի մարդ

իշխանութեան։ Եւ զի՝ առանց քննելոյ են, և առանց սահմանելոյ խորհուրդ Ս. Ծուխն է։ Ես ուժ է տուեալ քննել զայս, այսինքն հոգեոյն սրբոյ։ զոր և Փրկիչն ասէ. ❁ Հոգին է որ քննէ զեղբս Աստուծոյ։ Ասէ զի՝ արդեաւք քննէ մարդն զՍ. Հոգին, նա ևս առաւել բարձրանայ զօրութեամբ, ըստ Մարգարէին որ ասէ. ❁ Մատչեցէք այր ի խորութիւն ծովուն խորոց, և բարձր եղիցի Աստուած։

Ընդ այս հիացեալ զարմանայր սուրբ Առաքեալն Պօղոս՝ եւասկր. ❁ Ով խորք մեծութիւն և իմաստութեան Աստուծոյ. ընդ որս և առանց քննելոյ և պատմելոյ գրեաց զայս խորհուրդ Աստուածութեան նոր։

Ուր ուժ փակեալ Աստուծ քննութիւն, այլ ես ընդ ան քննելի էութիւն փակեալ։

(❁ Մասն Աստուածասան ևս։)

Արդ՝ այսպիսի անմոլար դաւանութիւն, և անսուտ խոստովանութիւն, անթերի՝ և աներկբայ հաւատով խոստովանիմք Աստուծ Ճշմարիտ, ըստ հայր ազգիդ ազնիւ հոգին։

Խոստովանիմք զայն մեր Ջն. Վրն., մի որդի, և մի բնութիւն ըստ Մարգարէին քարոզութիւն, և ըստ Աւետարանին, և նոր Կտակն խոստովանութեան։ և ուժ ասեմք երկու բնութիւն ըստ մի դաւանութեան քաղկեդոնի։

Արդ՝ ուժ ասեմք, և ուժ բնաւ ընդունիմք զնա,

ըստ ՚ին անսուտ բանին որ ասայ թէ, ❁ Որ սիրէ զհայր կամ զմայր առաջեւ քան զիս՝ չէ՛ լինէ արժանի։

Այլ ահա հակառակ եղև քաղկեդոն սրբոց Առաքելոցն և Արդարեին, և՝ սրբոց Վարդապետացն Եկեղեցւոյ, որք երևեան լուսաւորք ՚ի տանն Այ ՚ի վինչև ցայսօր ։ Վասն զի՝ երկու որդիք Ձայնեցին սբց Կուսին Մարիամու, հերձուածողքն այնոքիկ, որք երկու բնութիւն ասացին ՚ի Քս։

Այլ ահա մի՛ անօրէնութիւն Կայ, միոյ և՚ րհսաց քարոզեցաւ ՚ի սբ հարցն։ և՝ մի սուրբ Մարգարէք՝ մի՛ ըստ միոջէ՝ միոյ երեսաց աՀե տարանեցին արարածոցս. և՚ինոյն հնման վճռ շինեցին սբ Առաքեալքն՝ զերբեանց զհրաշա լի վկայուԹիւն. զոր և՚ Ջ՚ն հաստատեաց զամ պրեալն յօրինաց Ամարգարէից, և՝ սբց Առաքելոցն. և՚ի մի բնութիւն Ո՚Հետարանեաց ասելովն թէ, ❁ Ես եմ լոյս չհ։

Այլ թէ՝ ❁ Ես եմ յարութիւն և կեանք։

Զոր և՝ սբ Առաքեալն Պօղոս՝ գոչէ ասելով, ❁ Այթէ Ա՚ն ՚ի մեր կոյս էսկ, ո՛վ էսկ մեր հակառակ. որ միւր որդին ո՛չ քննեաց, այլ մեր ամենն մատնեաց զնա ՚ի մահ։

Այլ դարձեալ թէ, ❁ Առաքեաց զորդի իւր յաշխարհ, որ եկն և եղև ՚ի նմանէ։

Ասայեք մեզ՝ ո՛ր որդի էր, որ վասն մեր ՚ի մահ մատնեցաւ ։ և կամ ո՛ր էր որ մեռաւ. ո՛չ ապաքէն մի որդի ասաց Պօղոս, զիջևան

ատ հօր իւրոյ։ ըստ այնմ թէ, (Յա՛ւ ոչ
Ահա հայեաց վայրկ զառեալ մարմինն, հաճա-
(Ինձ ինչ ասացեալ զորդին Մարիամու, որդի
կնքեաց թէ Ոչ է ձշմարիտ։) զայս վա՛ւ իւր
ասաց Վա՛ւ։ Ահա զորդին Մարիամու, որդի
Ոչ, ևՉ ձշմարիտ անուանեաց Վա՛ւ։
Եհ արդ՝ ուր են երկու բնութիւնք, ասացեք
մեզ ստուգութիւբ։

(❁ Մատ Ժ. Լուկ. Ա. Ելիս։)

Եհ արդ՝ լուարուք, զի որդին Ոչ՝ որդի
մարդոյ եղև. և ահա Ելիսկէին հրամայե-
յաւ հնազանդիլ որդւոյ մարդոյ։
Եհ թէ՝ (Տայր սիրէ զորդի, և զամ ինչ ետ
ի ձեռս նր։) Պարձեալ ասէ Ելիսկէին թէ,
(Ո՛ր հաճատայ յորդի, ընդունի զկեանս յա-
հիտենականս. ևորչն հաճատայ, ոչ տեսա-
նէ զկեանս յաւիտենականս, այլ բարկութիւն
Ոչ մնայ ի վերբ նր։
Եհ Ըհետարանիչքն՝ միոյ երեսաց գրեցին
զնր Ըհետարանն։ զոր ասայ Ցն կնոջն սա-
մարացւոյն թէ, (Ես եմ որ խօսիմ ընդ քեզ։)
Եհ Ըռաքելոցն ասայ. (Ես առաքեմ զձեզ
հնձել՝ զոր դուք ոչ սերմանեցիք։)
Պարձեալ ընդ հրեայսն ասէր. (Տայր իմ
մինչև յայժմ գործէ՝ և ես գործեմ։)
Ահա յայսմ վայրկ զառեալ մարմինն՝ հաճա-
տար հօր իւրոյ։ ըստ այնմ թէ, (Յա՛ւ ոչ

միայն յուծաներ զօրէնս, այլև հայր իւր կո-
չէր զԱՆ, և հաւասար առնէր զանձն Ք.Ի։)
Դարձեալ՝ զիշխանու թիւն մարդոյն զոր ի
միջնէն էր առեալ Ց՚Ն, իշխանակից հօր հա-
ւասարեաց՝ ըստ բանին որ ասէր Թէ, (որպէս
հայր յարուցանէ զմեռեալս և կենդանի առնէ,
նոյնպէս և որդի զորս կամի՝ կենդանի առնէ։)
Ընդ (ո՛չ հայր դատէ զոք, այլ զամ դատա-
ստան եւս որդւոյ իւրոյ։ և ամենքն պատուհասցեն
զորդի, ոպ՚ պատուհեն զհայր։)
Դարձեալ՝ ասաց Ա՚Ն, Թէ (Գործն զոր ես
գործեմ, վկայեն վա՚ն իմ Թէ հայր առաքեաց
զիս. և որ առաքեաց զիս հայր, նա՚ վկայեաց
վասն իմ։ Ընդ որ գայ առիս, ո՛չ հանիւ զնա
արտաքս։) Ընդ Թէ՝ (Լուիւ ես յերկնից, ո՛չ
զի զկամն իմ՝ այլ զկամն այնորիկ որ
առաքեացն զիս։
Այսու օրինակաւ՝ զմարմնականքն ցուցաներ
Ա՚Ն։ Ընդ Թէ՝ (այս են կամք հօր իմոյ. զի
ամ որ տեսանէ զորդի և հաւատայ ՚ինա, ըն-
կալցի զկեանս յաւիտենականս, և ես յարու-
ցից զնա յաւուրն յետնում։ Դարձեալ՝ աղա-
ղակեաց Ց՚Ն ասելով։ (Ոչ ես լսեմ աշխարհի.
և որ գայ առիս, ընդ խաւար մի՛ գնասցէ։

(❁ Մասն Երկրորդաւն և երէց։)

Ա՚ՐԴ՝ յերկարուածն բանիցս՝ զՀանձրութիւն
ծնանի մտաց տկարաց, և աստուածատ հա-

եղեալին սոքա՝ ի՝ ոյք ամբք մի եմք ։ զի ա-
ՀԱՅՐ ՔՈՅ Է ։ ևւոր ինչ քոյ է, այն ՀԱՅՐ ԻՄ Է ։ և
բարածոյս ևասեր ։ (Հայր՝ որ ինչ իմ է, այն
փառակցութիւն և զմի Աստուածն յուցաներ ա-
հօր՝ երբարձուն խօսեր ևզիաբանութիւն ևզի
զայն՝ որ առաքեացն զիս։)

ՅՈՐԺԱՄ՝ ՀԱՄԲԱՐՁԵԱԼ ԶԱՅՍ ԻՒՐ ՅԻՆ ԸՆԴ
ՀՕՐ ՝ԵԲԱՐՁՈՒՆՆ ԽՕՍԵՐ ևԶՄԻԱԲԱՆՈՒԹԻՆ ևԶՄԻ
ՓԱՌԱԿՑՈՒԹԻՆ և ԶՄԻ ԱՍՏՈՒԱԾՈՒԹԻՆ ՅՈՒՑԱՆԵՐ Ա-
ՀՕՐ ։ ևւոր զիս տեսանէ, տեսանէ ԸՆԴ
ՀԱՅՐ ։ ևւոր զիս տեսանէ, ոչ զիս տեսանէ, այլ
Հաստատեաց զվկայութիւն իւր առ Յակոբ,
և օրինաց։ Խարկ է և պատշաճ՝ առանց ձանձ-
րութեան ևտկարանալոյ ասել ։ ըստ այնմ ևթէ,
Հատոյց ։ իսկ մեզ հաճատացեալոցս՝ զվկայութիւն
օրինացս։ Խարկ է և պատշաճ՝ առանց ձանձ-
րութեան ևտկարանալոյ ասել ։ ըստ այնմ ևթէ,
(Հաստատեաց զվկայութիւն իւր առ Յակոբ,
և օրինն իւր եդ ՚ի վերայ Իսրայէլ։

ՅԻՆ ՄԵԶ ԼՐԱՀՈՒՆՆ Է ԶՎԿԱՅՈՒԹԻՆ ՍՐԲՈՅ ՄՈՀԵ-
ՏԱՐԱՆԻՆ ասել կարգաւ ։ զի ՍՈՒՏ վկայութիւն
ՎԿԱՅՈՒԹԻՆ ԻՄ ՃՇՄԱՐԻՏ Է ։ զի ՓԻՏԵՄ ՈՒՍՏԻ
ԵԿԻ, ևկամ յո՞ երթամ։ (ՅԻՆ ԹԷ՝ (որ առաք-
քեաց զիս Հայր իմ, ընդիս է ։ ևոչ եթող զիս
միայն։) ՅԻՆ ԹԷ՝ (ԱՅՍ ՅԱՒԵ եղիս ևեղի ՚ի հօրէ՝
ևեկի յաշխարհ ։ դարձեալ թողում զՅՍՈՒ ևեր-
թամ առ Հայր։

ՅԻՆ յայնժամ զանճառ՝ ևզանքննելին զժամայ
նակն, որ ծածկեալ եր յաՀիւռնէից որ ընդ
հօր ։ յայտ առնէր ասելով, թէ (ԱՅ դիտէ
զիս Հայր, գիտեմ ևես զնա զանսկիզբն ևզան
ժամանակն ։) Դարձեալ ասէր ՅՍՈՒ ։ (ՅՈՒ և
Հայր իմ միք եմք ։ և որ ետես զիս, ետես ըզ
Հայր ։ ևւոր զիս տեսանէ, ոչ զիս տեսանէ, այլ

յու

Եվ յաղագս ի՞նչ պատուիրէ Հոգեւոյն Սուրբ, ասէր փրկիչն։ (Որպէս Սուրբ յիմէ անտի առնու-

(❁ Սոան Ընթերցուած Եւրեաստան Եւրոս։)

(հայր, եթէ ոչ լինիս։)

Ձգեսցէ զնա առիս ։ և կամ՝ ոչ ոք գայ առ իմ է։ եւ՛ ոք գայ առիս, եթէ ոչ հայրն իմ զորդի, եթէ ոչ հայր. եազամ զոր ունի հայր՝ գիտէ զհայր, եթէ ոչ որդի. և ոչ ոք գիտէ և խոր, յուցանէր փրկիչն և ասէր. (Ո՛չ ոք

Եվ յաղագս ահաւոր թագաւորութեանն հօր՝ եթէ ես եմ արարիչ ամենից։

յանեք զորդի մարդոյ, յայնժամ գիտասջիք ընդ ամպս երկնից։ Եվ յորժամ բարձրացու_ դոյ ընծաեալ ընդաջմէ զօրութեան, ևգայցէ Ահա յայսմ հետէ տեսանիցէք զորդի մար_

Նեալ ասէր։

զանճառ փառացն զհօրին խորհուրդն յայտ_ եթէ դուք ես որդին Այր, ասա մեզ. և Ցե՞ մարդ ես, եազանձն քոյ Ընծառնես. ոչ հրաշ ժարեաց յանուանէն, այլ հաստատեաց Մար_ դարեիւն։ Եվ ի յասելն քահանայապետին՝ Դարձեալ ասէ. (Ընս ինոսա, եադու ի յիս։)

Եվ յորժամ ասացին Ցե՞ն, թէ (Ընհա դուս Եվ զի՝ (Ղեկին մի, որպես մեք մի եմք։)

հաճատասցէ՝ եթէ դուս առաքեցեր զիս։)

մեննեքին մի էցեն. ոյ դուս հայր ի յիս, եւես ի՛քեզ, զի եննոքա ի՛մեզ էցեն։) Եվ զի՝ (Ես

Ա՛յ խոստովանեալ հաւատաց, զայն, որ ի
գօրացն, հանդերձ այլ դիւօքն, զԱ՛ր որդի
Դի այն, որ գլուխ եր և առաջնորդ լեգեօն
Ես ոչ ունիմ ինձ գերազ Զայս ես լուեալ ի
Ձեր ի սբ Հռետորանէն Քրիս:
Ընդ այս զարմացեալ եմ ես, եթէ դուք
յոյսն, ուրչ ինձ Հռետորանէն Քրիս:
սբոց Մարգարէիցն, և ոչ յերջանիկ Առաքե-
հա ոչ լուաք ի սրբոց Նախահարցս, և ոչ ի
Ընդ ոչ գրեցաք առ քեզ ևծանուցաք, և ա-
կու բնութեանն քո:
գտանել զնորհուրդ, և կամ զպատճառ եր-
սութեն Քրիս Ա՛յ մերոյ լուաք, շկարացաք
մեր ընթացաք մեծաւ քննութեբ, ևզՆեսաո-
բանս վարդապետութեց սբոյ Հռետորանէս
Ա՛րդ, ո՛վ Անտիոխիա՛, ահա ընդ բազում

(❀ Մասն Հռետորական և հինգ:)

Նատցի:

նութն, զնա ընդունիցէք: և այլն բաշակա-
ոչ ընկալայք. եւթէ այլ ոք եկեսցէ յիւր ա-
Ընդ եթէ, (եկի ես յանուն հօր իմոյ, և զիս
չէք պատճառ վա՛ մեղաց իւրեանց:
նոսա, մեղ ինչ ոչ գոյր ընդ նոսա: և արդ
ասեր. (Ընթե չէր իմ եկեալ և խօսեցեալ ընդ
(Այժ զիս տառաջորեսցէ (Ընդ առ Հրեայսն
ցու, և պատմեսցէ ձեզ:) Դարձեալ ասեր.

Ընդ
տեմոնն, սուկ մարդ ասաց զքո զորդին Ո՛յ։
Ընդ թէ կամիք՝ ասացէք զնոցայն, զի ահա ար
՛ւրաւ, զոր նզովեսցէ զնա հոգին սբ։
Նմա՛ք յեկեղեցի Ո՛յ զբազում հայհոյութիս
վն միոյ բնութ՛ եւրնի Ո՛յ մերոյ ։ և գտա՛
զուա՛ գերս հանդերձ նմ վկայութ՛ ասացաք,
մատամբն Ո՛յ հանեմ զդևան ։ (Ահա զբա՛
Սաև զմերձենալն ձեռն իւրոյ ասէր. (Ա՛ս
(Ո՛ս զորեսցե Տ՛ր յաճիտեան Ընդ քո սիօն։
Ընդ ըստ մարգարէութ՛ն գրաւթի (Ա՛ագա՛
թէ նր վախճան մի՛ լինի։
բեսցե ՛իւր տանն Ցակոբայ, ևթագաւորու՛
բարձրելոյ կոչեսցի։ Ընդ ևթէ ՝ (Ա՛ագաւո՛
լի՝ զոր առ Հոյսն Ո՛ւհետարանեայ ասելով և՛
վիայեալ բանին ընդ մարմնոյն, ըստ գաբրիէ
եր մարմինն, ևմէ որպս դուք կարծէք. այլ
մայն բժշկեցան մեծաւ զօրութ՛ն. վն զի Ընդ
ձեցան ՛ի քաղանձս հանդերձին Ցն՛ի, առ ժա՛
րևեալ քան զդևան զայն։ Ընդ ահա որք մեր՛
Ընդ ահա ժողովն քաղկեդոնի՝ գերազանց է՛
նեալ քոյ մարդկութ՛ն։ Ընդ ահա ես եմ ար՛
Հաստալ։ Ջի զօրագլուխն դիւաց՝ ոչ ժամա՛
տայք, պա՛րտ է ձեզ ՛ի նոցանէ ուսանիլ ևհա՛
Եթե վկայութ՛ն Ընդայլն դրոցն ոչ հաւա՛
յանդուն գա։
բարձրելոյ ։ աղաչեմ զքեզ Տ՛ր ՝ մի՛ առաքեր
րում Ցն՛ն ։ գիտեմ զքեզ ով՛ն որդի Ո՛յ
մարմին շարունակեալ տեսաներ, յասելն իւ՛

յեր, որ երկու բնութիւն ասաց Քրիստոս եւ երկու կամս եւ երկու գործս։ Իսկ Եւտիքէս ասաց միայն մի բնութիւն Աստուծոյ Բանին մարմնացելոյ։ Եւ Դիոսկորոս ասաց, թէ Քրիստոս ոչ ունի երկու բնութիւն, այլ միայն մի բնութիւն Աստուծոյ Բանին։ Եւ Ապողինարիոս ասաց, թէ Քրիստոս ոչ ունի մարդկային միտս, այլ միայն Աստուծոյ Բանին։ Եւ Թէոդորոս Մոպսուեստացին ասաց, թէ Քրիստոս ոչ ունի Աստուծոյ Բանին միտս, այլ միայն մարդկային։ Եւ Նեստորիոս

կամիմք յիշատակել յայսմ մատենիս։
Զոր և այժմ
ցին մանկանց սբ եկեղեցւոյ ։ Զոր ևս ասա_
զիս ախօսութիւք վարդապետացն, զոր ուս_
յայժ ասանդ յունաց, որ զմի Աստուած ին՝ երկու
որդին Ա՛յ, երկու աստցին առանց ձշմարտու_
թեց։ Ահա որ յոյժ մոլորեալ եք ու՛ք լոհայք
իսկ եթէ քաղկեդոնի ժողովն հաճոյ թուե_
նել ևզանազան քնութեանցն երկաքանչիւր ող_
ջունէ. և զոն մարմինն ապականացու ասաց՝
ոչ զամ մարդոյ ևանփոփոխոր՝ և անկատար
մինչև ՚իխաչն. և ՚իխաչին՝ մարդ սոսկ պատա_
րագեալ, և ապա եղև կատարեալ։ և յարոյց
զնա Ա՛ր բանն. և Ա՛ծայոյց, ևարար զնա ուր
երկնի ևերկրի։ Զոր ևընկալեալ զնա ժողովն
քաղկեդոնի, հաստատեալ շինեցին յայսմ հի_
ման վերայ մինչև ցայսօր։
Ա՛րեամն ոմն՝ և Ա՛րտերիս, սոսկ մարդ ասա
ցին զՔ՚ն. ևուրացեալ բարձին զխաչեցարն,
յերիս սրբասացութեցն պատճառանօք, թէ
զՀորդութեն ասէք խաչեալ, և մեղսաթա_
թախ մարմնով՝ անխտիր հրամայեցին հաղոր
դել ՚իմարմնոյ՝ և յարենէք որդւոյն Ա՛յ։
Զոր սբ Առաքեալն Պօղոս՝ մեծաձ սպառ_
նալեօք զդուշացուցաներ ՚իբաց կալ։
Ա՛յս են վկայքն քաղկեդոնի խոստովանու_
թեցն, և իւրեանց երկու քնութեցն։

(❀ Մասն Ա՛ստուածաբան և էլին։)

Իսկ եթէ քաղկեդոնի ժողովն հաճոյ թուե_
ցաւ ասանդ յունաց, որ զմի Ք՚ն՝ և զմիածին
որդին Ա՛յ, երկու աստցին առանց ձշմարտու
թեց։ Ահա որ յոյժ մոլորեալ եք ու՛ք լոհայք
զՆ՚ձ ախօսութե՛ վարդապետացն, զոր ուսա_
յին մանկանց սբ եկեղեցւոյ ։ Զոր և այժմ
կամիմք յիշատակել յայսմ մատենիս։

Ալաշարու՝ այսպէս ասէ. Մեծ խոռվեցաւ յոգի
գին ասեմք: Զնոյն՝ և առ գերազանաշէն
վեցաւ յոգի խոր: (այսինքն զմարդկային հո-
(Ելեկ գրտաց Յն զհորհուրդս հրեշին՝ խոռ
վկայութիւն սրբ Աշխատասանին, ոպ ագրեալ է:
ոչ ուներ զշնորհս հոգւոյն որ ընկալոյր Քզ
յաշ զհոգին մարդկային զոր ուներ Յն. և
սարեալք անտր ասորոյն: Ալ զի՝ նա ուրա
րացան՝ ապողնալոյ լաշոդիկեցւոյն են հաշաչ
տացուց են աշակերտաք: Ելշ թե զհոգին ու
գործակից: Ելշ՝ ասելքեն՝ եմարկեանու պան
Հասար: Ելշ թե զմարիւնն՝ մանկեցւոյն եղեն
Ելթե զՅուդեն ուրացան՝ հրեշից եղեն հա
թե զմարիւնն, թե զՅուդեն:
յաշ ժողովն քաղկեդոնի. զհոգին ուրացաշ՝
թեն: Ըստցեք ուրեմն՝ ի յերկուց՝ զորն ուրաչ
ժանես. երկու բնութիւն մարդն է՝ և ի Յիս
սղալեն: Ջի բնութիւնք երեք են, եթե բաչ
Տես՝ զի ահա որ երկու բնութիւն ասեն՝ յոյժ
(դեաւն իմ միածին Ծնողեն իւրոյ:
Ջայս և Ալողոմն ասէ, թե (ի ե եղէօր որ
յերկս երդոյն թե, մի ե եղէօր որդեաւն իմ:
Ջոր Երանելին Գրիգոր Սիւսացին՝ ասաց
վինչև յայսօր, և մեք զայնս ուսուցանեմք:
պես և մեզ ուսուցին գրով և բանիւ հարքն մեր
զի զոր լուան՝ և ասացին հայոցն մերոց, սոյն
որք երևեցան՝ ի յաշակերտից սրբոյ Ըռաքելոցն.
ասել վն Ըծազանից Հայրապետացն սրբոց,
Ելշ յայսմ վայրի՝ յոյժ կարևոր է ևցանկալի՝

բոյն ազգակից. զի յորժամ ծաղրաբեայք ի
ջրոյ, ի հրոյ, և ի յօդոյ: զի ջրոյնն լինի ջը
րոյ պղտացուցանէր. այսինքն, ի հողոյ, և ի
ինչ վն այսորիկ Ն. զմարդն ի չորից տարր
ուս հաստատեալ է. այսինքն, ի հողոյ և ի
ջրոյ և ի հրոյ և ի յօդոյ: Եւ ասացեալ
է, թէ ի հողոյ ստեղծաւ մարդն, և ի հո
գին ի նմա ներհան. Եւ ոչ ասաց, թէ ի
հողոյ ստեղծաւ մարդն և հոգին. զի
Եւ արդ՝ եթէ զթիւ բնութեանցն խընդրեք,
սակաւ մի միտ դիք՝ և զայն ևս ասացից:

(❁ Մասն Երկրորդ ևս ուրեն:)

Ասացին. և կամ թէ ոչ. եւս ասել
ժան է ասել բանին և մարմնոյն, որպէս և ար
նելիս: Ապա այս յայտ է՝ թէ մի բնութեն ար
ձաղանքեալ է. այսինքն, ոչ ունի զբնութիւն
հարքն ասացին. և կամ թէ ոչ. եւս ասել
բնութեանց:

ձնութեանն ի խաչին, անբաժանելի և անմեռ
ՈՒղղափառ միաձորութեամբ՝ կայեալ մնացեալ
աճանդեալ. քաշ՝ ևմի լեալ:
ին հոգին աճանդեալ՝ և ոչ զԵրային հոգին
զհոգին: Զայսու՝ ցուցանէր Քն զմարդկայ
իմ: Երբ եթէ (Քն խոնարհեալ՝ աճանդեալ
եթէ (ինձեան քո յանձն առնում հայր զհոգի
ձայն մեծ՝ ևարձակեալ զոգին: Գոռալով՝
գիս յոժար է, բայց մարմինս տկար:
Երբ ինքն խաչին ասէ. (աղաղակեալ էր ի
կիչն ասաց ի ժամ չարչարանացն. եթէ (հո
իւր ևասէ, ոչ եդիք զղազարոս: Կամ փոր

կեր Ն.Յ արարէ վամպիր։

ԸՆ (։թէ) ԸՆ այս կեր զոր ասայ Ա՛ , թէ ՝իպատ
մարդ ըստ պատկերի մերում , և ըստ նմանու-
մերդ (արասցուք մովսիսական վերծանութեան, եթէ
Եւ յսպէս եզմարդն գոյացուցանէր Ընդ , ըստ
հայր։

մարվինն . և պատճառ որդւոյ և հոգւոյ ՝ կ
ևհոգի սուրբ։ Պատճառ հոգւոյ՝ և մտայ , կ
վինն՝ վիտքն , ևհոգին . ոչ թէ հայր՝ ևորդի՝
բինակ ևս Երրորդութեանն . այսինքն , մար-
տայն՝ նմանեալ ևՆ։ ԸՆ ունի մարդն զօ-
նեալ ե գազանայ։ ԸՆ ՝ի լուսաւորութէ մը
նեալ ե թերհնոյ։ ԸՆ խստասրտութէն՝ նմա-
ՙիգնայս ըՙթայեցն՝ ևթևթևաւէն , նմա-
ժօքն , նմանեալ ե լերանայ ևգլորոյ։
ևգետոյ։ ԸՆ ծանրութէ մարմնոյն՝ և անդա-
ԸՆ երակօք մարմնոյն ՝ նմանեալ ե աղբերոյ
ԸՆ աճմամբն՝ նմանեալ ե բուսոյ և տընկոյ։
կենդանանայ։
ընչոյն զօդն անդադար՝ արբեալ մարվինն և
ազգակից , և օդականացն . զի ՝ի տուր և յատ
կուր՝ և՝ի հող դարձցի ։ ԸՆ օդ ունի ՝ օդոյն
պաղաբերութէն ՝ առյէ մարվինն իւր կերա-
ԸՆ ե հողունի ՝ հողոյն ընտանի . զի զհողոյ
րութէն որդւոյ մարդկան։
ռասկին հրոյն։ և հրոյն լինի ամ սպասաճո-
զի յորժամ ՝իսառնամանեացն նեղեսցին , կ-
ին քնութէս։ ԸՆ ե հրոյն՝ հրոյն ազգակից .
տապոյ տօթոյն , ջրոյն զովարճասյի մարդկայ

Այնպես և երկու հարեւանքն, որ Անփեստա
Հաստատեք իմի Ընդ, և իմի սուր Յ՚ Ռ՚ն։
(Ինչ թե (հա-
ինքեզ կուսին, հոգի ևմիտք։ Ինչ թե (հա-
Ռ՚ն, յորդին Ա՚յ։ Ինչ թե (եաւ զմարմին
պես ասային, թե (հաշատամբ իմի սուր Յ՚
րելն մարմնով։ Ինչ սբ հարքն որ, ինիկիայ, այս
ռաքելոց, գրեցայ իմ ավետարանիկն (Ռ՚ն չարչա
Զնոյնս ևպիտրոս, որ երկոց սգոյնն էր ամ ա-
Յ՚ Ռ՚ն գրեցայ մեզ։
աշխատարանեցայ հաշատացելոց, ալ իմի Տ՚ր
նել զանհասանելին։ Բայց Պօղոս ոչ այսպես
տէք, որ, իսահմանն համարձակեցայք ասել
կուտասան բնութեն ունի Ռ՚ն։ Դուք դէ
Եւ արդ՝ տեսէք, զի ըստ այսմ օրինակի, եր-

(Մասն երկրորդ ևնին։)

թէ, զանյօդ բնութենն։
Ասէ Ա՚ստուած ևս՝ պարզ Ա՚ստու-
մեստասան ասացին. և մեկ ևս, զի իւր բնութէ մարդոյն,
ստուծ՝ևՎախիդես. զի իւր բնութէ մարդոյն,
Զայս ճարտարքն յունաց սահմանեցին. Ոչ իմ
նոյ, ևերեք ևս՝ ունի հոգին։
Ինչ ահա մարդն՝ունի բնութէն ըստ մարմ
տաք սակաւ մի։ Ջուրն՝ տաք է, և չորացին։
Ջուր, Օդ՝ Հուր։ Ինչ հողն՝չոր է, ևդառնուտ։
Ջուրն՝ հով է, և գեղ։ Օդն՝ կաւուղէ, և
րեաց։ Ինչ ահա մարմինն՝չորս տարր է Հող՝
հեստաՀօդն և աւեևաջնարն՝ ի հոգի կատա
Ինչ արդ՝ զչորս նիւթս զայս, իմաստուն ար

կոպոս կոստանդնու պօլսոյ, զհետս նետորիկ
ժողովոյն այսպէս։ Վլաբեանոս կացեալ եպիս
դաքն կոստանդնու պօլիս։ Եւ ըր պատճառ
յայնժամ հանդիպեցան ի կայսերական քա
էին թարգմանիչք ճարտարապատումք, որ
ծանուցին մեզ, որք էին այսոքիկ։
Ցուխափ գաղնացի, Ալշնակ կողբացի. որք
եղև ժողովն քաղկեդոնի, ազատ ճշմարտութե
իմերոց վարդապետացն մօտակաց՝ յորժամ
պատճառն՝ աւերն քան զՀոգ էին ոմանք
Լանտեղեակք՝ի քաղկեդոնէ. զի գիտեմք զամ
ժողովոյն։ Ալ ահա՝ մեք չեմք անծանօթք
եթէ ասեմք ձեզ զպատճառ քաղկեդոնի
Ես ահա գրեալ եմ առ մեզ՝ ևաստացեալ եք,

(Մասն Ա-ըսուան։)

թառոյն, անարժան ապիղծ անձամբն։
ընէն՝ Մարկիանոս, ևարիբեաց արքունական ա
թիոսի՝ անկաներ թագաւորութենն յանո
Մարկիանոսի թագաւորի։ ևզի՝ոչ գոյր որդի
կեալ, ևպղծեցաւ պոռնկութեամբ՝ ևեղև կին
րի. որև յառաջն՝ի կուսանաց վանքն էր քնա
կայսրն՝ թարեկամ նեստորի. և
Մարկիանոս կայսրն՝ թարեկամ նեստորի։ և
բիտեր, որ էր աշակերտ նեստորի։
Բայց գլուխ ժողովոյն քաղկեդոնի՝ Անատո
եղև ժողովն քաղկեդոնի, ազատ ճշմարտութե
(Թէ ոչ զՔրիստոս՝
ժողովեցան, այսպէս գրեցին

զերեսս իւրեանց յուղղափառ հաճատոյ սրբոց
ցին պիղծ հայհոյութիւն նորա, և դարձուցին
ևխաչարէցոյց զլուսաւոր ազգն զի հաճատա-
կործանեաց, ջար և պիղծ աղանդովն իւրով,
կան կորոյս. ևզմեծ մասն ասորոց պատրեալ
զնեստորին զդուծն. զի ահա զազգ մի սեփհա
պատառեալ: Բայց եթե գանօրինին՝ ասացից
թուեն աշխարհ Պարսից, և նման արիոսի՝ եղև
գալն ի Հաճանապարհին, սատակեալ եղև ի լզո-
տայեան ընդունել զնա ամ ժողովոյն. զոր ի
րել զնա ի ժողովն քաղկեդոնի, զի բռնութեամբ
քնայ քաղաքին. վասն զի դեռևս կենդանի էր
պիղծ՝ ևանօրէնն Նեստոր:

Ընդ կամեցաւ մեծ փառօք՝ և պատուով բե-
Ծանմանն: Ընդ յղեալ Մարկիանոս զդեսպան
հրովարտակօք առ Նեստոր, ի կոչմանս մեծ-
ծին Պուլքերիայ քոյր թագաւորին Մարկիա-
նոս, ստիպեալ պողքեր զթագաւորն՝ զայր
նոյն զՄարկիանոս, զի ժողով մեծ արասցէ ի
քաղկեդոն: Ընդ երկոքեանքն՝ քննախնդիր
լեալ յաղագս Նեստորի՝ և վերաքննութիւն կոչ-
եցին: Ընդ յղեալ Մարկիանոս զդեսպան
հրովարտակօք առ Նեստոր, ի կոչմանս մեծ-
քնայ քաղաքին. վասն զի դեռևս կենդանի էր
պիղծ՝ ևանօրէնն Նեստոր:

Ընդ կամեցաւ մեծ փառօք՝ և պատուով բե-
րել զնա ի ժողովն քաղկեդոնի, զի բռնութեամբ
տայեան ընդունել զնա ամ ժողովոյն. զոր ի
դալն ի Հաճանապարհին, սատակեալ եղև ի լզո-
թուեն աշխարհ Պարսից, և նման արիոսի՝ եղև
պատառեալ: Բայց եթե գանօրինին՝ ասացից
զնեստորին զդուծն. զի ահա զազգ մի սեփհա
կան կորոյս. ևզմեծ մասն ասորոց պատրեալ
կործանեաց, ջար և պիղծ աղանդովն իւրով,
ևխաչարէցոյց զլուսաւոր ազգն զի հաճատա-
ցին պիղծ հայհոյութիւն նորա, և դարձուցին
զերեսս իւրեանց յուղղափառ հաճատոյ սրբոց

(❁ Մասն Ութերորդ։)

Եւ արդ՝ յաղագս ժողովոյն քաղկեդոնի, և կերպս կերպս ասացին. բայց մեք Հայ ըզ Հիմարիսն ասացաք. և գրեմք այնպես՝ ոչ և՛ պատճառն։ Ջկնի նեստորի՝ ներստաւ յաթոռն Պարսամաւ մրծբնայի, երկոտասան տարի. և ՚ր նեստորի աղանդոյն լցեալ։ Ցառաջն քոր եպիսկոպոս լեալ էր. ևէր ընդ նեստորի ՚իկոստանդնու պօլիս։ Եւ յորժամ ժողովեցան սբ հարքն յեփեսոս, և յաղթեալ նզովեցին զնեստոր։ Եւ տեսեալ նոքա ՚ի վերս երկուց կողմանցն, եթէ զիարդ որ ՚Հակառակն էր, չկարաց արմատանալ։ Ցայն ժամ թողեալ զկոստանդնու պօլիս, և գնաց յանտիոք, և գաղտ պահեայ զչար ո՞ րոմն՝ զոր ուսեալ էր ՚ի նեստորէ, մինչև ցը վախճանն Յօհաննու պատրիարգի. քանզի ևնա՝ ՚ի ծածկեր զիւր չարութիւնն։ Եւ յետ մահուանն Յօհաննու, տայ զաթոռն անտիոքայ ՚ի Պարսամաւ, Թէոդոս արքային։ Ոսկ այրն այն Պարսամաւ՝ ՚ր յոյժ չարաչիտ եղեալ ուարար. նմանեալ նեստորի վարդապետին իւրոյ։ Զոր ևգտեալ նմա ՚իդիպող ժամանակի, և քաւեալ ետ սպանանել զբարի և զհաւատարիմ Կաթուղիկոսն՝ զայրն Այծային և սբ՝ որ նստեր ՚ի պաղատ քաղաքի։

Ընդ զայլ եպիսկոպոսսն եւս կորուսանել. եւրզ
բազում սպանումն գործեաց, զի բարեկամ
էր Խոսրովու պարսից արքային՝ որդւոյ Պե-
րոզայ ազկերտի: Ընդ որ նոր աշակերտ մի, ո-
րոյ անունն էր Յուդա, որում անուանեցաւ Յա-
կօբ: Ուստի ասորիք՝ Յակոբիկ անուանեցան:
Զոր ի ժամանակս հալածանացն անօրինացն՝
զնա Հայրապետն հալածեցին ի քաղաքէ.
և կային յարգելանոցի բանտին ասորոյ, Հայ-
րապետաւք Եպիսկոպոսօքն՝ հանդերձ Դեսո-
կորոսաւ, եւբազում Եպիսկոպոսօք:
Յայնժամ գտաւ Յակօբն այն՝ ի կոստանդնու
պօլիս. ազ ետացեալ հարցն՝ թէ մահու սպառ
նացաւ մեզ թագաւորն Մարկիանոս. խնդիր
արարեալ՝ զի դեռևս գոյին յասորոց ազգին՝
այր սբ և պատուական, զի ձեռնադրեսցեն
Հայրապետ ասորոց:
Ընդ յաղագս այսորիկ՝ կային ի շարշարանաց
բանտին, զի ոչ ընդունեցին զանօրէն ժողովն
քաղկեդոնի: Ընդ ասեն ցՀայրապետն Աև-
րիանոս՝ սբ եպատաքինի, եւարարին զկնդիր
Յակոբայ, զի այլ ոք ոչ գտաւ:
Ընդ բերեալ զնա ի դուրս բանտին, գաճազա
նաւ ձեռնադրեաց զնա ընդ ծերպս դրանն,
և օրհնեաց զնա: Ընդ կացոյց Հայրապետ
անն ասորոց, և վերակացու ժողովրդեանն
Ա՛յ: Զի յառաջն՝ ոչ ունէր զշնորհս աստի-
ճանի. ոչ սարկաւագի, եւոչ քահանայի:
Ասէ ցնա այր աշխարհի՝ և արուեստաւոր

զքաղաքականութիւն, և զընտանեացն զխնամոյն:
ըստ նեստորի կանոնացն: Այլ ի քաջհայելեցն
զձեզն, և էարկ աղէ: Այլ ի բաժակն զկնի
ընթադրեաց, իխրկական խորհուրդն զկամն
ոտիւռւթիւն ի բանն Յակոբայ խմորեցան:
զոր ի պարսամայէ էին աշակերտեալք, ևորք
հերձուածս հաստատեաց առ ազգն ասորոց:
ծածուկ, երբև ընդ պատրուակաւ, և ուրեմն
բարուց իւրոց, առ սակաւ սակաւ ցատեաց ի
կարծիս տայր ուղղութեանն, ևխաղաղասէր
լով մեծանայր յեկեղեցի Այ. և առ երեսս
ղանդն պարսամայէ, ևգաղտնաբար սորոսկե-
ատաւկեցաւ ինոցանէ երկաթի բանալեօքն,
բաշխեր նոց, զի այր ոչ դուրս եկանէր վանքն,
վանքն, յորժամ զնուր անկատար զհաղորդն
նորէնն պարսամա ի թեկեղեցի գեղջ ի կանանց
զի աշակերտ էր նոր: Այլ յորժամ սպանաւ ա-
գաղտ ուներով զչար աղանդն պարսամայի,
ղանդոյն պարսամայի հրատ, և առ ինքն
Այլ էր Յակոբն այն, մրճբնացի. ևթիւր ա-
մարկիանոսէ:
կեդոնի. զի մեծն առաքի կայր նոց, յանօրէն
մի' խմորեսցի առ նոս շար հերձուածն քաղ-
հնարեցին յուղարկել յաշխարհն ասորոց, զի
հուրդնաւոյ եշոյ, գիւղիկ, և քաղաքացի, զնա

Ես ում ընացելոց եպոռընկելոց, հրամայեաց
անխաւեր հաղորդել. և համարեալ զայն՝ ի խորը
քուէն մարմնոյ մեղաց։

Ես ոչ ընկալաւ զասացեալն ի Պօղոսէ՝ որ
ասէ առ Կորնթացիսն ։ (Ես ես ընկալայ ի
Տեր Յն
Տեառնէ, զոր և ձեզն աւանդեցի, թէ Տէր Յն
Քս ի գիշերին յորում մատնիւր, եառ ըղ
հաց՝ գոհացաւ, եբեկ՝ եասէ։ Ա.յս է մարմին
իմ, որ վասն ձեր, զայս արարէք առ իմոյ յի-
շատակի ։ Նոյնպէս և զբաժակն յետ ընթ-
րեացն եառ և ասէ։ Ա.յս բաժակ նորոյ ուխ
տի է իմով արեամբ, զայս արարէք առ իմոյ յի-
շատակի։) Քանիցս անգամ հինե ուտիցէք
զհացս զայս, և զբաժակս ըմպիցէք, զմահ Տն
պատմիցէք մինչև եկեսցէ նա։

Այսուհետև որ ուտիցէ զհացս զայս՝ և զբա-
ժակս ըմպիցէ անարժանութիւն, պարտական
եղիցի մարմնոյ և արեանն Տն։

Վտիտ եսցէ մարդ զանձն իւր, և ապա ի հացէ
անտի կերիցէ, և ի բաժակէն արբցէ։

Զի որ ուտէ և ըմպէ անարժանութիւն, դա-
տաստան անձին իւրոյ ուտէ և ըմպէ, զի չէ
խորհէ զմարմինն Տն։ Ա՛ս այնորիկ իսկ են ի
ձեզ բազումք հիւանդք և ախտաժետք, և շատ
ևս այնք են։ (Ա.յսինքն, զանձանց մեղսցն
լոյն յուցանեն Պ.ղոս, ոտք մեղօք և առանց
ապաշխարութեան, գան ի հաղորդութիւն մարմ
նոյ և արեանն Քսի ։ Ես զայս պարծելով
ասեր Պօղոս. ելիր (Տէր յայտնեաց ինձ զայս

գործեաց մարդն։

առնել միայն գիտող և տեսանող Աղային զոր
հպիտաստվանութիւնն ոչ ընդունել. այլ զՅ-
րինադրեաց ևզայս ինչ սուտ Յակոբն այն,

(❀ Մոտ Ա-ԼՏաւն Ա էջիս ։)

ձեռնալ ինք խորհուրդն Ա.յն մերոյ։
ոչխրանք, որ զգուշացուցանէ սրբութիւն մեր-
գին Ա.յ մերոյ։ Ա.րդ այս Պօղոսի են պատ-
րուք յանուն ծն մերոյ Յիսի Ա.ին, ա.ինո-
Ա.յ (լուսաւորուք, սրբեայարուք, արդարացա
զարքայութիւնն Ա.յ Ժառանգեն։
ոչ ագահք, ոչ խպայեալք, ևոչ արուեստք
նիկք, ոչ կռապարիշտք, ոչ շունք, ոչ գողք,
Զի ահա միւսանգամ ասէ Պօղոս. (ոչ պոռ-
րայ՝ առանց ապաշխարութեան։
ևՅակօբն՝ ասաց անխափար տալ զնա մեղաց-
ո՛չ ապաքէն հաղորդութիւնն է մարմնոյն Ա.ին։)
նել է արեանն Ա.ին։ ևհայն զոր թեկուզեմք
Նութիւն զոր օրինակ՝ ո՛չ ապաքէն հաղորդու-
նին։ Դարձեալ ասէ Պօղոս. (Բաժակն օրհ
կուրդն։) Ա.յսինքն՝ ի յաշխարն դատաստա-
նին, ևնախանձ հրոյն, որ ուտիցէ զհակառա-
տարագ։ Ա.յլ ահեղ ակնկալութիւն դատաստա
այնուհետև ո՛չ ևս պիտոյ է վէմ մեղաց պա-
յետ բնդունելոյ գիտութիւն Ճշմարտութեան՝
րեայ (ևթէ ոք կամակոր մտօք յանդգնեցէ՝
Դարձեալ՝ առ եբրայեցիսն գր
խորհուրդս։)

Նայ զհաւատան՝ որ եդին ի՛նք Ժողովն Նիկիայ։
Ընդ՝ որ ուրանայ զխոստովանութիւնն, ուրա-
և՛ի թողութիւն մեղացն։
հատամք՝ խոստովանութիւն յապաշխարութիւն,
պատքն որ՛ ի՛ննիկիայ հաստատեցին, եթե (Ես
զմեղս քո՝ զի քաւեալիս (Սակս ընդ Հայրա-
Դարձեալ յայտնապէս ասե. (խոստովանեա՛
(Մա՛ զանօրէնութիւնս քո՝ զի արդարասցիս։
սայի, այսպէս խօսեցաւ վ՚ն խոստովանուէն։
քոյ։) Դարձեալ և պատգամն Ես՝ որ առ Ե-
(Ընդ թէ՝ (յայտնեա՛ առաջի մո՛ն զանօրէնութիւնս
(Ընդ թէ պատմեսկ ինձէն։
Դարձեալ վ՚ն խոստովանուէն ասէր։
քէզ, և զանօրէնութիւնս իմս ոչ ծածկեցից ի՛
Դարձեալ ասե Դաւիթ։ (Ձ՚մեղս իմ յուցից
(Ձմեղս իմ պատմեցի քեզ՝ և զանօրէնութիւնս իմ
ցից ահա՛զայցայց վ՚ն մեղայ իմոյ։
Ձոր և Դաւիթ ասէր յիւրում մարգարեու-
թէն այսպէս։ (Զանօրէնութիւնս իմ պատմե-
նա՛ ի՛ն զմեղս իւրեանց։
(Եւ խոստովանեսցին քահա-
ժողովուրդքն՝ ի՛ղուռն խորանին վկայութե՛,
Տէր Մովսէսի մե՛ծ մարգարէին, զի պայեն
Ձի՛ ի յօրէնս գրեալ կայ, (եթե հրամայեաց
լոց, և՛ըզ Ֆարսն պատուհիրանաց։
կառակ լինել ը՛ըզ Մարգարէին, և Ը՛ըստաքե՛-
Աւրդ՝ ի՛կուրդնակար Ֆայրապետե՛ կանոն-
աւօրինք պատուհիրանաց, այսպէս վայելէ հա
Ընդ զայծ միոյն աղաչել առանց յայտնելոյ՝ և
խոստովանելոյ զմեղն քահանային։

Ընդ որն հրամայեաց ինձ Ընտարանն, թէ
(տուր զհաշիւն՝ ինչգոտ ես ինձանասարհի՝
գուցէ մատնեսցէ գքեզ ոսոխն դատաւորիւ)
Այսինքն, մինչ կենդանի ես, առ զհաշիւ
մեղաց քոյ՝ զի արդարասցիս։
Ընդ այլ թէ՝ (գայրն առ Ցօհաննէս, եմբկերը
տեղին ինեմանէ իյորդանան գետ, և խոստո-
վանեին զմեղս իւրեանց, և առնուին զկարգ
ապաշխարութեանն մեղաց իւրեանց։)
Այո՛, զտեսատես կենօքն զգաղտ մերձենալն
տես, թէ ո՞վ իննդրեր յայտնի հրապարակել՝
այն որ գիտէ զծածուկն սրտից որդւոյ մարդ
կան՝ զորս իյայտնելն բժշկեցաւ։

(Մասն Ութսուն և երեք։)

Պարձեալ՝ և զայս ինչ օրինադրեաց տուա
ծակօքն այն. իսպահոյ աղուհայիցն յա-
մենայնուամ օր՝ պատարագ մատուցանել խմո-
րով, և ձիթով՝ և աղով։ և իբաժանին զչուր
խառնել։ Ընդ զնեստորին հաստատեալ զա-
ղանդն, զոր գտանեմք յիւրեանց պատարիգն՝
գրեալ այսպէս. եթէ (Տէր մեր և փրկիչ Ցե-
սուս, որ չկենդանի արիւնդ, և զանապական
մարմինդ քո եւտուր մեզ։) Ասէ նա՝ ապակա-
նացու ասացեալ առնել՝ ոչ զնեստոր. և ասացեալ ան
խտիր հաղորդել ամ ժողովրդեանն։ և զայնս՝
ասաց ապաշխարուել և կարգ սրբութեան մեղացն,
զոր ոչ հրամայէ կանոնք սուրբ Հայրապետացն։

Ա՜ն այսորիկ Քո՛ն զ՚ամբարհիշն, յանդիմանեաւ համարեալ ասասց, թէ (որ հայի ՚ի կին՝ առ ՚ի ցանկանալոյ նմա, շնացաւ ընդ նմա ՚ի խորհուրդ սրտին։) զորս մարգարէիցն հայտնէ հոգին սրբ, թէ (Խորհուրդք մարդկան խոստովան առնին առ քեզ. և ծածկեալք խմաստուք օրհնեսցեն զքեզ։)

Դարձեալ՝ ասաց Յակոբն այն, թէ յաղուհա ցիկն՝ անխտիր ուտել զձուկն, ևզձկէթ, ևզգէ՚ նէ, ևւ՚ջ լուաւ ՚ի Դաւթէ՝ որ ասէր. (Ջմ՚ խիր ոսպ գհայց կերիւ։) Ւ՚ր թէ՝ (Ծունկք իմ ակարացան ՚ի պահոց, և այլն։)

Ւ՚ր կամ զայն որ ասէ Յովէլ մարգարէն յա՚ ՚ր ՚ուրս պահոց։ (Արբեցէ՚ք զպահս, և՚քարոզ ցէ՚ք զպաղատանս։) Ւ՚ր նա զծնունդ արտե՚ մանին բնկալաւ. և՚ամ կարգօք եկրօնից և՚ ղև հակառակ սրբց Ա՚ռաքելոյն Քո՛ւ։

Ւ՚ր զարտեմնական ընթերցուածին ընթա՚ ցաւ, որ կարի յոյժ վկայէ նեստորական ա՚ ղանդոյն, և նորին տօմարին։

(❀ Մասն Ութսուն և չորս։)

Օրինադրեաց եզայս հերձուածս՝ սուտ Յա կոբն այն, եթէ զաւուրն մուտ՝ յերեկոյն կար գեաց Ղծ, ևպարտաւորեաց զմեծ մարգարէն Մովսէս որ ասաց, թէ (Ւ՚ղև երեկոյ՝ և եղև վաղորդայն, օր մի։) Ւ՚ր սրդ՝ այսպէս ընկալաք ՚ի՚ր զրոյն Մովսէսի. զի սկիզբն ա՚ ՚ուրն՝

ձուրն՝ լոյսն է, եւ սկիզբն գիշերոյն՝ յերեկոյն։
Յոր վճար գիշերոյն՝ ծագումն լուսոյն, եւ ըս-
կիզբն առաւոտեան ։ Յոր լոյսն ՝ յառաջ է քան
գխաւար. զի Ա՛Ն լոյս է, և՛խաւարէ ոչ առ-
նէ զսկիզբն։ Յոր այն զի գրեալ է, Թէ երկիր
էր աներեւոյթ եւ անպատրաստ։
Ընդեւոյթ էր երկիր, զի ջուրք էին գծով
ծածկեալ ունէր գա՛մ երեսս երկրի։ (Եհոգի
Ա՛յ շրջէր ՚ի վե՛ր ջուրց։ Եւս էջե հոգի Ա՛յ,
խաւար անդ ոչ երեւեսցի։)
Յոր ասացաւ՝ Թէ խաւար ՚ի վե՛ր անդնդոց, և
ոչ ՚ի վե՛ր երկրի. զի երկիրս՝ան դնդոց երկինք
կոչէ. վե՛ր խորութե՛ն անդնդոց, զի անչափ է
խորութե՛ն ՚ի ներքոյ երկրի։ Յոր ՚ի սահմանն
երկրի՝ խաւարաւ ծածկեցաւ անդունդք. և
յորժամ հրամանաւն Ա՛յ ժողովեցան ջուրք,
ապա երեւեցաւ ցամաքն։ Յոր կոչեաց Ա՛ստ ըզ
ցամաքն՝երկիր. եւզժողովս ջուրցն՝ ծով։
Յոր Մովսէս ասելով՝եղև երեկոյ, զմթութե՛ն
լուսոյն յայտնեաց. եւվաղորդայնն՝ զվախճան
խաւարին. եւապա օր մի ասաց։
Զի մուտ լուսոյն՝ երեկոյ կոչեցաւ. եւվաղոր
դայն՝ ծագումն լուսոյն, եւսկիզբն աւուրն։
Յոր երկնից երկինք՝ կոչեցաւ ա՛ստուա
ծե՛ն, վե՛ր յոյժ բարձրութե՛ն։ Այ՛ց յայտնեաց
մեզ Ա՛ստ մարգարէին Դաւիթ որ ասէ։ (որ
կինք երկնից ո՛ն են։) Յոր յորժամ արար Ա՛ստ
զհաստատութե՛ն՝ եւզոչեաց զնա երկինք, յայն
ժամ արգել զնոյն անմատոյց և թափանցիկ՝

ասաց, եւ՛չ ասաց զայն սկիզբն միաշաբաթուն։
Ահա Հրեաստանին՝ զերեկոյն շաբաթուն
(յորում լուսանայր միաշաբաթին։)
Մատթէոս գրէ, թէ (յերեկոյն շաբաթուն՝
ուրթ սրբոց Մարգարէիցն։
ինչ՝ որ գրեցաւ ի նոցա Դաւթէն, առ ի վիկայ
դրոցս։ Նմանք և ինքս Հրեաստանեայքն սակաւ
ինչ, զի Մարգարէիցն, զի մի՛ յերկարեցի քան
եխաշարս։ Ընդ ահա զբազում քանս թողաք
իւրեանց գրել, ասացին (տիւ ևգիշեր. լոյս
զտիւն հիշեն, և ապա զգիշերն։
Երեք ժանկունքն ի մէջ հրոյն՝ ի յօրինեալն
քոյ։ Սուրբ Մարգարէքն յամ տեղի՝ յառաջ
Ընդ թէ՝ (պատմել առաքեցոյց զողորմութիւնս
Ընդ թէ՝ (ի տուէ և՛ի գիշերի շուրջ եղեն։)
Ընդ այլ թէ՝ (քո է տիւ, և քո է գիշեր։)
Դաւիթ ասաց. (՛իտուէ ես ո՛չ երկեայց։)
աւուրն, և ո՛չ զլոյսն։
Իսկ Յակոբն այն՝ զեաւարն ասաց սկիզբն
նէից, եւեվն նա տեղի եաւարի՝ և եաւարայնոց։
մշտընջենաւոր և փառաւոր՝ որ յառաջն էր
քան զամ։ Ընդեվ ազգս արեգականն և լուս
նի՝ յանդնդոց. եւորոշեաց զնա յերկրէ՝ և յերկ
դոց։ (և արդեաւ՛ ի՞նմանէ լոյսն առաջին՝
ոա Մովսէս ասաց, թէ (եաւարի՛ ի՞վ՛ ե անդն
կիր, յայնժամ եաւարի եղև ի՛ վե՛ անդնդոց.
Ընդ յորժամ հաստատեաց և հիմնեցոյց զեր
րարածոյս լուսատուս զարեգական և զլուսինն։
համատարած յաշխարհէս. եւետ մեզ՝ եամ ա

արշալոյսն։)

Մարիամ մագդաղենացին՝ գայ առաւօտուն
Յիսուսի գերեզմանին ընդ արեւագալն։

Յիսուս Յովհաննէս գրեալ. (ի՛նչ ի հաշտութիւնն՝
ի գերեզմանին ընդ արեւագալն։)

Յիսուս դարձեալ ասէ վերս յարութենն. (բայց ի՛նչ
մեռելոց էր, եւերթային զհետ նոր կանայք։)

(օրն էր ուրբաթ՝ և՛ի շաբաթի
քառն լուսանայր։)

Եւ՛ջ զերեկոյն. թէ (օրն էր ուրբաթ և՛ի շա-
Ահա որ զլուսանալն կոչեալ աւուրն սկիզբն,
Ղուկաս ասէ. (օրն էր ուրբաթ՝ և՛ի շաբաթի
հիշատակ կատարեմք Մարտիրոսաց։

բատիս նոր Յարութիւն ու։ Եւերեկոյին՝ըզ
պուճն լուսոյ նոր գերեզմանին վիճակ, և կա-
կ, եհանդերձեալ գալստեան ազդումն. Ծա-
պես՝ ոչ դուք կարծեք. այլ աւետեաց միւս
Լոկ կերակամուռն՝ ոչ կերակամուռ այլ
եւ՛ջ զերեկոյն, զոր ասաց տուտ Յակոբն։

տուցանել, ևզաւուրն առնէ սկիզբն աշխարհ.
ժանն ընդ արևագալն։) Ահա որ զայն զա-
ընդ առաւօտս միաշաբաթուն՝ դան՝ իգերեզ
մանեկոյ էր։ Գարձեալ ասէ Մարկոս. (յոր
Ահա ուր ասաց թէ մերձաւոր շաբաթին՝ այլ թէ
(քանզի ուրբաթ էր՝ որ ի շաբաթ մտանէր։)
Եւ Մարկոս ասէ, թէ (իբրև երեկոյ եղև՝
դիշ անդր՝ որ էր յետ ուրբաթուն։)
Եւ վն ուրբաթուն ասաց. եթէ (իբրև երե-
կոյ եղև՝ քանզի ուրբաթ էր՝ որ ի շաբաթն
մտանէր։) Գարձեալ զաւուրանէ զուրբաթն
իզատ՝ ևզշաբաթին իզատ ևասէ, թէ (իմա-

տե,
ՀԱՅՐԱՊԵՏԱՑՆ ԵՒ ՓՆԱՏԻՏՈՍԵՑԻՔ ՅԱՅՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ԶՈՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐՈՅ ՀԱՍԱՐԱԿԵԱՑ ԶՈՒՐՔ ԸՆԿԱԼԱՆ, ԵՒ ՉԱՐԱՆՔ ՈՐ ՈՒՆԷԻՆ ԶՈՒՐՀԱՏԱՐՈՒԹԻՆ, ՈՒԱՂՆ ՔԱՀԱՊԷՏ ՈՒՆԷԻՆ ԶՈՒՐՀԱՏԱՐՈՒԹԻՆ, ԶՈՐ ԸՆԿԱԼԱՆ

Նեստորին սահմանեալին՝ զի սուտ էր և չ-
Նոյնն և խաչեցաւ։ Եւ կեղծաւորեալ ոչ ըն-
թէ քուանդակ Ն.Ծ էր Յ.Ս. վ.ս զի որ ծնաւ՝
տոր սուկ մարդ ասայ զՔ.Ս. և կիւրեղ՝ ե-
դրեցին զայս հերձուածս, գիտացին՝ զի նես-
Եւ արդ՝ նոքա խորհուրդ արարեալ օրինա-
թարգմանութեանց։ Եւ նա բազում հերձ-
ուածս յաշխարհս յաստղոյ գրեանն՝ յորժամ
թարգմաներ զնս։
զի յայնժամ սարկաւագ էր Ալեքս առ պար-
սամա. և էր տեղեակ գրոցն աստղոյ, և յոյն
րոս աղէքսանդրացի լուծանէր ի պատուհոյ.
Ալեքս՝ եպիսկոպոսն, զոր Դիոսկո
ապականէր, և ընդ իւր կամայն դնէր ինմա
զբանն։ Ընդ որում և համախոհ եղեալ նմա
Եւ ընդ կիւրեղի պատասխանիան՝ ոխայր, վին-
Եւ ընդ կիւրեղի պատասխանիան՝ ոխայր, վին-
չև զազգս բանսն որ ի պարապմանցն կայր՝
ապականէր, և ընդ իւր կամայն դնէր ինմա
զբանն։ Ընդ որում և համախոհ եղեալ նմա
Ալեքս՝ եպիսկոպոսն, զոր Դիոսկո
րոս աղէքսանդրացի լուծանէր ի պատուհոյ.
զի յայնժամ սարկաւագ էր Ալեքս առ պար-
սամա. և էր տեղեակ գրոցն աստղոյ, և յոյն
թարգմանութեանց։ Եւ նա բազում հերձ-
ուածս յաշխարհս յաստղոյ գրեանն՝ յորժամ
թարգմաներ զնս։
Եւ արդ՝ նոքա խորհուրդ արարեալ օրինա-
դրեցին զայս հերձուածս, գիտացին՝ զի նես-
տոր սուկ մարդ ասայ զՔ.Ս. և կիւրեղ՝ ե-
թէ քուանդակ Ն.Ծ էր Յ.Ս. վ.ս զի որ ծնաւ՝
Նոյնն և խաչեցաւ։ Եւ կեղծաւորեալ ոչ ըն-
Նեստորին սահմանեալին՝ զի սուտ էր և չ-

(Մասն Ութսուն և հինգ։)

Եւ դարձեալ յառաջ ընթացուք վ.ս ամբա-
րիշտ պարսամային. զի ժողովեր նա զամ
խօսս օտարոտի գնեստորին. և զընդդիմաբա-
նութեան, և զամ հակառակսն՝ ուսանէր։ և
զամ խօսսն Աթանասի՝ եզկիւրղի՝ ժողովեր.
եզամ պատասխանիս նոցա իմանայր բան առ
բան։ և ծանուցեալ թէ նեստորին՝ չէ ճշմա-
րիտ. բայց զվերժումն՝ ապաշաւէր։

զկնիւրդին զնա՝ զի հակառակ էին ընդ մի-
մեանց։ Եւ զայսպիսի երս՝ ծածկատար թա-
դուցին, եւայսմանպատճառս մի քնութիւն խոստովա-
նեալ կարգեցին մարմնացելոյ բանին Աստուծոյ
զի մի՛ յայտ եկեսցէ նոցա ջան հայհոյութիւն։ Եւ
զի մի՛ հալածական արասցեն զնա սուրբ Հոգին։
Եւ այսու զիւրեանց որոմն գաղտագողի սեր-
մանեալ բուսուցին, զի մի՛ ոք գիտասցէ զնո-
ցա արուեստն եւ զխորամանկութիւնն։
Զի Աթանաս՝ եկեալ, անապական ասա-
յին զհաչեալն Աստուծոյ, իսկ Նոքա բանիւ ոչ
համարձակէին ասել անապական։
Եւ անտեսանելի հաստատեցին զհերձուածն
իւրեանց, եւ այսպիսանայսու սահմանեցին զիւր
հաւատ փրկութեան մերոյ՝ զմարմին եւ զարիւն
որդւոյն Աստուծոյ մերոյ՝ խմորով եւ ջրով։
Եւ այնու հնարեցան ապականել զմարմին՝ եւ
զարիւն ոչն. եւ ուղղափառ զինքեանս քարոզե-
ցին, եւ ինծուծիկ զնեստորին սահմանեցին ըզ
հերձուածն։ ըստ բանի մարգարէին Դաւթի
որ ասէ (ընդդէմ զեռաղաղութիւն խօսէին, եւ ան-
քեանք զբաւկութիւն եւ զնենգութիւն խորհէին։
Դարձեալ՝ յաւելին՝ ինքն խորհուրդն՝ զաղն,
եւ զձեթն. որպէս զի՝ ծաղը արասցեն զապակա-
նութիւնս իւրեանց. եւ որք զպատճառն հարցա-
նէին, նոքա ստութիւն ասէին եւ ոչ ճշմարտու-
թիւն. եթէ վասն այնորիկ՝ զի հայ կաստարեալ
լինի։ Եւ այսպիսի կազմութիւն զիւրսն համարե-
լոյ, ոպ զի այնու զԱ թշնամանեսցեն։

գտաւ, ահեռացոյց զԱրձ ի բանէն՝ զոր ուն֊
խօսիլ, և ոչ ընդ ասորոց · բայց բանս տեղի
կեդրոն, զորս թողաք · զի ընդ յուշոյ ունիմք
պարտ է մեզ այժմ դառնալ ի ժողովել քաղ֊
կաճ ինչ, զոր յայլումս տեղւոջ գրեցին ։

Ամէնաք վէպ Խոսրով և Ջոյց գրել ատա տա֊

(Սկսան Ա֊ԼՏԱՆ և վէպ ։)

ամ վիպասանել եղեն նեստորականացն ։

դի Ա֊Յ խոստովանեալ լեցին ։ Ա֊Ն այսպէս ըստ
կոչի Ա֊Ց · յորժամ ընդ ալմէ հայր նստի՝ ևորդ֊
Դարձեալ ասէին , թէ յետոյ ատա վիպասրել
ին , ևորսանեալ անկծանէին ։)
Բերանօք ասէին՝ ևորսանեալ ուրանային ։ ըստ
Դաւթի որ ասէ (բերանօք խորհրդոյ օրհնէ
խաչեցաւ · ևզային ևս՝ ապականացու ։
դիլ խաչեալ ասէին ըստ մարմնոյ միաւորու
թէն · իսկ սրտիւ ասէին , թէ մարմնոն միայն
սացի գիաչեցեալն , նոքա շրթամբք ևխզոշաշ
յին · զի յորժամ հարցանէր ոք զերեք սրբա֊
հար զհերետիս ։ Ա֊Ն այլ ևս զայս սահմանեն
Ա֊Ն կամ որ ասացաշ ՝ թէ (հրեշտակ Ա֊Յ և֊
(բանն Ա֊Յ աՀեր ևզօրանայր ։
Ապ ևգրեալ կայ ՝ իարրակս Ա֊ռաքելոյն , եթէ
գծանօթանալն աշխարհիս ասացին ։
Ա֊Ն զայս ոչ գիտացին՝ թէ աՀիւն ևզօրանալն ,
րանէ , թէ (մանուկն աՀեր ևզօրանայր ։
Ա֊Ն այլ վկայուԹիս բերելով ՝ ինքս յ֊Ա֊ՀետաՀ֊

աք ընդ յունաց: Մարկիանոս թագաւոր հերձ
ուածողն՝ և կինն իւր. հասանէին ի ժողովն
քաղկեդոնի, ասասցեն պատուհասեալ ահա
բեկեալ զամ եպիսկոպոսունն. ազընդդիմա_
ցեալսն հրամանաց իւրոց՝ մնծաւ սպառնա_
լիօք՝ առանձանօք զարհուրեցուցանէր. ևրզ
Մեծդորիտե աշակերտն նեստորի՝ գլուխ և
առաջնորդ ժողովոյն կայուցանէր:

Ընդ հրամայեաց ամ հարցն՝ նմա հնազանդ
լինել. ոչ կամեցաւ նա, զոր յառաջն սուրբն
Կիւրեղ՝ ախոյեանն ուղղափառաց, երկու հա_
րիւրօքն նզովեալ էր յեփեսոս՝ ընդ նեստորի՝
և ընդ Պաղեսի սամոսատացւոյ:

Ընդ յայնժամ չարախորհուրդ թագուհին, փա_
ղաքշելով խնդրէր յեպիսկոպոսացն, զի զպիղծ
ոսկերան փլաւեանոսի՝ ընդ սբ վկայսն դե_
յեն: և զուղղափառ գնբ Յարքն՝ զԴեոսկո_
րոս՝ զԳեստրոս՝ ևզՏիմոթէոս՝ և զԸնատօլիս,
և զայլ սբան՝ որ զնիկիայն քարոզեցին գհա_
ւատս, զնս հերձուածողս համբաւեցին:

Զևեն՝ և զնմանեան իւր՝ ուղղափառ քարո_
զեցին. ևզնոր զչորեքտասան գլուխ հայհոյ_
ութեն յառաջ բերին. զայն՝ զոր նզովեցին
յառաջն երկու հարիւրօքն յեփեսոս: զի ևս
քան զևս չարագոյն գտեալ եղև քան զնես_
տորին, և քան զՊաղեսի սամոսատացւոյն, և քան
զամ չար հերձուածողացն:

Զի հակառակ կայեալ ամ Մարգարէին՝ և
Առաքելոյն, և ամ ուղղափառ սուրբ Յարցն

անտիոքացին, զՅիմոթէոս՝ եւ զՆաւղիս եղ
մանադրութէն, զնոսա աքսորեցին. զՎեսպա-
սիանոս զհայրն անօրէն Ժողովոյն եւ զար սահ-
հսյհոյութէն անօրէն Ժողովոյն եւ զար սահ-
նորայն՝ միապես են։ Եւ որք ոչ հաճանեցան
ընդէր ընդվէ. զի վարդապետութեդ ձեր՝ եւ
ասացին այսպես՝ Ժողովն թէ՝ եւ սբն Նեստոր
զնեստոր Նվովեցին, եւ պատճառանօք խաբե-
յին զոգեստն։

Իսկ բարեկամքն Նեստորի որ Ժողովականն էին
յեփեսոս՝ որք եւ զմի բնութէն խոստովանէին
Քրիստոսի՝ զերկու բնութէն ասացին զՔրիստոս, զորս ի
Նոսէ, երկու բնութէն ասացին զՔրիստոս, զորս ի
Նոյանէ բազումք զղջանային։

Եւ գրեցին ցհնդհռոմայեցոյն պապ Կելեստինոս
ի վէր կապարեալ տախտակի եւ ասացին, թէ
պատառեցաք զպարիսպ կանոնաց սբ հարցն։
Եւ եդին զոսխտակն ի տապանի Եգիպտեայ
վկայի յեկեղեցին մեծ վկային Դանիէլոսեայ։
Զոր յետ ժամանակաց ծանուցեալ Նեստոր
սայ կայսերն, եւ եկեղեցին, եւ հրամայ
եաց սարկաւագին քանալ զոսպանն, եւ ա-
ւեալ զտախտակն կապարեայ կարդայր՝ եւ գայր
դառնապէս, եւ ողբալով ապաշխէր զքակ-
տուցն հաճատոյ սբց։ Որպէս եւ սբ Ժողո-
վոյն։ Եւ արդ՝ Ժողովեալքն ի քաղկեդոն
յին զոգեստն։

բայր նր, ևզմեծն Դիոսկորոս: Իսկ յետ ժո-
ղովոյն Ալեքսանդրիոյ՝ որ էր գլուխ ժողովոյն,
առնու զգիր հաճատոյն՝ զոր գրեցին ի ժո-
ղովն քաղկեդոնի. և զթուղթ ի թագաւորէն
Մարկիանոսէ, առ սբն Լեւոն միայնակեացն՝
որ բնակեալ էր ի լերան անտի՝ քաջ քաղաքէ,
զի հաճանեցեալ սբն Լեւոն ժողովոյն քաղ
կեդոնի:

Ընդ յորժամ գնացեալ Ալեքսանդրիոյ՝ էջ սբն
Լեւոն ի խիւնէն եւրմէ, և հրամայեաց սպա-
սաւորին եւրոյ հուր լուցանել ի խոյի եւր: և
տեսեալ սպասաւորացն յոյժ զարմացան, վա՞ր
զի բազում ժամանակօք ոչ կէին տեսեալ զնա
լինեալ ի խիւնէն եւրմէ:

Ընդ յորժամ էհաս Ալեքսանդրիոյ ի եդեսիա քր
ցին, և ելբև հանդիպեցաւ սբն Լեւոն, և
յայնժամ սբն ոչ ետ ողջոյն ջեպիսկոպոսին,
և ոչ եթաց զինիք գրոյն. այլ վաղվաղակի ի
վառեցեալ հուրն ընկեց զնա, ասասց տյսպես.
անիծեալ Մարկիանոս, և անիծեալ ժողովն
քաղկեդոնի. և բնաւ այլ ինչ ոչ խօսեցաւ ընդ
նոսա: Ընդ դառնալոյ աշակերտացն նեստորի՝ ի
ամօթով ամբարիշտն Ալեքսանդրիոյ զոր ձեռ-
նադրեցին իժողովն:

Դարձեալ՝ գրեաց Մարկիանոս զթուղթ առ
սբն Ղեւկիանոս յաղեքսանդրիայ՝ զի ընդու
նեսցի ջժողովն քաղկեդոնի. և յորժամ տա-
րան զթուղթն Մարկիանոսի, յայնժամ սբն
ոչ կամեցաւ ընթեռնուլ զգիրն:

տեմք վկայեալ յառաջին սրբոյն, որ ել-
լ՝ արձեալ՝ և զայլ ոմն ասացեալ ։ զորս գէ-

(❀ Մատ. Ա. Լուսաւ. և Բ. Յովն.)

այնպէս սատակեցաւ անօրէնն Մարկիանոս ։
կայր գլուխն անկեալ ՚ի վէր կրծոյ իւրոյ, և
Մարկիանոսի՝ առանց մորթոյն կըտրելոյ ։ և
դէս, և կըտրեալ զուռեղ ուլանն պարանոցին
ուն՝ աներևոյթ սրով էհար զնա ոչ գիտօ-
րեալ ՚ի վէր զի առ ՚ի խատակել զքեզ ։
Եւ գրեալ է վս նր այսպէս. եթէ հրեշտակ
տեսանեմք զհրեշտակն Ա՚Յ՝ որ զսուր բարձ-
որով դու զուղափառան խողխողեցեր, ահա
Նազար աշխն Ռ՚Ի ։ Զի փոխանակ սրոյն՝
քակտեցաւ, զի ՚ի՛ և դու քակտեցիս յամե-
Եւ արդ՝ փութա կանգնեա զոր այժմդ՚ի՛քեն
են դասք Ա՚ռաքելոցն և Մարգարէից, զի տե-
Եւ փոխանակ հրեշտակացն Ա՚Յ՝ վեց կաքա-
ձեն յեկեղեցի Ա՚Յ ։ եահա արտմուտք լցեալ
եահա գիատուրեալ խորհուրդս խափանեցեր.
րեցեր զեկեղեցի Ա՚Յ, եարգելաւ հրճին սբ ։
թուղթ առ Մարկիանոս այսպէս. եթէ աէե-
ժողովոյն նր ։
Եւ յայնժամ գրեաց սուրբն Ղուկիանոս ըզ
անիծեալ Մարկիանոս, և ամ հաճանեալքն
ցաւ ընթեռնուլ ։ Եւ յորժամ սակաւ մի ըն-
թերցաւ, նարկաուեաց զձեռն իւր ասելով.
Ցայնժամ աղաչեցին զնա քերօղքն՝ և կա-

պատուհաս վնասին և զառաքելոցդեր հա-
քունական զօրականօք. ելի վերն, ելի վայր,
զի յոգնաղ եկեմայի, եկեալ եմուտ յեկեմ ար
յաւէտ շարաչար խռովութե։

Սյնպես և Ս. Ծակերտ սբ քաղաքն Հիմ լը
պաւաք եղեն հալածականք յեկեղեցւոյն Ս.։
պէսպէս տանջանօք։ Ս. Ն Ամ սուրբ վարդա-
ղեցւոյ չարչարեալ լինելին, աշար առութե և
վութե յաշխարհն հռոմոյ ամանկուանք եկե
էր աղմուկ մեծ, ամբոխ, և դժրընդակ խռո-
պատուամաշորքն ամ լի ամօթով։

Ն Ն յաղագս այսպիսի սաստիկ կատաղութե
կեանս, ամ ժողովին առ նմա։ Ն Ն դարձան
բնութե Աստ, ևանիծեալ լեզին ասացողքն երկու
այսպես։ Ն նիծեալ լեզին ասացողքն երկու
լեացն, ևձայնեաց ընդդէմ Ն յ ևձայն բարձր
նէն, հոգւոյն սրբով ծանեաւ զչարութե գրե-
կեանս։ այլ մինչդեռ ելեացեայ էին ելեա-
մերձենալ բերողացդ թղթոյն թագաւորին Ա ար
ևսկ սրբն Պատսամ, ևոչ ելեաւն տայր թոյլ
զժողովն առ սբն Ն յ, զի հաւանեսցի ժողո
ղաքն, յաստրոց ագգէ։ և գրեաց Մարկիանոս
նուն, որ էր բնակեալ ելեաւն մեծանուն քա
Հատուլ ևհոչակաւոր անուամբ, Պատասխ ա
ևփայլեալ ամ ժուժկալութե ուղղափառ սա հո
ռեալ, հրաշալի ևսքանչելի ճգնութե լեալ,
պայծառ վարուք, և առաքինութե զարդա
նա երջանիկ ևսբ, յրնտրելոցն Քն ։ և էր

Ընդ նմին և զկարգ երից եկեղեցւոյ խախտեալ
փլոյց: Նշ փոխանակ այսոցիկ՝ հաստատեաց
զնեստորական և զքաղկեդոնի հայհոյութիւնն:
Նշ էր սուգ մեծ՝ ի նոր քաղաքն Նիմ, զի
արեամբ հելից զամ Նիմ:
Նշ այնպէս եղև՝ ոչ յաճուրդն Մանասէի.
զի Նիմայիքն ոչ կամեցան հաճանիլ յոչնա-
ղեալ կանոնացն, և առաստպելական ոտմարին
անօրէն լեռնի հռոմայեցւոյ:
Նոյնպէս և աղէքսանդրացւոյ քաղաքն, բա-
զում վիշտս և նեղութիւս կրեալ լինէր յանո-
րէն Մարկիանոսէ: Զի ի սկզբանէ՝ ուղղա-
փառ էր աղէքսանդրացւոյ քաղաքն. և յայն-
ժամ՝ ոչ հաճանէին անօրէն կրօնիցն, և ա-
տելի կարգացն Ժողովոյն քաղկեդոնի:
Զի յետ աքսորելոյն երանելոյն Դիոսկորոսի,
զպատուեր՝ հրամանաւ թագաւորին Մարկիա-
նոսի՝ ձեռնադրեցին Նպիսկոպոս ի Ժողովն
քաղկեդոնի: Նշ փոխանակ Դիոսկորոսի՝ տա-
րան զնա յԱղէքսանդրիայ:
Ցայնժամ աղէքսանդրացիքն՝ ոչ ընկալան զՊ
պատուեր եպիսկոպոսի: և յաղագս
այնր՝ բազում չարչարանս և յափշտակութիւնս
ուղղափառ վարդապետացն և եպիսկոպոսացն
լինէր: Եւ ոչ՝ գանից՝ և տանջանաց
ժամանէին, այնքան, մինչև ցհեղուկս արեանց:
Սակայն մինչև խոպատ ոչ կարացին կալ ի
վերայ Ձշմարտութեան, այլ բաժանեցան յերկուս
կողմանս: Կէսքն ընկալան զպատուեր, և կէսքն
կա

Սաև Աբգարն Հռոմայ Կայսրապետն, և զուվեցին զԺողովն քաղկեդոնի, և անարգեալ արհամարհեցին զնա։

Հռոմոյ, Ժողովիւք և Թղթովք իւրեանց, նը Զնոյն ևՆաստատ։ ևՅուսեփ անոս կայսերքն առ ի ոչ ընդունել զԺողովն քաղկեդոնի։ բազում թուղթս գրեաց ի քաղաքս քաղաքս, կոպաօք նզովեաց զԺողովն քաղկեդոնի։ ևըզ Սաև Զենոն կայսրն յունաց՝ բազում եպիս-

առաջն ասացաք։

եդոնի, այլև առաջին սբ Կիւրքն՝ զոր կոչ- այն հայաստանեայքս նզովեմք զԺողովն քաղ- քառասուն ևերեք երորդ։ ևՀԷ մեք մի- և ըստ կարգի թղթաբերաց տանն Հռոմոյ՝ քաղկեդոնի։ Ընդ որ Մարկիանոս՝ ըստ թուոյ տան ևվեցն՝ յորժամ եղև անօրէն Ժողովն համու - ՆՆԿԲ ամ։ Ընդ որ յուլիս ամսոյ հին ամք ՆԿՀԲ։ Ընդ յառաջին ամին Ը. թրա- պատեան Տիմոթէոս ևՀաստատեաց յառաջին յուղղափառութեբ զհաւատն, զոր խափանեաց պռոտեր։

Ընդ ի ծնընդեանէն Քրիստ մինչև ցայս վայր՝ ՌՀԾԲ ամք։ Ընդ յառաջին ամէն Ը. թրա- պատեան Տիմոթէոս ևՀաստատեաց յառաջին յուղղափառութեբ զհաւատն, զոր խափանեաց պռոտեր։ Ընդ յաջորդեաց զթոռն՝ երանելի ևԱրբ Կայ- շարաչար սատակեցաւ ամբարիշտն պռոտեր։ հարեալ բարկութեբն Ը.Յ. և դառն նեղութեբ ըռում կայր ի ցիպահոյն ։ ի ցիշերին յանկարծ եր ի խեղեակ յօթևանին իւրոյ՝ յանկողնի իւ- պռոտերայ։ Զոր յետ սակաւ աւուրց՝ մինչ կացին յուղղափառութեան, ևոչ հաւանեցան

Մաքսիմոս՝ Կոստանդնու պօլսոյ Հայրապետն,
ոչ ընդունեցին զժողովն քաղկեդոնի։
Ընդ այսիքն՝ գոյնաղ սակաւ ժամանակ ինչ
ընկալան. և Ղեւքասանդրացիքն՝ զպատուեր, և
յետոյ ոչ հաւանեցան նմ, այլ անարգեցին զը
նն՝ և զժողովն։ Նոյնպէս անտիոք՝ և Հրեաստան,
ոչ հաւանեցան ժողովոյն քաղկեդոնի, մինչև
յաւուրս Յուստինոսի կայսերն. զի զոր
խափանեցինն՝ նա նորոգեաց։
Դարձեալ՝ վրաց մատրապօլիտն Գաբրիէլ,
տան ևհինգ եպիսկոպոսօք եկեալ յաշխարհս
հայոց առ Բաբգէն եպիսկոպոսն. և ամ ուղ
ղափառ հաւատով միաբանեալ ընդ Հայրա
պետն մեր, նզովեաց զժողովն քաղկեդոնի, և
զամ հաւանողսն նր։ և նզովեաց զասացողսն
երկու բնութիւն ի Քրս։
Ընդ՝ սմ օրինք և Մարգարէք՝ մինչև Յով
հաննէս էին. և ամ հաւատք Ընդպաշտութե՝
յոնաց՝ և Հռովմայեցւոց, մինչև ցժողովն քաղ
կեդոնի, և անդ լռեալ դադարեալ։ և յամ
կողմանց զպարտութիւն խոստովանէին, զի ըն
կալան զհաւատս՝ զոր ոչ հաստատէին դասք
Եպաքելոց և Մարգարէից, ասէր Տէրն։

(❋ Մասն Ութսուն և ութն։)

աօմարին այսպէս։

Կրեալ է լեւոն հռօմայեցի ի յիւրում մարդն։ Ցես ևգհաճասարուած վաբանութիւն սոցա։ Կրեալ է լեւոն հռօմայեցի ի յիւրում մարդն։ Ցես ևգհաճասարուած վաբանութիւն սոցա։ Կրեալ է լեւոն հռօմայեցի ի յիւրում մարդն։ Ցես ևգհաճասարուած վաբանութիւն սոցա։

Ցես ևգհաճասարուած վաբանութիւն սոցա։ Կրեալ է լեւոն հռօմայեցի ի յիւրում մարդն։ Ցես ևգհաճասարուած վաբանութիւն սոցա։ Կրեալ է լեւոն հռօմայեցի ի յիւրում մարդն։ Ցես ևգհաճասարուած վաբանութիւն սոցա։

(Ես խոստովանիմք գՔն «Քո·) ըստ այնմ,
եթէ (խնկզբանէ եր բանն, եբանն էր առ Ն՚ս։)
Ես մարդ խոստովանիմք · ըստ այնմ, եթէ
(բանն մարմին եղև, և տաղաւարեաց ի մեզ։)
Պատ լևոն հռօմայեցի · (Թէ ինն փայլեր
նշանագործութիւք, և միւսն չարչարանօքն ի
սուրբ անկեալ լինէր։)
Ասաց լևոն (Համաստուէ չինողին իւր տուն·
քանզի բանն մարմին եղև, և տաղաւարեաց ի մեզ։) Լևոն գրեաց · (Ջքաղցնու՚լն, և զծա-
րաւելն · զվաստակելն, և զնիջելն, խոստովա-
նիմք բանի մարդոյ ։ Այլև հինգ հայիւնն՝
զհինգ հազարան յագեցուցանել ։ Ես սամա-
րացի կնոջն՝ զջուրն կենդանի շնորհել։
Ես իմէ ծովուն ճեմեալ կոխելով։ Ես իմէ
մերկին սաստելով խաղաղացանելն, աներկ-
բայապէս՝ Ա՚ն էր։)
Ասաց լևոն · (Թէ պահէր երկաքանչիւր բը-
նութիւն անհատաբար յինքեանց զյատկութիւնն,
և ոչ բարձան կերպարանք ծառային՝ Ա՚ն։)
Գրեաց լևոն ի քաղկեդոնի · (Թէ ոչ եբարձ
զբնութիւնն զանազանութիւնն վո՚ւ միանալոյն,
այլ առաւել ոչՂ պահեաց զիարութիւն երկա-
քանչիւր բնութեանն։)
Ասաց լևոն · (քաղցնուլն՝ ևծարաւելն · վատ-
տակելն՝ ննջելն, մարդոյ միայնոյ է՝ ևոչ այլ։)
Տեսցուք ուրեմն թէ ո՞վ հաւասարին լևոնի
հայհոյութիւնն ևնեստորին ընդ միմեանս։
Նեստոր գրեաց յիւրում տումարին այսպէս.
եթէ

եթէ իբրև զմի որդւոյ երկրպագեմք զառեալն՝
և զառօղն. բայց զբնութեն՝ զանազանիցն ձա-
նաչեմք։ Նեստոր ասաց. (անփոփոխելի՝ ևան-
այլայլելի բանին Այ, երկու բնութեն խոս-
քովանիմք. Ը ճշմարիտ՝ ՅԱՅ ճշմարտե.
և մարդ կատարեալ՝ ի զաշակե Դաւթի, և
Ը բրահամու։)
Գրեաց Նեստոր. (ոչ բանն Այ հանդերձե-
լոյ պատել՝ ի Յովսեփայ, այլ մարմինն։)
Նեստոր ասաց. (բանն մարմին եղև, և տա-
ղաւարեաց՝ ի մեզ։) Ոչ որոշեմք առ Քն
զբնութեն, զի կրկնահաս բնութեն երկու,
իսկ արժանաւորութեն է միւ։
Ան որոյ գրէ երանելին՝ ամեծ ախոյեանն հա-
ճատոյ սուրբն Կիւրեղ Աղեքսանդրացի ընդ-
դեմ Նց՝ առ Սեկունդոս այսպէս. (յետ մի-
աւորութեն երկու հաստուցմանն՝ մի դոլ հա-
ճատամբ զորդւոյ զբնութիւնն որպէս զմիոյ.
սակայն՝ ոչ զմարձայելոյ, ևզմարդացելոյ։
Դարձեալ ասէ Կիւրեղ (եթէ ոք լրթի յան-
դգնաբար՝ ևզմարմինն Ն ճշի օթևան ասէ,
կամ տաճար՝ կամ բնակարան, անիծեալ լեսի
ոչ զպիղծն Նեստոր։)
Ուր յաւէտ Ը՝ ևորդի Այ բովանդակ։
Ընդ զծնեալն՝ ի Մարիամայ՝ յառուկ Ը, ան
ճառ միաւորութեբ յարդանդի։
Ընդ տաճար՝ և բնակարան, զմարիամ Աստ-
ուածածինն խոստովանիմք, ևզՅեսուս։
ի՛չ այսպէս

Այդ՝ այս է քաղկեդոնի խոստովանութիւնն. որ գիտացինն՝ երկու բնութիւն քարոզեցին: Ընդ այս այսչափ է, թէ սուտ ասացին Հաւատքեալքն՝ եւ Մարգարէքն, եւ երեք սբ Ժողովքն: Ընդ ջորս աթոռականքն, եւայլ բազմութիւն սբ Հարցն, որոց անուանքն ոչ անկանին ընդ թղթովս: Այդ՝ կարէ՞ք ասել զայս ամ երանք Հայրապետացն սուտ: եւ ի թէ կարէ՞ք ասել՝ թէ տխմարք էին, կամ ապիտ, կամ հերձուածողք, կամ կերօղք եարբեցօղք, քանզ լսեցին զայս ասել լուսաւորչայն այնոյիկ. զի ճշմարիտ սբք էին, եւ հոգւովն սրբեալ բնակարան. եզայս ուսեալք էին ի հոգւոյն սբոյ, եւ ի բերնէ նուիրեալ ասացին մարգարէիցն բանին Ա.յ: եւ ոչ ասացին երկու որդի՝ որպես ի՞ձեր ջորորդ ժողովն ասացին: այլ գիտացին՝ զի մի բնութիւն՝ էութեամբ երարձ գերկոյութիւնն. եքարոզեցին Հ.Ա.ծային բնութիւն, եւ իմարդկային բնութիւն. այսինքն, երկու բնութիւն՝ մի բնութիւն: Այլ փոխեցաւ Հ.Ա.ծային բնութիւնն՝ իմարդկայն բնութիւն. եւ ոչ փոխեցաւ մարդկային բնութիւնն՝ Հ.Ա.ծային բնութիւն. այլ երկաքանչիւրքն անարատ մնացին՝ եկեալ առ միմեանս անձառ եանքննելի յարգանդի միայեալ: եւ ի երկու բնութիւնն երեւեալ մեզ մի բնութիւն:

Վա՛յ զի՝ ոչ ծնունդն՝ իկուսէն անքննելի է. այսպէս և միանալ բանին ընդ մարմնոյն ան-

ձառելի։ զի այսպէս բնական՝ ի՝ երեց ի՝ պատ-
պետացն զդաճանութիւն միոյ բնութեանն Աստ-
ուծոյ։

Ոչ մերոյ։

Զոր երանելի սեբեր Աթանաս ի պատասխան
Աղեքսանդրոս, ասէր՝ ի ժողովն Նիկիայ ընդ
դեմ հերձուածողին արիոսի։ Ինչ եցոյց զՄա-
բարան ըստ բնութեանն Աստուածութեանն, և զմարմնա-
կանն՝ ըստ մարմնոյ անօրինութեանն։

Գիտեմք՝ զի ասեն անհանճարքն՝ եթէ ան-
ձամբ անխառնելի է բնութիւն Աստուածութեանն ի
մարմնոյն։ Ասէ Պաւղոս անապական ծնեալ ի
Յուդէն Մարիամայ, բայց ոչ ասի անապա-
կան, եւապականացաւ։ այլ յարպականացոյցէն՝
անապական ծնեալ. և՝ իմահկանացոյցէն՝ ան-
մահ։ եխառնեալ միացոյց, երբնկղծաց զմար-
մինն Յիսուսէ իւրում, եւեղև սքանչելի խառ-
նուած. և անշփոթաբար միութիւն՝ ի մարմնի
միաւորեալ։ որև Աստուած միայն է գիտելի այս և
ոչ մարդոյ։ Ինչ լեալ ի անձն՝ եւի կամք.
ի բնութիւն՝ և ի Աստուածութիւն մարմնոյն՝ և բա-
նին Աստուծոյ։ Եթէ ոք ոչ խոստովանեսցի զԱս-
ուած անբաժանելի յիւրում մարմնոյն՝ և բա-
նեալ ասէ, նզովեալ եղիցի։

Զի վասն մեր յանձն եառ. կամեցաւ՝ և քաղ-
ցեաւ. կամեցաւ՝ և ծարաւեցաւ. կամեցաւ՝
հոգալ։ ետրս ինչ։

Զինչ կերոս մարդկային յանձն եառ բայց ի՝
մեղաց. եւոյոյց զերախտիս բարերարութիւն իւ-
րոյ։ կամաւ եկեալ ի՝ չարչարանս խաչին, և

Եւ յայլազգս մարդանալոյ որդւոյն Աստուծոյ, խընդրութիւն ազատութեան։

(Մասն Ութերորդ։)

Երկրորդութիւն կատարեալ, եւ իմ Աստուծոյ փա-
ռաւորեալ։

Եւ առ անձնաւորութիւնն անշարժ մնալով։
Երեւեալ։ եւմի Աստուծոյ յերեսեանն երեւեալ,
Ներքս մտեալ, այլ ի հօրէ ելանել, եւ յորդւոյ
րէ աղբիւրաբար զպարգեւն ոչ յայլուստ ի
րածս, լուսով գիտութեամբ, աշնորհօք, յարդա-
և ի լուսաշաւղէ զարա-
նովաւ եղեւ։ եւ Հոգին սրբ ինոյունդ կեցութիւն,
առջ յայլուստ իներ քս մտեալ։ որպես ամէն ինչ
նակ՝ եւ անմարմնապէս։ ինոյն քնութիւն հօր,
արարչակից հօր՝ եւ միաոյն կենակից։ անժամա-
եւ ինչ արարած։
Ամէն որպէս ծնեալ ի հօրէ, եւ չէ արարած։
րի՝ եւ որ ինն արարածք։
եւ միանչնաւորապէս գոլով։ արարիչ երկնի եւ երկ
ժուելիքն գրեալ։ (անակնկիզն հայր ամենակալ՝
ոսկի՝զոր գտանէք հաւաստեալ՝ ինորին պատ-
Դարձեալ ասէ սրբն Աթանաս ընդդէմ արիա-
ջեալ ես մեր ողորմեա մեզ։
Ա՛ն Ա՛ն։ Ա՛ն ահզօր։ Ա՛ն անմահ, որ կնա-
գնացն հաւատացեալքն՝ եւ առաքեալն։
ընդունել զանըմբռնելին։ եւ ինհրաշիկ գործով
նըր մեծագոյ գոհացողական բարեաւուվ եր-
մաւ կրեալ ի վըր գենարան փայտին, ահին
ւյ ի հարկէ միածին որդին Ա՛յ։ կենդ կա-

դեր բանիս այս ինչ է. որ ի հօրէ ծնաւ ան-
ճառելի՝ և անմարմնապես. և նոյն ինքն՝ մարմ-
նացեալ ի հոգւոյն, և զանխառնելիսն՝ խառնե-
լորովայնին՝ անճառաբար՝ և առանց ապակ-
լոյ իմանալոյ. և ոչ զնա գործեալ միաձորու-
թեան. և մի՛ որդի խոստովանի, և պատուով եր
կրպագեալ՝ փառաւորի։

Որ ընդ ամ կերոս մարդկային կենաց՝ անա-
րատապես անցեալ եղև, կամաւ՝ և ոչ ի հար-
կէ. զի մեզ ճանապարհս գործեսցէ, լընդուվ
զամ արդարութիւն։ և ոչ բաժանեամք զորդին
ըստ անօրէնութեանն. (զի ցաւ բան. երեկ և
այսօր, նոյն և յաւիտեան։) Որ ընդ հօր՝ և
սբ հոգւոյն օրհնի յերկնաւորաց՝ և յերկրաւո
րոց, ըստ սրբասացութեանն սերովբէից. ի մի
հաւաքելով զտրութիւնն, և զչարութիւնն՝ ամե-
նայն երկրորդութիւնն։

Ընդ՝ որք այսպիսի խոստովանին, հաւատամք
և մեք ընդ նոսին։ Եթէ որ այլ ազգ ասացէ,
ինքն ասացէ գպատասխանին յաւուրն դատաս
տանին։ Դարձեալ՝ ասէ սուրբն Եղիանաս ի
ճառն Եպիքսխոսնի եպիսկոպոսի (զոր ընդդ
րեաց Եպիքսխոսն եպիսկոպոսն Կորնթացոց.
այլ փառաւոր աերկիւղած յոյժ) առեալ զգ
վկայութիւնն՝ ընդ Եղեսացին Պաղտեայ որ ասէ.
(վա՜ զի ըստ ամ՝ պարտ եկն սմա եղբարց
նմանիլ. և առնուլ զամբարտաւանութիւնն նո
մին։) Վա՜ այսօրիկ և անուանի ճշմարտութիւ
զկոյսն Մարիամ։

Ընդ որ՝ ի նմանէն զմեր բնութիւնս զմարդ ինձն առնել, և միացուցեալ ընդ ինքեան ոչ իւր։ Ընդ որ և մեր զնա պատարագ մատուցանել։ Դարձեալ՝ ասէ սբն Ղ. Թանաս. (ահաւասիկ ամենեն յայտնի երևեցաւ, եթե ոչ մարմինն և բանն, այլ մարմինն՝ էր բանին Ղ. և այն մարմինն՝ յարուցեալ ի մեռելոց։ զնա (Յով մաս շօշափեաց, և ետես զտեղիս բևեռացն ի նմա՝ անչարչարելի ճանչեալ։ և ինքն բանն՝ տեսանելով բևեռեալ զիւր մարմինն զոր կարող էր արգելուլ զբևեռան՝ նաև զչարչարանսն մարմնոյ իւրոյ, և ոչ արգելեաց։ այլ իւրն հաշուեալ համարիւր զչարչարանսն մարմնոյ իւրոյ. և ինքն աներևոյթ և անչարչարելի մընալով էր բանն Ղ։)

Դարձեալ՝ ասէ սբն Ղ. Թանաս. (ի հարկանել զմարմինն իւր ի խաչասաւառ քահանային, որպէս թէ ինքն բանն չարչարիւր՝ ասէր, զի՝ հարկանես զնս։) Ընդ անշօշափելի և անըմբռնելի բանին բնութեանն, իւր համարեալ զչարչարանսն մարմնոյ իւրոյ՝ ասէր. (կթիկուն եմ ես ի հարուածս, և զերեսս իմ ոչ դարձուցի ի թքանելոյ։)

Արձանգէ մարմինն իւր, չարչարիւր ի բանին, և ամենայն ընդ մարմնոյն էր բանն։ վասն որոյ և զնա՝ իւր հաշուեալ համարիւր. զի և մեք բանին Ղ. եղբայրն ընդունիմք կարասցուք լինել։ Դարձեալ ասէ սբն Ղ. Թանաս. արդարև են նոր սքանչելապէս զարմանազանութեք.

ոյլ ոմանք ի հերձուածողացն ասացին, թէ աշօք, եւկամ նմանութիւն եղիցի այս, քան լինի այս՝ զգենուլ զանմահութիւնն: Այլ եթէ առ զգենուլ զանապականութիւն. եւ մահկանացուիս ասել. (արժան է ապականացուիս այսմիկ՝ զգենուլ զանմահութիւն: Եւ մահկանացուիս այսոհետեւ բարբառիլ Յովաքեղոյն եւ զայսպիսի անմահութիւնս մեզ շնորհեաց: եւ այսոհետեւ բարբառիլ Յովաքեղոյն եւ աբանեալ, անմահ արար. եւ Յովաքեղոյն ասէ՝ Ջնջեաց. եւ մահկանացուս՝ ընդ անմահին միանալ ի բաց

մարմինն նմանութիւն էր, և ոչ բնութիւն։
Դարձեալ ասէ սուրբն Աթանաս. արդարև՝
ճշմարիտ մարդ եղև փրկիչն մեր. զի զամենայն մարդկան բնութիւնս մեր միացուցեալ ընդ իւր բանին Աստուծոյ, և կատարեալ բովանդակ բնութիւնս մարդոյ՝ զիրկու բնութիւնն շնորհեաց։

Ասէ սբն Աթանաս. մանաւանդ յառաջամ է տես Թովմաս զտեղն ուսուցանն, մեծաձայն գոչեաց ասե. (Տէր իմ և Աստուած իմ.) Ասէ Տէր փառաց։ Ասելին է, հակիւ հօր որդին. և համափառ, և իշխարհակից յամենայնին։ Ասէ մարմինն՝ չարչարեալ մեռանել և յերեսին. և ի խոցել զկողմնակն՝ ելեալ իշխարհակից մարմնոյն՝ արիւն, և ջուր։ և համարմին բանին Աստուծոյ չարչարանօք լեալ և միացեալ էր ընդ Աստուածութիւն բանին։ և զչարչարանս խորհրդ մարմնոյն որդին միածինն Աստուծոյ՝ իւրն համարեալ։

Ասէ սբն Աթանաս ասէ. մեք հաւատացեալքս՝ երկրպագեմք սմա. և ոչ բաժանեմք զորդի ուրոյն, և զբանն ուրոյն, այլ զնոյնն ընդ բանն՝ դիտեմք ճշմարիտ որդի Աստուծոյ, որով ամ ինչ եղև։ Ասէ զայս այսպէս գտանեք ի Ճառն Ասպիքսիոնին։

Ասուրբն Յովհաննէս Ոսկեբերան՝ ասաց ի ժողովն նիկիոյ ընդդեմ արիոսի. (թէ որ ասասցէ, թէ Յն Աստուած մարդ է, բնութիւն. և կամ այլ էր առաջ. և Ն էր շնորհօք, և որդի էր բնութիւն, և ապականացու մարմնով։

Ընդ որ ասասցէ զմարմինն ճշմարտին այ Ցուի
աւ և ես՝ ինչ դիւրին է նմա, նզովեալ եղիցի։
Ընդ որ ասասցէ զմարմինն Քրիստոսին զոր
նօքն անչարչարելի, և մահոյամբն անմահ,
և չարչարանսն փրկարար՝ սպականացու՝ եա-
ռաքելեալ ի խոստովանեսցի՝ եթէ չարչարա-
սիւն զինեդանացուցիչն, նզովեալ եղիցին։
Ընդ որ ասասցէ զմահն ոն զկենդանացուցիչն,
պականացու՝ եա-
ռաքելեալ ի խոստովանեսցի՝ եթէ չարչարա-
նօքն անչարչարելի, և մահոյամբն անմահ,
և չարչարանսն փրկարար՝ սպականացու՝ եա-
ռաքելեալ ի խոստովանեսցի՝ եթէ չարչարա-
սիւն զինեդանացուցիչն, նզովեալ եղիցին։
Ընդ որ ասասցէ զմահն ոն զկենդանացուցիչն,
Ընդ որ ոչ ասասցէ, (եթէ յերկնից, կամ
յայլ գոյութէ էառ զմարմինն, նզովեալ
եղիցի։)
Ընդ որ ոչ առաքելեալ խոստովանեսցի, (թէ
Իմարիամայ ծնաւ Աստուածն՝ որ է ի մեր բնու-
թէս, առեալ ոորն՝ զմարմին, զհոգի, և չարչա-
րեցաւ վասն մեր ոսկ և կամաւ։ որ զայս ամ
ոչ խոստովանեսցի, նզովեալ եղիցի։)
Որ ոչ համարձակի ասել զմարմինն Աստ-
պականացու Իմիաբհորութէն, առանձ բաժա-
նուած մարմնոյն Աստ։ և ոչ առաքելեալ խոս-
տովանեսցի մի Աստ անապական՝ անմահ մա-
հորութէն, ևմի դեմ երկրպագեալ։ վասն զի մի
է Աստ, ևմի մարմին։ մի դեմ, ևմի բնութիւն
աներկբայելի։ և որ ոչ խոստովանեսցի զայս
այսպէս, նզովեալ եղիցի։
Որ ոչ ասասցէ զվնի մարմնաւորութէն քա-
ժանեալ յերկոյութիւն Իսուի, եակամ երկու
դեմս, եակամ երկու կերպարանս, եայդու մո
ծանեն զչորրորդութէ Իրրորդութէն,
նզովեալ եղիցին։
Ընդ որ ասասցէ զմահն ոն զկենդանացուցիչն,
և զչարչարանսն փրկարար՝ սպականացու՝ եա-
ռաքելեալ ոչ խոստովանեսցի՝ եթէ չարչարա-
նօքն անչարչարելի, և մահոյամբն անմահ,

Ա՛ր՝ եթե՝ ի միաձորութիւնն մինչև ցյարու-
թիւնն՝ անփառաւոր է ամենատար՝ և ապակա-
նացու, և՛ի յարութիւնն կատարեցաւ փառա-
ւորեցաւ. և ոչ առաքելական խոստովանեցի,
թե ոչ զինի յարութիւնն, նոյնպես և յառաջ
քան զյարութիւնն. կենդանի է, ակնդանացու-
ցիչ. փառաւոր և կատարեալ, և անապական.
որ զայս այսպէս ոչ խոստովանեցի, նզովեալ
եղիցի։

Աբէն կիւրեղ ասէ ընդդէմ նեստորի՝ ի ժո-
ղովն յեփեսոս, թէ սբ Հարքն մեր ի նիկիա-
այ՝ և՛ի կոստանդնու պօլիս, մեզ այսպէս ու-
սուցին զհաւատն զբանն Ը. և վասն այսորիկ
քաջալերիմք ասելով զպարծանս հրեշտա-
կայն թէ,

Սուրբ Ը. Սուրբ և Հզօր. Սուրբ և Անմահ
որ խաչեցար վասն մեր, ողորմեա մեզ։

Ո՛չ ասեմք զհաշելութիւնն յերրորդութեանն,
այլ՝ մարմնացելոյ բանին Այ ասեմք ճշմա-
րիտ հաւատով։

Սուրբ Ը, Ը է Հայր։
Սուրբ Ը, Ը է Որդի։
Սուրբ Ը, Ը է և Հոգին սբ։ և մի Ը ու
թիւն ասեմք։

Հզօր է՝ Հայր։ Հզօր է՝ Որդի։ Հզօր է՝
և Հոգին սուրբ։ Ոչ ասեմք մի զօրութիւն։
Սուրբ և Անմահ։ Անմահ է Հայր։ Անմահ է
Որդի։ Անմահ է և Հոգին սբ։
Ոչ մի անմահութիւն։

թուրն վ՚ իւր. և զմանս մարդոյ առանձինն
զորս վ՚ ՚ի՚ ՚ի սգոյն ասացեալ է. և կա՛մ
ժանեսցէ զբանս ՚ուր Հետաքրքրասցայն. եւկամ
թէ ոք յերկու զօրութիւն յերկու գործս բա
նեսցէ, նզովեալ եղիցի։
Սուրբ Ա. Սուրբ Հոգւոյ. Սուրբ Աստուած
որ խաչեցար վ՚ մեր, ողորմեա մեզ։
Ա՚ն որ առաքելոցն բերե ՚ի սբ Հրամարդու
թիւնն, կամ պակասումն. կամ գծնունդն յերկա
դիմաց տայ Ա՚ն թիւնն. կամ գխաչելութիւնն,
և զի միոյն միածնի՛ և անմահի որդւոյն Ա՚յ,
որ է մի յերրորդութիւնն. որ մարմնացաւ ՚ի
սբ Կուսէն Մարիամայ Ա՚ածնէն՝ որ խաչե
ցաւ վ՚ մեր. եւոր զայս այսպես ոչ խոստովա
նեսցի, նզովեալ եղիցի։
Ա՚ն որ ոք ոչ խոստովանեսցի, եթէ Ա՚ն ճրշ
մարիտ է Էմմանուէլն. վ՚ այդր Ա՚ածին և
սբ Կոյսն Մարիամ, որ ծնաւ ըստ մարմնոյն
զԱ՚ն բանն, նզովեալ եղիցի։
Ա՚ն եթէ ոք ոչ խոստովանեսցի բնութիւն միա
կեալ զՎ՚ն ՚ի մարմնի, և մի վ՚ն խոստովա
նեալ զմի ևզնոյնն Ա՚ն եամարդ, նզովեալ եղիցի։
Ա՚ն եթէ ոք զմի Տէր Յ՚ն Ք՚ն, բաժանեսցէ
յերկու երեսս՝ յետ միանալոյն. և մերձաւո
րութիւն, ևպատիւ, ևՁոխութիւն տացէ նմա, և
ոչ միութիւն բնութիւն, նզովեալ եղիցի։
Եթէ ոք յերկու զօրութիւն յերկու գործս բա
ժանեսցէ զբանս ՚ուր Հետաքրքրասցայն. եւկամ
թէ ոք յերկու զօրութիւն յերկու գործս բա
նեսցէ, նզովեալ եղիցի։
Սուրբ Ա. Սուրբ Հոգւոյ. Սուրբ Աստուած
որ խաչեցար վ՚ մեր, ողորմեա մեզ։
Ա՚ն որ առաքելոցն բերե ՚ի սբ Հրամարդու
թիւնն, կամ պակասումն. կամ գծնունդն յերկա
դիմաց տայ Ա՚ն թիւնն. կամ գխաչելութիւնն,
և զի միոյն միածնի՛ և անմահի որդւոյն Ա՚յ,
որ է մի յերրորդութիւնն. որ մարմնացաւ ՚ի
սբ Կուսէն Մարիամայ Ա՚ածնէն՝ որ խաչե
ցաւ վ՚ մեր. եւոր զայս այսպես ոչ խոստովա
նեսցի, նզովեալ եղիցի։
Ա՚ն որ ոք ոչ խոստովանեսցի, եթէ Ա՚ն ճրշ
մարիտ է Էմմանուէլն. վ՚ այդր Ա՚ածին և
սբ Կոյսն Մարիամ, որ ծնաւ ըստ մարմնոյն
զԱ՚ն բանն, նզովեալ եղիցի։
Ա՚ն եթէ ոք ոչ խոստովանեսցի բնութիւն միա
կեալ զՎ՚ն ՚ի մարմնի, և մի վ՚ն խոստովա
նեալ զմի ևզնոյնն Ա՚ն եամարդ, նզովեալ եղիցի։
Ա՚ն եթէ ոք զմի Տէր Յ՚ն Ք՚ն, բաժանեսցէ
յերկու երեսս՝ յետ միանալոյն. և մերձաւո
րութիւն, ևպատիւ, ևՁոխութիւն տացէ նմա, և
ոչ միութիւն բնութիւն, նզովեալ եղիցի։
Եթէ ոք յերկու զօրութիւն յերկու գործս բա
ժանեսցէ զբանս ՚ուր Հետաքրքրասցայն. եւկամ

տացէ, ևզոմանս բանին որ ՚ի հօրէ, նզովեալ
եղիցի։

Ումէք ոք իշխեսցէ ասել Ումազդեստ մարդ
զԱՍ, և ոչ Ումէ ճշմարիտ՝ և մի որդի բնու-
թեբ, որ եղև բանն մարմին, և հաշտարարեայ
զմեզ Մարմնոյ՝ ևարեան, նզովեալ եղիցի։

Ումէք ոք ասասցէ ՏԻՆ ԱՍԻ, ևզբանն մի-
այն որ յԱՅ հօրէ. ևոչ խոստովանեսցի զնոյն
ՏԻՆ միանգամայն մարդ զբանն մարմնացեալ
ըստ գրոց, նզովեալ եղիցի։

Ումէք ոք ասասցէ մարդ զօրացեալ յԱՅ
բանէն զՅՍ, ևմիածնին փառաւորութեբ մեր-
ձեցեալ, և արտաքս քան զնա էսէ, նզովեալ
եղիցի։

Ումէք ոք իշխեսցէ ասել, եթէ վերացեալ
մարդն երկրպագեսցէ Ումէ, ևոչ փառակից և
յորշորշի Ումէ երբեւ յայլութիւն. ևոչ միով եր-
կրպագութեբ պատուհասցէ զԵմմանուէլն, և մի
փառաւորութեբ տացէ նմա ըստ լինելոյ բա-
նին մարմին, նզովեալ եղիցի։

Ումէք ոք զմի ՏՆ ՅՍ ԱՍ փառաւորել
ասելով յԱՅ, երբեւ յայլմէ զօրութեբ, և յայլմէ
ընդունել զզօրութեբն կարողութեբ՝ իւրբ այսոց
պնդոց, և որ ՚ի կարպենն է, նզովեալ եղիցի։

Ումէք ոք ասասցէ, վասն իւր մատուցեալ
զանձն պատարագ. այն՝որ ոչ կարօտ էր պա-
տարագայ, ևոր ոչն գիտեբ զմեղս, նզովեալ
եղիցի։

Ումէք ոք խոստովանեսցի զմարմինն տեառն

կենարար Հիւր բանին. կամ խնամով. Հակառակ
բնականաբար՝ և ոչ կենդանարար, նզովեալ և
ղեկս։

Ընդ որում եթե ոք ոչ խոստովանեսցի զբանն որ
ի Յ., մեռանիլ մարմնով, խաչեալ մարմնով,
զմահ ճաշակեալ մարմնով, որ է անդրանիկ
մեռելոց, որ կենդանի է Հակենդանարար, նը
զովեալ եղիցի։

Դարձեալ գրեաց սբն Կիւրեղ առ Թէոդոս
Թագաւորն այսպէս, Թէպէտ և՝ իշանագանիցն՝
եւյաննմանիցն եկեալ առ Միմեանս բնութիւնքն,
սակայն՝ ոչ երկու բնութիւնք ասին, և ոչ եր
կոյութիւնք Հայերկու որդիս բաժանեմք զի քն։
Այլ՝ Հիպերս պարապմանցն՝ բազում անգամ
ճառեաց զմի բնութիւն։ և՝ Հիպերս գանձուցն զը
րիւ ասէն։ Հիմ միոյն եղև Կիւրեղի՝ մի բնու
թիւն ասել բանին Համարձոյն Ի.։

Սուրբն Բարսեղ՝ Կեսարու Կապադովկացոյն՝ որ
եօթնալոյսն կոչեցաւ, այսպէս ասէ՝ ի ճառն՝
որ ասի Քրիստ ծնունդն Երրորդական։ (և զի՞նչ
օրինակ՝ Համարձուսցէ Ընդունել, ոչ Հուր յեր
Հաթի՝ ոչ փոխարկեալ, այլ փոխատրեալ.
քանզի ոչ եթե յարտաքս յիւրմէն ինչ ընթա
նայ Հուրն առ երկաթն, այլ ճառլով ըստ բր
նութեն՝ Հետեղող՝ փոխատրե՝ ի նա յիւրմէ
զօրութէն. որ ոչ նուազուլ փոխատրութէն. և
զբոլորն լինու յընդունողն։)

Ըստ այնմ, և Ըստ այնի բանին՝ ոչ շարժիւր
յիւրմէ՝ Հաւնակեաց Հմեզ. և ոչ յեղուսցէ ինչ
կրեալ.

կրեաց· (եբանն մարմին եղև։)
Ա րդ՝ մի՛ անկուաձ ինչ խմասցիս յԱՃոութէն·
քանզի ոչ փոխաբերի ի տեղւոջէ ոայ զմար-
մին ։ և մի՛ դարձեալ այլայլեալ երևուխտասցի
Աճութէն ի մարմին փոխարկեալ, քանզի ան
յեղլի է և անմահ։
Ոչ գիա՛րդ ասեն ի մարմնական տկարութէն
ոչ լսեալ Աճն բան, ասեմք եթէ և ոչ հուր
ի յատկութէց երկաթոյն առնու ինչ։
Այլ երկաթն՝ հրոյ բաց, քայց սահայն հրա-
ցեալ՝ գհրոյն կերպարանն զգենու, և ինքն
պայծառանայ լուսով· ոչ սեպհուցանելով զբ
հուրն· և զրտութէն՝ ոչ զրտացուցանելով
զբոյն։ Այսպէս և մարդկային մարմինն՝ հա-
ղորդելով Աճութէն՝ ոչ փոխադրեաց ի նա
զեր տկարութէն։ Քանզի և ոչ ստեղծակա-
նիս այսմ հրոյ հանգիտաբար տացես ազդել
Աճութէն, այլ կերս ինչ արդեօք շուրջ զան
ախտականաւէն ի մարդկայինս տկարութէ։
Արդ՝ երևութեանս՝ և տարակուսիս· զիա՞րդ
ապականացու բնութէնս հաղորդի ինա, ահա
զորդութէն նր առ Աճ՝ կարաց զանապակա-
նութէնն նորա ամբողջ պահել, ուսիր գիտոր
հուրդն՝ վն այնորիկ Աճ ի մարմնուս։
Արդ՝ այս ամ բանքս՝ սբգն Բարսղի է։
Դարձեալ ասէ սբգն Բարսեղ· (թէ և զօտա-
րացեալն ոչ ընտանեացուցանել, ևզանկեալն
ի դրսի խաչն՝ զնոյնն յերկինս յուցանելով։
Ոչ զի՞նչ արդեօք է գործարան տնօրինուածս

այսորիկ, ըզայ Կուսի մարմինն։ զի՞նչ են սկըզ
բունք ծննդեանն, հոգի՞ ըստ, եզօրութե՞ քարձ
րելոյն հուլանաւորեալ. մանաւանդ՝ աւետա
րանական քանիցն լուր։)

Դարձեալ ասէ՝ ի սոյն ճառի. (ապա ուրեմն
՝ի սրբութէ՛ն համակառուցեալ մարմինն, որ
ժանի գոլ միաւորիլ Աստուածութեանն. միածին
ծնեալն որդի, ակնբեցեն զանուն նո՛ր Յի։)

Դարձեալ ասէ ընդ բարսեղ (համ լինէ զԱՅ
ավայելուչ զմարդեղութէնն ո՛ն, անշաղախ
լմայիր զԱստուածութէնն, թէպէտ և՛ ի նիւթական
բնութես լինի, ևն երշարշարելէ գոլ յօրինուած։
այլ ո՞չ եթէ ինքն ինչ չարշարանօք լցեալ լի
նի։ ո՞չ տեսանես զարեգական՝ ի տիղմն եղեալ,
ևոչ ինչ շաղախեալ։

Դարձեալ ասէ. ո՛վ անտեղեայս այսորիկ ահա
պին դժուարութէս, մոգքն երկրպագեն՝ և
քրիստոնեայք հետաքրքրեն, եթէ զիարդ՝ ի
մարմնումն Աստ։ Այո՛ րակեսի մարմնումն։ ևկա
տարեալ արդեօ՞ք մարդ, եթէ անկատար որ
առաչէն։ լռեցին աւետարդքն յեկեղեցւոջն
Աստ՝ ևփառաւորեցոյն հաճատն։ մի՛ խուզեցոյ
որ լինչ՝ ի լռութէ՛ն նոցն։ ընդ այնոսիկ զքեզ
քինքդ խառնեա՝ որք խընդութէ՛ն յերկնուստ
ընդունին զնո՛ր։

Դարձեալ ասէ սբն Բարսեղ. Աչքն ընդ
պրկեր՝ ի փոքր տաղաչարուեն զսեծն Աստ եր
կրպագեալ. ևո՞չ որ լինչ երևեցաւն արհամար
հելով. այլ զմեծութէն Աստուածէ նո՛ր փառա

Հոր եւ յոմ. քանզի երկեաւք որոյա զոյս ինչ ընդ
ապահեղէն Թագաւորիս. և՛ի ձեռն մարդկային
մարմնոյն՝ գՅԾայնն զօրութեան ճանաչելով.
որք գաշս մտացն ունին մաքուր։
Ա՛յս բանք՝ են նոյն Բարսղի Կիւրապաղատի։
Գրիգոր ՅԾաւանն ասէ. Թէ ի միութեն Ժողո
վեաց՝ և՛ի պատուեր միացաւ։
Գարձեալ ասէ Գրիգոր ՅԾ՝ ընդ մարդ մե
աՀորեալ, և ծանուցեալ. և այնքան հաՀասա
րապէս՝ որքան ճանաչէ զծանուցեայն։
Զայս առ մեզ ասացեալ. և՛ինոյնն զոր՛ եմինչ
եառ զբնութեն՝ որև ՅԾացաւ։
Գարձեալ ասէ ՅԾաւանն. ո՛վ նոր խառնը
մանս՝ ո՛վ սքանչելի խտտնոՀածոյս։
ՅՀ գարձեալ ասէ. Համարձակիմ ասել զոյդ
ՅԾ։ Գարձեալ ասէ Գրիգոր ՅԾաւանն.
եր ՅԾ՝ եթէ մարդ. և՛չ Հեռացաւ՝ ի բնու
թենէն՝ և՛ չ քայքայեալ՝ իմարմնաՀաւորութենէն,
այլ որ էրն՝ նոյնն եկաց անխախտելի, եւանայլ
այլելի։ Լինքն նոյն ինքնական, և՛չ ինքն մար
մին. այլ մարմին ՅԾուաւ՝ և ՅԾ մարմնա
ցեալ. և՛չ մասամբ՝ այլ խոկութե։ և՛չ հայր
մարմնագիտեաց՝ այլ որդի։ և՛չ հոգին սբ
թանձրացաւ՝ և մարմնացաւ, այլ միածին որ
դին կամաւ հօր եւ սբ հոգւոյն. և՛ի ձեռն գոյց
ծանեաք զերրագոյն զմարմինն գոլ՛ եւս ՅԾ
ածնէն Մարիամայ։
Գարձեալ ասէ Գրիգոր. եկեալ ՅԾ հան
դերձ առեցելոյն, մի յերկուց ընդ եակացեալ
մար

հուքեն Ա՛ն մարդացեալ։

րելի · բայց չարչարելի էբրև զմարդ · և ըստ անչարչարելին ՝ իշարչարան ՝ ճեպր անչարչարելին ՝ չարչարելի · և զի անչարչարելին չարչարելի · զի անհաւարեալ , և դարձեալ լուսաւորեալ · զի պարտ և արժան եր ընդ արարչին չարչարա_ կից լինել արարածոցս։

Ա՛րիւն և ջուր ՝ի կողէն հոսեալ · վինն էբրև զմարդոյ , և՝ վ է առաւել քան զմարդն ՝ի հաչին ՝ եթէ ո՛չ Ա՛ն։

Դարձեալ ասէ Գրիգոր · զի՞նչ քան զայս հր րաշալիառագոյն , զԱ՛ն խաչեալ տեսանել ՝ և՝ զնոյն ընդ աճազական՝ և՝ իմէջ անցելոցն ծաղը լեալ անըմբռնելւոյն , և քան զկրեն չարչա_ րանս բարձրագունին։

Ա՛րդ ՝ ո՞վ է անըմբռնելին ՝ և բարձրագոյնն՝ եթէ ո՛չ Ա՛ն բանն։ սմա ուրեմն դաճանի մեծն Ա՛ն խաչաբան , կրել ՝ի խաչին զկերս Ա՛ն այն իւ_ րով մարմնովն։

Դարձեալ ասէ Գրիգոր · եկեալ ՝ի չարչարանս անչարչարելին · և իւր համարեալ զիւր մարմ_ նոյն զչարչարանս , և՛ոչ ինչ վշտանալով։ Զի թեպետ և զմահ խաչին ընկալաւ իւրով մարմնովն , բայց զԹշնամանան՝ յանմահութենէն համարեցաւ · զի իւր ինքեան եր մարմինն որ չարչարեաւ , զի անչարչարելին չարչարեաւ · և անչարչարելին ՝ի չարչարանս՝ ճեպր անչարչա_ րելի · բայց չարչարելի էբրև զմարդ , և ըստ հուքեն Ա՛ն մարդացեալ։

Դարձեալ ասէ Աստուածորդին. խոնարհեցաք
վիայցոյց ընկղմեաց զմեր հինս յիւրում Աստուածու-
Դարձեալ ասէ Աստուածորդին. Հաւատ խոնարհեալ
նեաց զմարդկութիւնս՝ ընդ իւրում Աստուածու-
թիւնն։ Դարձեալ ասէ. վիայցաք ի մարմին և խոնա-
րեաց զանապականութիւն Աստուածութեան իւ-
րոյ, զի զբնութիւնս մեր անապական արասցէ։
գրեաց ևասէ. զմահկանացու բնութիւնս մեր
Սուրբն Գրիգոր Աստուածորդին Տեառն՝ այսպէս
մարմնոյն։

զինքն յարուցանէր յերրորդ աւուր՝ վիայեալ
նայր զկենդանութիւնս մարմնոյ իւրոյ, ևինքն
դեալ՝ ի գերեզմանի. մարմնովն իւրով մեռաւ՝
ևանշնչացաւ. ևկենդանութիւն նորին՝ մեռեալ
որ էրն մեռաւ, այլ որ եղևն։ քանզի զերկու
քնութիւնն վիաւորեալ ունէր Աստուածն մեր կենա-
րար՝ ևանձրևալ. երևելի, ևանեղևոյթ. շար
շարելի՝ և անշարշարելի, և մահկանացու՝ և
Աստուածութիւնն։ Ասէ. Վասն որոյ՝ ևս ևս
ևս որոյ՝ ևս լոկոյ ասեմք զնաչն. զի լոկ մար
դոյ մեռանիլ՝ ևփրկել զարարածս՝ ոչ է հնար.
ևսոսկ Աստուածոյ շարշարիլ ևմեռանիլ՝ ևփրկել զա-
րարածս՝ ոչ է հնար։ Այլ ոչ ասեմք զարձեալ
Աստուածոյ սոսկոյ, զի Աստուածոյ շարշարիլ ևմեռանիլ ոչ է
մարթ, զի նա է կեանք յաւիտենական։
Այլ ևն Աստուածն եկին՝ և եղև մարդ. մեռաւ և
փրկեաց զարարածս, որոյ մարմինն սրուն-
կան ասի։ Այլ ոչ եթէ զէութիւնն արկանեմք
զշարշարանս մարմնոյ նորա, զի շարշարելեաւն
շարշարեցաւ, ևոչ անմահութիւնն։ զի ոչ եթէ
որ էրն մեռաւ, այլ որ եղևն։ քանզի զերկու
քնութիւնն վիաւորեալ ունէր Աստուածն մեր կենա-
րար՝ ևանձրևալ. երևելի, ևանեղևոյթ. շար
շարելի՝ և անշարշարելի, և մահկանացու՝ և
Աստուածութիւնն։ Ասէ. Վասն որոյ՝ ևս ևս
ևս որոյ՝ ևս լոկոյ ասեմք զնաչն. զի լոկ մար
դոյ մեռանիլ՝ ևփրկել զարարածս՝ ոչ է հնար.
ևսոսկ Աստուածոյ շարշարիլ ևմեռանիլ՝ ևփրկել զա-
րարածս՝ ոչ է հնար։ Այլ ոչ ասեմք զարձեալ
Աստուածոյ սոսկոյ, զի Աստուածոյ շարշարիլ ևմեռանիլ ոչ է
մարթ, զի նա է կեանք յաւիտենական։
Այլ ևն Աստուածն եկին՝ և եղև մարդ. մեռաւ և
փրկեաց զարարածս, որոյ մարմինն սրուն-
կան ասի։ Այլ ոչ եթէ զէութիւնն արկանեմք
զշարշարանս մարմնոյ նորա, զի շարշարելեաւն
շարշարեցաւ, ևոչ անմահութիւնն։ զի ոչ եթէ
որ էրն մեռաւ, այլ որ եղևն։ քանզի զերկու
քնութիւնն վիաւորեալ ունէր Աստուածն մեր կենա-
րար՝ ևանձրևալ. երևելի, ևանեղևոյթ. շար
շարելի՝ և անշարշարելի, և մահկանացու՝ և
Աստուածութիւնն։ Ասէ. Վասն որոյ՝ ևս ևս
ևս որոյ՝ ևս լոկոյ ասեմք զնաչն. զի լոկ մար
դոյ մեռանիլ՝ ևփրկել զարարածս՝ ոչ է հնար.
ևսոսկ Աստուածոյ շարշարիլ ևմեռանիլ՝ ևփրկել զա-
րարածս՝ ոչ է հնար։ Այլ ոչ ասեմք զարձեալ
Աստուածոյ սոսկոյ, զի Աստուածոյ շարշարիլ ևմեռանիլ ոչ է
մարթ, զի նա է կեանք յաւիտենական։
Այլ ևն Աստուածն եկին՝ և եղև մարդ. մեռաւ և
փրկեաց զարարածս, որոյ մարմինն սրուն-
կան ասի։ Այլ ոչ եթէ զէութիւնն արկանեմք
զշարշարանս մարմնոյ նորա, զի շարշարելեաւն
շարշարեցաւ, ևոչ անմահութիւնն։ զի ոչ եթէ
որ էրն մեռաւ, այլ որ եղևն։ քանզի զերկու
քնութիւնն վիաւորեալ ունէր Աստուածն մեր կենա-
րար՝ ևանձրևալ. երևելի, ևանեղևոյթ. շար
շարելի՝ և անշարշարելի, և մահկանացու՝ և
Աստուածութիւնն։ Ասէ. Վասն որոյ՝ ևս ևս

Իսկ ելիր երեսաւն յերկրի՝ ոչ էր ած, ապա
ի՛ջարշարանն՝ ոչ այլայլիլն։
Եւ ահա՛ անմահն՝ մահկանացուաւն, եւ ինչ
ջարչարեց աշ անչարչարելին՝ չարչարելեաւն.
Սուրբն Գրիգոր Նիւսացին այսպէս ասէ ի-
րացոյց զմարմինն, եւ որ ինչ մարմնոյն. վն զի
եւ ինչ մարմնոյն՝ ոչ ինչ ոչ էր ած, ապա
ի՛ջարշարանն՝ ոչ այլայլիլն։
Եւ ահա՛ անմահն՝ մահկանացուաւն, եւ ինչ
ջարչարեց աշ անչարչարելին՝ չարչարելեաւն.
Սուրբն Գրիգոր Նիւսացին այսպէս ասէ ի-
րացոյց զմարմինն, եւ որ ինչ մարմնոյն. վն զի
եւ ինչ մարմնոյն՝ ոչ ինչ ոչ էր ած, ապա
ի՛ջարշարանն՝ ոչ այլայլիլն։

կեց լինի վ՚ երանութեն մարմնոյս, այլ հաղորդ
նա ՚իքազմացելոցն Թուխամ գոլով, և ախտա-
ւորեալ եր մարմինն ՝ ընդ իջեալն յերկինից:
Դարձեալ ասէ Գրիգոր Նիւսացին, ՚ի յերկս
երգոց մեկնութեն, ՚իբրան որ ասէ. եղբօր
որդեական իմ սպիտակ է և կարմիր. մի բնութիւն
ասէ նոր, և՛չ երկու:
Դարձեալ ասէ ՚ի գիրսն որ յաղագս բնութեան
մարդոյն գրեաց՝ որ վ՚ն հոգւոյ և մարմնոյ՝ մի
ասէ զբնութեն և՛չ երկու:
Դարձեալ ասէ յերրորդ ճառն՝ որ վ՚ն բնու-
թե մարդոյն. քանզի պատշաճի արդեօք այս
պիսի ինչ մաքուր բանս, և մանաւանդ առ
մարդկութես միաձորութիւն այ բանին, ըստ
որում միաձորեալն ճաց անշփոթ, և անպա-
տառելի. և ըստ անձին եղանակի, քանզի
նա ՚իքազմացելոցն Թուխամ գոլով, և ախտա-

տեսլեան Նզովեմք։

Դարձեալ ասէ Գրիգոր սքանչելագործն՝ ե-
պէս ասեմք, վասն որոյ զայնպիսին ամբարիշտ

Եւ մհաճորութեանս։

զմիաճորեալն՝ Նոր լիմ ե եղանակ խառնմանս
քօք մի, միայեալ մի՝ որ ինչ էրն։ Եւնախ քան
դեցուցեալ զնա իւրոյ աճմութենէն, և լինիլ նո-

Գրիգոր Լուսաւորչէն ասէ՝ Ի յերկոտա-
սան նզովսն իւր՝ ընդդէմ երկաբնակացն. (ե-
թէ ոք ասասցէ մարդ կատարեալ զՔն, և
բաժանեսցէ զնա բանն. Եւչ խոստովանելով
զբանն նա ոչ ապրեալ է, նզովեալ եղիցի։)

Դարձեալ ասէ. Ոչ երկու որդիս՝ Եւչ երկու
բնութիս ասեմք զնա, և զորդին Ոչ. Եւ զոչ
մարդն՝ ազգովին սբ. վնս որոյ նզովեմք զայն
պիսին Նեսաքեղովք եւ Մարգարեիւք։

Դարձեալ ասէ. Եթէ ոք սոսկ մարդ ասէ զՔն, բաժանելով յաճմութենէն, Եւչ խոստո-
վանեսցի մի բնութիւն զՏեր Քն, նզո-
վեալ եղիցի։

Դարձեալ ասէ. Թէ ոք ասէ, թէ այլ էր որ
չարչարեցաւ, և այլ էր՝ որ ոչն չարչարեցաւ.
Եւչ խոստովանի զբանն մարմնով իւրով չար
չարեալ առանց փոփոխելոյ՝ ոչ և դրեալ է,
նզովեալ եղիցի։

Դարձեալ ասէ. Եւ ոչ ճշմարիտ ի Մա-
երևեալն, կատարեալ ճշմարտութիւն ոչ այլն
կատարելութենէն՝ և ոչ երկու դէմն, և ոչ եր-
կու բնութիս. քանզի Եւչ զմի սուն երկրպա-
գելի ասեմք, վասն որոյ զայնպիսին ամբարիշտ
տեսլեան նզովեմք։

Դարձեալ ասէ Գրիգոր սքանչելագործն՝ ե-

թէ որ ասէ. մյլէ չարչարեալն, և մյլէ ոչ չարչարեալն. եւ չ խոստովանեսցի զայծ բանն մարմնով խորով չարչարեալ, նզովեալ եղիցի։ Դարձեալ ասէ. զի թէպէտ և՛ի զանազանիցն եկեալ առ միմեանս բնութիքն, այսուհետև ա՛ր, ա՛ր Քս՝ ա՛ր, ա՛ր բնութիւն խոստովանել զանձինն հոդեղէն ընդ այծութեանն, և՛ի ա՛ր զօրութիւն զօրացոյց։

Ընդ Լփռեմ ասէ. եթէ ոք չընդունի զանապատովելն սբ Կոյրն Լփռեմ ասէ. եթէ ոք չ'ինքայ Լուսէն Մարիամայ խոստովանիմք ըզ բանն այծ, եւ չ բաժանեմք զնա յիւր մարմնոյն, նոյն յերկու դէմս, եւ յերկու բնութիս։ Դարձեալ ասէ Լփռեմ. ոչ թէ յերկնից աւետեմք զմարմինն այն մերոյ Յս՝ Քս՝ եւ չ յայծականէն Մարիամայ խոստովանիմք զբանն այծ. և ոչ բաժանեմք զնա յիւրոյ մարմնոյն՝ յերկու դէմս, եւ յերկու բնութիս. քանզի և ոչ միաքն մարդոյ բաժանի ի մարմնոյն, այլ բովանդակն այծ մարդացեալ, մի դէմ, և մի բնութիւն։

Դարձեալ ասէ Լփռեմ ոչ բաժանեցաւ մարմինն յայծութէն, և ոչ մարմինն մարդկային ծանրացեալ ի յայծութէ։ Ծածկեաց այծ զառնն՝ ոպ ոսկէ սափորն՝ զմանանայն։

Լսէ Լփռեմ. որ զմարդն Յս՝ այծ չխոստովանեսցի, նա այնպիսին այծասպան է որպէս զհրեայն։ և դուք հերձուածողք. ապա յի-

բաՀի է յորժամ զամ ջար պոռնկութիւն գոր-
ծէք անխտիր, և մերձենայք ինքն խորհուրդ
որդւոյն Ա՛Ր։
Ասէ Ա՛փրեմ. հրեայքն զմարմինն խաչելով,
զած խաչեցին՝ և ոչ զլոկ մարդ, այլ զքանն
աՀ՝ միայեալն մարմնով։
Յովաննէս Ա՛ջմայ Ն՛այրապետն ասաց. աՀ
ինկուսէն ծննեալ, և աՀ խաչեալ։
Ցուլիոս ասէ. ոչ սուկ մարդ էր՝ զոր ծնաՀ
Մարիամ. և ոչ սուկ մարդ էր՝ զոր խաչեցին
հրեայքն, այլ՝ աՀ ծննեալ ի Մարիամայ, և
աՀ խաչեալ ինհրէից։
Դարձեալ ասէ. մի այսուհետև գպատճառս
տացուք բաժանողացն՝ երկու ասելով զբնու-
թիւնն։ զի թէպէտ որդի ինկուսէն ծննեալ ան-
ոՀանի. և կատարեալ մարդ, սակայն ոչ երկու
որդիք, եթէև միևն հարազատ որդի՝ ի վեր
առնելով զմարդն. իսկ միւսն մահկանացու
մարդ՝ վեր առեալն յԱ՛Ր. այլ միածին յերկ
նից, միածին ինքն երկրի։
Դարձեալ ասէ. և ինքն է որով ամ եղև, մի
բնութիւն է. վն զի զդէմս մի ուներով. ոչ ուն ի
յերկուս զբաժանումն։ վն զի ոչ յատուկ է
բնութիւն մարմնոյն, և ոչ յատուկ բնութիւն
աՀուն։
Դիոնէսիոս աղէքսանդրացին ասէ աՀն ճշմա-
րիտ՝ եղև մարդ ճշմարիտ. և նոյնն ճշմարիտ
աՀ և մարդ՝ բնութեամբ ինքնէին։
Դարձեալ ասէ. եթէ մարդ եղեալ զքանն աՀ

խոստովանիմք ճշմարտապես, առանց այմ երկ
դիմութեան։ Որ ոք խոտե զմի միայնն ասելով,
զոմն ոչ այծ, եւս որդի գոլ հաճատալով այլ։
Իսկ զոմն՝ ոչ մարդ եղանիլ, եւս մարմնով ե
կեալ, այնպիսին ամբարշտեալ է։ Զի գայս
այմ բարւոք գրե սբն Յօհաննէս։

Սուրբն Պետրոս Հռոմայ Հայրապետն ասէ.
Նա որ զկամաւորութեն տայր՝ զանձն իւր և
զյօժարութեն հոգւոյն, նոյն ինքն այծ՝ մար-
մնովն անբաժանելի, և յաղօթեն անմեկնելի։
Դարձեալ ասէ սբն Պետրոս. եթէ ոք ասէ՝
այլ որդի էր որ՝ի Հօրէ, եւ այլ որ՝ի Մարիամայ, և
մինչ խեղաթիւրեցան՝ եւարհամարհեցին զՀայրն՝
երկու որդուովն, մինն՝ իբրեւ թենէն, և միւսն
եկամտութեն եւ յայտմ մուծին զչորորդութեն
՝ի սբ Երրորդութեն՝ ի խոստովանութե իւ-
րեանց, և մոռացան զսբ Երրորդութեն, որ
յերկնայնոցն՝ եւ յերկրայնոցս փառաբանի։ ըստ
նց բանիցն՝ այս մեծ անօրէնութե ասի։ Զի կամ
եթէ՝ նորոյ այ երկրպագի՝ որոյ սկիզբն՝ի Մա-
րիամայ սրտէ։ Իսկ եթէ այդպէս է, ամ ազգ՝ և
տոհմք կորեան. եւ մերդոյ խաչի երկրպագին,
եւ զժարմին եւ զարիւն մարդոյ Ճաշակեցին։
Դարձեալ Պետրոս ասէ. որ ասէ զկնի միա-
բորութեն անբաժանելոյ՝ երկու բնութես՝ ի
Քս, և երկու դէմս, և կամ երկու կերպա-
րանս. եւայդու մուծանի չորրորդութի՝ ի սբ
Երրորդութեն, նզովեալ եղիցի։
Մեծի և այծային սրբոյն Ցիւսոսի անտիոքա-

ցոյց ասացեալ: եթէ մի բնութիւն հաւատամք՝
և երեք գոյացութիւն խոստովանիմք. զանգի ե
րեքեան իմացեալ, եւորպէս գմի ճառեմք զԱՆ
բանն: Բանն խաչեալ՝ որ հօր միասնական որ
դի, որ ի՛ձեռն անապական ժահրեան իւրոյ՝
զառ ի՛մեզ մահն խափանեսցէ:
Սուրբն Յօհան Ոսկեբերանն՝ասէ ի՛խաչելու
թէ ճառն: զի յորժամ զՔՆ լսիցես. մի՛
զՆՆ միայն կարծիցես. և մի՛ միայն լոկ զը
մարմնական տեսութիւնն, այլ զերկոսեանն մի
աբան: Գիտեմ զՔՆ քաղցեալ, և գիտեմ
զՔՆ ի՛ հինգ նկանակէն և յերկու ձկանցն՝
զհինգ հազարան կերակրեալ: Գիտեմ զՔՆ
ծարաւեալ. գիտեմ և զՔՆ՝ որ զՂուրն՛իգինի
դարձուցաներ, միաճորեալ մարմնովն ոյպ և:
Դարձեալ ասէ ՆՆն Յօհան. ո՛չ եթէ զակա
նատես բնութիւնն բևեռեցին, այլ որ ի՛նմա
ՆՆութիւնն էր միացեալ: Սակաւ զՆՆային զգե
լուքն՝ մերթ ապտակէին, մերթ փշեղէն պը
սակօքն թշնամանէին, մերթ եղեգամբն ծե
ծէին: Ա՛րդ՝ ես զնա խոստովանիմ ԱՆ, եւո
ղի ՆՆ, զնոյնն և որպէս մարդոյ:
Ա՛րդ՝ խնարհ բանն՝վՆ մարմնոյն ստուգեալ
ասեր, և՛ընդ մեր աղօթեր առ հայր, և զնոր
միականութիւնն ցուցաներ ընդ հօր-եզիզ ու
ստուցաներ միակամ լինել ի՛հաւատս, վասն զի
շար լիա՛ ո՛չ կարէ մտանել ի՛միականութիւնն:
Ինպողիտոս թուտրոյի ասէ. զմարդ՛ո՛չ առանց
Ա՛Ր բանին խոստովանեալ. եւո՛չ դուք անգամ՝

Իրինոս՝ հետևօղն Առաքելոց ասաց. Եկն որ-
յարեաւ անընտաւ ընդ այժմ հօր։
նպաստական եր ևփութաւաւորս։ և նովքեն մարքիոնն
եաս՝ ընդ բանին եր միաձորեալ, վս որոյ ա-
ժո գտաւ ինման։ վս զի զմարմինն որ ի մեռնի
ուգդութե, և ոչ կարծեօք։ և ապականութե
ևզիմօք։ չարչարեցաւ խաչեցաւ, վս մեր ըն-
ձին Աշմարիտ ի ՚ՆԷՅ Կոսէն. անձն՝ հոգի,
Սուրբն Կիւրեղ ասէ. Էառ բանն Ընդ զմար-
նէ, թէ երկու բնութիւն է ի ՚ՔՒՍ, այլ մի
պրոկղ ասէ. ոչ լոհաք սկրտեալքս խակքա-
ռեալս Համարեցաւ, և զդժոխս կողոպտեաց։
ոա զխորան, ակնարկիւր ՚ինմանէ։ Ընդ մա-
կանայր։ ՚Ի գերեզմանի եր, և երկինքն ձգեալ
՚Ի վէր խաչին բազմեալ, և յաւիտեան ոչ մեր-
՚Ի գոգս մօր, և ՚իվէր թևաց հողմոյ։
Ինքն ՚իծոծ հօր, և ՚ի յորովայն կուսին։
պրոկղ ասէ. ոչ մարդ Ընծայեալ քարոզեմք,
այլ Ընդ մարդացեալ աստմբ և հաւատամբ՝ և
մի զբնութե նր։
Սուրբն Կիւրեղ ասէ. էառ բանն Ընդ զմար-
մին ճշմարիտ ՚ի ՚ՍՐԲՅ Կոսէն. անձն՝ հոգի,
ևզիմօք. չարչարեցաւ խաչեցաւ, վս մեր ըն-
տուգութե, և ոչ կարծեօք. և ապականութե
ոչ գտաւ ՚ինման։ վս զի զմարմինն որ ՚ի մեռնի
նապական եր և փութաւաւոր։ և նովքեն մարքիոնն
յարեաւ անընտաւ ընդ այժմ հօր։
Իրինոս՝ հետևօղն Առաքելոց ասաց. Եկն որ-
յանդգնին. որ և ինքեանք իսկ տագնապեալ
ասէին, (եթէ զի կայ մեր ևքս որդի Ա՚Յ.) և
աղաչէին էբրև զԱՆ։
Դարձեալ Հիպողիտոս ասէ. իսկ որ զերկու
բնութե ասեն՝ դուանի ըստ նոցա մտացն չորս
տերս. այսինքն, չորրորդութե. ևեթէ յայտ
մասին յաւաւեալ կայցեն, պարտին չորրոր-
դութե տալ զփառս։
պրոկղ ասէ. ոչ մարդ Ընծայեալ քարոզեմք,
այլ Ընդ մարդացեալ աստմբ և հաւատամբ՝ և
մի զբնութե նր։
Ինքն ՚իծոծ հօր, և ՚ի յորովայն կուսին։
՚Ի գոգս մօր, և ՚իվէր թևաց հողմոյ։
՚Իվէր խաչին բազմեալ, և յաւիտեան ոչ մեր-
կանայր։ ՚Ի գերեզմանի եր, և երկինքն ձգեալ
ոա զխորան, ակնարկիւր ՚ինմանէ։ Ընդ մա-
ռեալս հաւատեցաք, և զդժոխս կողոպտեցաք։
պրոկղ ասէ. ոչ լոհաք սկրտեալքս խակքա-
նէ, թէ երկու բնութիւն է ի ՚ՔՒՍ, այլ մի
բնութե։

Պետրոս Հռոմայեցի ասէ. քանզի Մարիամ
(դուքն խաչեցին:)
զի՞ որ զնա հատնել Աւ արար, զայն Յ՚զոր
(արդ՝ ճշմարտիւ գիտացէք ամ՝ տունդ իսրէլ,
զի որ Տէր և Քրիստոս արարին զայս Աւ և
Պետրոս Աղեքսանդրացին ասէ. այս Աւ և
ամբոխ Յ՚ Հ՚ն՚, որս ճշմարտապէս խաչեցաք
վ՚ն մեր: ոչ ևՀռաքեան ասէ ճշմարտացաւ.
տե զմահ ճաշակել վ՚ն մեր Աւ բանն:
Յիսուս Հռոմայեցի Հայրապետն ասէ մի այսուհետև
ևս բաժանելեացն պատճառս առցուք՝ թ ասէ
լով զբնութիւն, քանզի ոչ մարմինն Ա՚ ինքեան
իւրոյ արժանի բնութ՚ն. ևոչ բանն ըստ ինքեան
իւրոյ արժանի բնութ՚ն. քանզի ոչ կենադործ
ծիչն ըստ Թէոփանեան կենադործեաց. ևայն զի
ըստ Յօհաննու հաճաստատապէս միացուցեալ,
(թէ բանն մարմին եղև ևբնակեաց ի մեզ:)
Սուրբն Կիւրեղ Ա՚ եքսանդրացին ասէ. թէ
Հ՚աբրահամէ և ի ջաճակէ Իսաւթի ասելով
ըստ հոգւոյն, ևոչ բաժանի բանն յիւրմէ մար
մնոյն. մի՝ որ խոստովանիմք զՅ՚ Հ՚ն՚. գի՞
տե զմահ ճաշակել վ՚ն մեր Աւ բանն:
Պետրոս Աղեքսանդրացին ասէ. այս Աւ և
մարդ Յ՚ Հ՚ն՚, որս ճշմարտապէս խաչեցաք
վ՚ն մեր: ոչ ևՀռաքեան ասէ ճշմարտացաւ.
(արդ՝ ճշմարտիւ գիտացէք ամ՝ տունդ իսրէլ,
զի որ զնա հատնել Աւ արար, զայն Յ՚զոր
դուքն խաչեցիք:)
Պետրոս Հռոմայեցի ասէ. քանզի Մարիամ

Դուլթէս անուս։

գոյն ըմբռ. և ո՛չ յաշէալ ասել՝ թէ և՛ մարդ-
ևմբկրտեցէք յանուն Հօր՝ և Որդւոյ՝ և Հո-
ասաց Ղազարէոսն. (գնայեք աշակերտեցէք
այլն գիրք, ևո՛չ ըստ Կարքն ։ Կանգն ոտն
յին։ թէ ևզայս նեստոր ուսոյց, քայց ո՛չ Ը
ևլէր նշանակելով՝ երկու բնութիւն զմիչ ուսու
նութիւն աճանդեցին՝ ևոչ զԿՆ՝ ևայր անուանս
Տիմոթէոս ասէ. Ը-ծայն գիրք ո՛չ երկու բը
ասացողն նզովէ եկեղեցի Ը.յ։

Չայսպիսի
հէ. ևկամ զմարմինն ի ևէստուստ ։
եթէ միևն ըստ բնութեն, և միւսն ըստ շնոր-
ասելով զորդին Ը.յ, ևի՝ զԱրիստոսն։ քակ
այլ մի բնութիւն Ա.յ բանին մարմնացելոյ՝ մի
ըստ մարմնոյ։ Ա.յ երկու բնութիւն զի որդին.
կաս խմայութիւն, ուրացիր զիաճորութիւնն։
բանիճ, մի քակտ խմայութիւն ։ Քակ եթէ քա
ուէն անուանի, այլ միւս Ը.ճ թէ միաճորեալ է
ռութիւն խոստովանին. քանզի միացեալն ո՛չ եր
ցեալ. ևզայս խոստովանակից եղեկեղն, որք մի-
Թէոդորի Ընկերացոյ Եպիսկոպոսի ասա-
զի Ը.ծ մարմնովն՝ է մի բնութիւն ևմի դէմ։
ևայնու առնել զբաժանումն մարմնոյն ևայն,
մարմնովն Ը.յ ապականացու ի միաճորութէն,
Դարձեալ ասէ. ո՞վ համարձակին ասել զգ
վս զի ո՛չէ այլ ևայլ՝ քանզ լեզի։
Ծնաճ զմարմնացեալ բանն Ը.ծ, զի և զնոյն.

կան. որք զՇնչմարտութիւնն Ա՛Յ անիրաւութիւն համարին. զի մի՛ միշտ տնշութիւն, առանի՛ւ ժամուն ելից: քանզի յայտնելոյ է բարկութիւնն Ա՛Յ ի վե՛ր ամէն մարդկան զանիրաւութիւնն նոցա, որ զճշմարտութիւնն Ա՛Յ ի նենգութեա՛ւ կեցուցանեն: (թէպէտ արդարն ի հաւատոյ կեայ նոյնաւ յայտնի ի հաւատոյ ի հաւատս:

Վասն զի որ ճանաչելի է Ա՛Յ յանդիման նոցա, զի Ա՛Յ նոցա յայտնեաց զնա: զի անտեսանելի՛ն նորա ի հաստատութենէ աշխարհի՛ն, իմացեալ ի գործոցն, զհաւիտենական զօրութի՛ւն նորա և աստուածութի՛ւն, որպէս զի նո՛քա անպատշա՛ն իմն են պատճառք: զի ճանաչելով զԱ՛Յ ոչ իբրև զԱ՛Յ փառաւորեցի՛ն կամ գոհացան նմա, այլ պարապեցան ի խորհուրդս իւրեանց, և խաւարեցաւ անմտական սիրտ նոցա: կամելով իմանալ իմաստութիւն, յիմարեցա՛ն, և փոխեցի՛ն զփառս անապականին Ա՛Յ նմանութեա՛ն պատկերի մարդոյ ապականելոյ, և թռչնոց և չորքոտանեաց և սողոց: Վասն որոյ և մատնեաց զնոսա Ա՛Յ ի պիղծ ցանկութիւնս սրտից իւրեանց, ի պղծութի՛ւն անարգել զմարմինս իւրեանց ի միմեանս: որք զճշմարտութիւնն Ա՛Յ փոխեցի՛ն ի սո՛ւտ, և պաշտեցի՛ն և ծառայեցի՛ն արարածոցն առաջի արարչին, որ է օրհնեալ յաւիտեանս, ամէն: Վասն որոյ մատնեաց զնոսա Ա՛Յ ի կիրս նախատինաց: զի և իգքո՛ւքն նոցա փոխեցի՛ն զբնական գործ ի պիղծ գործ, նմանապէս և արքն թողեալ զբնական գործ իգութեան, վառեցա՛ն ի ցանկութիւնս իւրեանց միմեանց, արք ի վերայ արանց զանպատշաճութիւն գործեցի՛ն, և զհատուցումն որ պարտ էր մոլորութեան իւրեանց ընդունելով ի յանձինս իւրեանց:

(Մաս լսողաց ևս:)

Եւ որպէս ոչ հաճեցան ունել զԱ՛Յ ի գիտութեա՛ն, մատնեաց զնոսա Ա՛Յ ի միտս անպիտանս, առնել զոր ոչ պարտ է: լցեալ ամենայն անիրաւութեամբ, պոռնկութեամբ, չարութեամբ, ագահութեամբ, ամբարտաւանութեամբ, նախանձու, սպանութեամբ, կռուոյ, նենգութեամբ, չարակամութեամբ, բամբասանաց, հայհոյութեամբ, Ա՛Յ ատելեաց, անարգողաց, ամբարտաւանաց, պարծողաց, հնարողաց չարեաց, անհնազանդ ծնողաց, անմիտ, անհաւատ, անգութ, անողորմ: որք զարդարութիւնն Ա՛Յ գիտացեալ, զի որ զայսպիսիսն գործեն արժանի՛ են մահու, ոչ միայն զայն գործեն, այլ և հաճեն գործողաց:

Ա՛հ վի՛, յառաջադոյն մարգարէացաւ Սիմէօն
(որ ոչն հաւատայ՝ ինա՛ դատապարտեսցի։)
այսպէս. (ելիր որ հաւատայ՝ ինա՛ կեցցէ. և
Ձի ահա գրեալ իսկ է՝ ի տե՛ր Յիսուսեանէ
սարտ և արժան էր ուրեմն կատարիլ գրոյն։
զայս ամ յառաջագոյն գրեալ էր՝ վա՛յ ինձ,
րաւէ՝ թերի ևանկ հաւատայ պօղոսի. ևայլ
զայսոսիկ, թայց ոչ հաւատայք պօղոսի. ևայլ
Ա՛հ արդ՝ զի՛նչ գերահրաշ վկայութիւնք քան
սբգն պօղոսի է։

ղաշորք բազում եղեն, և այլն։ այս բանք
Ձի ոչ անհնազանդութիւնք միոյ մարդոյն՝ մե
դիկ դատապարտութիւն, նոյնպէս և միոյն ար
Ապա ուրեմն՝ ոչ միոյն յանցանօք յամ մար
գաւորեցան ի՛ևեռն միոյն Ցե՛ս ի՛նչ։
գաց այդարութիւն առնուցուն, կենօք թա
ևս առաւել՝ զառաւելութիւն շնորհացն ևզպար
յանցանօքն մահ թագաւորեաց միոյն, որչափ
ոչ երկու, ասելոյն այսպէս. (զի եթէ միոյն
գեաց ես ամ արարածոցս զ՝Ա՛ն ի քնութիւն, և
քան զպօղոս. զի գրեաց յայտնապէս, եւքարս
պէս, րնդե՛ր մեզ այլ մեծ և ձշմարիտ վկայ
վիայն գհակառակութիւնն ևզատելութիւնն վա՛ ուղ
տութիւն բանիցն Ա՛ճաշունչ գրոց։ այլ
րեալսն չարաչար րնդեռնուն, ևոչ հային ի

վան անհաւատիս ազգաց, եասե յԱրիմա
մայրն նր. (ահա տա կայ ի կանգնումն և՛ի
գլորումն բազմաց ի՛մեջ իջլի, և՛ին շան հա-
կառակութե:) Զայս ասաց՝ որք նախ հաւա-
տան ի՛Քն, և յետոյ թերահաւատ գտանին
ի՛խոհիս տեղիս:

Սուրբն Պօղոս ասէ. (հրէից գայթակղութե,
և հեթանոսաց յիմարութե:)

Գրիգոր Աճաւանն ասէ. հրէայքն գայթակ
ղեցան, և հեթանոսք ծիծաղեսցին, իսկ հերե
տիկոսք խելագարեսցին: զի (նա վէմ գլոր
ման, և վէմ գայթակղութե.) ասացաւ ի՛նար
գարէնն: Զնոյնս զիար Քն՝ յոյս հեթանոսաց
ասացին Մարգարէքն:

Ցակօբ Սահապետն՝ (ակնկալութե հեթանո
սաց ասաց զՔն)

Եւ Եսայի ասէր. (անուն նորա հեթանոսք
յուսասցին:)

Ամբակում ասէ. (հայեցաւ՝ և դիտեաց զհե
թանոսս:)

Դաւիթ ասէ. (աչք նր ի՛հեթանոս հային՝
եւոյ դառնացուցին զսիրտս իւրեանց) այսու
զթերահաւատսն նշանակեաց մարգարէն Դա
ւիթ: Աքսորականացն ասեմ զայս՝ ամանի
քեցւոցն, ասադուխեցւոցն:

Եւ արդ՝ մեզ հեթանոսացս ծագեցաւ արե
գական արդարութեան Քն Ս., և բազումք
հաւատային: Իսկ բազումք անհաւատ կը
տան, ևթերահաւատ ի՛նր հրաշալի ՅՏու
թէն,

թէն, բստ բանի մարգարէին Դաւթի որ ա-
սէ. (անհաւ հուր՝ առջ տեսին զարև:)
Յառ առ հեթանոսաց խաստաստերն ազդէր
Տոգին սբ, և խաստաութէ վս Քրսի ասէին
այսպէս: զորև Հերմաս խաստաստերն ասէր:
Նուր անկաճ յերկինից, և խառնեալ միանայր
ընդ հողոյ: այն է զոր Քրս էառ զներ հողէ
ղէն մարմինս յանապական կուսէն:
Պորփիւրոս ասէ. յերրորդ բանի շաղախատ-
նէցն, թէ ոչ է անհնարին էութեան երից ա-
ռեալ լինել յելոյծն այլ էութէ, եւ լինել մանն
էութէ՝ ձեալով բստ իւրոյ բնութէ մի լինե-
լոյն, և միւս էութէ ընդ այլոմ լինելոյն, և
զերն ամբողջ պահելով:
Աերպիլեոս խաստաստերն ասէ. միոն ի յերից՝
ի մարդկէ տեսանի, յերից տեսակացն ոչ բաշ
ժանի: վասն զի յորովայնի սբ կուսին եր, և
հայրական աթոռն ոչ մերկանայր:
Բաղաամ հեթանոսաց մարգարէն, ասէ հմայ
իւքն իւրովք. (ծագեսցի աստղն ի Յակոբայ,
և երևեսցի այր հզոր յԻսրայէլ: Ա յսոքիկ արք՝
էին հեթանոսք, զորս ազդեր առ նոսա հոգի
սրն զօրութէց: Ոչ այլ բազումք յիմաստասի-
րաց, խօսեցան այսպիսի ինչ:
Ոչ դուք՝ որք հաճատացեալքդ էք ի Քրս,
ոչ զա զարէք ի հայհոյելոյ զմարդեղութէնն
որդւոյն Ա յ: Ոչ ահա այս է զոր Փրկիչն
ասաց ի սբ Աւետարանի. (Թէ եւիւն փուշք՝
եհեղձուսցին զբանն իսրատ անդ:)

կոտասանից ։ և ահա այսպես է, և Աստուծոյ
Ընշ ասէք այսպէս խոստովանին Սմ ազգ եր_
քեալ կան, և ճշան անխառնելիք։
Ժանեալ։ և երկու բնութիւն ի մարմնի հաշ_
և երկնաւթիւն երբեմն միաձուլեալ, և երբեմն բա_
մայէք։ զի ի քո թղթոյդ գրեալ ես, բնութիւն
յորդոյ յիւր անունն մկրտեմք։ ասացէք թէ
դուոյ, և Հոգւոյն սրբոյ մկրտեմք։ ասացէք թէ
բնութիւն, և բնութիւն։ մեք յանուն Հօր, և Որ_
Ընշ ահա գրեալ ես ի թղթոյդ, թէ
Քրիստոս։ զի այլ
աշխարհ գիտացին բնութիւն, և հակառակ կացին
յաշխարհ և ասացյ առաջել քան զՔրիստոս. զի այլ
Ընդ ահա քաղկեդոն այլ աշխարհ գիտաց քան
զՔրիստոս, և ջոյրս դաշանեաց. և գայլ միաստման
(մկրտեցէք զամ հեթանոս յա
նուն Հօր, և Որդւոյ, և Հոգւոյն սրբոյ։
Քրիստոս ասաց։
որ և զերրորդութեն երրորդութեն դաշանեցին։
դրեալ, այդ երկուքեան համարմին, և այդու
Ընշ ահա դու ի քումմ թղթոյդ, Ընշ և Ընշ ես
հիշատակ։
հիշատակ գոնանի նա։ և անուն միասոյ բնու_
նութեան Ընշ։ այլ առ ամ յաղթեան ձեր ան
էքրև զմի հիշատակէ։ ոչ յաղթեան, և ոչ յօրհ
արհամարհեալ է, վայ զի ոչ ուրեք ի միասին
հա Քրիստի մի բնութիւնն, ի ձեզնէ շշմարիտ
մեծարէք։ Զորս ա
կարէ երկուց տերանց ծառայել։ կամ զմինն
դուոյ, և Հոգւոյն սրբոյ մկրտեմք։ ասացէք թէ
յորդոյ յիւր անունն մկրտեմք, զի՞նչ հրա
մայէք։ զի ի քո թղթոյդ գրեալ ես, բնութիւն
և բնութիւն։ երբեմն միաձուլեալ, և երբեմն բա_
ժանեալ։ և երկու բնութիւն ի մարմնի հաշ_
քեալ կան, և ճշան անխառնելիք։
Ընշ ասէք այսպէս խոստովանին Սմ ազգ եր_
կոտասանից ։ և ահա այսպէս է, և Աստուծոյ

նութիւն Աստուծոյ։ Թէ յայմ զազրութենէ՝ սբ
ան ևաճիւ Աիւսրեղ ասէ յաւետարանի մեկ-
աղէ, և մեզ։

քանաւորակք են ի մեզ հոսմունք զազրութեց
ոչ իսկ ի մարմինն ապականութիւն, այնք՝ որ
ոչ ի Ճաց չարութենէ ի հոգին և ի միտս. նաև
մինչ կաս ևզհոգին՝ միաւորեաց ընդ իւր, և
ևզոյն։ այսպէս եբանն Ա. զմարմինն որ ի
լուսոյ շրագին, ընդ իւր միաւորեալ զբոյն,
շիչանի բոց նորա։ սակայն սրեգական՝ յաղթէ
ի մխիչորէն, և ի ճառագայթէ արեգականն՝ ոչ
որ զՅն «Քն ասացին։ Ասի շրագ վառեալ
Ա. զդ՝ այսպէս միաւորեալ սբոյն զբանն՝ և մի
կր կենդանի։

նութենն վահն խափանեաց. և ի մեռելութենն
մահն կենդանութենն յաղթեաց, ևոչ կենդա-
լոս աշակերտն Ասկեբերանին ասաց, թե ոչ
վինն զԱ. նութենն տկարացոյց։ Ասի և Ամբակում
Անութենն զմարմինն աղաշաղեաց, ևոչ մար-
շիսթ միաւորութենէ ասացին՝ ասելովն եթե՝ ոչ
ուաձօղքն։ զի ահա սբ Ա. պրատեաքն՝ ան-
թերահաւատքն. և հայհոյիչքն, և ակամ հերձ-
թեան արժանի, սբքն և ուղղափառքն, եթէ
բար։ Ա. արդ՝ ասա մեզ՝ ո՞վ է հաճատարմու
միացոյց զմարմինն ընդ Աստուծեն անշփոթա
Ա. ի սբ Լուսաւորիչն Հայոց ասէ, խառնեալ՝
խառնուած ասէ։

Բայց Գրիգոր Ա. բանն, նոր և սքանչելի
կանոնքն՝ զոր գրեաց ի ժողովն քաղկեդոնի։

խաչեցաւ վն մեռոյ փրկութեւ։

դուքդ կարծեք , վն զի ի մէրդին Ն. յ միայն
Մէրդոյ ասեմք , և ոչ Քրիստոն , զոր
Ն. յ միայն բայց մեք ասեմք Ն. , սբ և Ք՚ն համա-
արդ՝ ահա զոր գրեալ եմ՝ ընթերցք ։

ընկալ , և Ա՚յ գերեզմանն։ասէր միշ այս ամ
այսպէս էին , վն ի՛ր ասեն ոմանք ի՛նէնչ թե
Ա՚ուքէն նր չէր ի՛ւր խաչին ։ այլ ոմն ա՚
ծին էր , եւ ասէն՝ Ն. յ խաչ եդուցմանն Ն՚
մարմնոյս մեռոյ , նոյնպէս և Ա՚ չարչարակից
լինելը մարմնոյ իւրոյ։ Ա՚ զի ոմն մեռն Ն՚ա՚
Բարսեղ ասէ. թէ որպես հոգի չայ չարչարակից է
մարմնոյն , և անչարչարելի միայր ։
Ա՚սպէս և Ա՚ չարչարեր ըստ
միայ հուրն։ Ա՚սպէս և Ա՚ չարչարեր ըստ
նայն հուրն՝ ընդ եռակաթոյն , և անտանջելի
հուրն մեռեալ յերկաթն՝ և տանջի՛ երկաթը
ի գազանաց պատառեւ մարմինն , հոգին ինչ
ոչ վերաձորի , սակայն մարմնոյն ցաւոց կցորդ
լինի։
Ն՚ զայսմանէ սբն Կիւրեղ ասէ. թէ որպես
մեռաւ Ա՚ծ մարդ՝ եթէ ի սրոյ հաւատնէ մ՚րդ , կամ
կրեաց , զի այնոքիկ եղեն մեզ փրկութեւ։
զոր մարմնոյն զայսոսիկ ասեմ Ն՚յ զորս մարմնոյն
զթաղումն , զարեան , և զմաճն և
և զվաստակելն , և զչարչարանսն , և զնաւնդն , և զկերակրելն ,
սէն՝ Ն՚յ ասեմ , և զնաւնդն , և զկերակրելն ,
ապօրինարն ասորոյ։ եթէ ես զծնունդն ի՛նչու
Ա՚ծութէն նր չէր ի՛ւր խաչին ։ այլ ոմն ա՚
այսպէս էին , վն ի՛ր ասեն ոմանք ի՛նէնչ թե
ընկալ , և Ա՚յ գերեզմանն։ասէր միշ այս ամ
մարմնոյս մեռոյ , նոյնպէս և Ա՚ չարչարակից
լինելը մարմնոյ իւրոյ։ Ա՚ զի ոմն մեռն Ն՚ա՚
Բարսեղ ասէ. թէ որպես հոգի չայ չարչարակից է
մարմնոյն , և անչարչարելի միայր ։
Ա՚սպէս և Ա՚ չարչարեր ըստ
միայ հուրն։ Ա՚սպէս և Ա՚ չարչարեր ըստ
նայն հուրն՝ ընդ եռակաթոյն , և անտանջելի
հուրն մեռեալ յերկաթն՝ և տանջի՛ երկաթը
ի գազանաց պատառեւ մարմինն , հոգին ինչ
ոչ վերաձորի , սակայն մարմնոյն ցաւոց կցորդ
լինի։
Ն՚ զայսմանէ սբն Կիւրեղ ասէ. թէ որպես
մեռաւ Ա՚ծ մարդ՝ եթէ ի սրոյ հաւատնէ մ՚րդ , կամ
կրեաց , զի այնոքիկ եղեն մեզ փրկութեւ։
զոր մարմնոյն զայսոսիկ ասեմ Ն՚յ զորս մարմնոյն
զթաղումն , զարեան , և զմաճն և
և զվաստակելն , և զչարչարանսն , և զնաւնդն , և զկերակրելն ,
սէն՝ Ն՚յ ասեմ , և զնաւնդն , և զկերակրելն ,
ապօրինարն ասորոյ։ եթէ ես զծնունդն ի՛նչու
Ա՚ծութէն նր չէր ի՛ւր խաչին ։ այլ ոմն ա՚
այսպէս էին , վն ի՛ր ասեն ոմանք ի՛նէնչ թե
ընկալ , և Ա՚յ գերեզմանն։ասէր միշ այս ամ
մարմնոյս մեռոյ , նոյնպէս և Ա՚ չարչարակից
լինելը մարմնոյ իւրոյ։ Ա՚ զի ոմն մեռն Ն՚ա՚
Բարսեղ ասէ. թէ որպես հոգի չայ չարչարակից է
մարմնոյն , և անչարչարելի միայր ։
Ա՚սպէս և Ա՚ չարչարեր ըստ
միայ հուրն։ Ա՚սպէս և Ա՚ չարչարեր ըստ
նայն հուրն՝ ընդ եռակաթոյն , և անտանջելի
հուրն մեռեալ յերկաթն՝ և տանջի՛ երկաթը
ի գազանաց պատառեւ մարմինն , հոգին ինչ
ոչ վերաձորի , սակայն մարմնոյն ցաւոց կցորդ
լինի։
Ն՚ զայսմանէ սբն Կիւրեղ ասէ. թէ որպես
մեռաւ Ա՚ծ մարդ՝ եթէ ի սրոյ հաւատնէ մ՚րդ , կամ
կրեաց , զի այնոքիկ եղեն մեզ փրկութեւ։
զոր մարմնոյն զայսոսիկ ասեմ Ն՚յ զորս մարմնոյն
զթաղումն , զարեան , և զմաճն և
և զվաստակելն , և զչարչարանսն , և զնաւնդն , և զկերակրելն ,
սէն՝ Ն՚յ ասեմ , և զնաւնդն , և զկերակրելն ,
ապօրինարն ասորոյ։ եթէ ես զծնունդն ի՛նչու
Ա՚ծութէն նր չէր ի՛ւր խաչին ։ այլ ոմն ա՚

(ըն կենդանեայ, եանուն նր ի՛ ևս յերեսոյն։
ցուք զիայտ ինչ նը, ևշնչեսցուք զնա յերկ
հեցան զերկրորդ շար եասեն. եկայք արկ
րեալ ի սպանդ, ոչ գիտայր թե զինչն խոր
խաչին Քնե. (ես երբև զգաուն անմեղ վա
Դարձեալ ասե Երեմիայ մարգարէն վս նը
հատատանայե։

զի նուաճ ընկալաք զիրկութենն գերեալքս
բութե։ (Ընշ արդ՝ծաներուք և՛ի միտ առեք,
ասե. (օրինեալ է միայն՝ որով լինի արգա
Դարձեալ հատատե զերզ Աղոմոն և
թե։) Դարձեալ հատատե զերզ Աղոմոն և
նա. ևոր յինուն ինա երբև ևիոր հատատու
տալ ինաչն, ոնչ նոյն ինքն յիշ, եասե այս
պես. (միայտ կենսայե ամցուն որ յուսան ի

Զնոյն Աղոմոն խրատե զերզ եասե հաշա
երկիւղածաց քոյ գնշան, զի ապրեսցին յերկ
սայ աղեղնս։
ընկալ գիայտ նը խաչին Քնե, (երե եատուր
շան փրկութե դաշանեայ զիրկակոն ևզնե
կորուստ է։) Զոնե մատարեն Գնշիե, նը
գիե շնամեաց խաչին Քնե, որոյ կատաղածն
փիլիպեցւոց (բայց արդ ևզոլով նրկ ատամ
Դարձեալ ըզեմ ուրացողացն ասե՝ ինձուղթան
կորուսեալոցն չիմարութե։)
ոշածողացն ասե Պօղոս. (երե ճատ խաչին՝
Դարձեալ ևզնե թնդրահաշատուե ևզնե հետ
ծել՝ բայց միայն՝ երե աչն։)
և ասեր, (երե լինէ քաշ լոյսն յայլ ինչ պատ
Ա՛ն որոյ ևնը Լուսաբեաչն՝ պատճելով գոհը

նական վկայութիւնքն ի մէջ նոր կտակարանացն, և առաքելական համարձական՝ հաւատարա-
ժն ի մէջ ընդունելիք ի Քրիստոս: Զայլ պարտ ոք
նուիրել ևս զծնունդն ըստ Հին Օրինացն, նա այնպիսիքն
Ջի խաչն՝ և եկեղեցիքն, որ ոչ ունին զօրհ-
նեալ ինքն, անօրինեալ երկիւղ պատմել:
Նոյնք արդ՝ ի մշակ անարժան խաչի, այս-
չափ մեծ գործս Աստուծոյ՝ զոր զխաչն:
Նակ յայտ գործս Աստուծոյ՝ զոր զխաչն:
ղեն: Ահաւասիկ այլ ինչ մեծ մարդասիրութիւն Աստ-
ցան, հարկէ մարդկան պայծառազեստ ե-
ևրնդ կանգնիլն՝ արարածք ամ լուսաւորե-
Իսկ խաչն ի վախճան աշխարհս կանգնեալ.
ամ ազգ մարդկան ի խաւարի շրջէին:
Վն զի երկինք ի սկզբանէ հաստատեցան, և
պատուհանք համարհոցի երկինս զխաչն:
սի ի խաչն ուն: Ջի զամ ինչ թողեալ Պօղո-
եր զան զխաչն, ապա ի՞չ եր պարծեալ Պօղո-
պարծիւր: Իսկ եթէ երկինքն պատուհանք
Ըստ խաչին Քրսի. զանգի և նա իսկ ի խաչն
բանէրին Պօղոս ուսուցանէ մեզ զզօրութիւն
ւն ըզ ապատուհանք խաչին Քրսի. եթէ ե-
գրեաց զչերսն ողորմութիւն, այսպէս գրեաց և
ւն որոյ մեծ Աստուածաբան Յօհան՝ որ
րն: Ան մեծ զան գնաչն. ի՞չ յերկինս և ի՞չ յերկ
Ան ի՞չ զայս վն հրեշին ասաց, Աստուածաբանս:
Ինսայի ասէ վն հաւատացեալ Ժողովրդեանս,
եթէ (դիցուք զինչն ի՝ձ սկատ յարանցդ յայ
դոցիկ:) Ինչ արդ՝ չիք այլ ինչ յայմ գործս
նակ յայտ գործս Ան՝ զան գնաչն:
Ինչ արդ՝ ի՞չ է արժան անարժան խաչի, այս-
ինքն, անօրինեալ երկիւղ պատմել:
Ջի խաչն՝ և եկեղեցիքն, որ ոչ ունին զօրհ-
նուիրել ևս զծնունդն ըստ Հին Օրինացն, նա այնպիսիքն
ի՞չ են ընդունելիք ի Քրիստոս: Զայլ պարտ ոք
առաքելական համարձական՝ հաւատարա-
նական վկայութիւնքն ի մէջ նոր կտակարանացն, և

ջրով՝ եգիպտաբոյր լուծանել, նաև սրբ ձիթոցիւ օ-
ծանել. յօրինակ հոգւոյն սրբոյ: Եվ ըստ
նին՝ օրինակ ջրոյն՝ ևարեանն որ՝ ինկողին Քրի-
ելին. և ներկեաց գնա արեամբն իւրով՝ իվեր

գոդգոթային:

Լսեք սրբ խաչն Ա.Տրնկալ զանմահութեն մեզ
պատաբերեաց, զի ծառ՝ որոց պատուհականաց
գոյն են պտուղքն, նաև ինքեանք սիրելիք են
մեզ. այսպէս սիրելի է մեզ և խաչն Քրիստի:
Զի ոչ առաջին փայտն՝ անհնազանդութեան
գոլով պատճառ, զմահ և զապականութիւն

մեզ ժառանգեցոյց:

Այսպէս և փայտ խաչին՝ հնազանդութեամբ գոլով
առեալ, զանմահութեն և զանապականութեն մեզ
ժառանգեցոյց: Եւ զի անդ՝ զբաղդը պտուղն
ճաշակելով ադամայ, յորմէ հրաժարեցաւ՝ ի
դրախտէն՝ զորս և Ա.Ծանալն կամէր:
Եւ յաղագս այնորիկ Քրիստոս զլեղին եարբ, փո-
խանակ այնր յանցանացն, ևզդաւնութեն պըտ
ղոյն եբարէ: զի ահա անդ՝ իվեր համբար-
ձեալ զկուրծն իւր ադամ, և հայեր ի ծառն,
որ ոչ էր արժան հայիլ:

Ըստ Քրիստոս խոնարհեցուցեալ զիւր Ա.Ծային
զգլուխն, և զմարդկային հոգին աւանդեաց
առ հայր իւր: Ընդ ձգեալ ադամայ՝ առ ի
առնուլ ձեռօքն զպտուղն, ստ ի խաչն քեւե-
ռեալ Քրիստոս զձեռն իւր, փոխանակ ադամայ:
Ընդ մերկանալոյր նախահայրն գի տուն վան
մեղացն, և աստ մերկացաւ Քրիստոս զպատմո-

ձանն իւր: Ընդ նախահայրն յաշուր ուրբա-
թու ճաշակեաց զպտուղ ծառոյն, եւաստ Աստ-
ուած ուրբաթու ճաշակեաց զկերն ի վե-
ճաչին: Յայնմ ուրբաթուն հալածեցաւ ա-
դամ ի դրախտէն, և աստ յայսմ ուրբաթուս
առեալ եղև Քրիստոս ի ճիճաչէն՝ եւեդաւ ի գերեզ-
մանէ, զի զյարուցեալ զյոյն հաստատեսցէ:
Ընդ հոգւոյն կէ ի դժոխս, զի զադամ
եւս ընդ նմայն էին զհոգիսն ազատեսցէ ի խա-
տանայէ, եւ ընդ յաթոռ փառաց ընդ հօր անմեռ
նելիս՝ սակս զաշազակն եմոյծ ի դրախտն՝ ի
ձեռն սրբոյ խաչին իւրոյ:

Ընդարձակ՝ շքմարտապէս արժան է պատուել
զխաչն Քրիստոսի մեր հաւատացելոց, որ այսքան
բարութեաց եղև պատճառ: զի տեսանելով ըզ
խաչն՝ հոգւոյ ակամբ գնա տեսանելոյ որ խա-
չեցաւ ի մէջ նոր անմեռնելի, զոր կրեաց վասն
մերոյ փրկութեանն եւ խաչին երկրպագելով մեր,
նմա երկրպագեմք որ բարձրացաւ՝ եւ եւեռաւ
յաւ ի մէջ նոր, վասն զմեզ կեցուցանել:

Լռհաւալ է մեր՝ զի ասէք, թէ զխաչն ընդէր
օրհնեմք վասն Քրիստոս անմեռնելի է ի մահէ:
Ընդ՝ որ անօրհնել խաչի երկրպագանէ, եթէ
թէ կուռս երկրպագանէ՝ և ոչ խաչի, զի ձե
ռագործ մարդոյ են՝ և՝ ինքեանց չինեալք: իսկ
Քրիստոս մերկրտեցաւ, պարտ է և զխաչն օրհնել:
զի բազում նշանք կան խաչի ձեռն ի փրկու-
թիւն, եւ՝ ի հանդերձեալ, եւ՝ ի տանջանս,
ապա պարտ էր մեզ երկրպագանել:

Արդ՝ եթէ գայցէ պատուհասք, դառնայցէ կամ
պաշտօնէն լինիր։ Եւթէ արդ՝ օրինակելովն զի
խաչն՝ և գիրեղէնի, և զՆշանակ զերեզմանն՝ ի
ձեռն օծման սրբ իւղոյն, կոչեմք ինձա զՔ
հայր. ևզբանն նր զՔ ողբ, նոյնպես ևզՔ
հոգին։ օծանելովք Նշաւին արեամբն զխաչն,
եւայլ ժամ ազատիմք ի կռապաշտութէ, ևան
երկբայապես երկրպագեմք խաչի Նշմար
տի. ևկանգնեմք գնա ոչ յաղթօղ թագաւո-
րի նշան յամ տեղիս, զի սերոյ և երախտեաց
նշան է Քրի առ մեզ, ևանխախտելի սէր և
հաւատ՝ զոր առ Քն ունիմք։ ևհանապազ
տեսանեմք զխաչն, և յիշեմք զշարչարանն
Քի, և յայնմ յիշատակօքն սարիմք յամ
փորձուիլ։ Կանգնեմք գնա յամ տեղիս, զի
սրբեսցէ զերկիր յառաջին կռապաշտութէնն։
Կամ՝ ի՛մ գերեզմանատն կանգնեմք, զի մը
կայ լինի տեսողացն՝ եթէ քրիստոնեայ վախ-
ճանեցաւ, ևհաւատով եդաւ ի գերեզմանի,
և այսու յուսով ակն ունի յարութէ մեռելոց։
և յայտագս այնմ նշանի որ ընդ ամս երկնիկ
գալոյ է, ուստի՝ յարուցեալ լինդուն Քեռնէն
այսու, ևերկրպագէ խաչելոյն Քի։
Ընդ որ՝ մեղք մեռեալն ապաշխարեցին, առ որ եկեալ երկրորդ գալստեանն Քի, և խաչեալ ի վր նր ազատեալ գնան։ Նոյնպես և այս ազգական մարմինս եդաւ ի գերեզմանի, կանգնեմք և ի վր նր գնշան խաչին քր, զի ազգայ զազատուիլն նմա շնորհեսցէ քս։

զքաղկեդոնի՝ ևգնիկեան որ վՅ մարդաղոջ-
Արդ՝ ո՞վ պատուական, որ ոք զառաքինոյն
զքանան ուղիղ ևՃշմարիտ մրտօք քննէ, նա
վանեսցի, նզովեալ եղեսցի։
զկոստանդնու պօլսոյ, ևզեւթեսոսին ոՀ խոստո
եթէ զքաղկեդոնի ժողովին՝ ոՂղ գնիկեան՝ և
Եւ արդ՝ ահա գրեալ ես առ մեզ այսպէս.

(* Մասն Ութերորդ։)

Սուրբն Պօղոս՝ զնոյն ինքն զՔՆ խաչեալ
ասէ, ևդուք զնո՛ւկ մարդ։
(ոՀ ինչ հոգացայ գիտել ձեզ, բա՛ց միայն զՔ
Տ՚ ՅՆ ՔՆ, ևգնոյն՝ խաչ ելեալ։)
Սուրբն Պօղոս յայլուս վայրն գրեաց ևասէ.
Ո՛րդ՝ այսու ձեզ ո՞վ կարէ հասու լինել։
երկու քնութեն հաւատայք։
երկրպագէք, ևզՔՆ Ս՚ քարոզէք, ևզայն
Եւ դուք զնաչն անօրինել կանգնեք՝ ևնմա
դին հաւատոյ զհիմն՝ յմէջ սրբ եկեղեցւոյ։
պրեալ հաստատեցին սրբ Հայրապետքն՝ ևե_
Ընդպաշտութե՛ն, թերի ևանհաւատ գտանիք,
Եւ ահա դուք՝ յբազում տեղիս՝ և՝ յԷխորհուրդս
մէջ եկեղեցեաց՝ յաշխարհս հայոց։
զքազում խաչս օ՛ հնեաց, որ դեռևս կան՝ ի
Եւ արդ՝ սրբ Լուսաւորիչն Հայոց Գրիգոր,
հաւատացելոցս՝ ի՛ՔՆ։
Արդ՝այս ա՛մ պարգևեաք՝ խաչի՛ն տուեալ մեզ

Բայց զկուրտ եպիսկոպոս՝ ակնարկեալ ասացեալ
զոր ընկալան ի ձեռաց Հռաքելոյն։
զոր ունին իբազմաժամանակեայ աւուրց,
սակայն նշխարն բաղարջ է եթէ զայլոց ազ
զհերդ։ Ընդ փոանկն թէպէտ և ջուր խառնէ,
միաբանեալ է։ և աղն՝ և ձկիցն աւելի է քան
բայց խմորոյն ընդ ձեզ և ընդ նեստորականս
զհայս, և զփոանկս և զհռոմս։
Ընդ Յակոբիկ ասորին ոչ քնուէ ասէ ի Քրիստոս,
նուիրեն ոչ ընդունին, և ոչ խաստովանին զայն
տորական ասորիսն ղզովեն։ բայց զխստովա
բանեալ։ Ընդ Յակոբիկն՝ և Ս ելքիկն, զնես
Գրիգորիկ ասորին, ընդ որ ոչ ումեք միա
ժամ իսպեսպես փորձուէ ի մէջ անկանիլիք։
Պարձեալ զասորիք՝ ակնդանկ եք յիշեալ. և
միաբանեալ ընդ ձեզ։
Բայց ասորիք՝ չորս ազգ են։
ծնէ Քրիստ ծառայ. երկոտասան ազգացդ
որք ի սկիւռս եք՝ ողկոյն։ Ամենայն ուրա
խութիւն արժանի համարիլիք հոգւարք, յոր
տարիւր ի մեզ, զոր ի կաթուղիկէից թուղթոն
ասացեալ է։ Ընդ (Յակոբոս Ա. Յ ևն՝ մերոյ
գոյն հրաշիւրեցայք ի միաբանութիւն գրով սբ
Ղազարէոյն Յակոբոսի։ Ընդ որ եթէ կա

Հապ՝ ո՛չ ընդունին։ բայց զառջ՝ ևզՀռելոտի՝
անխտիր ուտեն. որք են օտար յայմ ազգաց,
կերակրօք, ևբնութբ, կարգօք և կրօնիւք։
Ընդ՝ որս՝ օրինակաւ նման են Հեզ, զի ա֊
հա այլակերպ են՝ և լերթ. և անպատկառ քա
հանայութեամբ վարին. զամբաստանութբ խոտեն
քահանայքն, և ինքեանք գարշելի անկողնօք
վարին, և անսրբ մարմնովք՝ ապականիչք եկե֊
ղեցւոյն Քրիստ, վ՚ն զի անխտիր՝ մահճօք և
անկողնօք բնակին՝ իսբ եկեղեցի Ընդ։
Սակայն կանանց հրամայեն ելանել՝ ի սբ խո֊
րանն Ընդ, որ օտար է յԸնդաքելական և՝ ի մեր
դարեկան կանոնացն։ զորս ատեայ իսկ զայս
Տոդին սբ՝ զսուրբ խորանն կոխան առնել
կանանց։
Ընդ արդ՝ ահա դրեալ է յօրէնսն, եթե Մով
սէս միայն իշխեր ելանել՝ ի դլուխ լերինն՝ և
խօսել ընդ Աստ, յօրինակ այմ Ազբնկալ
խորանիս Իսյ։ և ամ քահանայքն կանգնեալ
կային՝ ի մէջ լերինն, որ է այս եկեղեցին քո։
Ընդ ժողովուրդքն կային՝ ի ստորոտ լերինն՝ որ
է արտաքին սրահ եկեղեցւոյն։
Ընդն լեառն՝ օրինակ եր այս սբ եկեղեցւոյս,
եայսպիսի պատուհիրանս՝ ի հին օրինացն ե յառ
սրբութբ մերձենալ՝ ի լեառն Ընդ։
Սակ՝ ի նորումս՝ այսպէս ասէ տիրն. եթե Յս
կոչոս եղբայր ումն՝ նա միայն իշխեր մոտենալ
ի սրբուն սրբուբեանն։ Ինչուհ լեառն հրով
վառեալ լինէր, և՝ ի նորումս այս եկեղեցի, որ

պատուհրեաց տէր Աստուած, (թէ զմիս արեան մարդոյ, այլ գազանաց։ Եւ վասն այնորիկ մարդոյն ծնեալ, պիղծ է միսն, եւ ոչ է ուտելի եւ արիւնն՝ եւ սխալ ի տէ, զի զհետ արեանն երանեն։

Եւ յորժամ մեռանի, եւ արիւնն հեղանի, միսն սբ լինի ի հնչող եւ պատարագին Քրիստոսի։

Եւ սյս է ճշմարտութիւն անօրէնութեանն Քրիստոսի, զոր եւ սբ Հայրապետքն որ ի հինգերորդ ժողովեցան, գնգուին կարգեցին եւ ասացին, թէ ոչ է պարտ կանանցն ի բեմն երանել։

Զորս եւ սբ Առաքեալն Պօղոս՝ արգելոյր ըզդաստ կանանցն, եւ ոչ տայր նոցա թոյլ քնաւ խօսել յեկեղեցին։ Եւ ահա դուքա հակառակ Պօղոսի եղեալ, և զկանացն բեմն արարին։ Ասդ՝ ասացէք մեզ, թէ որո՞վ են ձեզ նման, զի զայս մեռելոտի ուտեն անխտիր, ինքեանք՝ և առաջնորդք իւրեանց։

(Մոտ լուսանկարն է էջ։)

Եւ արդ՝ վասն մեռելոտուց՝ և վասն հեղելոյ արեանն՝ յօրինեան գրեալ է (թէ հրամայեաց տէր Աստուած Սոյին յառաջագոյն, թէ մի՛ ուտիցես զմիս արեան ընդ հնչոյ։ Այսինքն որք մեռանին առանց զեղելոյ՝ պիղծ է նա առաջի Աստուծոյ։ Եւ արդ՝ զի մեք շունչ մարդոյ լիուր արենէն է, եբրայեցի թէք ասեն՝ յարենէն բազմանան։ Այորժամ արիւնն հեղանի, միսն սբ լինի ի հնչող եւ պատարագին Քրիստոսի։

(զգուշ

Խօսեցաւ Մովսես ընդ որդիսն Իսրայէլ և ասէ. Սա է բանն զոր պատուիրեաց Տէր ձեզ, ասէ, քաղաքս, բայց զարիւնն ի ուտիցէք, այլ հերկիր հեղուցուք զնա ոպէ գետուր:

(զգույշ լեռուք ջուտելոյ զարիւնն, զի արիւն
նր շունչ իւր է, մի՛ ուտիցես զշունչ ընդ մր
սոյ · յերիւր հեղուցուս գնա երեւ գլուր , և
մի՛ ուտիցես գնա՝ զի բարի լինիցի քեզ, եւտ
դուց քոց յետ քո՝ եթէ արուցես զբարին՝ և
զհաճոյն առաջի տն ՚ղ ՚ր քոյ։)

Մովսէս ասաց որդւոցն իւր. (զայմ թղուցուն
սբ կերիջիք, եզայմ մեռելոտի մի՛ ուտիցէք.
և զայմ ան սբ անասուն մի՛ ուտիցէք, և ՚ի մե
ռեալս նց մի՛ մերձենայք պիղծ լեցի նա ձեզ)
Ասյս ամ պատուիրանք՝ յղ են խօսեալ առ
մեզ։

Բրդ՝ սկսեալ յարարչագործէն՝ մինչև ՚ի Մովսէս
ընծախօսն, որ զայմ ինչ ամ խօսեր, և ահա
ւչ լուաք մեք յօրինեայն, կամ ՚ի մարգարէ
ին, թէ գմեռեալսոտ ինչ հրամայեաց ՚ղ կե
րակուր մարդոյ. այլ գազանաց՝ զի նախ զե
նել հրամայեաց ընծ՝ եւապա ուտել. ըստ բա
նի Մարգարէին Դաւթի որ ասէ (եատուր րզ
մեզ ոսկի զոչխար ՚իզենուամն) ընշ վս գարշելի
կերակրոցն՝ խօսեր Դաւթի ցորդիսն իշխել.
(թէ կերին զզոհեալ և զմեռեալսոտ։)

Ջհեթանոսաց գ ին մեռելոտոյ նմանեցոյց
Դաւիթ ՚ւսև սբ Առաքեալն Պետրոս, յոր
ժամ էր ՚ի յոպպէ քաղաք, ևննջէր ՚իսանիսն
խաղախորդի, և եհաս նէր ՚իտեսլեան գիշերի՝
կախեալ զկտաւն յերկնից՝ ՚իշորից սբ ոնոյն,
և ամ չորքոտանիք, գազանք՝ ևթռչունք, ա
նասունք՝ ևսողունք՝ զեռային ՚ինմա. և ասէր

հրեշտակն ցՊետրոս՝ արի՛ զկնի ևկիր։
Եւ ասէր Պետրոս ցհրեշտակն ո՛չ կերայց ես
անսբ կերակուր։
Տէս՝ զի ահա Իսրայէան գիշերին Ը. զոր_
նուէն հրամայեաց • թեպէտ և զհերանոսաց
մերկրտութիւնն օրինակեր • քայց ուսելոյն՝ զ_
նել հրամայեաց Ը. • և ո՛չ խեղդել՝ և ապա
ուսեալ ։ Զորս սբ Առաքեալն Պօղոս՝ քա_
զում անգամ զդուշանալ հրամայեր Իհեղձու
ցանելոյ՝ և Իզոհելոյ կռոց • և զհաւատացեալն
մերթ եւ՛ս տայ ուսել • ապատուհիրն ո՛չ մեր_
ձենալ Իմեռելոսի, եւ՛ս Իզոհից կռոցն ձա_
շակել։ Սակս սբ Առաքեալն Յակոբոս՝ այս_
պէս խօսեցաւ Ի գործս Առաքելոցն և ասէ.
(սրբ եղբարք լռեցարո՛ւք ինձ։
Շ մաշօն պատմեաց ինձ և ասէ • զինէ որոյ
ասէ, վասն որոյ եւս երաշտունս համարիմ, մի
նեղել զայնոսիկ՝ որք Իհեթանոսացն դառնան
առ Ը. ։ Ա.յլ տալ թուղթ առ նս, խորշիլ
Իկերակրոց կռոցն, և՛ի պոռնկութէ, և՛ի մա_
ռելոյ՝ եւ այլոցն։)
Պարձեալ ասէ սբն Յակոբոս. (եարդ՝ առա
քեցաք զՅուդա՝ և զՇ. Պաւղոս, և՛ինց բանիցն
զնոյն պատմել. զի հաձոյ թուեցաւ Հոգւոյն
սրբոյ՝ և մեզ. մի՛ ինչ աւելի բեռն դնել ձեզ.
բայց միայն Իվերուստ յայտցանել Իմեզ
կալ. Իզոհելոյ կռոց, և յարենէ, և՛Իհեղձու_
ցեալոյ, և՛իպոռնկութէ. յորոց պահել զան_
ձինս բարւոք գործեքս։)

Ը.րդ՝ այս հրաման Պաւաքելոյն է. եւ ի՞նչ այսո
բիւն ՍԲ Հարքն որ Ժինիկեայ Ժողովեցան, նր
գովս կարգեցին՝ եւ ասացին, Թէ որ ուստե զհս
հեղձուցիկս, և կամ զՄեռելոտն, և կամ զհս
զենածոյ, և զարիւնն ընդ միսն, նզովեալ ե՞
ղիցի։

Դարձեալ և՝ինբ աղուհացն՝ անխտիր պա՞
տարագ մատուցանեն յամ օր։ զորս ՍԲ Ժո՞
ղովն Ժինիկեայ, ոչ հրամայեցին զայն, այլ
այսպէս օրինադրեցին, Թէ ոչ է պարտ Ժ՝ի՞քա
ռաներորդն զպատարագ մատուցանել բայց
միայն Ժ՝ի շաբաթուն՝ և՝ի կիրակէն։ Սակ յա՞
ՀուՀն երեք, ևչորս պատարագ մատուցանեն
Ժ՝ամ միոյ սեղանոյ։

Դարձեալ զպաՀպանաք՝ոչ ընկալաք Ժ՝ինձ Ա՞ա
քելոյն, Ժ՝ի միում աՀուր երեք ևչորս պաՀպանաք
մատուցանել։ Բայց զայս գրեալ է ՍԲ Ա՞ա՞
քեալն Պօղոս առ եբրայեցիսն և ասէ. (եԹէ
վՀն միանգամ մատուցեալ զպատարագ՝ առ
Ժ՝ամ միանգամ մատուցեալ զպատարագ՝ առ
Ժ՝էքառնալոյ զՔրդս աշխարհի, եբազմայ։ Իսկ
յերկրորդումն՝ առանց մեղաց յայտնեսցի ա՞յ
նոյիկ՝ որք ակնուն ինձ հաՀատովք Ժ՝իրոց
կուԹէ։) Այս և աՀեղի կերակրոց ապականե՞
ցին զպայծառուԹիւն ՍԲ պահոցն։

Ոչ յաղագս այսորիկ հարկ եղև ՍԲ Հոգին
գրել՝ որք Ժ՝իանգրիա Ժողովեցան, և ասել
զայս ինչ. ԵԹէ վարդապետն՝ կամ քահանայն
պահս քարոզեսցէ Ժողովրդեանն, ևՀ ոք կոչ
Հիշանդ, այլ առողջ մարմնովն, ևկատարեալ

յառաջ էին քան զմեզ։

Ընդ գայս՝ ես ոչ ասացի, այլ սբ. Հարքն՝ որ պահքն զոր պահեաց՝ ընդունայն եղեալ է։ Ընդ օրինացն՝ այլ ինչ համարձակի ուտել, սակս հինգ շաբաթի օրն յառաջ քան զհաղորդելն ղովոյն։ Ընդ որ զոտկի շաբաթուն ըզ հինգ շաբաթի օրն յառաջ քան զհաղորդելն ղովոյն։ Ընդ որ զոտկի շաբաթուն ըզ նեայ գոլով զքառասնօրեայ զաշուրս պահոյն ի գլուխ ոչ հանէ, նզովեալ եղիցի ի սբ ժողովոյն։ Ընդ որ՝ եթէ ոք առողջ մարմնով՝ քրիստոնեայ զքառասնօրեայ զաշուրս պահոյն քահանային, նզովեսցէ զնա սբ ժողովն։

Ընդ վասն քառասնօրեայ պահոյն յայտ իսկ է, որ զայս ոչ եթէ մարդ քարոզեաց, այլ հոգին սբ բերանով Մարգարէին ևասէ։

(Արբեցէք պահս, քարոզեցէք պաղատանս, ևվայ կարդացէք անձանց։)

Ընդ արդ՝ եթէ գրացի ոք ի՝ իմարդկանէ՝ որ զայս հրամանս ստունկանեսցէ՝ ևզորկօրըստու թէ կատարեսցէ։ քանզի Ընդ առաքելոյն հինգ օր ուրախ ասաց լինել ի փառս այլ ևքառասնեան աշուրքս եկեալ, զայնչափ աշուրց ըզ գործն ի բաց լռհասցէ։

Զորև ասեն (լռհայարձաք, սրբեցարձաք, ըմն կեցէք զչարիս յանձանց ձերոց։)

Զի ոչ եթէ կարօտ ինչ եմ ձեր պահոցդ, այլ զձեր օգուտն խնդրեմ ևընտրեմ, զի դուք նուրափետուր զսրդարեալիք յարքայութեանն իմում։

Ընդ սուտ՝ եթէ ոք առողջ մարմնով քրիստոնեայ զքառասնօրեայ զաշուրս պահոյն ի գլուխ ոչ հանէ, նզովեալ եղիցի ի սբ ժողովոյն։ Ընդ որ զոտկի շաբաթուն ըզ

Պարձեալ օրինադրեցին Հռոմայեցիքն և զայս ինչ զի զամ տղայս՝ զաւուրսն ի հաղորդութիւնն, և՛ի վախճանել տղայոցն՝ առանց օրինայ պահեն, որ օտար է՛ի նբ կանոնաց եկեղեցւոյ, և կրկին հաղորդութիւն ։ զի՛ի Տայր, և՛ի Որդէ, և՛ի Հոգին Սբ մերկրը տեալ գոլով՝ և՛ հաղորդի արժան ։ՀՀ լինել, և

մեծ սքանչելիք ։

Սուրբն Պօղոս ասէ. (որք միանգամ ի՛ Քրիստոս մկրտեցայք, զՔրիստոս զգեցայք ։)

Զքո զգենուլ, և՛հաղորդի արժան ։ՀՀ լինել՝ յո՞ր կանոնաց է ։ Զմկրտութիւնն տալ, և՛մատ ՅՈՒ, և արեան արժան ։ՀՀ լինել ։ Ասեն թէ՝ մինչև՛ի՛ խոստովանիցի, և՛ի՛շափ հասատկի գայցէ, ապա առցէ հզմարմին հզարիւն որդւոյն Աստուծոյ ։ Ո՞հա նա հզմկրտութիւնն ։ՀՀ յուզեաց՝ քանզի տղայ էր. և՛ապա յորժամ մերկրեցաւ, զգեցաւ զՔրիստոս ։

Ու՞ր եթէ զգեցաւ զՔրիստոս, ապա ուրեք տղայոց արժան է հաղորդ տալ ։ Ու՞ր սուտ են՛ի՛ խրատն կանոնաց. զի ահա յանդիմանէ զնոսա տեսլեան Աղեայի՝զոր տեսին Ծնօղքն նորա ։ զի՛ի տեսլեանն՝ հրեշտակ ասէ զօրութեանց Տեառն՝ Աղեայի՝ Ու՞ր ահա սբ հոգին Քաւեցուցանէր զնոսա ։ Ու՞ր ահա սբ հոգին ։ՀՀ որոշեաց զերեսս տղայոցն, և՛ասաց տղայոցն թեան հասակին ։

Պարձեալ՝ վասն նախնական արեանն տղայոցն

ըստ

դրացն՝ ոչ է նա հաւան՝ եւ ոչ ինազատէ։ այլ
Աբդ՝ որով լինիցի նա ճշմարիտ, զի կարգա
եւ յայնժամ երբեւ զթշնամի երեսցի։
զամն մուռացեալ է։ յորժամ լսէ հակառակէ,
սբ Հայրապետացն՝ լծուղեալ է՛ի բացակայ, եւ
պատուհիրանս Առաքելոյ՝ եւ Մարգարէիցն՝ եւ
կաճ խոսեցայց ընդ Ձեզ, երբեմն նոսա. զի ըզ
ղեղ՝ ինհաշատս։ Այլ արդ՝ ես որով օրինա
Աբդ՝ որ զայդ խորհին, սուտ են, եւ ոչ են ու
տատեցեր զօրինութիւն։
(Երբորոյ մանկանց տղայոց, հաս
տղայք օրինեցեք զանուն ինն։)
Այլ թէ (Երբորոյ) մանկանց տղայոց, հաս
Մի թէ ոչ ասաց Մարգարէն, (թէ ծերք և
ընկալան զհոգին սբ. Երբորոյ իւրեանց։
Մի թէ տղայքն որ զովաննայն հոգեկն, ոչ
երկրպագեաց ինն։
Մի թէ Կարապետան Ովհաննէս Խոստովանէ
յորովայն մօրն՝ ոչ լցաւ հոգւովն սրբով, և
և ապա բերեն զնա ի Հաղորդութիւն.
հասակի՝ նախ հաղորդեսցի մեղօք աշխարհիս,
գելուն՝ այս յայտ է՝ զի յորժամ գայցէ Հրեայ
լու՛ ի Հաղորդութիւն որդւոյն Աբդ։ եւ ոչ ար
րեր։ Արդ՝ ոչէ հաճոյ այդ գաղափարդ
նայր, գիամբ ազգիւք մարդկան այնպէս խրնդ
Աբդ կամ ի Եդերկն ինն որ գանմեղ տղայն բառ
գեին գովաննայն բառներելոյն։
Աբդ՝ որ զայդ խորհին, սուտ են, եւ ոչ են ու
ղեղ ի Հաշատս։ Աբդ արդ՝ ես որով օրինա
կաճ խոսեցայց ընդ Ձեզ, երբեմն նոսա. զի ըզ
պատուհիրանս Առաքելոյ՝ եւ Մարգարէիցն՝ եւ
սբ Հայրապետացն՝ լծուղեալ է՛ի բացակայ, եւ
զամն մուռացեալ է։ յորժամ լսէ հակառակէ,
եւ յայնժամ երբեւ զթշնամի երեսցի։
Աբդ՝ որով լինիցի նա ճշմարիտ, զի կարգա
դրացն՝ ոչէ նա հաւան՝ եւ ոչ ինազատէ։ այլ

ջրիստոնեայ։ այլ խոնարհ և պծուծ կերպ
րանօք ոչ զբռ Աստուածութեան, այլ արդարեւն,
նեղեալք լեշկ մաշկօք, ատրճօք այծենեօք

Եւ երանեցաւ ի կ։

Զորս ըստ Պօղոս իսկ ասէ, (թէ հաւատաց
Աբրահամ Աստ, և համարեցաւ նմա յարդա
րութիւն։) Այլ ոչ եթէ անուամբ միայն հաւա
տաց, այլ գործով՝ ևարդեամբ։
Ըստ Պօղոսի որ ասէ, (եթէ հաւատաք առանց
գործոց մեռեալ են։) Այլ և ասէ ի պլ կան.
(եթէ գինչ օգուտ իցէ եղբարք՝ սոյնպիսի
հաւատաք, եթէ գործս ոչ ունիցի՝ մեռեալ
են առանձինն։)
Դարձեալ ըստ Յակոբոս եղբայր Տն ասէ ի
կաթուղիկէից գիտան, (ցոյց ինձ զհաւատս
առանց գործոց։) և ահա գործքն հաւատք
կոչին։ Բայց ոչ եթէ կուսած բարեգործան՝ և
լայն փող պատուհով, երընդարձակ ծոց՝ ամ
ծամած թ եզանուք՝ ևերկայն ստորոտուվք կոշիկն
Ա՛յ Բայց զայս լռեալ է մեր՝ ինք գրոց, զի ա
ռանց անարատ ևամբիծ հաւատոց՝ ոչ կարեմք
լինիլ ճշմարիտ հաւատացեալ, եթէ մեք, և
եթէ այլք։ Այլ եթէ ոչ հաւատաս ինձ, հար
ցիր զԱբրահամ՝ որ է Հայր հաւատոյ ոչ
խարհիս, եթէ օրինաց հաւատաց յԱ՛ծ, մեծաւ
յոռւսով, որև դէմ յանդիման օրհնեցաւ յայ.

Վասն բազմաշխին ասացին։

Ինչ ոգի՝ որ ազգայնոյ ոչ գոյ, նաչիչ զայ վկայութիւն ոչ գոյ։ Ոչ ոք զայ ի ներքս գոյ։ զարհ դուռ չ՚ոչ ոք ներսէ՛ չեզ, ինքն գոյ։ Ինչ արդ՝ միա գիւղ, ազայն գոյով ծանուցայ ուխտ ոչ ի՛ եմք։

Ոչ ոք ոչ ի՛ առնուիչ խմորով, առանց գոյոց վկայութեան ոչ ի՛ առնուիչ խմորով, առանց գոյոց վկայութեան հետ ի՛ ոչ ի՛ նախատեալ եչ զարհ. բայց մեզ՝ Դարձեալ՝ վասն խմորոյ բազում անգամ յիշեցաք զայ զյաւիտեանս ամէն։

(Եւեթ միայն Այ ևխրիչեն ՅՀ Քրիստոս՝ փառք՝ և մեծութիւն՝ և զօրութիւն, ամէն մերոյ՝ քեալն, (եւեթ միայն Այ ևխրիչեն ՅՀ Քրիստոս՝ Զօրև՝ ի կաթուղիկէն ասէ Ջուդայ Ըռա.

զոր առացաք վ՚ի միոյ բնութենէն։

Ինչ ահա՝ ի չեր գրոցն խոսեցայ ընդ չեզ, նուաք՝ ո՛ ի՛միա ոչ առնուաք. ևոչ ոսանիք։ խոս զիերս վարդապետացն չերոց ընթեռնէք ոչ ազէիս չ՚այոց։ ևզայմ ճշմարիտ ևՀ՚ճանէք զամ տրամարթեն՝ և հայհոյութեն հասուցայ՝ ոչ զքան վիշ երկուց բնութենէն Քրիստ. և զան՝ Քայց դուք՝ միայն զհայս այսպանէք, ևնախայ ոչ զքան պատասխանիչ գրեի, և զայն իրե՝ րաց հակառակ, երկու և կամ երեք իրօք։

ոչ զքան պատասխանիչ գրեի, և զայն իրե՝ զրեալ զայդ, և ինչ եղեն պիտոյ լիներ այդ՝ երկուսեան ազգ պիտգիչք։ ևահա սուտ ես առ մեզ

Վարձել ի՛վ Թէոփիլոսէ, գրեալ ես առ մեզ

(Մասն Թննութեան և հինգ։)

զոր ի՛չ արժէ աշխարհս ըստ բանին Պօղոսի։

Եւ զինի ասացից զվկայութիւն Մարգարէից՝ և զսբ Կոյրապետացն՝ որք վն բաղարջին ա-
սացին։

Արդ՝ վն զի բաղարջն սրբութենէ՝ երկնային գօրացն է նման, և ոչ օրինակ մարմնոյն Քնէ։ վն զի բնութիւն բաղարջին անապականութիւն ունի զրինակ, վն զի սբ է ամ խորհրդոյն իւրով՝ իբնութենէն իւրում։ և այնու սրբութիւն՝ օրինակեալ էր անապական մարմնոյն Քնէ, զոր հաս՝ խորհոյ Կուսէն Մարիամայ։

Եւ ահա առ ինքն ոնի զխորհուրդ սբ Եր րորդութենէն, այսինքն զմանրուած ալերն ա-
սեմք՝ որ է բնութիւն մերում անսահմանելի, և ան քննելի ամ հանճարեղ Աիմաստուն մտաց մարմնաւորաց և քննի նա միայն Հոգին ամ։ վն զի ոչ էր նա օրինակ առ մարմնաւոր միտս՝ որ ոչ թուի և ոչ սահմանի ևս ջրոյն օրինադրեցէ խառնել և հանալ, որ անսահմանաւն զանթուելին սահմանել զի ևքուր անսահման է Հոգ-
րոյն բնութիւն իւրոյ։ և այլերն անթուելի և մտաց մարդկան։ և հրոյն գալ և միանալ՝ և կապակցելն ընդ միմեանս, այսինքն, յերից տեսակաց բնութենէ սբ Եմաքուր, երեք բնու-
թիւն վկայեալ գոլ առ միմեանս, և մի լեալ զր նուքն Աստուածն, զորս մի բնութիւն խոստո-
վանեալ է Հ երկնաւորաց և երկրաւորաց
Քրիստոս Աստ մեր։

Եւ արդ՝ հարցանեմք ընդ խմորապաշտ ազ գայդ, եթէ յոյժ խառնէք զխմորն Հոգ-

ղարջն, զի՞նչ գործեք զնա՝ անապական, և՝ թէ ապականացու ևզո՛ր բնութ[ի]ւն կառ[ո]ւ խմորն, զանապական բնութ[ի]ւնն բաղարջին, եթէ զնո՛ր ապականացու բնութ[ի]ւնն զբարսն, զոր յառաջա գոյն ունէր։ Այլ կամ բաղարջն՝ եկայ ՚ձաց հնոյ նո՛ր անապական բնութ[ի]ւնն՝ թէ ոչ։

Այլ ինչ անապական բնութ[ի]ւնն՝ յապականա յու դարձաւ, և՛չ եկայ ՚ձաց հնոյ նո՛ր բնութ[ի]ւն։ Եւ դուք վկայեք իւ[ր] այսոցիկ, որ զանապա կանն՝ ապականացու գործեք։

Ո՛ւր զապականացու բնութ[ի]ւնս մեր՝ անապա կան գործեաք, և դուք՝ զանապական նո՛ր ըզ սո՛ր խորհուրդն՝ ապականացու սահմանեցէք, որո՛ւ ապականութ[ի]ւն է։

Դարձեալ յապականացութ[ի]ւնէ փոխեալ բնու թ[ի]ւն խմորոյն, զսիրտն զազրացուցանէ, ևզբե րան ձաշակողացն՝ դառնացու՛ցանէ հոտն խո՛ր մորոյն։ Մարգարէն յառաջագոյն պատուհաս բեաց ասելով, (եթէ մարևն նո՛ր ո՛չ եառնս զա պականութ[ի]ւնէ։) Այլ ահա դուք յայտնապէս ապականացու բնութ[ի]ւնէ քարոզեցէք՝ իմ՛ո՛ր Ա՛ծութ[ի]ւնն։ Այլ՝ սո՛ր ժողովն՝ որ՝ ինձ կայ, նո՛ր զուա կարդացէն, թէ որ այլայլելի՝ կամ փո փոխելի ասացէ զմարմինն Ա՛ծո՛ւ, նզովեալ եղիցի։ Այլ դուք առաւել քան զայս ահա նեցէք, ևնեխեալ՝ ևապականեալ ասացէք ըզ սո՛ր խորհուրդն որդւոյն Ա՛ծոյ։

Ա՛րդ՝ խառնեցաւ Ա՛ծութ[ի]ւնն ընդ մեր բնու թ[ի]ւնս, և Ա՛ծութ[ի]ւնէ նո՛ր ոչ ևէլն՝ եկայ ՚ձաց։ և

մահկանացուս մեր՝ անապական եղիւ. և ընդ
Յ. Աճառեալ այս ապականացու մարմին մեր։
Ինչ որ Աճանայ՝ ոչ է ապականացու, այլ ա-
նապական։ Ինչ եթէ ապականացու է, ոչ է
Աճացեալ։ Այլ սակայն՝ ճշմարիտ Աճացաք
բնութեամբ մերոյ։

(❁ Մասն Լուսաւոր Հաւատոյ։)

Այլև զկրօնն խառնուածն հաւատովն՝ որ ի
բաժակն արկանէք, թէ ինչ է ըր խառնէք։
Ինչ յորժամ գինւոյն խառնէք, անապական
եղև բաժակին՝ եթէ ապականացու։
Ահա՝ գի ոչ կարէք ասել անապական, այլ
կարի քաջ եղև նա՝ ապականացու։
Ինչ թէ ինձ ոչ հաճատայք, երեք օր համբե
րեալ համարեցէք, ևնա լինի քացախ, ևստա-
տիկ թթուհեալ, որ ոչ կարէք ասել անապա-
կան։ Ասէ՝ ապականեալ բնութեամբ խմորոյն՝ ը-
րինակ է եկամուտ չարին ի բնութեան մեր. և
ունի զդառնութեն առ ինքն բնակեալ, ևունի
զխորհուրդ ապականութեան։
Ա՛ն այնորիկ հայն խմորեալ ոչ եր ընդունելի
յօրէնսն։ Ինչ ոչ յաշուրս Աստուածոյն։ և
ոչ ևս մատուցանէին զպտղաց նոճիրանաց ա-
ռաջի Ա՛յ։ Ինչ զայս քաջ գիտեք ամ տունդ
յունաց, զի հաց պղծութեն կոչէին զնա ամ
տունն ազգաց նախահարց որդւոցն իմոց։
Ինչ բաղարջն՝ զանապականութեն ևզրբութեն

երկնային գերահրաշ զօրութեանցն ցուցաներ.
օրինակ առեալ արարածոյս՝ և զանխմոր լու-
սաւորութեն զօրութեանցն: Իսկ որ խմորի՝ ա-
պականի. վասն զի որ խմորեցաւ՝ապականեցաւ,
և կորեաւ՝ իշխասպետութեն իւրմէ այսինքն ե-
սայեայ, որ խմորեցաւ շար խորհրդովն իւր ընդ
Այ. և եղև ժառանգորդ անդնդային խաւա-
րին. ինքն՝ և ամ զօրք իւր:

Եւ արդ՝ խմորն՝ օրինակ եր մեղայ, և շարու-
թեն՝ ևնախահանձու, վասն որոյ՝ շարութեն խմո-
րեաւ, կորեաւ յերկնական դասէն:

Եւ զի՝ յառաջագոյն խմորեցաւ նախահայրն
խաբմամբ պտղոյն, և ապականեցաւ նր անա-
պական մարմինն, և եղև ապականացու: Նաև
եղև մահկանացու, և դարձաւ՝ի հող մահու:
Եւ արդ՝ խմորն զապականացու միտս ունի,
զի ահա խմորեալն՝ առաւել ևս փրփրի, քոր
քոքի յապականացու դէմն:

Սոյնպէս և գինին քացախեալ՝ այնչափ զայ-
րանայ, մինչև զեր ամանն այրէ՝ի սաստկու-
թէ բռնութեէ: Սաև կաթն՝ մակարդեալ՝ի
խստութէ դառնութէն՝ երեթուռութէ դառ-
նայ: Սոյնպէս և մարդ խմորէլ մեղօք՝ դիւրաւ
դառնանայ, և ապականեալ կորնչի նաև յար
դարութէ, և օտարանայ Ա.Յ՝ի ձեռն շարու-
թէ մեղայ խմորոյն, որ ընդ անապական հո-
գւոյն զապականացու զմեզն խառնեաց:

Այդ և նախահայրն Ադամ խմորեցաւ ձաշակ
ժամն պտղոյն, ազանմահ բնութէն իւր՝ մահ

Վհո յառաջին բնութիւնն բաղարջին. և հալա-
հղել բնութիւնս մեր ընդ, և զարձոյց զնդ
նապական գործեաց: Բայց արդ քայախեալ
ել զնա խորհուրդն Քրիստոս՝ այն որ զմեզ ա-
ղբ՝ մինչ մայրն անապական ծնանի զծնունդն
իւր, դուք ապականացաք՝ յորմէ ոչ առա-
նձեալ

ծեալ զչարութիւն խմորն՝ իմիջէ՝ զի ի ճնար
Հորութիւն մարդկան գործեցաք խմոր, և յա
ղագս աճմանն ևկակղութեան հային՝ արկին զ
խմորն ։ Այլ և ի ձեռն մեղացն Ադամայ զոր
կարկ սատանայ ի ինաճահայրն՝ գմեղայ պր
տուղն ուտելով եղև հեշտութեն՝ ևկակղութեն
մարմնոյ ցանկութեց. և օրինադրեցաւ ամուս
նութեն, վն բազմանալոյ որդեծնութեն։
Այդ՝ ոչ խմորն բազմացուցանէ զհայսն՝ ևա
ձեցուցանէ ։ այսպես և սխոն շարժէ զմար
մինն, և յորդեծնութեն ածէ։ Բ սղարկ եր մար
մինն Ադամայ՝ և մաքուր սրբութեբ զարդա
րեալ եր յառաջ քան զձաշակումն պտղոյն։
Իսկ մեղքն՝ խմոր եղեն իմարմինն Ադամայ.
ևանապական բաղարկ մարմինն Ադամայ խառ
նեալ մեղաց խմորովն իձեռն բանսարկուին,
թանձրացաւ սխոն իմարմինն Ադամայ։
Բաղարկն՝ նբ է բնութբ, և կոյս է խորհրդովն.
ոչ և հրեշտակք կոյս են յազգս էութեանց, և
յամ չարութեց ազատ են. ևանարատ կան ի
սպասաւորութեն որդւոյն Ա.Յ, և ոչ կայ առ
նն եկամուտ չարութեն ինչ։
Բայց միայն զՅն խորհին հանապազ, ևան
դադար փառաբանիչք են ատ Ա.Յ, որպես և
վայելէ իսկ ։ վն որոյ և սատանայ որ գահա
գլուխն եր դասուց գերագունիկ, եր Ուրեաք
եկամուտ չարութբն եփրոյ, և էքընթեր ա
կանն գերեցաւ՝ և կորեաւ յանպատուէն յիշ
խանութենէն։

ղոս սաժոստայն, ազանիծեալն արիոս, ազուրաց
Յոկ որ շարժեցաւն՝ կորեաւ ոչ զպիղծն պօ-
Հարան, եւ աւրաժանելի առաքար Ա՛Յ:
Ճայ հրեշտակայ բնակարան՝ համարդկան քա-
տոյ հերձուածողացն: այլ հաստատեալ կայ
նեալ կայ ի վէր անշարժ վիմին Վ՛ն՛ե, որ-
դարեալ Ղազարիւք և Մարգարէիւք. և շի-
դարձեալ՝ կ՛ըսե ևս եկեղեցի Ա՛Յ, ազար-
Եւ յորժամ խմորեցաւ մեղայ խորհրդ՛ին՝ և
ձաշակեաց Ադամ զխմորն յանցանաց, իբրև
թել ականն մերկացեալ եղև յեօթն արփեան
շնորհաց լուսոյն, և ամօթով ելեալ Ա՛Ծա-
ւուն դրախտէն: և խրմոր եղև այնուհետև
վուք՝ և խորհուրդք մարդկան խրմորով ջուր
խորհրդ՛վէն, որ մինչև ի դուռն գերեզմանի՝
մերձ ընդ մերձ ապականեալ կորնչին մեղք:
Ա յսպէս և խմորն՝ յառաջօրեայ յառաջօր՝ թրիթ
ոչէ, և լինի քացախ դառնաշունչ. և այլ ո՛չ
կարէ դառնալ յանապական բնութիւն իւր:
որպէս և կոյսն՝ ապականեալ կուսութիւն իւր, և
այլ ո՛չ կարէ դառնալ յառաջին կուսական՝
և յանապական բնութիւն իւր:

Ասացէք մեզ՝ թէ զիա՞րդ խմորեալ մա՞ն ի հաց
առեան։
(Եւ ոմանք ի հացս յայսմանէ՝ կեցցե յաւէտ
եւ ես եմ հացն կենդանի՝ որ ի յերկնից էջեալ
առեան։ Քս այսպէս ուսոյց արարածոցս, (թէ
ոչ ասաց Քս զի բնութիւնն իւրով մեռեալ
է, եւորշափ յա՛ւէ՛ ի յապականութիւն դառնայ.
եւ որք ուտեն զնա՝ զիարդ կեցցեն ի յաւէտ
ժամ։ Քս զի բնութիւնն իւրով մեռեալ
զնա դաՀանեաց. եւ մինչ ինքն կենդանութիւն
Ասէ՝ ասացէք մեզ, թէ հաց ընդ՝ ով էր որ
հային՝ մինչ այլ ևս ոչ ուտիւ։
թիւն. զի հաց խմորեալն՝ ի յաւելն իւրում
ցին. զի եղեալ եղև յիւր անապական քնու-
այլ հաց պղծութեան և ապականութիւն ասա-
Մարգարէքն զնա հաց օրհնութիւն ոչ կոչեին,
ծոցս ևս ուր ասէ թէ եղև հաց երկնային. զի
մին որդւոյն Ա՛յ, որ ևս կեանս տայ արարա-
առաքէ Ա՛յ, որ այժմ սրբեացաւ՝ և եղև մար-
զնա ևսպատուհասց, և մատոյց զնա պատարագ
պատուհասց. և կամ ո՞վ էր որ փառաւորեաց
ուր օրհնադրեցաւ, և կամ յո՞ր խորհուրդս
րինեան Ա՛յացեք մեզ ևծանուցեք, եթե խմորն
եկն, և եկեալ հաստատեաց զիւր եղեալ օ՛
Ընդ արդ՝ եթե Քս ի կատարումն օրինացն
թէ խմորն կայնէ։
դարձան յուղղափառութենն, այլ ինոյն ջարու-
ցօղն նեստոր, ևզայլ նմանեան իւր. և այլ ոչ

յերկինից իջանէր, զի նա հայ՝ զմարմինն իւր
անոճանեաց. եթէ այս մարմինս՝ ունի զաՀ
զօրութիւս զերկնայինս: եւկամ օվ էր որ խոն-
րեաց զանապական մարմինն Աճային զի Թրթ
ուռցք՝ եխմորանոյք ոչ կայր ի յերկինս:
Այլ կամ որ ասաց փրկիչն, (թէ մարմին իմ
Ճշմարիտ կերակուր է, եարիւն իմ Ճշմարիտ
ըմպելի է:)
Այլ այս գիտելի է, զի ընդ Ճշմարտութիւն՝
դառնութիւն ոչ միաբանի. զի դառնութիւն՝ ի
Ճշմարտութիւն ոչ գոյ: Այլ թէ զՔ խմորոյ
օրինակ բերիք, ահա այդու օրինակաւ անար
դեալ ուրանայք զՔ. եզկենդանի հուր Քն
ութիւն՝ նեխեալ և ապականեալ բնութիւնը
մանեցուցանէք:
Ապա թէ այդ այդպէս է, ապա ոչ եկաց Ճաշ
յիւութիւ իւրում, եւոչ էառ զմարմին անապա
կան ինքն Աստեղն Մարիամայ:
Այլ եթէ հայ ընդ պատարագին խորհուրդն է,
ապա ահաւոր եւքանչելի խորհուրդն փրկու
թիւ մերոյ՝ անարգ եղեւ. զի ի նախատինս՝ և
յարհամարհանս հաւատեցաք զսոսկալի խոր
հուրդն ինն մերոյ Ճշմարիտ Աստուծոյ:
Եսայի Մարգարէն որդին Ամովսայ ի տես
յեանն՝ դողայր յահէ հրեշտակին, և սարսա
փիւր ի հրոյն՝ զոր հրեշտակն առեալ եբեր
ունելւօջ՝ խեղանոյ ինն: և Մարգարէն այն՝
զշրթունս իւր պիղծ համարելով. հրաժա
րեալ ոչ էշխեր ձաշակել: և դուք՝ անխտիր

Ա՛հ ահա Ցուվենի՛ այր արդար վկայեալ յօ-
այլ զպականն լնուլ։
(Ա՛հ եկեք լուծանել զօրենս՝ կամ զմարգարեան,
ցեալ զօրենսն ։ ոմն ինքն վրկիչն ասաց թէ,
՚ի հաստատել և՛ ի կատարել գեւր զնախ ասա-
պետացն։ Բայց ա՛հ է այսպէս, այլ եկեալ ասրն
զնա, և ա՛հ ընդունեաց զնա խաչագրեալ Սահ-
զի ահա՝ ՚ի հոգեհրդական աճուրդ՝ խափանեաց
ղիւ հակառակ օրինացն Ռ՚ն , և խափանեաց
զեւր օրէնսն, և խշնամանեաց զՄարգարէսն.
Նատանն պատարագեաց, ապա յայտ է թէ ե-
Իսկ թէ խմորուն էր հայն զոր Ռ՚ն ՚ի վեր-
հրամայեր գնաւ։
տեր զհաց խմորեալ, օրէնքն Ռ՚յ սատակել
Ցաճուրան ասելից հինն օրինացն՝ եթէ ոք ու-
յոյժ ինչ հատարելոյ գիրկական խորհուրդն։
տայք ասմ ընացեալոց առանց ապաշխարութե՛,

վիշտ հոգւոյն ելեալ ի նմանէ, զորս տուն վեր ի
ընդակ նոր սարեցին Հրէայք, որ Յեսայեան
զհայ բազարջ կերպն եդեալ առաջի ունի, ի
յորժամ զնշխարս որդեծնութեան ընկալաւ,
երկու հրեշտակօքն, և նստաւ ի ստորոտս.
հայրն հաւատոյ, յորժամ էջ առ նա Աստ
Չի ահա Սահապետն Աբրահամ առաջին
նել քեզ՝ ի՛վ քաջ ակնեղդ Ամենիմաց:
ասել ի բան միոջէ զնա, և գրով ծանուցա-
րեան գրեալ է վէմ խոնար յն, զոր այժմ կամիմ
Եւ արդ՝ լուր և՝ իմ առ զոր ինչ ի Մարգա
ասիկ սրտութեն Աստ:
Հուրս Սահապետացն, զի անպիտան էր ի նպա-
րոյն՝ որ ի նա խնամն ոչ եղև ընդունելի յա-
Եւ արդ՝ ոպ յառաջագոյն ասացաք վէմ խմո

(Մասն Լուսաւոր Եբելին:)

ըսկն երեսնեակ ընդ երս, զայն մատուցա-
ղարջաց, ասափորով գինի անապակ, ածզուհա
վհայութե մանկամբն հանդերձ, զպանս բա-
գարեին Սամուէլէ. ի յերեանէն նց՝ ելորանն
աւ։ Ընդ Ելկանա և Աննա ծնօղքն մեծի Մար
ասեմք։

Դարձեալ՝ Ղուկա ի սոդոմ առաքի հրեշտա-
կայն Ա՛յ բաղարջ եբեր ի խնդալն, զի երկ-
նայինք էին, ազգայ երկնային եբեր առաքի
նց։ Ընդ վն էր ուշ ուտէին հրեշտակքն զհացն
խմորեալ, զի ուշ եր երկնային, ևուշ ուներ ըզ
սրբութե երկնայնոցն։ զի հայն խմորեալ՝ հայց
երկրաւոր է, ևուսանն զնա մեղաւորք երկրի։
Ընդ այս բաւական է հանճարեղաց՝ ագիտնոյս։
Զնոյն ևմեքսիսեդեկ՝ ելեալ ընդառաջ Ա-
բրահամու՝ ինչ դայր ի պատերազմէն, բա-
ղարջ և անապակ գինի տայր Աբրահամու,
աւրհնեաց զնա օրհնութե երկնային։

Ընդ հրամայեաց տէր Ա՛ծ Մովսէսի ծառայի
իւրոյ՝ ինորաբեր արտե յառաջին պրտողն՝
հաց բաղարջ ևերջ կազմել ևդնել ի խորհու-
թե սրբութե՝ յայգուհե յայգ, ևհայ սբ ան-
ուանեցին զնա։

Սակ գեդէօն զհայ բաղարջ տարեալ եդ ե
առաքի հրեշտակի ներ, ևայնու երևեցաւ նմա,
զորև հրեշտակին ասեր. ուշ կերայց ի հայե ան-
ա։ Ընդ Ելկանա և Աննա ծնօղքն մեծի Մար
գարեին Սամուէլէ. ի յերեանէն նց՝ ելորանն
վհայութե մանկամբն հանդերձ, զպանս բա-
ղարջաց, ևսափորով գինի անապակ, ևզզուհա
ընդ երս, զայն մատուցա-

Ա՛ն Սովսեփ՝ ասաե. (անիծեալ լեզի որ ամ
Դարձեալ՝ ելին օրենսն պատուէրեաց Տէր
դանէք իւրմէ գնորն՝ և գիշէն։
Դարձեալ ասե. (այր սանուտեր հանէ ի
այլ ընուլ։)
(չէ եկէ լուծանել զօրէնս կամ զմարգարեան
րինացն և Մարգարէից։ Ա՛ն այսրիկ ասեր է՝
կարէ յոյժ մեծարեաց, զի ընդ ևր տուէշ օ-
եւ զՄարգարեսն, ապա պիտացին՝ զի ի՛ն
Ասկ եթէ ոմանք զելին օրենսն ոչ ընդունին,
զմարմին Յիսուսին։
Ա՛ն Զաքարիա Մարգարէն ասե. (յորեան
երկրորդ։) այսինքն, որ զգեցաւ սիրն
Ա՛ն Մարգարէն Դաւիթ ասե. (հաներ զհոգ
յերկրե.) այսինքն, զմարմինն Յիսուսին։
Նիցո, զի այս ամ խորհուրդ եր մալ Ճշդն քրիստ։
Արդ՝ հասկացեր ստուգութիւն կմեկնութիւն քա-
ամ անարժանիցդ բաշխէք զսնարմինն քրիստ Ա՛ն։
սբ անձին տալ զՀոգին գիշեր, և ոչ այժմ
Ա՛հա որ՝ լինու ճշ հրամայեաց Ա՛ն մաքուր և
առցին՝ իսրբութիւն հոգին։
ցԴաւիթ, սրբեսցին նախ մանկունք, և ապա
ասաց զբաղարջն։ Ա՛ն ասեր քահանայապետն
Տէս՝ զի պիղծ ասաց զհացն խմորեալ։ և սբ
առնիս, բայց կայ առնիս հայ սրբութիւն։
Ա՛ն քահանայապետն ասեր, չիք հայ պիղծ
զհաց՝ եամբ քահանայապետին Ա՛քիմելեքայ։
ժամ վախուցեալ եր՝ ելի աշուղայ՝ և ինդրեաց
նէին ընծայ առաջի Ա՛յ։ Ա՛ն Դաւիթ յոր-

սիրեցաք խմորն յինչ հայե, և ապականեաց զբ
ընփուեմ՝ ասե յարարածոց մեկնութեան։ եթե
զնոյնն եամեն ապուխտել առնուեալ այրն ՚ն՚յ
արդիւ, ինպատարագելոյ զխմորեալն։
տունցանիցե խմորեալ, խեղանն ուն։)
Ընթե առ հնումն՝ անիծեալ հրամայեաց Ը՚ն
զխմորոյ մատուցանօղն, ինորս ասացեք մեզ՝
թե ուվեր որ օրհնեաց զնա և արար մարմին
Արգարեին և ասե։ (զի՞ ե զի մատուցանեք
Դարձեալ հրամայեաց Ը՚ն Մաղաքիա
արհամարհեալ ե, և զոր ինչ դնի ՚իվր նորա
(արհամարհեք։)
ծեցաք զնա, ՚ի յասելն ձեր թե՝ սեղանն ուն
՚խեղան իմ զհայ պղծուե, եասեք՝ ի՞նչ պըղ
Դարձեալ խօսեցաւ ուր ընդ Մովսեսի եասե։
(թե զամ զոր մատուցանիցեք ուն՝ ոչ առնիցեք
զնա խմորուն։) Ահա զայս առ հնումն՝ խօսեցաւ
առ քահանայսն Ը՚ն։ Դարձայց այժմ ՚ինոր
օրհնս Ա՚ն։
Ըսե փիլոն՝ աշակերտն Պօղոսի, ՚ի յերկիւղ մահ
նուիրելն, ՚երեանն որ ասե (ոօթն օր բաղարջ
կերիցեք։) Ընթե վն ի՞ր ոչ հրամայեաց Ը՚ն
ուսուել զխմորեալն, ասեր թե՝ օրինակ եր փրկ
քայելոյ՝ եամբարուսանեիս պղպկալելն եուս
ջիլն խմորոյն, ևթերուսելն քայախելն։
Ըստ՝ այս ամ ոչ գոյ ՚երաղարջն, որպս ե՚ի
Ա՚ն ոչ գոյր ապականեալ բնուելն։
Գրե Ը՚ աբաան, եթե խմորեալն ոչ լինի հայ
կենդանարար։ Զայս ասաց ՚նպահոդ ճառն,
եարգել ՚ինպատարագելոյ զխմորեալն։
Զնոյն եամեն ապուխտել ևերանեալ այրն Ը՚յ
ընդ ՚ինքեան՝ ասե յարարածոց մեկնութեան։ եթե
սիրեցաք խմորն յինչ հայե, և ապականեաց զբ

բնութիւն մարդկան: Իսկ իբրև եկին խորհուրդ
բաղարջին, անապատ կանն Մարիամ՝ կուսու-
ծնաւ զանապական մարմինն Ա՛յ, եւ՛չ ամուս
նութ. զի խրմորն՝ ամուսնութ եւ սերմամբ
ծնանելոյ է խորհուրդ:
Ա՛յս բանք՝ Ինձ եմի են:
Սուրբն Կիւրեղ՝ ասէ յեբրայեցւոյ թրղմոյն
մեկնութէ: եթէ խմորն՝ ի հնարս խորհուրդ
է՝ վա՛ աճման հային՝ եւ կակղութէն: ոչ ա
մուսնութէն՝ զհեշտութէն ունի զըս ծուա՛՝
վա՛ աճման որդեծնութէն: Այլ Քրիստոս՝ ի
ձեռն այսորիկ երեւեցաւ, այլ անապական կու
սութէ ծնողին՝ անսերմն: ըստ ասացելոյն Յա
հայեսուին Յակոբայ, (եթէ՝ ի շառաւիղէ է
լեր որդեակ իմ:) Ե՛ւ՝ իղև տացեալ մեկնուէն
ասէ, եւինքն կենդանարարն՝ բաղարջ հայ ա
ռեալ՝ ի վերնատանն սրբոյ իւր մարմին:
Դարձեալ Կիպրիանոս Եպիսկոպոսն, և Մար
տիրոսն՝ որ երբեմն կախարդեր, այսպէս ասեր
յողորմածութէ Ճառն, եթէ բաղարջ հայիւն՝
եւանապական դինուոյն աճանդեայ մեզ զփրը
կութէ խորհուրդն. զի զապականեալ բնու
թիս մարդկան, (զհոգի ասեմ՝ և զմարմին,)
անապական նորոգեայցէ՝ հայիւ՝ և գինուով:
Զնոյն և Անփիլիքոս Եպիսկոպոսն յիկունա
ցոց ասէ, թէ զոր անապական ծնաւ Սարի
ամ՝ զանապական մարմինն Յ՛ձայեալ:
Ե՛ւ զոր յառաջն ցուցաւ խորհուրդ բաղար
ջին, զնոյնն ահաւ նբ կարդեայ:

հին, եւ՝ իմոյն շարուածէ եւ տեղեամուբ,
Ա. յուհետե արասցուք ոտանս. մի՝ իմոյն
եղիցի ամենայն քան զառիկ մեր զինաշ քո։
հին խմոյն՝ զի եղիջիք նոր զանգուած, ոչ
զամ զանգուածն խմոյնէ։ Սրբեցէք իբաց ըզ
ծանգիդ հեր, ոչ գիտէք՝ եթէ ի՞նչ մի խմոյ
ընթացին այսպէս, (եթէ ոչ բարուք են պար
(փարիսեցւոց։

Իսկ ըզ Ա.աքեաքն պօղոս գրեաց առ կո
սէ, (զգոյշ կացէք՝ ի խմորոյ սադուկեցւոցն եւ
Զորս վկ պատուիրեաց աշակերտացն ևա
ըահաւասուածէ եւ հերձուածոյ եր օրինակ։
թէն խրով բաղարջ եր։ Ալ զի խմորն՝ թէ
փրկիչն Ա.ծային ձեռն խր, ալ հաստատու
նագիրն խր։ Ընշ ահա հայն՝ զոր առեալ
վկ խոտելոյ խմորոյ ևչրոյ՝ պրեալ է՝ իմաս
ինչ՝ որ
րոսանայր խակ, զանէծան նեստորն կարդալ
և՝ խոդխոտոյ ոչ առնէր զայն, եթէ ևմարոն
պառասխանի արարեալ ևբ Հայրապետն և
սէ պատարագն՝ յորժամ խմոր լինի, և ևուր
իբաժակն խառնեալ։
լեսեինոս, եթէ զի՞նչ համարիս դու զայնպէ
Իսկ յորժամ հարցաշ պարսամաշ ընդ կէ
Հայրապետ Ա.նաիոքայ։
սորոյ. և հերձուածողի Ա.դեսացւոյ, որ եղև
ցաքննութ.ն՝ ասէր ընդդէմ պարսամա ա
Ընշ կլեմետինոս հռոմայ Հայրապետն ի հար

լինելն աշխարհիս, ազգանօթանալն մարդկան։
սանդրացի. և ասէ զսքաւչն Քրիստոս. զյայտնի
տարանէջն, մեկնէ զայդ Թիմոթէոս Աղէք
Իսկ վն աճմանն Քրիստոս զոր պատմէ սբ Յհ
Թուղկէ և Առաքելական սբ Եկեղեցի Ա։
սացն զորս նզովեալ է, և դեռևս նզովէ Կա-
ուսիք Հեզ զվկայ՝ այլ միայն ի հերետիկո-
րումն, ևերկու բնութեանն։ Բայց խորհուդն ոչ
նեստորականքդ վկայեն Հեզ խմորումն՝ և զը
պղծոցն պօղոսէ՝ և նեստորէ։ և ահա դեռևս
ոչ ինքց Առաքելոց նորին։ Բայց միայն ի
նիք. և ոչ ի Մարգարէիցն, և ոչ ի Քրիստէ, և
գի ինքս վարդապետացն զվկայութիւն մի ոչ ու-
ունէր։ Եւ ոչ ի Մարգարէիցն, և ոչ ի Քրիստէ, և
ոսկ Քրիստոս որ ասէր ևզօրանայր, զոր ասէ ի
Ջ գոյն լոշաք, եթէ խմորն զաճուճն ունի,
ևսբ Ա։Հետարանն։
Տես՝ թէ ո՞րքան աննմանն են օրինակքն Հեր։
Դարձեալ Ամրիկոս Եպիսկոպոսն ասէ, եթէ
հաց սբ պատարագին՝ զխմոր ոչ ունի, ոսկ և
Քրիստ ապականութիւնէ ոչ ունէր։ ևզայս յառա-
ազգին՝ ոչ եղև օրինազանց։
այք էին՝ յազգէն Աբրահամու, և Քրիստ վասն
զհաց խմորեալ։ Զի ահա Առաքեալքն հրէ
Ա։Հ մինչև ցեօթն օր՝ անխմեալ էր որ ուտէր
զխմորն բերել Հպետս կերակրոց՝ մինչև զոն
զաւակին կատարեսցեն։
րեաց։ ևոչ էր օրէն Հտօնի յաշխարս զաւակաց
Ա։Ր՝ խմորն ոչ էր օրինակ բարեաց, այլ չա-
այլ յանհմորն ստուգութիւնէ ևճշմարտութիւնէ։)

դաւոյն Աւ։ եւ ինչ զՔուրն որ ի կողջոյն եւ՝ ի
հետե՝ ապա մերձենայ ի սբ խորհուրդ որ-
դեգրութիւն հօրն երկնաւորի մերկուտէ, եայնու
պահեայ Յոգին սբ. վն զի նախ ջրոյն յոր-
նել։ վն զի զՔուրն՝ ի խորհուրդ մկրտութիւն
Ասաց Տէր ցՆիկոդէմոս՝ ամէն ամէն ասեմ ձեզ՝ զի ոչ ոք կարէ տեսանել զարքայութիւն Աստուծոյ՝ եթէ ոչ ծնանիցի յերկնից։ Ասէ ցնա Նիկոդէմոս՝ զիա՞րդ կարէ մարդ ծնանել՝ որ ծեր է։ միթէ կարէ երկրորդ անգամ ի մայրն իւր մտանել եւ ծնանել։ Պատասխանի Յիսուս՝ ամէն ամէն ասեմ ձեզ՝ զի ոչ ոք կարէ մտանել յարքայութիւն Աստուծոյ՝ եթէ ոչ ծնանիցի ի ջրոյ եւ ի հոգւոյն։ Որ ծնանի ի մարմնոյ՝ մարմին է։ եւ որ ծնանի ի հոգւոյ՝ հոգի է։ Մի զարմանար զի ասացի քեզ՝ թէ պարտ է ձեզ նորոգ ծնանել։ Հոգին ուր կամի՝ փչէ։ եւ զձայնն նորա լսես։ այլ ոչ գիտես՝ ուստի գայ եւ կամ ուր երթայ։ այսպէս է ամենայն որ ծնանի ի հոգւոյ։

(Մեկնութիւն Աւետարանին։)

Զարձեալ ասեմ ձեզ՝ զի ահա ե՛կեալ է ժամանակն զի ամենայն հաւատացեալք ի Քրիստոս՝ պատուական մարմնով եւ արեամբ նորա ընդունիցին զհոգեւոր ծնունդ։ Եւ ոչ միայն զայս ինչ, այլ եւ զամենայն հաւատացեալսն ի Քրիստոս՝ զհոգեւոր ծնունդ ընդունիցին

Ար թե՝ (զբաժակ փրկուժէ ընկալայց։
(պակ արբեցոյց զնա։
Դարձեալ ասէ Դաւիթ. (բաժակ զո անա-
հեթ յայտնապէս անապակ ասէ։
Ար զի՞նչ պետոյ է մեզ վկայութիւն, զի Դա-
ւիթ յայտնապէս անապակ ասէ։
Դարձեալ ասէ Դաւիթ, (բաժակ ի ձեռին
նո՝ գինի լի՝ անապակ արկեալ։
Ահա ևփրկիչն բաժակ ասէ, ուրչ զուր։
Դարձեալ ասէ Դաւիթ, (բաժակ ի ձեռին
Տեառն գինի լի՝ անապակ արկեալ։
Ար զի՞նչ պետոյ է մեզ վկայութիւն, զի Դա-
ւիթ յայտնապէս անապակ ասէ։
Ար թե՝ (զբաժակ փրկուժէ ընկալայց։
(պակ արբեցոյց զնա։
Դարձեալ ասէ Դաւիթ. (բաժակ զո անա-
հեթ յայտնապէս անապակ ասէ։
Ար զի՞նչ պետոյ է մեզ վկայութիւն, զի Դա-
ւիթ յայտնապէս անապակ ասէ։
Դարձեալ ասէ Դաւիթ, (բաժակ ի ձեռին
Տեառն

Ահա այս բանք՝ են սրբոյն Յօհաննու։
գինեաւ աւանդեաց՝ և ոչ ջրով։
նի՝ եւոչ զՔրիստոս յուսայնէ, եթէ գինորհուրդն՝
սրբ խորհրդոյն խառնեն, եւորթն՝ գինի ծնա-
ցեալ ասէ Քրիստոս՝ թէ ես եմ որթն ճշմարիտ։
թոյ, ասէ՝ իմ հնկնութեն Աստուածեան Բ-
զոր ասաց Վ՚ն՝ (եթէ ոչ արեան՝ էրեւոյ որ-
զարձեալ ասէ Յօհան Ոսկեբերանն՝ էբանն
այլ ինչ պարտ է զՔրիստոս արկանել՝ էբաժակն։
Սրբ՝ եթէ միշ արմատն՝ եանուանդն Քրիստ է,
նի, եթէ ոչ որակս ցեալ՝ է Քրոյ։
Յօհան Ոսկեբերանն ասէ, ոչ այլ ինչ գի-
՝էձեռն հոգւոյն սրբ յաշխատեկանի։
(որշափ ես արիւնն քի
րայեկեսն գրէ եասէ. (որշափ ես արիւնն քի
որդւոյն Այ։) Զարձեալ սրն Պօղոս առ եբ
նեմք, ոչ ապաքէն հաղորդութիւն է արեանն
ցաց Թղթոյն, (բաժակն օրհնութեն զոր օհ-
Սուրբ Պռաքեան Պօղոս ասէ՝ է Կորնթաց
ուսէ զմարմին իմ, և լմպէ զարիւն իմ. նա
՝հս բնակեսցի եես՝ ինմա։)
բիս լմպելն։) Զարձեալ ասէ Փրկիչն, (որ
իմ Շշմարիտ կերակուր է, և արիւն իմ Շշմա-
Ահ՚ն արիւն ասաց յայտնապես (եթէ մարմին
ցէ. վՆ զի են ոմանք՝ որ զՔրիստ՝ է բաժակ
Ինչ ահա՝ Ջրախառն ոչ աւագին մարգարէքս։
նի անուշահոտ կուսից։)
մութեց։) Զաքարիա Մարգարէն ասէ, (գի-
(տէր զգինի սգաւորաց, իմոռացուցն սրբա-
Ինչ ահա Մովսէս խրատէ զմեզ ասելով.

ARMENIAN STUDIES

Ջնոյնն՝ և Ջենոք ասորի գրեալ այսպէս եւս
սէ. Թէ թացեալ զպատառն տայր յուդայի
Քն. եւ ելեալն՝ այսպէս ասէր, եթէ՝ Եգե-
նեայն էառ զպատառն, եւ ելոյն թացեալ՝ լուա
յեալ տայր յուդայի մատնչի։
Այրանելի եւ՝ վարդապետն Եփրեմ, ասէ՝ Ի
նոյն բանի մեկնութեանն, եթէ լուծացեալ ըզ
հայն յօրհնութենէն, եւապա տայր յուդայի։
Դիոնէսիոս աղէքսանդրացին ասէ, ահաւա-
սիկ ամիւ յուսյաք՝ եթէ ոչ է ապականացու
արիւն որդւոյն Այ ան մերոյ Ցն Քն.
եւ ոչ էր մարդոյ մահկանացուի՝ բերու զմի՛
մեզնէ, այլ Այ ճշմարտի՝ որք առնուգուն՛ ի
նմանէ։ Ան այսորիկ այլ ոչ է մեզ պարտ եր-
կարել զբանս սբոյ վարդապետացն, զի ուսիմք
մեզ զճշմարիտ վկայ ինքն զՅ. ոմն ասէ ա
Հետարանչին, (եթէ էառ Ցն զբաժակն և ա
սէ, այս է արիւն իմ) Յհ ահա Քն ոչ յի-
շեայ աստ զՀուրն։ Յհ ասաց Ցն, (զայս ա
րարէք ինձ յիշատակ։) և ահա Փրկիչն ոչ
պատուհիրեայ իւրոց աշակերտացն՝ եթէ ըզ
Ջուր խառնէցէք՝ ի բաժակն իմ։
Կարծես ուսիմ յանձն իմ՝ եթէ ոչ էք ընթեր
ձեալ զդէպս առաջին սբ հարցն։ Ան զի ահա
Ընորհս հոգւոյ Ջայրապետն ասէ, առ մի-
սայէլ ներքինի մի, եթէ Ջուր ել՝ իկողէցն քե՛
՝ի Ջորհուրդ մկրտուեէն՝ ՝ի լուծայուսն մեղաց։
Ստեփաննոս Կոստնթացւոց Ջպիսկոպոսն ասէ
՝ի թղթոյն՝ զոր գրեաց առ Ջոգոյեկեան և

եթէ տուն[ին] զոր տան[ի]ցին Պետրոս և Պօղոս,
զնոյնն ոտոգեաց Քրիստոս։ զի Հուր եղ Հիկողէն,
զմկրտութեն մեր ցուցանելով։
Դարձեալ ասէ Եփրեմ. եղ Հուր Հի կողէն
Քրիստ, զի եղ հուր Հիկողէն Ադամայ, զի շի
նուցէ Հուրն մկրտութիւն աշխարհին՝ զհուրն
բանսարկուին։
Գրիգոր Նճաբանն ասէ. եղ Հուր, զի ցուցցէ
եթէ մեռեալ է. կայլակեաց արիւնն, զի յայտ
արասցէ եթէ կենդանի է։
Դարձեալ ասէ Նճաբանն. յաղագս մեր եղ
զարիւնն՝ վասն որոյ երկեղ զՔրիստոս ևզհուշակելին
Ն. Յ. ևզքահանային՝ և զպատարագին։
Դարձեալ ասէ Նճաբանն. զարիւնն Ն. Յ՝ և
զշարշարանսն լսելով, ևզմահ, մի՛ ուրեք ընդ
վայր անկցիս անանճաբար։
Դարձեալ ասէ Նճաբանն. կեր զհացն, եհ
ա՛րբ զնբ զարիւնն նր։
Դարձեալ ասէ Նճաբանն. արիւն ևՀուր Հի
կողէն հոսեալ. մինն էբրև զմարդոյ, և միւսն
առաքել քան զմարդոյ. երկեր շարժեալ. վէմք
պատառեալ. ևմեռեալք յարուցեալ։
Դարձեալ ասէ Նճաբանն. շնորհք արեանն
դուզնաքեայ՝ զաշխարհս ամ վերստին ստեղ
ծանէ։ Այս ամ բանք Նճաբանին է ևՀուր
ոչ ևս յիշէ։ Իսկ ևսեռք եմեսացի ասէ. եթէ
երկու աղբիւրք Հի մէյ ականէ բղխեին, զոր
զինաշորն տիգաշէն պեղէր՝ որիշ որիշ, զՀուրն
Հլուսայուսն հաճատացեալոցս աշխարհաշէն, և

Դարձեալ ասէ . (զի մինչ թշնամիքն հաք
(անթարշտայ մեռաք։

Եւ կարգն հաք՝ վճռ վր մեր՝ խժամանակի՝ խվ
զի մի կարեք ցուցանել։

Եւ առ հռոմայեցիսն ասէ. (զի մինչդեռ սը
թէցն արեամբն Քի, որ նորոգեաց մեզ ըզ
(ձանապարհ նորոգ։

Եւ արդ՝ ասայեք մեզ թէ ուր են ձեր ջրոյ
վկայութիքն. բայց ահա կարի քաջ գիտեմք՝

Սուրբ Հեռարանիչն Յովաննէս ասէ , (ա
րիւն որդւոյն Ա՛ սրբէ զմեզ յամէ մեղաց։
Եւ Հեռարանի անդ ասէ . (առեալ Քի
զհայ՝ գոհացաւ եասէ , Ա՛ռէք՝ կերայք՝ Այս
է մարմին իմ որ վճռ ձեր՝ զայս արարէք առ
իմոյ յիշատակի։ Նոյնպէս ազբաղարջն առեալ
ասաց։ Տէս՝ վճռ բաժակին ասաց յիշատա
կել փրկչէն, եւ զ վճռ ջրոյն։ զոր առանց հրա
մանի ոչն յաճախէք։

Եւ քո բազում անգամ՝ ինքն Հեռարանին,
մարմին եարիւն ասէ յաճախ, եւ զ ջուր։
Զի Օրև սբն Պօղոս առ եբրայեցիսն ասէ. (զի
եթէ արիւն ցլուց եւնոխազաց. եմոխիր երկն
Լոյն ցանեալ՝ զպղծեալսն սրբէր առ՝ մարմնոյ
սրբութիչ։ որչափ ևս առաւել արիւն Քի
որ ինձեռն հոգւոյն յաւիտենականի
(
Դարձեալ ասէ Պօղոս յեբրայեցիսն (ուանմիք
այսուհետև զհամարձակութիքն ինմուտս սրբոց
Թեցն արեամբն Քի, որ նորոգեաց մեզ ըզ
(ձանապարհ նորոգ։

Եւ առ հռոմայեցիսն ասէ. (զի մինչդեռ սը
թէցն արեամբն Քի, որ նորոգեաց մեզ ըզ
(ձանապարհ նորոգ։

Եւ արդ՝ ասայեք մեզ թէ ուր են ձեր ջրոյ
վկայութիքն. բայց ահա կարի քաջ գիտեմք՝
զի մի կարեք ցուցանել։

Սուրբ Հեռարանիչն Յովաննէս ասէ , (ա
րիւն որդւոյն Ա՛ սրբէ զմեզ յամէ մեղաց։
Եւ Հեռարանի անդ ասէ . (առեալ Քի
զհայ՝ գոհացաւ եասէ , Ա՛ռէք՝ կերայք՝ Այս
է մարմին իմ որ վճռ ձեր՝ զայս արարէք առ
իմոյ յիշատակի։ Նոյնպէս ազբաղարջն առեալ
ասաց։ Տէս՝ վճռ բաժակին ասաց յիշատա
կել փրկչէն, եւ զ վճռ ջրոյն։ զոր առանց հրա
մանի ոչն յաճախէք։

Եւ քո բազում անգամ՝ ինքն Հեռարանին,
մարմին եարիւն ասէ յաճախ, եւ զ ջուր։
Զի Օրև սբն Պօղոս առ եբրայեցիսն ասէ. (զի
եթէ արիւն ցլուց եւնոխազաց. եմոխիր երկն
Լոյն ցանեալ՝ զպղծեալսն սրբէր առ՝ մարմնոյ
սրբութիչ։ որչափ ևս առաւել արիւն Քի
որ ինձեռն հոգւոյն յաւիտենականի
(
Դարձեալ ասէ Պօղոս յեբրայեցիսն (ուանմիք
այսուհետև զհամարձակութիքն ինմուտս սրբոց
Թեցն արեամբն Քի, որ նորոգեաց մեզ ըզ
(ձանապարհ նորոգ։

հաշտեցաք ընդ Ա՛Յ՝ մահուամբ որդւոյ նորա։)
Դարձեալ ասէ. (յայնմհետ Աստ զսէրն իւր
առ մեզ, զի մինչդեռ մեղաւորքն էաք՝ Քրիս-
տոս մեռաւ։)
Դարձեալ ասէ. (զի որք միանգամ ի Քրիս-
մըկրտեցաք, ի մահ անդր նորա մըկրտեցաք.
թաղեալք ընդ նմին մըկրտութեամբն ի մահ։)
Դարձեալ ասէ. (զի ոչ յարեաւ Քրիս-տոս ի մեռե-
ռելոց՝ եւ մեզ ընդ նմին յարուսցէ։)
Դարձեալ ասէ. (եթէ Քրիստոս որ մեռաւ, մա-
նաւանդ թէ յարուցեալ իսկ է, եւ ի ընդ աջմէ
Աստուծոյ։)
Դարձեալ ասէ ի կորնթացւոց թուղթին. (զի
թէպէտ եւիցեն անուանեալք աստ, եթէ յեր-
կինս եւեթ յերկրի. այլ մեզ մի է Աստ հայր՝
յորմէ ամք, եւմեք ի նա։ եւ մի տէր Յիսուս Քրիս-
տոս, որով ամք, եւմեք նովաւ։)
Դարձեալ ասէ ընդ Գողս ի նոյն թղթոյն.
(զի ոչ լերուք՝ մի՛ ոք ի ձէնջ որ զձեզ կողոպտէ
ի, ճարտարմտութեամբ՝ հանուտ խաբեութեան եւ
որ զկնի։) Ա յօգտեան առ այս։

❦ Սրբոյն Դիոնէսիոս Արեոպագացւոյ Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի:

Պատասխանութիւն:

Ես յաղագս Յովհաննէսեան առն՝ յիշեալ եք առ մեզ՝ եպրեալ բազում անգամ՝ նաև ի թղթոցդ յայսմիկ գրեալ եք, և կամիմ սակաւ մի ծանուցանել ձեզ զպատճառն:

Ընդ ահա պարտ եւարժան է զնոյն Յակոբոսի եղբօր տեառն զկարգեալ ոճոյն թողուլ: Այլ զայս հրաշափառ և զմեծապայծառ ոճոս՝ նոյն Յակոբոս եղբայրն տեառն կարգեաց և հաստատեաց՝ նաև հրամայեաց ի միում աշակերտաց իւրոց ոճոյնեզն ի Քրիստոսէ Յիսուսէն ևս մերկրտութենն: Զի ի նմին աշխարհ յորում ծնաւ փրկիչն ի Մարիամ կուսէն ի յուսվարի վեցն՝ եղև ոճոյն ըստ կուսէն ի յուսվարի վեցն՝ եղև ոճոյն ծնելոյն դեպան Քրիստոս և ի նմին երեսուն ամին՝ ի նոյն աշխարհն՝ եկն ի մկրտութենն, ի յորդանան գետս: Ոչ այլ իսկ ոք Յհետարանիչն Ղուկաս (եթէ ի լնուլն նոր երեսուն ամին, եկն ի յոր-

դանան մերկրտիլ ի յովհաննէ։) Տէս՝ զի կա-
տարեալ և լցեալ ասաց զերեսուն աւուրն, և ոչ ա-
սաց պակասեալ՝ ըստ արտեմոնի շար հերձ-
ուածոյն, որ յերեսուն ամացն՝ զերկուտասան
օրն պակասեցոյց։

Ընդ դարձեալ թէ՝ կերօղ և արբեցօղ այր եր
Յակոբոս, և օտար ի խորհրդոյս յայսմանէ։
Մի թէ ոչ էր նա որդի Յուսեփայ, և տե-
սող Տէր հրաշալեացս այսմիկ։ Մի թէ կարէ՞ք
ասել թէ ոչ էր ընդ Մարիամայ ի բերթղէհեմ,
յորժամ ծընաւ զՔրիստոս։ Մի թէ ոչ գիտէր
զօրն՝ և զամիսն Յննդեանն ոն, և զայլն Տէր
առաքութեան։ և կամ թէ ոչ էր ընդ Աճածնին
ի յեգիպտոս։

Ընդ յորժամ կարգեաց Յակոբոս զհրաշալի և
հաշակաւոր ոնս զայս, Մարիամ Աճածինն՝
և Հրաշաքեալքն Տէր դեռևս ի մարմնի էին։ և
միաբանութեամբ նոքա ընդ նմա միաբան ոնէ-
ցին զօր Յննդեանն ոն ի յունվարի վեցն։
Ընդ ոնեցին այսպէս մինչև ցԱուստիանոս
կայսր, որ զքան Սուրբ Հինեաց։

Ընդ ի Հայոց Թոռականի լրբկիզքն՝ բարձին
զՅննդեանն ոն. և մինչև յայն ամ ի բեթազուա
տեղիս՝ զոն Յննդեանն ոն ի յունվարի վեցն
կարգէին։ Ընդ յաւուրսն յայնոսիկ բնաւ
բարձին, որև մոռացան խսկ։

Ընդ ահա սքան Յակոբոս դժպհի եղև ձեզ, և
անիծեալն արտեմոն հաշաւարի մ՝ և զնորա
մնոտիան ընկալայք, որ զայմ զօրս կարգեաց,

ամէն եբբայեցւոցն . յորում եղեն աշէտութիւն
կալ ի նոսան եվեցին նոսանա, որ ե առաջին

Տբեթ . Շ՝ բաթ . Ղ.դար։
Իւղուլ . Թշրին . Մ՝եհրշուան . Քասղև .
Սեսան . Նար . Սիհան . Թամուզ . Մ՝բ .
զի ընդ ամսօքս փակեալ կան՝ որք են այսոքիկ։
և այնպես գտանես զօր Ծննդեանն սոն ։ վե
Մարիամու Աճապնին, համարեա զաւուրսն՝
զենն ամէս և զհինգ օրն յղութե սրբ Կուսին
Ես արդ՝ եթե կամիցիս ուսանիլ և գիտել
գրեմք առ Հեզ, որ ե այսպես։
սրբ եկեղեցւոյ, Հզոր ուսաքն՝ Հարք ահա զայն
Հրամանաւ Հոգւոյն սրբ ուսուցին մանկանց
այսպես ուսաք՝ ի սրբոց վարդապետացն՝ զոր
Ես արդ՝ յաղագս Ընծային Ծննդեանն սոն

(Մասն Ըսօլինե։)

յամենայնի։)
բեսք կնոջ պոռնկի եղեն քո . անամօթեցար
րեին, և՝ի դեմս արտեմոնի ասեր . (եթե և
նոյ, և փոփոխուածն արար առաքելադիր տո
Ըրդ՝ նր գոռոզն եր հաՀատացեալ Յուստիա
տայն Յօհաննու եր անիծեալ ըն արտեմոն։
սեր վ՚ արտեմոնի Հնմանեացն, (զե՝ի մէնջ
Ջորև մեծն Յօհաննէս որդին որոտման ա
զի ի յաշակեր
ելեն, բայց ոչ էին ի մէնջ։)
Նէ մարգարեն Երեմիա մեղադրեր Հր
րեին, և՝ի դեմս արտեմոնի ասեր . (եթե և
Ես արդ՝ յաղագս Ընծային Ծննդեանն սոն
այսպես ուսաք՝ ի սրբոց վարդապետացն՝ զոր
Հրամանաւ Հոգւոյն սրբ ուսուցին մանկանց
սբ եկեղեցւոյ, Հզոր ուսաքն՝ Հարք ահա զայն
պրեմք առ Հեզ, որ ե այսպես։
Ես արդ՝ եթե կամիցիս ուսանիլ և գիտել
զենն ամէս և զհինգ օրն յղութե սրբ Կուսին
Մարիամու Աճապնին, համարեա զաւուրսն՝
և այնպես գտանես զօր Ծննդեանն սոն ։ վե
զի ընդ ամսօքս փակեալ կան՝ որք են այսոքիկ։
Սեսան . Նար . Սիհան . Թամուզ . Մ՝բ .
Իւղուլ . Թշրին . Մ՝եհրշուան . Քասղև .
Տբեթ . Շ՝ բաթ . Ղ.դար։
կալ ի նոսան եվեցին նոսանա, որ ե առաջին
ամէն եբբայեցւոցն . յորում եղեն աշէտութիւն

Ընդ՝կալ՝ինիանա տան ևվեցկն։ Իսր։ Ակ-
հան։ Յամուզ։ Ռ.բ։ Իլուլ։ Թշրին։ Մ կր-
շուան։ Հասղև։ Մինչև՝ի Տբեթ ամսոյն
քսան ևմիկ։ Եւ այդ՝ լինի ինն ամիս՝ևհինգ
օր, ՚ի յորմէ՝ ետ կոսին Մարիամու Ե-
ածնին։ Եւ ՚ի ևին աւուր ծնունդն Քրի,

՚ի Տբեթի՝ քսան ևմիկ։

Արդ՝ եթէ կամիցիս ընթերցուածադրութեն
հասուստել զքեզ յառաջին կարգ յուղղափա-
ռութենն՝ զոր կարգեցին ուղղութե սբ Ա-
քեալքն, նա Ճշմարիտն այս է, զոր կամիմք
դրել և յուցանել ձեզ։ եթէ հոռոմոց ամսոքն
կամիցիս գտանել և գիտել զվեց երորդ ամին,
իմասցիս զօր յորմէ՝ն Ընկնաւթի, և զօր ա-
հեռացն Գաբրիէլի առ Կոյսն՝ յապրիլի՚ի
վեցկն յառաջ հաշարեա մինչև ցյունվարի
վեցն, և անդ գտանես զօր յայտնութե-Քի։
Ընդ դարձեալ՝ կալ՚ի Հոկտեմբեր ամսոյ ին-
նկն յառաջ՝ որ է երբայեցւոց Թշրինի քսան
և երեք՝ յորում ասաց գալ և սաղմնաւորել յամ-
ղոյն, մինչև յապրիլի ութն։ Եւ արա այսպէս։
Հոկտեմբերի՝ նը՝ Նոյեմբեր՝ ղ։ Դեկտեմ-
բեր՝ ղա։ Յունվար՝ լա։ Փետրվար՝ նը։
Մարտ՝ լա։ Մինչև Ապրիլի ութն, որ է
սկիզբն տան ևինն երեկի՝ Ա՚ղեքսանդրացոյն
թուղրակի լրմանն՝ տան ևշորս զատկացն, որ

սիսի, յետ երեք հազար հօթն հարիւր քսան
գիպատուէ, ՚ինձեռն մեծի Սարգսէին Սով
Ա՛րդ՝ յորժամ հկան Ղ՚ զժողովուրդն յե-

(❀ Մասն Երկրորդ։)

բայեցւոց ամսաթուէին։

թիշրինի տասն . նախ հօթն երորդ ամիս հե-
դասակարգութէ քահանայութէն , որ էր ՚ի
օր ածնէին։ Ընդ արդ՝ առեալ Զաքարիա ըզ
հարացն, որ ասի ոտն փողահարացն. և հօթն
ամսոյն, հրամայեաց ոտնել զոտն առաղաբարշ
Լուկ յամսեանն հօթն երորդէ ՝ որ օրն էր ԺԷ
հօթն նիսանայ ՚ի կիւրակէ զնբ յարութէնն։
նիսանի զՓաղուէն ասն ՚ի շաբաթի , և տասն և
մինչև ՚ի կիւրակէն՝ ևգտանես ՚իտասն ևվեցն
երորդի՝ յաճուր յարուէն . ևգտանես լի՛ կա-
տարեալ զվեց ամսոյ ժամանակ յղուէն Ցղի
սաբաթի , ՚ի սպասէքի ոտնին։
Ընդ բոստ եբրայեցոցն՝ համարեա՛ յուրբաթու
նէսան՝ զՓաղուէն ասն ՚ի շաբաթի , և տասն և
հօթն նիսանայ ՚ի կիւրակէ զնբ յարութէնն։
Լուկ յամսեանն հօթն երորդէ ՝ որ օրն էր ԺԷ
ամսոյն, հրամայեաց ոտնել զոտն առաղաբարշ
հարացն, որ ասի ոտն փողահարացն. և հօթն
դասակարգութէ քահանայութէն , որ էր ՚ի
թիշրինի տասն . նախ հօթն երորդ ամիս հե-
բայեցւոց ամսաթուէին։

(❀ Մասն Երկրորդ։)

Ա՛րդ՝ յորժամ հկան Ղ՚ զժողովուրդն յե-
գիպատուէ, ՚ինձեռն մեծի Սարգսէին Սով
սիսի, յետ երեք հազար հօթն հարիւր քսան

հինգ ամին՝ որ էր Յ.դամայ: Ընդ յորժամ
եկեն ազգ որդւոցն իւր ի յեգիպտոսէ, հրամայ
եաց նոցա Աստ յաւէտ տարէ, հինգ տօն կատարել:
Սա՝ զպատիւն, որ ազատեաց զնոսա ի
ծառայութենէն փարաւոնի:
Երկրորդ տօն՝ զյոբելեանն տօնէին, որ է Ջ,
հօթներորդէ: Յիսուն տարին՝ ի մի հանդէ
սէին տօնել զյոբելեանն, և այն տարին՝ ոչ
ինչ գործէին, բայց միայն զտօնն:
Ընդ ոչ զանդաստան ցանել, և ոչ զայգի եբրդ
ծառ վաստակել, և ոչ զպտուղ ժողովել յայն
տարին ողջոյն:
Իսկ երրորդ տօն՝ զքաւութենէն:
Չորրորդ տօն՝ զտաղաւարահարացն:
Հինգերորդ տօն՝ զառաջաւորութենէն կատա
րէին: Ընդ զպատիւն հանապազ տօնէին՝ ինչ
սան ամսեան: Զյոբելեանն՝ յիսուն օր տօ
նէին, ևազաջ ողջոյն ոչ ինչ գործէին, վն զի
ազատութի ևհանդիստ էր մարմնոյ:
Ընդ զայս առնէին՝ յորժամ զնոր մուտքն առ
նուին, և զորայն առ քահանայն բերէին: և
յայնմ օրէն համարէին՝ յիսուն օր, և ապա
տօն առնէին ամն, և զընծայս մատուցանէին:
Աբդ՝ յոբելեանն՝ օրինակ էր ողորմութեն Այ:
Ընդ զքաւութենէ տօնն կատարէին՝ ի ևիշերինի
ասան, որ է հօթն երորդ ամիս եբրայեցւոցն,
ևապասանձուաց Հաքարիայէ, ևմեզ փրկութե
պատճառ հաճատացելոցս:
Աբդ՝ ահա՝ ի թշերինի ասան, հանապազ տօն

էր

Յ.Ա.Յ թէցն յիմարեալ ազգաց։ Վա՛յ զի ահա այս
ընդ երիս բաժանեցին. վասն կենաց հեշտու-
ապա զոսն մրկրտութէն ոտանն։ և զմի ոտնն
սոսկ մարդոյ՝ և՛չ Ա.Յ։ Ա՛չ ի յոնվարի վեց.
Ա՛չ ի դեկտեմբերի ԶԷ. զծնունդ առնեն.
օր զյղութէն կուսին։
Ա՛չ ի դեկտեմբերի ԶԷ. զծնունդ առնեն.
վեց հարիւր ինսուն ևչորս, որ էր յելիցն ե-
գիպտոսէ, մինչև եկեալ ի յետին ամն։ և թէ
ո՞վ էր յայլ ոտնն ոտն քահանայապետն Ջաքարիայ։ ոմն
ոտնի եղև քահանայապետն Ջաքարիայ։ ոմն
եղևն՝ ցուցանէ իսկ Ա.Հետարանչէն Ղուկաս։
Ա՛չ վասն չհաւատալոյ Ջաքարիայի բանից
հրեշտակապետին՝ եղև պապանձեալ, որ է սեպ
տեմբերի՝ ՂԷ։ և ամարպացի՝ չորս. և օրն կիւրա
կէ։ Ա՛չ եօթն օր ոտնէին զոսնն զայն, եզբն
ծայս մատուցանէր Ա.Յ քահանայապետն։ նախ
վա՛ խոր, և ապա վա՛ ժողովրդեանն։
Ա՛չ յայնժամ ապա զոսնին հանապազորդա-
կան ողջակէզն երկու գառինք՝ մինն յառաւօ
տու, և միւսն յերեկոյին։
Ա՛չ արդ՝ ահա յայսմ բազում խորհուրդ ծած
կեալ կան։ և յայսմ վայրի արտեմոն այսպէս
ասացե։ թէ եւեալ Ջաքարիա՝ գնաց ի տուն
իւր ի ՀԷշբինի տան։ Ա՛չ աստի թռուէ զվեց
ամիս յորթէն Ա.Ելիսաբեթի. և յայսմ հիման
վրայ զաւետիս Կուսին ասէ ի մարտի ՃԷ. և
յայնմ աւուր ի վեր թռուէ ինն ամիս՝ և հինգ
օր զյղութէն Կուսին։

օրն՝ զոր էր տաղաչարահարացն՝ որ զկնի հո-
Հուրէն զոնին՝ ինոյն ամենայն՝ իսաւն ահինգ
նային զաշուրս երկոտասան։ Ա՛ն զի յետ քա-
տանել։ Այլ ժողովուրդքն որ ժողովեալ էին
յօրէն յառաջնումէ՝ ոչ գնային՝ այլ անդէն մը
փոխանակ եմոռ՝ խորհուրդէն սրբութեան։
անտի։ Եւեթէ՝ իզատ եկայ՝ ով էր որ նոտա
մինչ առ Մովսիսէ երեք աւուրս զսրբեալսն՝
եթաց ինձ հրամայեաց պահել Ա՛ն՝ ի լուանե
մարմնով գալ մտանել՝ ի սրբուէն սրբութեան։
եղէն գնայ՝ զիարդ համարձակիւր դառնալ՝
էր՝ զնարդ համարձակիւր գնալ՝ իսաւն իւր՝
սատակիւր՝ ի մէնէ։ Եւ նա որ քահանայապետ
զի որ՝ իսորոտ լերինն մերձենայր՝ քարամբք
Ասդ՝ օրինադրեցաւ առ Մովսիսէ այսպէս։
յօրինակ միանգամ պատարագին Քրիստ։
բուէն միանգամ մտանէր քահանայապետն՝
բուէն էին՝ այն որ բազում ողջակիզօք՝ իսա-
վուրդն՝ եզամօնն՝ եւ ջուր ծովայր՝ խորհուրդ սրբ
կարէր երթալ՝ ի տուն իւր։ Եւ թողուլ զժող-
մէջ կատարեացն յերէմ։ Եւ զաքարիա զնարդ
ման՝ իսաւն իւր՝ զի զատօն ժողովեալ՝ զի զատօն
այն՝ եւ մի երթալ անդր էր ժողովեալ՝ զի զատօն
Ա՛ն արդ՝ զնարդ լինիւր ճնար գնալ Հաքա-
ձինս էին։
քաշուելէ՝ քաշել զՆ էին էին՝ խորհուրդ զան-
ասացաւ՝ թէ յամենայնն հօմն եղոյդ տօն

Այն այս ամպսուն յայտ է, զի կինն նը ոչ եր
դարեալ եր ցանկութեն ախտին։
Այն այս ամպսուն յայտ է, զի կինն նը ոչ եր
հա ծերք էին՝ ևանցեալ զաւուրեք։ նաև դա
յղութեն՝ անօրինութեբ զեբրդ գործեր քա
Այն ահա զի աղօթիկ պատուղ եր, և զայսպիսի
լին իւր յղութեն, և լցմամբ Հոգւոյն սբյ։
մանաւն Այ՝ և աշխատեօք հրեշտակապետին
շանալ այնպիսի սքանչելի ծննդեանն։ որ հրա
զեբրդ ոչ եր պատուհասի և սրբութեբ զգու
յորովայնէ մօր իւրոյ։ (և յայնմ խորհրդոյ
Յովհաննու։ ևհոգւով սբբվ լցցի անդբսաին
որ ասաց, (թե եղիցի մեծ առաքելն Այ վասն
Մանաւանդ՝ զի ուսաւ ի Հրեշտակապետէն
յայնմ անօրէնութեբ կալ առաքելն ևն։
և ինքն զեբրդ մարթեր անօրինել, և գայր
թեն՝ քաւեր զվանցանս ամ՝ ժողովրդեանն։
Հութեն։ վա՛ զի յայնմ աւուր ոտնի քաւու
զես բրդ կարեին անօրինել յաւուր ոտնի քաւ
Այ արդ՝ այնք որ արդարքն էին վկայեալք,
զի եռանդն մանկութեբ նց դադարեալ եր։
բաւուն ևն անարատք։) եահա ազդու բան՝
ռաքել Այ՝ եգնայեն յամ պատուհրանս՝ եւթ
տարանիքն (թե էին երկոքեանն արդարք ա
Այ Զաքարիա որ արդարն եր, ոմն ասէ Այ
այլ անդբն դադարեին։
ւոյ եր օրէն զոռնն թողուլ՝ և գնալ ի տուն,
դովուրդքն, այլ անդբն ի տաճարն կայինք զի
սանիւբ։ և վա՛ այսորիկ ոչ կարեին գնալ ժո

յԵրէմ, այլ եր ի քաղաքն Յուդա՝ ի լեռնա-
կողջ հրեաստանի, հեռի յԵրէմէ աշուրապնաց
մի՝ ուր գնաց սբ Կոյսն Մարիամ։

Ընդ արդ՝ զիմբրդ կարէր Զաքարիա թողուլ
և գնալ ի տուն իւր։ Վասն զի զեօթն օր տօնին
զտօն տաղաւարահարացն. և յայնմ տօնի՝ բա-
զում ընծայք մատչէին Ա. Յ։ և վասն այնր պատ
ճառի, զքառասուն ամիկ ամ պահէաց զնոսա
Աբ յանապատին տաղաւարահարօքն, զի մի՝
մոռասցին զերախտիսն Ա. Յ, զոր արար առ
փարաւէօն՝ և յանապատին։

Արդ՝ տօնիր Զաքարիա հինգ օր զտօն քա-
հոլթէն. և եօթն օր զտաղաւարահացն. և ար-
ձակեաց զժողովուրդն իւր, և գնաց Զաքա-
րիա ի տուն իւր, ուր ի Ա՛շիրինի տան, այլ
ի քսան և երկու. և օրն էր ուրբաթ։

Ընդ ի հոկտեմբերի՝ ինն։ Ընդ ի մարգացի՝
տան և վեցն։ Ընդ ի յայլ շաբաթ յըղայաշ
Ընդնսաբէթ, ի Ա՛շիրինի՝ քսան և երեք։

Ընդ ի հոկտեմբերի՝ տասն։ Ընդ ի մարգացի՝ ուր։
Ընդ արդ՝ ահա աստանօր յառաջ թողեա՛ ըզ
վեց ամիս յորմէ Ընդնսաբէթ և այսպէս է։
և ուր ասաց անօրէնն արտեմին, եթէ հր-
դին սբ յայտնեաց ինձ զօր ծննդեանն Քրիս-
զի Ա՛ռաքելոյն վասն նախանձու թագուհին
զօրն։ զոր յետ վերացման փրկչին անցին ամբ
երեսուն և չորս. և ապա եկեալ աշակերտեցաւ
սբ Ա՛ռաքելոյն Յոհաննու։ որ յաղագս էար
հերձուածոյն որոշեաց զնա սբն Յոհաննէս։

Եւ արդ՝ եթէ Զաքարիա գնաց ի տուն իւր
ոչ ասաց անիծեալն արտեմոն, զի արդ հա-
մարձակիւր գալ ևմտանել ի խորքուրթէ սրբու-
թէեցն։ Եւ կամ մինչ ժողովուրդքն խնդրէին
զնա՝ եւ չ գտանէին ի խտաճարին, զի նչ տալը
նց պատասխանի։
Եւ դամ վն էր ոչ լիշեր զայն, զի յորժամ
Սաքարէն ևՔ.բուրթ՝որդիքն Ք.հարօնի յայն
խորհուրդ աշուրն հրակէզք եղեն. իսկ նա որ
քահանայապետ էր, յայնմ հրաշալի խորհրդ-
դեան օրն՝ զիարդ եչխեր անօրինել. և յանօ-
րէնութէ անտի գալ ևհամարձակապէս մուտ
նել ի խորքուրթէ սրբութէեցն։ Վն զի յայն եօթն
օրն յամ օր զայն նուէրսն մատուցանէին Ք։
Ցառաջն զոճարակ՝ի յանդոյն տասն ևերեք։
Եւ ապա խոյք, երկու։ Գառինք տարեւորք՝
տասն և չորս անարատք։ և զոհք նց, նաշխէ
զանգեալ ի ւղով, տասն ևերեք առ զոճարակ
մի ի տասն ևերեք զոճարակացն։ Եւ տասն և
երկու՝ առ խոյ մի՝ յերկու խոյոցն։ Եւ տասն՝
առ գառն մի, ի տասն և չորս գառանցն։
Եւ նւխազ մի յայծեացն՝ վն մեղայն։
Զայս ամ կատարէլոց էր յայն եօթն օրն. և
միայն զոճարակ մի պակասիւր։
Եւ տասնորդն՝էր դրուճ մի նաշխէ զանգեալ
ի ւղով մզելով չորրորդաճ դորակի։ ԵՒնուէրն
զոճարակ մի կէս դորակին գինւոյ։
Եւ երրորդ դորակին առ խոյ մի, և չորրորդ
դորակին առ գառն մի։

ջորեք շաբթի։

ՅՂ քաղցէ տասն ևերկու, ևեր օրն ևեօթն։ ՅՂ քաղցէ տասն ևերկու, ևեր օրն
ևեօթն։ ՅՂ քաղցէ տասն ևերկու, ևեր օրն ևեօթն։ Ա՛հա որ յայտնապէս աՀուրք ասայ լցեալ և
կատարեալ։

Դարձեալ ասէ Ղուկաս. (թէ յետ աՀուրցն
այնոցիկ յղացաւ Եղիսաբեթ կին նր։)

ՅՂ կամ թէ յառաջին օրն՝ գնարդ էշխեր գը
նալ առ կին իւր. զի ահա ինքն իսկ ասէր ցր
հրեշտակապետն. (Թէ ես ծեր եմ, և կինն իմ
անցեալ է զաՀուրբք իւր։)

Իսկ յառաջին աՀուրն՝ ի Ա֊շաբինէ տասն, է֊
ւես Զաքարիա զտեսիլն. և իբրև կատարեաց
զերկոտասան օրն, հինգ օր զքաՀութէն, և
եօթն օր զտաղաՀարահարացն։

ՅՂ յայնժամ արձակեաց զժողովուրդն, ևգը
նաց Զաքարիա ՚ի տուն իւր, ՚ի Ա֊շաբինէ քան
աերնէն։ ՅՂ հոկտեմբերի՝ տասն։ ՅՂ մար֊
գագի՝ տասն ևեօթն։

ՅՂ աստի մինչև յայն օրն՝ լինի վեց ամիս կա֊
ատարեալ յղութէն Եղիսաբեթ, յորում ա֊
ռաքեցաւ ՄԾ զօրավարն Գաբրիէլ Հրեշտա֊
կապետն առ կոյսն Մարիամ, և աՀեռարա֊
կէ նմա յապրիլի եօթնին, և՚ի իսանի տասն
ևեօթն։ ՅՂ քաղցէ տասն ևերկու, ևեր օրն

Ընդ կայեալ արարչին արարածոց յորովայն
Կուսին, ինն ամիս՝ եւ հինգ օր։ Ընդ ծնաւ՛ի
աթենի՝ քսան եւ մէկ։ Ընդ յունվարի՝ վեց։
Ընդ եր օրն կիւրակէ։
Ընդ արդ՝ ահա՛ ի տեղեի ես միշտ եւ հանա-
պազ ծնունդն է Քրիստոս ըստ եբրայեցւոցն. եւ ըստ
արաբացւոցն՝ ասրոն է ես։
Ընդ ըստ մակեդոնացւոցն, մակոտիոնի՝ ես։
Ըստ եգիպտացւոցն՝ տուպիլի տասն եւմէկ։
Ըստ եթովպացւոցն՝ եթերի տասն եւմէկ։
Ընդ ըստ աթենացւոցն՝ էլաֆինարիոն ժա։
Ընդ ըստ բիւթանացւոցն՝ էկիտասիոս ժա։
Ընդ ըստ կապադովկացւոցն՝ յարտարոսիի ժա։
Ընդ ըստ վրաց՝ ապանի տասն եւմէկ։
Ընդ ըստ յունաց՝ դեկեմբրոսի վեցն։
Ընդ ըստ հռոմայեցւոց՝ յունվարի վեցն։
Ընդ ըստ ասորոց՝ քանունի վեցն։
Ընդ ըստ հայոց՝ ՚ի հոռւի տասն։
Ընդ յետ երեսուն ամի՝ եկեալ ՚ի յորդանան
գետ, մկրտիլ ՚ի յամէորդեւն ՚ի Յովհաննէ՝
յամսեանն յունվարի վեց, եւ օրն հինգ շաբ-
թի։ Ընդ յամսեանն եբրայեցւոց ՚ի թեբեթի ես։
Ընդ ըստ հայոց տումարի՝ հոռւի տասն։
Ընդ արդ՝ մեք այսպէս ուսաք ՚ի ձեր պատ-
զէ յունվարի վեցն ծնաւ Քրիստոս, յաւուր հինգ
շաբաթի։ Ընդ յամին յայնմիկ ութներեակն
վեց եր, եւ տարին նահանջ։ Իսկ յետ երեսուն
ամին մկրտեցաւ յունվարի վեց, ւորն հինգ
շաբթի։ ութներեակն վեց եր։

Իսկ յերբայեցւոց՝ իտւեթի ևս ծնաւ Ռ։
Ընդ եօթնեւորեակն մէկ էր։ Ընդ մըկրտեցաւ՝ ի
տւեթի ևս։ Իսկ ըստ հայոց՝ ի հոգի տան
ծնունդն. և՝ի հոգի տան մըկրտութիւնն Ռ
Ընդ մերոյ։
Ալ որոյ ևթագաւորք ազգաց, ի հեռաստան
աշխարհէ եկեալ երկերպագանէին Ռ։ Ըստ
բանի Մարգարէին Դաւթի, (թէ թագաւորք
արաբա՝ և սաբա պատարագս բերցեն նմա։)
Ալ զի երեք թագաւորք պատրաստեալ հան
դերձ ընծայիւք եկեալ նմա յերկրպագութիւն,
թագաւորաց որդիք եին։
Ընդ այս են անուանք նց. Ցովահազ, Քրոմ
վատազ. Ընդ մարքրոնին արքայն պարսից,
որ անուանէր կոչիւր թագաւորայ թագաւոր։
Ընդ երեք թագաւորք եին՝ ևերեք հովիւք,
որք լուան ի հրեշտակէն զաւետիս ծննդեանն
Ռ։ Ընդ ահա այսպէս քարոզեցաւ մեզ ծը
նունդն Ռ։ Ի յուն վարի վեցն, ևւ՛ չ ի դեկ
տեմբերի քսան ևհինգն։ և զայս այսպէս գէ
տեմբեր ի քսան ևհինգն։ զի ի վեց երորդ աշուրն ստեղծաւ Ադամ նա
խահայրն, և՝ի նմանէ ամսոյ ի մէկն, և՛ չ ի
դեկտեմբերի։
Ընդ յուրբաթու ի վեց ժամու աշուրն ստեղծ
ցաւ Ադամ, և՛ չ ի դեկտեմբերի ևս։
Ընդ ի սբթի քսան ևմէկ ծնաւ Ռ։
Ընդ ոչ յաշուր ուրբաթու եղ Ադամ՝ ի դրախ
տին, ի վեց ժամն, նոյնպէս եղ Ռ՝ ի խաչն

ընկալ ակնարար՝ մեզ լիրկութիւն։ Եահա
Ն ին ամենայն կանգնելոց էր նա խաչն Ք՝
ծուխիք, որև իւրաքանչիւր էին։ Ա՛ զի ի
Ք՝ յայսմ ամենայն եղև աշխարհի փրկագոր
ծութիւն։ Ա՛ որոյ և այս ամ նշանք՝
Հուր կիւրակէի։
Ասրինակք կանխեալ գուշակէին։
Ք՝ յայսմ ամենայն եղև որդիքն իլ ի լեզիսլ
տուն։ Ք՝ յայսմ ամենայն կատարեցաւ խո
րանն վկայութիւն զոր կանգնեաց Մովսէս՝ յա
Հուր կիւրակէի։ Ա՛ որոյ և այս ամ նշանք՝
Քուր Քրհեղէղին յերեսաց յերկրէ։
Ք՝ յայսմ ամենայն եղեն որդիքն իլ ի լեզիսլ
տուն։ Ք՝ յայսմ ամենայն կատարեցաւ խո
րանն վկայութիւն զոր կանգնեաց Մովսէս՝ յա
Հուր կիւրակէի։ Ա՛ որոյ և այս ամ նշանք՝
Ադամ։ Ք՝ յայսմ ամենայն ցածուցեալ եղև
արարածոցս։ Ք՝ հաստատեաց զսշխարհս յա
Ա՛ զի ի նմա արար Ա՛ զկիզբն լինելութիւն
ցեաց։ եահա այս ևս ըստ խորհրդեանն։
Ք՝ ամիան նիսանի սկիզբն էր ամսոյն եբրայե
Թէ, ի կայութէն սքանչելի յաւելեալ Աւսին։
Հաստատեաց զթիւ ամսոյն յաւելեալ Ընդսաբե
մուն կոչեցեալ է։
Ղուկաս զքան հրեշտակապետին՝ որ ասաց առ
Կոյսն։ (Թէ այս վեցերորդ ամիս է նր որ ա
տաւն ևվեց, ոյ հրամայէ Ա՛ Հետարանիչն
տարանուն Գաբրիէլէ առ Կոյսն ի Նիսանի
Թէ, ի թշրինի քսան ևերեքեն՝ մինչև յաւե
բերի։ Ք՝ վեց ամիս էր ի յաւելեալ Ընդսաբե
Նախան յամսեան պորձեաց, ևս ի դեկտեմ
Ք՝ արդ՝ զայմ զոր լինէ հրաշագործեաց Ա՛,
կեաց Ձ՛ ի ձայն մեծ՝ ևարձակեաց զհոգին։
յաՀուր ուրբաթու։ և՝ի վեց ժամն՝ աղաղա

դուք, Առաքելոյն Սբց Առաքելոյն, եւ եթէ ու-
նէք ի կանունի Սբց Առաքելոցն • Ա՛յլ զայս այսպէս գրեալ գտա-
հոգեւորօք: Այլ զայս այսպէս գրեալ գտա-
զաւանն ցնծութիւն հաւրախաւթիւն, ներքօ-
վեց ե յոյնվար ամսոյն • Ամէնապէս ասնեայն
լուխ Ասիզբն ե ասնից եկեղեցւոյ՝ որ յաշխարն
նութիւն Աճննդեան սն Աւիրկչին մերոյ որ գը
Աեդին հաստատութիւն, եթէ եղիցի օր յայտ-
որ գրեալ կայ • եթէ կարգեցին Առաքեալքն
կանունապէրն Առաքելոյ • իվեցերորդ գլուխն
ասել սուտ: Այլ ահա զայս ինչ գտանէք ի
չեւ յայսօր ունին սմ ազգք: Այլ ո՛չ կարէք
Այլ գրեցին սմ աշխարհի զկանոնս, զոր մին-
մինչ ժողովեալ կային, ինքե վերնատանն:
սբց Առաքելոցն, որ ք իմացան Ի Հոգւոյն սբց՝
ամսոյն Հւրմէ: Վասն զի այսպէս ընկալաք ի
լուխն սմ ասնից • Ա հանէք յառաքելադիր
Ջնազանդեցայք • Թողեալ զսնանկարգն՝ Աղգը
արարիք • Թողեալ զգլուխ ամսոցն՝ Ա ոսկեն
մոն: Այլ ահա փոխանակ գլխոյն՝ զոտն ասծ
զն սուտ էք դուք՝ Ավարդապետան Ձեր արտե-
Այլ ո՛չ կարէք ասել՝ կամ յուցանել • վկ
Աւսէն՝ որ զայս փրկուձես գուշակեր յառաջն:
Աման Թե յայնմ ամսեան ծնանելոց էր Ի սրբոյ
զի՛նչ նշան արար Այ՝ յառաջն՝ Ա՛ի վերջն:
Այլ սրդ՝ ասայէք ինձ, Թե ի գեկտեմբերի
րուձեն վ՛ն է, որև փրկեցան ազգ մարդկան:
յայսմ ամսեանս լինելոց էր Աթաղուձն՝ Ա յա-

Դարձեալ՝ և այլ ոմն ի յունաց գրեաց ի հայս վասն սերոյ առ Վահան Կաթուղի-
կոսն. այն որ զՅակոբայ զընթերցուածսն մեկ-
նեաց։ Վ՚ր զի էր տեղեակ Նշ՚այնին կտակարա-
նացն՝ որում անունն էր Թէոդորիոս՝ մեծաց
պօլիս մեկնողին քաղաքին։

Ընդ հաստատեր զկանոնս սրբոց Ա՚ռաքելոցն, և
ամրացուցանէր զմեզ՝ անշարժ վկայութեբն։
Ընդ գրեաց առ հայս այսպէս ևասկ-քայց մեք
հաւատով ընդունիմք զկանոնեալսն սրբոյն
Կիւրղի եէմայաց, զորս և հաստատեաց յուն-
վարի վեց ձայնութեբն սոն, և քամահեաց
զնոցայն։ Ընդ ի դեկտեմբերի ԽԲ՝ ասն կար-
գեաց Դաւթի Մարզարէին. և զՅակոբայ
Ա՚ռաքելոյն յիշատակն, ի միասին հրամայեաց
մեզ կատարել։

Այնպէս և ի կանոնի սրբոց Ա՚ռաքելոցն ի յուն
վարի վեց կարգեալ գտանեմք։ Վ՚ր որոյ՝ և
երանելին Մակար եէմայ Նայրապետ գրեաց
ի հայս, թէ մեք եէմայիքս ի միում աշուր
կատարեմք զՕրնունդն՝ ևզՄկրտութբեն, ոչ
աշանդեաց մեզ սբ Նայրապետն կիւրղ, որ
յԵէմ։ Ընդ զայս այսպէս գտանեք ի գիրս
Թէոդորոսի Պատրիարգի մեկեռնոյ քաղաք-
քին։ Ընդ արդ՝ յաղագս այնորիկ կարի յոյժ
զարմացեալ եմ ընդ կուրութբեն ազգայդ, եթէ
յամենայն դեկտեմբերի զի՚նչ նշանագործեց

ստեղծման արարածոց, եւ ամ գործք փրկչա-

կան՝

ծնաւ զՔն։ Յն յորում աւուր սկիզբն եղեւ
նա այսպէս ասաց՝ թէ յաւուր կիւրակէի
նոյ փրկչին, եւ վկայեալ էր վն Յննդեանն։
տարանջի. եւ ականջալուր էր ամ պատուիրա-
վն զի նա աշակերտ էր սբյն Յոհաննու աւետ
Բայց ես հաշանեալ եմ սբյն Պօղիկարպոսի,
դամայ։ Յն այլք ոմանք՝ իշաբաթու ասացին։
թուն եղեւ լինելոյն առաջին մարդոյն ա-
բաթու հանդիպեցաւ. վն զի յաւուր ուրբա-
սբյ յայտնութեն ծն, եթէ յաւուր ուր-
Բայց լուաք՝ զի ասացին ոմանք վն աւուրն

(❁ Մաս Չ-րորդ.)

գայքն՝ ի հաւատս Քրմարիտս՝ ի Քն Յն։
ծաւ քննութե, վն զի հաստատեսցին ապա
նունդն Քն։ Յն զայլ ևս կամիմ ասել մե-
Յն արդ՝ ահա մեզ այսպէս ուսուցին լզծը
ղարէ սբ ևուղելափառ Հայրապետքն, ևուղ
ղափառ թագաւորքն զայս ինչ ամս։
Առաքելոյն, տօնեցին երեք սբ Ժողովն հան
տօնէին։ զոր մինչև ցայս վայր սկսեալք՝ ի սբ
արար յառաքելոցդ էր կանոնացն, ևԱրևմտեան
սի. զոր յետ ինչ ամի, լրբաբար զխռովեսցեն
նայ՝ մինչև՝ ի ժամանակս անօրէնն մարկիանո-
արտեմանէ, զոր ծածկեալ ունէր զնա սատա-
ահա՝ այսպէս մոլեգնեցան զկնի սուտ խօսիցն
Այն՝ վն այս հրաշալի խորհրդոյս։ Ասան զի

կան՝ յայնմ աշուր նշանակեցաւ մեզ. եթէ
մուտն նր յաշխարհս ծննդեամբ, որ զկուսու-
թիւն ամբողջ պահեաց: Այլ եթէ գալուստն
յերկիմ՝ եկեսրակէի, եւ եթէ յարութիւն նր՝ եկե-
րակէի, եւ վերջն նր կնքեալ ճեալով:
Այլ գիւղ այսորիկ եղեւ էջուածն հոգւոյն սուրբ
՝եվերնատուն առ Ղազարեան՝ յաշուր կիւ-
րակէի: Սակս այլակերպութեանն յաշուր կիւ-
րակէի եղեւ: Այլ միւսանգամ գալուստն նր՝
յաշուր կիւրակէի լինելոց է, եւքան զայմ ա-
րարածս երկոց: Սակս զայմ խորհուրդ փոր-
կութիւն մերոյ՝եկեսրակէի վերկացուածեայ Ղ:
Իսկ զօր մերկրտութիւնն՝ զկնի երեսուն ամին
՝ինոյն քանիօնութիւն ամսոյն հանդիպեալ՝ յա-
ջուր ջրոհք շաբաթու:
Այլ զայս՝ ՝եխորհուրդ կայօրինակ՝ վն լուսա-
ւորացն լինելութիւն. եթէ ոչ յաշուրն ջորոր
դի հաստատեաց Ղ զարեգակն, այսպէս և
զկնն արեգական նմանութիւն բերելով:
Այս ՝եխորհուրդ զաշակէն էլ ի ծնաւ փրկչին.
ըստ Ղազարէնցն ՝Պօղոսի որ ասէ, (թէ յազ
գէն յուդայ ծագեցաւ տէրն մեր Ցն:) և վն
զի՝ինիւմ աշուր ամսոյ ծննդեամբ զերկուսեանն.
և անմարթ էր զօրն աւրհնանել, վն զի յայլ և
յայլ աշուր դիպեցան:
Ամ ունիմք զքանիօնութիւն ամսոյն. և շաբաթ
օրեայ մաքրութիւն ևսպահոյ՝ պարկեշտանամբ
յառաջադոյն, եւապա զեօթն օր զկնի ծննդեամբ
յօր օր և հանդիպեցին: զի ոչ ինչ ժամանա-

միս միայն, եւ որն եր կին ուրակին։
նային թուականին։ Եւ ըստ լուանին, ինն ա
Եւ լցաւ ինն ամիս՝ եհինգ օր, ըստ արեգակ
բեթղեհեմ, ի խոնեթի ձիս. եւ յուն վարի վեց։
Մարիամ։ Եւ ի գառնալն՝ եկեալ ծնանել ի
ուրուքէ նոս յորում եկն եամուս Ցուլեսի և
կայսերէ՝ լինել աշխարհագիր ընդ ամ երկիր
Եւ յամին յայնմիկ՝ եւ հրաման Ա(գոստոս
ծնաւ զՑուվհաննէս։
Եւ լցան աւուրք ծնանելոյ Աղեսաբեթի, և
նիսան ամսոյ ուրբն, որ է մարտի ինե։
Ցայնմ ատրին՝ կատարեալ լուսն զատկին՝ ի
դայ, և ետ ողջոյն Աղեսաբեթի։
Եւ գնացեալ Մարիամն՝ ի Նազովրեթ քա-
Հետեւաց Սըզ Կուսին, եւեր օրն ջորեք շաբթի։
Եւ լինին ամք Ա.դամայ՝ ըշ հզ։
առաքեցաւ Գաբրիել հրեշտակապետն՝ և ա-
Աղեսաբեթի, որ է տասն ի հոկտեմբերի ամ
սոյ։ Եւ ինիսանի՝ ժէ։ Եւ յապրիլ՝ եօթն,
քարիայի։ Եւ ի քսան եերուքն՝ եղև յղութի
շուն էր ոց, եթե ի թշնամին ինձ՝ ասն եր Զա
ծննդեանն ասելն զի լսեմք զայս ինչ յՀ.Ոգ
Եւ արդ՝ այսպէս խմացեալ գիտացաք և զօր
Ոնու Ա.հեռարանչին։
Պօղիկարպոսէ, որ եր աշակերտ սըբն Ցօհան
Եւ արդ՝ մեզ այսպէս ճշմարտեցաւ ի սրբոյն
որպէ մարդոյ և շաբաթու։)
ըստ սորուենան Հայնին որ ասէ . (եթե սըր կ
կաւ, եւ ընդ ժամուց եչխանուբ փակի Ա.Ե.

Իսկ յորժամ եւ[ին] թափաւորք մոգուցն ի բեթղեհէմ. եթէ քանի՞ ժամանակաց էր քա՛ռ պարտ ասարժան է գիտել։ վա՛ զի ո՛վ գիտաց ցեն լծե յանմ աշուր էր ծնեալ փրկիչն յոր ժամ եկին մոգքն։ եւս ա՛չ եթէ յանձն է ինչ ասեմ, աւ զայն՝ զոր գրեաց մեծն և հրաշա՛ լին Ա[ս]պիւան՝ Ալիսարացւոց Հայրապետն յա՛ Ջանդագրոց եբրայեցւոցն։ վա՛ զի մօտակայ և ծանօթ էր եբրայեցւոցն, և զամ ժամանակն ստուգութե՛ գիտէր որ վա՛ր էր, և գրեաց այսպէս։

Ընդ արդ՝ գտանես գծնունդն ոմն ի հերովդէս թագաւորէ ամին՝որդւոյ անթիպատրեայ եղեալ մայեցւոյ։ Վա՛ զի յորժամ ծնաւ վա՛ր ի բեթղեհէմ, ի ւահմանացն հրէաստանեայ, և՛ի նմին տեղւոջն լինկալաւ զթփատութե՛ նորն։ Ընդ գնալ քառասուն աւուր ըստ օրինացն բեր ծնօղքն զվա՛ր ի տաճարն՝ ի բեթղեհէմ մայ, և գնան ի նազարէթ։

Ընդ լինելոյն ամին այնորիկ՝ ածեն դարձեալ ծնօղքն զնա յԵրուսաղէմ ի տաճարն Աստուծոյ (եթէ ո՛վ ո՛վ հաղիւն ծը րանիցէ Ղուկաս։ (եթէ ո՛վ ո՛վ հաղիւն ծը նօղքն զնա յԵրուսաղէմ) և յԵրուսաղէմ անցանէին բեթղեհէմ և՛ի յայրն մտանէին՝ ուր ծնաւ վա՛ր։

մանն

ծննդեանն: ոմն ևգիպ[տ]ի յարութեն ի կատար
ըստ պահոյն կատարման՝ գայ ի[տ]աճառն՝ ոմն
նեին զօթևանայն Քն է: և ի քառասուն օրն
տանայե: Ուրբ զնետ մոեալ ոմանց՝ հարցա-
ընդ երեկս՝ գնաց յանապատ փորձել ի սա-
շաբթի: Ընծ՝ինչին աշուր ի[շ]րեք շաբ սթու
հինգ հարիւր վաթսուն և վեց: և օրն չորեք
Ընծ կատարին յԱդամայ՝ ամք հինգ հազար
տրեթի Քն՝ կյուռնվարի վեց:
ամին ի յորդանան՝ յորում աշուր ծնաւ ի
Ալոկ ի ժամանակէ ծննդեանն Ն[ր] մինչ լցան
իւրեանց: Ա.յս բանք երանելոյն Ա[պ]ւխիանու է:
նց պղնձի երինջքն: Ընծ յերկրորդ ամին՝ և
անկաւ ևկործանեցաւ ձեռագործ պատկերքն
պագուցինն: Ընծ ի մտանելն նր յեգիպտոս,
ընկալաւ Քն ինոցանէ զընծայսն, ևզերկրը-
ժամ եկին մոգքն ի յայրն ի բեթղեհեմ, և
ան, ևեր չորս տարեկան:
Ընծ արդ՝ ահա երկու ամայ եր Քն՝ յոր-
մեռաւ հերովդես, դարձաւ և Ջն ի[ն]երեաց-
Ընծ կացեալ անդ զամս երկու. և յայսին յորում
կամն հանդերձ՝ ևգնաց յեգիպտոս:
կին առաքեցաւ Յովսեփ Մարիամաւ ևման-
կին, ի բեթղեհեմ: Ընծ հրամանաւ հրեշտա-
առաքեալ կոտորել զամ մանկունսն՝ որք
մանակ աստեղն երևելոյ մոգուցն:
Ընծ վն այսօրիկ հերովդես հարցաներ զժա-

մանն քառասուն աւուրն՝ համբարձաւ ի հայ

բական յաթոռն։

Արդ՝ յերեսուն ամին ի նոյն շաբաթ՝ որ էր փետրվարի տասն և չորս, և օրն ևս կիւրակէ էր, յորժամ դարձաւ Ցո՛ յանապատէն և գնի երեք աւուրն՝ կոչեցաւ Ցո՛ ի հարսանիքն, ուր արար զջուրն գինի. և օրն երեք շաբթի ստու գապէս. որև զառաջին նշանագործուն ասէ Աւետարանն։ Յետ եղև զատիկն յերեսուն ա մին յորում մրկրտեցաւ Ցո՛, որ օրն էր նէ սանի տասն և եւթն, և ապրիլի վեցն։

Իսկ յետ մրկրտութէ առաջին զատիկն ընէ սանի վեց, և մարտի ինէ, զոր պատուհիրեաց ար Աղ Մովսիսի և ասէ. (յետ եօթն ամի ի ժամանակի տարւոյն՝ եղիցի թողութէ պար տուց, և ծառայից ազատութէն։) զոր ընկալաք իսկ ի ծննդեան աւուրցյս։ զորս նախատեսակ Մարգարէքն՝ յայտնապէս քարոզեցին մեզ զայս փրկութէ օրս։ Այլ ևս դարձեալ ասէ. (եթէ ի վաթսուն և երկու հրորդացն սպանցի ծ/ն։) և լինին այս ամ աւաքս՝ հինգ հարիւր, զոր կա տարեցաւ աստի ի քառասուն և երկու ամի ո գոստոսի թագաւորութէն։

Յետ ծնանէ օծեալն Ցո՛ ի Բեթղէհէմ, ի յազ գէն յուդայ՝ ոպ ևդրեալ կայ իսկ ի նմա յայտ տարանն։ Այլ զի յառաջ քան զգալ թագաւո

ահա

ան՝ որ ե՛ս եմ, եւ չկայ ուրիշ մի ոք բացի ինձ։ Ես
եմ զորաւոր, եւ չկայ ուրիշ մի ոք, որ կարող լինի
ազատել ինձանից։ Ես գործում եմ, եւ ո՞վ կարող է
ինձ դարձնել։ Ես ոչնչացնում եմ ամբարտաւանների
ամբարտաւանութիւնը, եւ նրանց խորամանկութիւնը
ես ոչնչացնում եմ։ Ես եմ, որ ամբարտաւանների
ամբարտաւանութիւնը ոչնչացնում եմ, եւ նրանց
խորամանկութիւնը ես ոչնչացնում եմ։ Ես եմ, որ
ամբարտաւանների ամբարտաւանութիւնը ոչնչացնում
եմ, եւ նրանց խորամանկութիւնը ես ոչնչացնում եմ։
Ես եմ, որ ամբարտաւանների ամբարտաւանութիւնը
ոչնչացնում եմ, եւ նրանց խորամանկութիւնը ես

Եւ ահա ՚ի ձեռն դպրութեանն իւրեանց՝ գիտեին զհարհուրդ անօրինութեանն Քրիստի եւ այնո-
րիկ զընծայսն յառաջագոյն բարձեալ քարեկին։
Ընդ զգեստսն՝ ՚ի պատառել։
Ընդ զգլխոցն՝ ՚ի պսակս թաղմանն։
Ընդ զկնդրուկն՝ վնաս ջահանայութեանն։
Ընդ զգաստակալք ՚ի ձեռն աստեղագիտութեանն՝
ասէին, ինքն ի թագաւոր և քահանայ, ևնշա-
նակ մահու և փրկութեան։
Ընդ արդ՝ զՅովսէփ՝ որ խօսեցան Մարիամու,
հօր եղբօր որդի էր Ընծայնին, յառաջագի-
տութեն Աւյ։
Ընդ արդ՝ ահա ո՞վ Ալեփսատ, զպատճառ
ծննդեանն զոր խնդրեցիք ՚ի մէնջ, և ևս ք հա-
մառօտեցաք ձեզ, և սակաւ ի կարճ ՚ի կար-
ճոյ ասացաք։
Ընդ այլ բազում քննութեամբ թողաք, վնաս եր-
կարութեան և յաճախաբան խօսակարգութեան։
Ընդ արդ՝ զօգտակարն ձեր՝ դուք գիտէք։
Ընդ ահա այս՝ բաւականացի լսողացդ։

(❁ Մասն Վեցերորդ։)

Պարձեալ տեսանեմք՝ որ զմարմին Հգարիւն
որդւոյն Աւյ՝ ըստ մտաց ձերոց փոփո-
խել կք յառաջին կանոնացն. եւթէ զսոնան
փոխոխիք, ոչ եր ինչ զարմանք վնաս զի առա-
ջինն խափանեսցէ։ Ընդ ահա Քրիստ՝ ի մերկու-
թեան քարոզեաց սրբոց Առաքելոցն, (եթէ
մերկ

մերկրահեցէք զնա յանուն Հօր՝ և Որդւոյ՝ և Հոգւոյն սրբոյ։) և դուք միայն զձերն ընդունիք նիքա։ Ա՛ն զի ահա լրացեալ եղև քաղկեդոն, ազգաւաւան զոր ՚ինի՛ հայ հաստատեցաք, նո՛ր ուրացան՝ և կրկին մերկրահեն։ ահա մեծ լրբութիւն է այս՝ քան զհրէիցն։

Սուրբ Ա.ռաքեալն Պօղոս՝ գրեաց առ կորնթացիսն, (թէ ամէն միով հոգւով ՚ի մի մարմին մերկրահեցաք. եթէ հրեայ, եւեթէ հեթանոս եթէ ծառայ, եւեթէ ազատ։)

Դարձեալ ասէ Պօղոս. (որք միանգամ ՚ի քն մերկրահեցաք, ՚ի մահ անդր նոր մերկրահեցաք։) Դարձեալ ասէ Պօղոս յերկեսացւոց թուղթն. (անսայ միաբանութեն հոգւոյն՝ յօդիւք խաղաղութե։ միաբանութեն հոգւոյն՝ յօդիւք խաղաղութե։ մի մարմին՝ և մի հոգի. ոչ և կոչեցայք ՚ի յոյս կոչման ձերոյ։ մի տէր, մի հաւատ, մի մերկրահութիւն։ մի Ա՛ստ և հայր ամենեան։)

Ա՛հա Պօղոս մի՛ մերկրահութե քարոզէ, և քաղկեդոն երկու. հակառակ սրբց Ա.ռաքելոցն։ Ա՛ի հարքն որ ՚ի նիկիայ ժողովեցան, մի մերկրահութե ասացին. եթէ հաւատամք ՚ի մի մերկրահութե, եւ՛չ յերկու։ Ա՛յս ամ արար քաղկեդոն, եաւաւէել քան զայս կատաղէ՝ լրբաբար ուրացեալ զբանն Պօղոսի՝ որ ասէ յերկեսացիան. (գնացէք սերով, ոչ եւ՛ն սերեաց զմեզ։) Ա՛յժ դարձեալ ասէ (գոհացարուք յամենայնի՝ Ա՛ստուծոյ յՔ՛ս Յ՛ս։)

Յիսուս ասէր աշակերտացն ասէր. (սիրեցէք զմիմեանս, ոյպ և ես զձեզ սիրեցի: Յիսուս յայսմ ծանիցեն ամենքն եթէ իմ աշակերտք էք, եթէ սիրիցէք զիմեանս:)

Յիսուս առաքեալն ասէ. (Թէ սէր յոչ ե՛ս:)

Յիսուս արդ՝ ահա սա՛ռաքեալն զի՛ հաճասս քարոզեաց. ի՛նչպէս, և՛ի յՈրդի՝ և՛ի Յոգին սբ. և՛ի մի մկրտութիւն:

Բայց դուք արհամարհէք զհոգւոյն սրբոց Առաքելոցն, և զմկրտեալն մեր՝ դարձեալ մկրտէք: և ո՛չ ի մահն վհա՛տ է, այլ ի մարդմահկանացու, և՛ի լոկ ջուր. ըստ արտեմոնի կանոնացն: ընդ որում և հոգին սբ՝ ո՛չ կամ հաւրեալ ընդ այնպիսի մկրտութիւնն. ըստ պօղոսի որ ասէ, (եթէ զհոգին շնորհաց թշնամանեաց:) Յիսուս ահա այս կարի՛ յոյժ հայհոյութի՛ն՝ և՛ աստուածալի ազարմանալի հակառակութի՛ն: զի տեսանեմք զանպատկառելի գործ, ո՛ր համար ձակի քաղկեդոն, և՛ո՛չ ամաչէ:

Յիսուս զառաքեալսն զբարոզն խափ սնէ, ակրը կին մկրտե զայն՝ որք ի՛նչպէս և՛ի յՈրդի՛ և՛ի Յոգին սբ մկրտեցան:

Յիսուս զայս գիտեմք՝ եթէ զիւսանգամ մկրը տեալն ո՛չ ընդունի վհա՛տ, և՛ո՛չ եկեղեցի նը: Յիսուս զի՛նչ ե՛ր՝ զոր ո՛չ խախտեալ կործանեաց ժողովն քաղկեդոնի: Զծնունդն ո՛ն ասեմք, եթէ զի՛նչպէս հինգերորդ ժողովն մարմնոյն՝ զոր բաժանեաց: Զփրկագործ ըզ նը խաչեցաւն՝ զոր երկուս քաղկեդոն, եթէ

զՅ.ծային խորհուրդ սբ բաղարջին։ ՅՀ կամ
զանապական արիւնն որ՝ զոր ահա տեսանեմք
խմորով ևչորով, աղիՀ՝ ևձիթով ապականեալ։
Նաև զայլ զպէսպէս խորհուրդս զոր ընկա-
լաք ի Քրիստ՝ և ի նորին սբ Առաքելոցն։ Վա-
զն նա էր քահանայապետ ճշմարիտ, ևնովաՀ
լցեալ հաստատեցան կարգք Առաքելականք,
ևմարգարէականք։
Ըստ մարգարէին Դաւթի որ ասէ. (դու ես
քահանայ յաւիտեան ըստ կարգին մելքիսեդե
կի.) Զնոյնս ևՊօղոս առ եբրայեցիան գրեր
և ասէր. (այլ քո եկեալ քահանայապետ ճրշ
մարիտ։) ՅՀ արդ՝ մինչ հաւատն այլ և այլ
լինի փոփոխեալ, նաև Յ.ծպաշտութիւնն ոչ է
հաստատուն. այլ ապականեալ ևկործանեալ
լինի։ ԵՒս զի յորժամ գլուխն իմարմնոյն հա
տանի, մարմինն ապականեալ է, ևոչ կոչի կեն
դանի, այլ մեռեալ։
ՅՀ մինչ առ Քն զերեսհաւատուն ունիք,
և ի նորին սբ խորհուրդն, նաև ամ տընօրէ
նութիւն Քրէ ևկարգ հաւատոյ՝ խափանեալ
է՝ ևոչ է ճշմարիտ։ ՅՀ ահա յայսմ վայրէ՝
կամաւք զբազում բանս ծանուցանել ձեզ, և
ցուցանել զայլ պէսպէս զխորհուրդս բազում
մեկնութիւն։ Բայց որ զսակաւն արհամարհէ,
նաև բազմին ոչ լինի հնազանդ։

(Մաս Ը. օրինէրորդ։)

Դարձեալ՝ զՏրոս աթոռակալ եկ գրեալ ըստ

ջորից Աբեսարանջայն։ Եահա այդ ինչ է ձեզ
պարծանք, վա՛յ զի աթոռն՝ սրբութե՛ւ և ուղղա-
փառութե՛ւ պարտ է պահել։ զի ահա յաթոռն
Մովսիսի ընտան պիղծ դպիրքն՝ ևփարիսե-
ցիքն։ Եւ դեռևս՝ յաթոռն Յոստանդիանոսի
նստան՝ ևնսաին պիղծ թագաւորք՝ նոյնպես
և՛ի սբ Հայրապետան, զորև դուք իսկ լաւ
գիտէք։

Եւ արդ՝ ինչ եմք անծանօթ ի ջորս աթոռոյն՝
զոր առ մեզ դրեցեր, եահա են այսոքիկ։
Արդ՝ ահա մեծ և աւետ աթոռն անսխալական
է՝ որ է Մատթէոսին։
Աղէքսանդրոն՝ Մարկոսին։
Հռոմայն՝ Ղուկասոն։
Եփեսոսին՝ Յովաննիսին։
Եւ այս կարգաւորութե՛ւ վարեցաւ Եկեղեցի
Եա՛ ՝ մինչև ցՅուստիանոս թագաւոր. ջորե՛ք
եզր ասեցերաց, ըստ ջորից Աբեսարանջայն,
և ընդ ջորս բաժանեցաւ աշխարհս ՝ ի չիշխա-
նութիւն ջորից Հայրապետացն։ Ա՛ն այսորիկ
հաստատեցաւ ջորս աթոռս Հայրապետութե՛ւ։
Եւ այսու սահմանեցին զաշխարհս ամ ըստ
ջորից Աբեսարանջայս այսոցիկ։
Ունակ Յուստիանոս յորժամ թագաւորեաց,
կամ եղև փոխել զաթոռն. Յովաննու կաթո-
սոսէ՝ ի Յոստանդնու պօլիս, ևհրաւանեցուցա
նէր զժողովուրդն՝ որք էին ի նմա, փոխել
զաթոռն։ և կամէր նոյնպես փոխել զաթոռն
Մատթէոսի յանտիոքայ՝ յԵԺ։

Վարձեալ գրեալս առ մեզ վանուշանն հր

(Մաս Ա. Ընդեղծդ։)

եղուցաք ձեզ։

Եւ ասակաւ բանիւք համառօտեալ յայտնի երև
կուրն, այսպէս եմք գեղջուկ բարբառով,
ղայդ, ծայրիւ մատին քամբեցուցանէ զկերա-
տեք։ Կամ թէ ոչ մայրն՝ որ անատամն սը
ոչ զքաջ գիտողայ՝ եթէ թէ դուք զնմա գէ-
ի թղթի ասա։ Սակս զբազումս թողաք ձեզ
կաճ բանիւք գրեցաք ի սբց Հայրապետական
ինքակեցդն հաստատեալ են, զայդցանէ սա-
գրեսիք առ մեզ։ Ընդ ջրոս աթոռակալքն զոր
ասայաք ձեզ զչորից աթոռոցն՝ զորս
տարոյ՝ յունարէն լեզուաւ՝ յեւթեսոս քաղաք։
Ընդ Յօհաննէս գրեաց՝ յետ յիսուն և երեք
եւեթն ամի, յունարէն գրով։
Ղուկաս գրեաց զնւր Աշեւտարանն՝ յետ տասն
րեաց. յետ ժէ տարոյ, լաթինեայց գրոնէ։
Ընդ Մարկոս զնւր Աշեւտարանն՝ ի Հռոմ գը
ոն, յետ եօթն ամի յեէմ։
Ընդ արդ՝ գրեաց Մատթեոս զնւր Աշեւտա-
րանն յեբրայեցւոց գրոնէ՝ զնւնի չարչարանացն
վեր ներսուցանիցեն ամքն։
Հայրապետական՝ զի զեէմայ Հայրապետական՝ ի
Լսեկ սուրբ Ժողովն որ՝ ինիկիայ՝ հրամայեցին
քաղաքին։ Ընդ զեէմին՝ վ՚ն երկնաւոր քաղաք
քին, ապերեզմանին՝ Ք՚ն։
Ընդ զկոստանդնու պօլսին, վ՚ն թագաւորելոյ

րեն ք և Աարգաբէք ։ և սբ Յ.Հեսարանիչքն
կենդանութ[ե]ն ։ Յ.Հ այսպես քարոզեցին մեզ օ֊
գալոյց է ի նորոգել զարարածս անմահ
Աարգաբէսն, ազկնի զառաքեալն ։ ազնա գի֊
հրեշտակաց ամարդկան ։ ևնա առաքեաց զսբ
է արարիչ լուսոյ ևխաճարի ։ ևնա արար զազգս
Ան էլէ ։ և նա արար զերկինս ազերկիր, նա
հայոց ազգիս Յ.Ն ։ և նա է ստուգապէս սէր
բիան Յ.Ն ։ գիտեմք մեք Յ.Ն ճշմարիտ՝ ըզ
ուրացութե տանդ յուդայ, ուրանալ զՃշմա֊
ի՞նչայր՝ ևյիսրդե, և՝ի՞նդին սբ, ևէ յայտնի
զայլազգիս ։ Յ.Հ ահա զայդ ասելով մեղանչեն
տանօք անարգեն, թշնամանելով զնո՞ւ իբրև
զհայոց եկեղեցի, ևզխաչ՝ հայհոյեն և նախա֊
ձէնք, թե մեք զհայոց Աձն ո՛չ պաշտեմք, և
և կամ յուդա ո՛չ են գրեալ զմեզ, ոա՛ և դու
ես գրեալ ։
Յ.Հ այլ մարդկնք բազումք գո՛ն՝ որ ասեն ՝ի
զայս
րեն ք և Աարգաբէք ։ և սբ Յ.Հեսարանիչքն
կենդանութ[ե]ն ։ Յ.Հ այսպես քարոզեցին մեզ օ֊
գալոյց է ՝ի նորոգել զարարածս անմահ
Աարգաբէսն, ազկնի զառաքեալն ։ ազնա գի֊
հրեշտակաց ամարդկան ։ ևնա առաքեաց զսբ
է արարիչ լուսոյ ևխաճարի ։ ևնա արար զազգս
Ան էլէ ։ և նա արար զերկինս ազերկիր, նա
հայոց ազգիս Յ.Ն ։ և նա է ստուգապէս սէր
բիան Յ.Ն ։ գիտեմք մեք Յ.Ն ճշմարիտ՝ ըզ
ուրացութե տանդ յուդայ, ուրանալ զՃշմա֊
ի՞նչայր՝ ևյիսրդե, և՝ի՞նդին սբ, ևէ յայտնի
զայլազգիս ։ Յ.Հ ահա զայդ ասելով մեղանչեն
տանօք անարգեն, թշնամանելով զնո՞ւ իբրև
զհայոց եկեղեցի, ևզխաչ՝ հայհոյեն և նախա֊
ձէնք, թե մեք զհայոց Աձն ո՛չ պաշտեմք, և
և կամ յուդա ո՛չ են գրեալ զմեզ, ոա՛ և դու
ես գրեալ ։
Յ.Հ այլ մարդկնք բազումք գո՛ն՝ որ ասեն ՝ի
զայս

ղանդալուխն նց հրով այրեաց. ազիւր մայրն՝ ի
զբազումս ի՝ինոյանէ ծովահեղց արար, և զա-
րեայն ։ զոր իմայեալ ածասէր Թագաւորն, և
շինել Թագաւորին դէպ ի՝իներեայ գարշապա-
Ա՝ ։ և մանն ինչ ի՝ նոքա խաչեն վՀՆել, ի՝կո-
երկրպագեր ։ ևնուհերս մատուցաներ՝ ոսկ մաք
ղվերդօք զատանայ պաշտեր, և ի սեղան նը
տէք ։ վՆ զի կեռալէքսիդ մայրն՝ բազում ժո-
բանիւքն պաշտեաց զոր դուք զայդ քաղ գի-
Թագաւորի մայրն կեռալէքս՝ իւր պիղծ հայ
տէք ։ Ա՝Հ կամ Թող զայն պաշտե ՝ զոր ձեր
ոչ եղեկն ի՝ նմանէ. մեզ չի փոյթ դուք գի-
ցի նա ուրացօղ, որ ի՝չ կամի զօրհնութիւնն հե-
պիղծն պաշտե, ևզհայոց Ա՝ծն ուրանայ ։ ևեղի
տէ, նա Թող զաստղահանայն ՝ և զհորատասանայ
նօրէնութիւնն նց ։ Իսկ որ զհայոց Ա՝ծն ո՝չ պաշ
որ դեռևս յայանի երևին նշանքն ։
Ա՝Հ տեսանեմք առ ձեզ փայլեալ զդրոշմն ա
րեսս. ևանօրէնն նեստոր, ևայլ նմանիքն նը,
պիղծն սամոսատացին. ևզկնի նը անիծեալն ՚ե
այսպէս է. ևո՝չ ոչ զձերդ, զոր ուսոյց ձեզ
հայ մեղ ինչ. ինքն գիտէ ։ զի հաճատ մեր
տեան ։ որ զայս ուրանալ կամի՝ ուրացող մեզ
Ա՝Հ ևիմն ա՝ի, ևխոստովանիմք միաբեւ յաճէ-
ամ ազգս հայոց հաճատամբ զՀերետոսութիւնն
ճշմարիտ գՀայր՝ և զՈրդի՝ և զնը զՀոգին ։
այսպէս հաճատացաք ։ և խոստովանիմք Ա՝Ծ
հիս ։ ևերկնք նը ժողովին այսպէս ուսոյց, ևմեք
զայս այսպէս հաճատով քարոզեցին աշխար-

դապատ ես, զի ե ուրեք որ բազումքն են խոտան,
գեն ծնանելոց եր: և դու գիտացեր թե վարնայ կեղեն՝ գրեաց վն նեռինն, զի յայն ազ
Բայց Յովաննէս՝ որ պսակաւորն եր ի դաքազաք թագուհւոյն մադիանացւոցն, բայց
զդան ոչ զատոյց Յակօբ ոպ դու կարծես:
Ընդ Մովսէս՝ զյեղն շամաւոնի որոշեաց ի յեղէյն, վասն զամբրեայ՝ որ պոռնկեցաւ ընդ
Յակօբ զռուբէն որոշեաց զի պղծեաց զհարճ
հօր իւրոյ, բայց զդան օրհնեաց:
պրեալ ես ի թղթի ասա:
և լաւ հասկացեր. զի ոչ այդպես ոպ դու
ընթերձեալ: դարձեր և սկիզբն արա՝ կարդա
զի զարարածն Մովսիսեան՝ ոչ ես լաւապես
իւրոց զատեալ եղև, ոպ և հայք ի հռոմոց:
Լաւ գրոց իմոց ո՞վ թեսփիխտե՝ևհասկացեր.
բայց ևգրեալ ես՝ թե դան ի լիառատան եղբարց
նմանեցուցեալ էք զմեզ որդւոյն Յակոբայ բերանով ձերով:

(☸ Մոտ Լուսաբերչ:)

Պարձեալ ասեմ ևխօսիմ իսկ ընդ ձեզ. զի
դեմ կալ մեզ, ոչ-այլ միայն զհայոց Աշխարհ
Լաւ լինէ՝ ապ թե ի լքանես ձեր՝ կարասիք ընդառնել զքննութեն, և ոչ նախատիք:
Արդ՝ դուք զայս ամ՝ չածէք զմտաւ, և ոչ
հայոց թուականին՝ ՀԼԵ:
վիաւսան և՝ իսպատուէյն ընկեց: Ա. յս եղև ի

ատան, և ի ուրեք որ սակաւ։ Զի ի յերկուսա
սան ցեղիցն էր՝ միոյն միայն ընտրեցաւ ի քա
հանայութիւն, ցեղն ղևեայ։

Եւ ի ղևեայ ցեղէն՝ Ահարօն միայն ընտրե
ցաւ ի քահանայութիւն ։ և ամ էէլ յոտն լե
րինն կայնի, և Մովսէս միայն իշխեր եղանել
ի գլուխ լերինն՝ և հասեր ընդ Այ։

Ահա տեսեր զմինն պատուհասական քան զբա
զումն, և ահա միոն հայք են ։ Ոչ վարշա
մանէն փրկչին զատուցեալ յայլ կուռոյն, և ի
մի կողմն կացեալ, որ ե օրինակ մերոյ ազգիս,
զատուցեալ յամենազգաց, կարգօք ևկրօնիւք։
Երկուտասան եղբարքն, զՅովսէփ վաճառե
ցին, բայց Յովսէփ միայն թագաւորեաց, և
մեռանէն երկրպագին Յովսեփայ էգիպտա ան։
Եւ երկուտասան գաւազան եդաւ ի խորանն
վկայութեան, և Ահարոնին միայն ծաղկեցաւ. և
ծաղկեալն միոյ գաւազանին՝ հայք են, ծաղ
կեալք սբ հաւատով ևճշմարիտ խոստովանու
թեամբ, ի Հայր՝ և ի Որդի, և ի Հոգին սբ. ան
երկփառ սիրով որ ի Քրիստ Ցն։

Դարձեալ լուր. առաքեաց Մովսէս զերկո
ւտասան լրտես յերիքով, մեռանէն խոստո
վեցան, և Ցեսու միայն ժառանգեաց զերկիրն
աւետեաց։

Դաւթի էին եղբարք եօթն. բայց Դաւիթ
միայն ընտրեցաւ ի թագաւորութիւն՝ և ի Մար
գարէութիւն, և այլքն անարգեցան։

Սա Դաւիթ որդիք բազումք էին, և Սողո
մոն

ապաւէն։ Ընդ իրիստոնեայն անդ՝ լաւ է մի այր
զոյգս աղաչեսցէ Աստ նուէրս, քան զհազար
քան զհազար աղուէս։ Դարձեալ՝ լաւ է մի
զհազար գայլ։ Ընդ լաւ է մի գառն յայդին,
Աստ լաւ է մի ոչխար ի միտրան Աստ, քան
ջի ոչ գիտէ առանց սրբոյ հաճատոյ պիղծ է։
պէս ևազգ առանց սրբ հաճատոյ՝ պիղծ է։
Հաճատոյ, ոչ է ընդունելի առաջի Աստ։
մեր բազումք եմք, ևդուք սակաւ։ բազ
մութիւն ազգին՝ առանց սրբ և ուղղափառ հա

(Ման Տօնէրտէ։)

Դարձեալ՝դու գրեալ ես ի Դիդրի ատ՝թէ
րացաւ։) Տես՝ թէ ո՞վ է պատուական, մինն՝թէ
Դարձեալ ասէ, (թէ ատեցի ես զժողովս ջա
բազումն։

եղիցիս ընդ բազումս ի չարիս։)
(Ժողովուրդ յոտացեալ բազմութիւ, և ոչ գոյ
խնասուութիւն։) Ընդ դարձեալ ասէ. (թէ մի՛
Թեանն իւրեանց մեղանչեին։) Ընդ այլ եթէ,
Ընդ յայլ ուր ասէ գիրն, (եթէ ըստ բազմու
մի՛ որ առնէ զկամս Աստ, քան զբիւր անօրէն։
Աստ՝ լաւ գրոյն թէ զինչ ասէ, եթէ լաւ է
թէ բազումք։
Ընդ արդ՝ տես թէ ո՞վ էր պատուական, մինն

Մարգարէքն բահաղու՝ ուրեմն հարիւր եին,
Աղէկա միայն ընտրեցաւ։
մեն միայն ընտրեցաւ թագաւոր ևիմաստուն։

զուա՛մ անգամ հայհոյէ՛ք՝ ևնախատե՛ք, թէ ըզ
ատուածեցն։ Եւ զայս գիտեմք, զի զմեզ բա-
ցարն բարձին ոտ՛ք զեզ՝ յերեսաց երից սրբա-
մարդ պատարագեա՛լ՝ ևւ՛չ Աց։ Սակ զեսչե
բնութիւն՝ և երկու որդի ասեն ։ և՛ի խաչին՝
զձերդ ունին զհայհոյութիւն։ զի ըՀ՚ն՝ երկու
նայն հայհոյութիւնքն ձեզ յո՛չ վկայեն ։ զի
զանցդ ։ զի ահա այդ մասինդ, Նեստորակա-
Եւ զի՞նչ շահիւք ի բազմութէ ազգաց և ա-
անբաւ։
Ակունք՝ փոքունք ևսակաւք, ևքարակոյտք՝
Մարգարիտ՝ սակաւ, և աՀաղ՝ անչափ։
Ոսկին՝ սակաւ, ևՀողն՝ բազում։
պատուական, և են՝ որոց բազումքն։
աշխարհս ե՛մ։ Ահա են երք՝ որոց սակաւն է
Նէս միայն յիշեաց՝ և ասէր, թէ զսոսա չարժէ
Ընդ արդ՝ Պօղոս զՀղէա՝ ևզՀղէսե՝ ևզՅօհան
Մ եղբեսեդեկ միայն, եթե քանանացիքն ե՛մ։
Ընդ արահամ միա՛յն եթե իւր բազում ազգն ե՛մ։
մար բազմութիւքն։ Եւ ո՛վ էր պատուական,
այնք որ ի՛ջրհեղեղն կորեան այնքան անհա-
Ա՛սա լինէ՝ թե ո՛վ պատուական էր, Ս՛յ՝ թե
Դարձեալ ի՛միր ընթացայց բանիւս։
Հե՛ն, քան զհազար բիւր շնացօղ։
Ա՛յ մի քահանայ շշմարիտ պատարագօղ
նօղ, քան զհազար բիւր ուրացօղ։ Եւ լաւ է Ա՛յ այր մի խոստովա-
բիւր թշնամի։ Լաւ է Ա՛յ այր մի խոստովա-
մի վկայ՝ ի՛մէր շշմարտութեան, քան զհազար
սրատես, քան զհազար զաչացու ։ Եւ լաւ է

սացին աշխարհիս, [illegible] ԱՏ էր այն որ խաչե-
դապետայն : Ալ զի յայտնապես ձայնեալ ա-
սէր Աստուածն Աստուածոց՝ ասէր Վար-
վն մեր զխոցուածն եզմահ է-
առ արարիչն արարածոց։
Ընդ այս ամ՝ նախատինքս՝ եղև մեզ փրկութիւն
պատճառ։ Ընդ զայս ամ կարդամք մեզ փրկ-
կիչ։ ալ ալ այսորիկ ցնծալով ասեմք, Աբ Ած՝
որ էիր յառաջ քան զյաւիտեանս, և էիցես
խաչեցար վն մեր ՝ ողորմեա մեզ։
Ընդ ոչ էր այս մեզ ամօթ ՝ յայտնի աշխատա-
նել զփրկութիւնն մեր։(զի խաչն մեզ փրկելոցս
զօրութիւն է Ած։ և ձեզ կորուսեալոցդ յիմարու-
թիւն եղև։) ըստ Պօղոսի ասելոյն։
Ընդ ահա լի է խորհուրդ չարչարանաց խաչին
Վհ՚ի գերս նբ Աշխատարանին ։ և՚ի գերս
նբց Առաքելոց ալ Արդարեւին՝ ևնբց Վար-
դապետացն ։ Վն զի յայտնապես ձայնեալ ա-
սէր Աստուածն Աստուածոց՝ ևնբց Վար-
վն մեր զխոցուածն եզմահ է-
առ արարիչն արարածոց։
Ընդ այս ամ՝ նախատինքս՝ եղև մեզ փրկութիւն
պատճառ։ Ընդ զայս ամ կարդամք մեզ փրկ-
կիչ։ ալ ալ այսորիկ ցնծալով ասեմք, Աբ Ած՝
որ էիր յառաջ քան զյաւիտեանս, և էիցես
խաչեցար վն մեր ՝ ողորմեա մեզ։
Ընդ ոչ էր այս մեզ ամօթ ՝ յայտնի աշխատա-
նել զփրկութիւնն մեր։(զի խաչն մեզ փրկելոցս
զօրութիւն է Ած։ և ձեզ կորուսեալոցդ յիմարու-
թիւն եղև։) ըստ Պօղոսի ասելոյն։
Ընդ ահա լի է խորհուրդ չարչարանաց խաչին
Վհ՚ի գերս նբ Աշխատարանին ։ և՚ի գերս
նբց Առաքելոց ալ Արդարեւին՝ ևնբց Վար-
դապետացն ։ Վն զի յայտնապես ձայնեալ ա-
սէր Աստուածն Աստուածոց՝ ևնբց Վար-
Աբ Ած։ Աբ Աստուածն։ Աբ ևՈՒմահ, որ խա-
չեցար վն մեր ողորմեա մեզ։
Ջայս այսպէս ասեմք հանապազ պարծանօք
վն մահուան նր ։ զի վն մեր չարչարեցաւ ,
վն մեր ապտակեցաւ, վն մեր անարգեցաւ,
ևվն մեր զթուք էառ։Վն մեր զնուէն և զքա-
ցան էարբ։ Ընդ վն մեր զխոցուածն եզմահ է-
առ արարիչն արարածոց։
Ընդ այս ամ՝ նախատինքս՝ եղև մեզ փրկութիւն
պատճառ։ Ընդ զայս ամ կարդամք մեզ փրկ-
կիչ։ ալ ալ այսորիկ ցնծալով ասեմք, Աբ Ած՝
որ էիր յառաջ քան զյաւիտեանս, և էիցես
խաչեցար վն մեր ՝ ողորմեա մեզ։
Ընդ ոչ էր այս մեզ ամօթ ՝ յայտնի աշխատա-
նել զփրկութիւնն մեր։(զի խաչն մեզ փրկելոցս
զօրութիւն է Ած։ և ձեզ կորուսեալոցդ յիմարու-
թիւն եղև։) ըստ Պօղոսի ասելոյն։
Ընդ ահա լի է խորհուրդ չարչարանաց խաչին
Վհ՚ի գերս նբ Աշխատարանին ։ և՚ի գերս
նբց Առաքելոց ալ Արդարեւին՝ ևնբց Վար-
դապետացն ։ Վն զի յայտնապես ձայնեալ ա-
սէր Աստուածն Աստուածոց՝ ևնբց Վար-
դապետացն ։ Վն զի յայտնապես ձայնեալ ա-
սէր Աստուածն Աստուածոց՝ ևնբց Վար-
Աբ Ած։ Աբ Աստուածն։ Աբ ևՈՒմահ, որ խա-
չեցար վն մեր ողորմեա մեզ։
Ջայս այսպէս ասեմք հանապազ պարծանօք
վն մահուան նր ։ զի վն մեր չարչարեցաւ ,
վն մեր ապտակեցաւ, վն մեր անարգեցաւ,
ևվն մեր զթուք էառ։Վն մեր զնուէն և զքա-
ցան էարբ։ Ընդ վն մեր զխոցուածն եզմահ է-

տարաներ կանանցն զձատ խաչին, եւ՛ համ-
ալա յետ յարութեանն հրեշտակապետան Ա.հե-
Ասայեայ որ ասե, (եթէ իշխանութիւնք իւր ի
վը ուսոց իւրոց։ այսինքն է խաչն Ա.ծընկալ։
խաչին եղաք փրկութիւնք ի սատանայէ ։ ըստ
ծոցս ։ ոյն եդաւ այժմ ։ վը զի ահա ի.ձեռն
զնա ։ վը զի ի.ջ կամեցար զփրկութիւնք առարա-
Պետրոս, եթէ զսատանային կամեցար ՝ և ի.ջ
այդ։ Զորս ետրն սաստելով բարբառեր առ
լուվ ասեր ։ (քա՛ երթի քեզ ետ, ու՛ եղէցի քեզ
զձերդ ախտացեալդ՝ և զմարմնականսդ խօսե-
դեանն։ (Զորս մեծ վէմն եկեղեցւոյ Պետրոս՝
հանային՝ և՛ի դպրաց, և՛ի ծերոց ժողովրդ-
թալ յերէմ, ևզբազում չարչարանս կրել՝ և՛ քա-
րոց Ա.շակերտացն, (եթէ պա՛րտ եր նմա եր-
Զորս բազում անգամ յիշեցուցաներ ՅՍ իւ-
մինչև ցկատարած Ա.հեռարանին։
լի խակ է խորհուրդ սըբ խաչին, յ՛ինկզբանէ
առնուա զբանս սըբ Ա.հեռարանին Պետ, որ
մեր զխաչեցարն ։ Ա.ռ կամ վը եր՝ իմիտ ի.ջ
Ա.ռ արդ՝ վասն եր նախատեք զմեզ, ասելով
(իմակ վարի անէն նը։
կեցաք ամէնք։ Ա.ռ եթէ վը մեր չարչարի՝ և
Ա.ռ զնոյնս Ա.սայի ասե։ (թէ նը վերօքն բժըշ
Ա.իսինքն Պետ խաչեալ ի վը գողգոթային։
(որ արարեր զփրկութիւն ի.մէջ երկրի։
(Ա.ն թաքէոր մեր յատաջ քան զյաՀիսուսեան՝
յաւ յեէմ։ Զորս Մարգարէն Դաւիթ ասե։

Կարծեմ թէ վա՛յ այնորիկ դուք երկու բնու-
թիւն սահմանեցիք, զի զմարդ խաչեալ համ-
աղերս մատուցանել առաքի նր։
Ընդ որչափ ամօթ զերախտիսն Ն.Յ աղաչանօք
Պաւղոսի, որ խաչեցար վա՛յ մեր ողորմեա մեզ։
Ընդ ահա ամօթ զերախտիսն Ն.Յ աղաչանօք
բասացութիւնս, եթե Աբ Ած. Աբ Հայր. Աբ
ամօթ համարիք զխաչեցարն ասել յերիս սրբ
էր որ խաչեցաւ՝ եւ չ մարդ։ Ընդ ահա դուք
զԱռաքեալն, ազգրեշտակապետն, եթե Ն.Ծ
Ընդ ահա այսմ ըսքանչելեացս վկայ ունելով
'իքաղաքիդ յերեմ. մինչև զե՞նուցուք զօրու-
(թի՞ 'իբարձանց։
զաշետիս հօր իմոյ 'իձեզ, ելուք նստարուք
ելթողութի՞ մեղաց յա՛մ ազգս, սկսեալ յերեմ։
ելուք վկայեք այսոցիկ, ահա ես առաքեմ
ըորդի. ելքարոզել յանուն նր ապաշխարուե,
Ցարել Քն՞ի, եյառնել 'իմեռելոց յաւուր եր
գերան։ասեր ցնս, թե այսպես պարտ եր չար
մեր։ եւ յայնժամ եբաց զմիտս նց իմանալ զՊ
'Սահ'իմամ համբարձմանն ասեր (այս բանք
են զոր խօսեցայ ընդ ձեզ մինչ առ ձեզն էի.
թե պարտ եր լինանիլ ա՛մ գրելեացն յօրէնսն
Մովսիսի, և'ի մարգարէսն և'ի սաղմոսն վ՛ր
իմ։ և յայնժամ եբաց զմիտս նց իմանալ զՊ
'իձեռն մարդոց մեղաւորաց ՝ 'իխաչ ելանել,
և յերրորդ աւուր յառնել։)
(եթե որդի մարդոյ մատնի
չակերտան իւր. (եթե որդի մարդոյ մատնի
զխաչելեալն՝ յարեաւ չէ աստ. ոչ՝ ինքն ա-
սաց։) Զորս ինքն Ցն՞ ասեր յառաջագոյն ցա-
(ա՛ւ ո՛վ կանայք գիտեմք՝ զի զՑն՞ խնդրեք

ասացին, հապա զԱծածինն:
Հռաքեալքն ի բարեխօսութիւն՝ նախ զեաչն
զաղաչանս մեր Ուղեղ քո և Ա՛յ մերոյ:
Կոյս Ածածին Մարիամ մայր Քրիստոսի՝ մատո՛
ասասեն: Փառաւորեալ հօրինեալ միշտ սուրբ
ածնին, զնորին բարեխօսութենէն եդին զինի
խաչեցարիւնն հանդերձ:
Զորս սբգ Առաքելոյն զկնի մահուանն Ս՛ծ՛
սբգ Խաչին Քրիստ, և զնոյնս ասացեալ սբ Ա՛ծ՛
Ս՛ր Ն՛ն ժամայն սբ Ածածինն երկրպագեաց
չեցար վ՛ս մեր ողորմած մեզ:
Ս՛ր Ա՛ծ՛. Ա՛ր ես՛ջր. Ա՛ր ա՛ն՛մահ, որ խա՛
երեք անգամ:
զվերկինն ի Խաչին, մինչև Հայնիւ ասացեալ
մայ. թէ ո՛չ եղև Ինար Յովսեփայ ելուցանել
կայ ինքերքն նեքոտառեայ Հայրապետին հռո
Դարձեալ՝ գոռանեք ի Սուկրատի անդ, զոր
ես խակ ինգովողացն եմ:
Զայնակցեալ նոյ երանելի Ածաւանն, թէ և
ղանակաւ զսբ խաչեցարն:
զօրայ եւկնաւորացն, որք ասէին Հայնիւ ե՛
պէս գրեալ է, եթէ սբն Յգնատիոս՝ ըստ՛ի
աշակերտ եր Առաքելոյն Յօհաննէսի: զի այս
Դարձեալ՝ ընդերցիք զգիրն Յգնատիոսի՝ որ
ցին մինչև ի վեց հարիւր ամ, մինչեան ասա
ցին զխաչեցարն՝ յերիս սրբասացութիւն:
զի ինձ գրեալ կայ՝ թէ սկսեալ Յ՛ռաքե՛
թերցիք զձեր գիրն՝ որ Սուկրատ կոչի վասն
առեալ հաւատացեալք՝ ևս Ա՛ն: Ըստ արդ՝ ըն

եր, զբազումս թեռուցանէր։

Սաև Կիպրիանոս՝ յորժամ ի յաղանդութիւն
ի՛նքեան հեծուցեալ յայծից՝ եհան եւ յօդս
ժանալի։ Ոչ գիտեմք զայլ ոմն իմաստասէր
զդիւալուծ պատանի մի վերացոյց՝ ոչ զառ
լոցն յափշտակեաց և՛ի յօդս վերացոյց։ Եթէ
Ձի զսիմոն մոգն՝ ի հռոմ, ի ձեռն Պետրո
Մարդոյ կերպարանօք սուրբ և պատուակիր
ջէ տգետ պատերազմաց։

Աս կարէ լինել. եւ խաբել զպատասխան. զի
նայ խաբել. խոկ ի սպատանուց նման՝ դիւրաշ
լուսոյ լինի, և գիտասրեալ պարզամիտն ջս
Ան զի այն՝ որ ի կերպարանս հրեշտակի՝ և
ոչ կարէ ոչ ոք ակարացեալ ի ջար մեքենայիկ իւրոյ։
Ոչ գայս ճշմարտապէս գիտեմք՝ զի սատանայ
ասացին զնաչեայսն յերիս սրբասացութիւն։
բուստ՝ եւ եկեալ՝ ի մայր պատմեաց մեզ, թէ մի՛
դնու պօլսոյ, թեռուցեալ յօդս, եւ ոչ՝ ահ՝ ի մե
պես։ Թէ պատանի ոմն վերացաւ ի կոստան
կաւ՝ և խաբէք զպատասխանն՝ և ասէք այս
Աւ զի լսեմք՝ զոր բարբանջէք սնոտի օրինա
բազում ամօթով, և նախատանօք։

Ոչ ահա ամ վկայութիւնդ ձեր՝ լի իսկ են
Ձայնիւ՝ յերիս սրբասացութիւնն պարծանօք։
Այժմ օր երեք անգամ ասացին զնաչեայսն
Ոչ երեք ամբ ժողովէն՝ և ամ ամբ թափաշխոյն
(Ընդեր վ՞ւ խաչի քոյ պատուհասանի՝ զնաչե
ղութիւն քո տուր մեզ։)

եղեցի։) ցե ոք ձեզ աշխէլի քան զոր առիքն, նզովեալ Դարձեալ Պօղոս ասէ՝ (եթէ աշխատարանեա_ զոր աշխատարանեցաքն ձեզ՝ նզովեալ եղեցի։) յերկինից աշխատարանեցուք ձեզ աշխէլի քան զոր դրէ ասէ, (եթէ մեք՝ եւկամ հրեշտակ եթ Սուրբն Պօղոս նզովէ զպատանին՝ և զձեզ. կարօղ էր պատանեկաւ մի խաբել զձեզ։ զայդ, եւկամ յայլ ոք ժողովէն։ Բայց սատանայ ժողովէն ոչ վերացաւ մի ոմն ի հարցն, եւ ըստ այդպէս կամք եր Աստ., ընդէր ի ննիկեայ ի ևոք ղայ մի ի հիւստանդնու պօլիս՝ խափանէ։ եթէ յեմէմ խաչեցար հաստատեցին, հատարեկան որ խաչելեալն խնդրէք ո՞վ կանայք։

Ընդ այդ իսկ է սգանշելիք, զի Առաքեալքն որք ասացին ցկանայսն ի գերեզմանն, թէ ըզ մի՝ ասէք զխաչեցարն. Այլնք հրեշտակք էին ջեալ ասէ՝ թէ լուայ ի հրեշտակաց թէ այլ թեւուցեալ յօդս ի կոստանդնու պօլիս, և է_ որ էլն յերկինից որդի մարդոյ։

(Ընդ դուք անամաչ ասէք. թէ պատանի մի մայեաց, (թէ ոչ ոք ելանէ յերկինս՝ եթէ ոչ մեցէք մինչև ես գամ։) Ընդ դարձեալ հրա_ յ ընդ պատուհերաց ասելով (թէ զմահ իմ պատ ոք զոր ասացաք։

Ընդ եթէ դիւաց զպատանի մի զորդի շնացե_ լոյ ի խաղ արկեալ հանին յօդս՝ խաղալ նո_ վաւ, և գձեզ խաբել, ոչ է այդ զարմանալի։ Ընդ դիտեմք մեք յերկինս վերացեալ զորդին Մարիամու, զոր ես ՉՈՒ ՐԱՒ։ և ոչ զայլ

եթէ սերօքէք զորս ’ի տաճարին ետես Քրիստոս՝
Ես լսեմք զայս ևս՝ որ այսպէս պատճառէք,

(❁ Մտն Մ Էպոստէրտրդ։)

Դարձեալ ասէ, թէ վինն վՀ մեր ամենն մե-
ռաւ. Նոյնպես ևմեք վՀ նր պարտիմք մեռանել։
Նեալ վՀ մեղաց մերոց։
Ընդանելին Ընփրեմ ասէ, թէ զնոյն ինքն զՀՁ
բանն՝ կախեալ զխաչին տեսանեմք, և սպա-
Գրիդոր Աճաբանն՝ ՀՁ խաչեալ ասաց, ևա-
րեգական խաւարեալ։
խաբէութէն ուրացայք. և զերախտիսն Քրիստ
առ ձեզ՝ ոչ ինչ համարեցայք։
յայդ ժամանակ էած. որ զխորհուրդ ՀՁ-ն
դործ չարչարանացն սրբ. խաչին Քրիստ դիւշաց
Հա ձեր վկայութիւնդ որ է սուտ, զձեզ ’ի
կեալ եղև ձեր պատդամաբեռն, զոր վերնա.
պոս կամ քահանայ. եթէ ’ի դիշային սատա-
Ընդ կամ դուք յետոյ զի՞նչ արարիք զինքն.
հայրապետ հաստատեցիք զնա՝ թէ եպիսկո-
րաց կենալ որ զխաչեցարն ձեզ ուրանալ ետ։
կամ այլ զինչ խօսեցաշ, եթէ ’իլուրն յայդ կա-
տոյ ի՞նչ եղև զկնի համբարձմանն իւրոյ. և
Ընդ արդ՝ասացէք մեզ՝ թէ պատահին այն յե-
մօթ արասցե, յորժամ դայցէ փառօք հօր։
մարի զես ևզբանս իմ, զնա ևորդէ մարդոյ յա-
Զնոյնն ևվրկիչն ասաց, (թէ ոք ամօթ հա-

կեր արար, տարածեաց զիւր խաչին։
Ահա խաչին։ Ընշ զձեռան որ զերկինս և զեր-
կիր ի, չկարեմ եկեալ ի սուրգապահս ծանեան զՀՀ
կամ թե ոչ յարեան յառաջացեալ մեռեալքն։
Մի թե ոչ դողայ ամ երկիր սասանելով, և
բեդակն, ևամ լուսաւորք երկնից։
Մի թե կարէք ասել՝ թե ոչ խաւարեցաւ ա-
Մի թե ունիմք զվկայս զերկինս և զերկիր։
մարմնոյն խաչեալ և մեռեալ։
Զայն բան՝ զառաքեալն ի հօրէ միացեալ
գեալ, զիւր որբ խաչին։ Ընշ մեք զնոյն ինքն
Ընշ դուք զմարդ սոսկ հաւատայք պատարա-
հաստալ զխաչելութենն Ընշ, նախատի՞նք է։
նայք, ևոչ թոշի ձեզ նախատինք. ամեզ հա-
Ընշ դուք զխաչեցարն ուրա-
խաչն եր, որ կանգնեցաւ ի գողգոթայ, (զոր
Ընշ այս յայտնի է, զի աթոռ բարձրացեալ՝ որ
Ահա այս միոյ երեսաց է տեսիլս, և ոչ երից։
ժողովուրդն։) և ոչ ասաց թէ զի առաքեսցուք
նց։ Ընշ կամ որ ասէ, (զոր առաքեցից առ այն
(տունն լի՛ եղև փառօք նր։) և ոչ ասաց թէ
Ահա այս միոյ է տեսիլս, և ոչ երից։ Ընշ եթէ՝
այլ մի։ Ընշ եթէ՝ (սերովբէքն կային շուրջ զոր
Նովաւ։) և ոչ ասաց թէ զնոքօք։
ասելով։ ապա մի սր։) և ոչ ասաց երեք սր,
կէին սերովբէքն ևասէին, Սբ Սբ Սբ, երեք
երնասց եառես զտեսիլն, և ոչ երեք։ (ևաղաղա
յուԹենն ։ Ընշ՝ որ սուտ է, զի Ընայն միոյ
ԸնդորդուԹենն մատուցանէին զերիս սրբասա-

Զի ոչ յամ ժամ յառաջ քան զյաւիտեանս՝
իբրեւ եհաս իժամ խաչելութեանն։
կրեաց զայս ամ։ և Հայր՝ եւնբ Հոգի՝ ոչ էին
Երրորդութեանն ։ վն զի որդին միայն
դեմս Երրորդութեանն է։զայս ոչ կարէք ասել
Թէնս զոր ասացաք Որդւոյ միայնոյ է, եթէ՛ի
Ընդ՝ ասացէք մեզ ՝ թէ սյս ամ գովասանու
և զհամբարձմանն՝ զնոյն ասեմք։
Սոյնպէս և յարութեանն, զյարուԷն երգեմք։
ջեցար վն մեր՝ ողորմեա մեզ։
Սբ Ընդ. Սբ և Հզոր. Սբ և Անմահ, որ խաչ
որ յայտնեցար վն մեր՝ ողորմեա մեզ։
Ընդ յաւուր մեծի խաչելութեանն նր ասեմք։
նոյնս երգեմք։ և յաւուր յայտնութեանն երգեմք՝
քո վն մեր՝ փրկեա զմեզ։
Ընդ արդ՝ մեք յամ տնօրէնութեանն Քնի ըզ
մահ Որդի Ա. որ խաչեցար վն մերոյ փրը-
կութե, ողորմեա մեզ ։ և որ հեղեր զարիւնդ
ցորդ փրկութե մերոյ։
Ընդ վն այնորիկ գոչեմք ասելով. Սբ և Ան-
զմեղս անուանն յիշատակել, զի մանն ընդ
նս ոչ հաղորդի, այլ Որդւոյ մանն եղև կը
վասանութեն ՝ որդւոյ մատուցանել, զի ան-
մահ՝ Որդի է։Ընդ արժան է՝զանմահ գո-
Ընդ՝ Հայր է · Սբ և Հզոր՝ Հոգի է · Սբ և
՛իւրն Երրորդութեն ասացաք, այսինքն, Սբ
Ընդ զոր ասացիք ՝ թէ երեք սրբասացութեն

բանաւեայաշ Ա։ Ք։ որդին, որ ինձմէ
թէն։ Ա։ Ք։ ձշմարիտ բանաւեսկոյն, որ ինձմէ
ինչ նըշ խաչին երկրպագեալ ընդ նըրոցդու-
ռաւորի տաճարս այս Ադրնկալ։

Զկնկողեցին՝ հուր վառեալ համարեալ. Ա։ զի
վառեալ կայ Աստուածին հրոյն, եհաւասարեալ
խորհրդոյն իւրով Աստուածին։ Ա։ Ա։ սքան
ընդ Աստուածին համարեալ ապատուհեալ փա-
ռաւորի տաճարս այս Ադրնկալ։

Ա։ Ք։ Ա։ Ա։ Ա

Քայսմ վայրի՝ ուսուցանէ զմեզ տեսիլն Եսայ
հայ մարգարէին որ ասէ. (տեսի զՔո՛ նստեալ
յաթոռ բարձրութե՛ւ եւ վերացեալ, եւ սերովբէք
կային շուրջ զնովաւ, որք աղաղակէին եւ ա-
սէին. սո՛ւրբ սո՛ւրբ սո՛ւրբ Տէր զօրութե՛ց։ Գրէ եսկ՝ թէ
տունն լի՛ եղեւ փառաւք նո՛ր ։ Եւ եթէ վերա-
ցաւ դրանդն՝ ի՛ձայնէն՝ զոր սերովբէքն աղա-
ղակէին։) ահա լի՛ եսկ տեսանէր յառաջադոյն
մարգարէն զփառս տանս այսմիկ, լցեալ փա-
ռօք Ա՛ստուա՛ծ նո՛ր եւ ահա յառաջել փառացն՝
վերացաւ դրանդն։ Եւ այս՝ բազում մեկնու-
թի՛ ունի զկորհուրդ վո՛ւ սո՛ւրբ եկեղեցւոյ։
Ա՛րդ՝ եթէ զբարս՝ եւ զհողս նշանակեալ գայ
թաղղին հերետիկոսաց դասքն՝ ի՛ սո՛ւրբ եկեղե-
ցւոյն Ա՛յ։ Ա՛հա նաեւ Ա՛ծ ի՛հողոյ ստեղծ լզ
մարդն ընդ մորթոյին, որ զբազում անմաքրու-
թի՛ս՝ ազբարաշար կրականի՛ւթս ունի։
Եւ ահա տես յոյժ հիւանդանալ մարդ՝
եւ մեռանի, ազգի՛ն շորրորդ աճուրն ի՛վեր առ
զկափարիչն, եւ տեսանէցես սաստիկ ապակա-
նո՛ւթե՛ լցեալ զմանի՛քեցւոց եկեղեցին։ Եւ քարն
հողն սո՛ւրբ է, եւ չէ ունի ապականացու զբնու-
թի՛ւն։ Եւ վո՛ւ այսորիկ հաստատեաց Ա՛ծ զեկե-
ղեցի՛ իւր քարամբ եւ հողով։ եւ անուանեաց զնա
տուն Ա՛յ, եւ՝ անբաժանելի եւ անմեկնելի մին
չեւ ցյաւիտեան։
Զոր ա՛մ դասք սրբոց Մարգարէիցն յառաջա-
գոյն զայս ասային արարածոյս. (Եթէ հաճե-
ցաւ նո՛ր ընդ սիօն՝ եւ ընտրեաց բնակել ի՛ նմա։)

Զայն գիրս Աստուածային ընթեռնուն մանիկ-
ցինքն, ևյօժարութիւ ընթանան յուրացութիւն։
(Աւրեմն մի՞ այս թերահաւատիցս ասացմարգ-
դարեն, (թէ պղծեցին զտաճար սրբ քո։) զորս
Նզովեսցե անքաժանելի սրբ Երրորդութիւնն։
Նոյնչափ արժան մեզ զբանս երկարել, և ոչ
յիշել զթօնդրակեցիան։ Այլ զի ագռ մի՝ որ
զհաւատոյն վիպայ հհատատուէ՝ և Ոչ ոչ ո-
նէ, նր ոչ է պիտոյ խաչն՝ կամ եկեղեցին։
Իսկ մեզ հաւատացելոցս՝ տուաջ խորհուրդ
սբ խաչին, և Ընկալ տաճարին Ս։ և մեզ
կանգնեցաք փայտ խաչին Քրսի փրկական։
Եւայլ անքաժանելի է Ոչութեն՝ ի մարմնոյն,
այնպես անքաժանելի է զօրութեն Քրսի՝ ի
սբդ խաչին։ Այլ զի ուր խաչն է, անդ և խաչ
եւթաղն է։
Ընդ՝ մարմնոյն վերացաւ, բայց զօրութեքն
միացաւ։ Այլ է արժան քնաւ խօսել ընդ նմ,
եկամ հաղորդել ընդ նմ հայիւ, ըստ բանին
սրն որ ասէ, (զդոյշ լերուք ի խմորոյ սադու-
կեցւոց և փարիսեցւոց։) Ընդ թէ՝ (զանօրէնան
առեցի ևզօրէնս քո սիրեցի։)
Ընդ դարձեալ՝ ուրանան զպատարագն Քրսի.
ասէ ստան մատուցանել ննջեցելոցն՝ որք ի Քրս
հաւատոյին։ասեն թէ՝ մեղուցելոյն ոչ է ինչ
պատարագն օգուտ, այլ արդարոցն։
Ապա թէ այդ այդպէս է, ուրեմն խաչին չար
չարանքն առ մեզ ոչ ինչ եղև։ Ապա՝ եմոհ
ոչամբն ի կապանաց մահու ոչ ազատեցաք։

թե՝ հապաշխարութիւն, պահօք և արտասուօք.
մտանեն ի լուծ խաչին Քրիստոսի, խոստովանու-
կացեալ, և յետոյ դառնան յապաշխարութիւն, և
նաց իւրեանց ի մեղս՝ և իշխար ճանապարհս են
բայց ոչ նման այնց՝ որք զայժմ ժամանակս կո-
սակաւ ինչ բարւոյ ՀԱՅ. ըստ այնմ, (թէ՝ Իսաան
հօր իմոյ օթևան քազումք են։)

եղև աւերակ։ և Քրիստոս ոչ թագաւորեաց ի Սիօն
և առաւանայ ոչ կործանեցաւ. և դժոխքն՝ ոչ
մեր։ դիմեալ եղաք ժառանգորդ՝ եբաժին։
Ա՛պա՝ զումմէ ասաց Մարգարէն, (թէ ինք
նին եկեսցէ և փրկեսցէ զմեզ։) Ա՛հ թէ՝ (ներ
վիրօքն բժշկեցաք. և նա զմեղս մեր եբարձ,
և մեր չարչարեցաւ։) Ա՛հ թէ՝ (տեսին զոչ
քեզ բարապանք դժոխոց, և սարսեցին. և՝
(զդրունս դժոխոց փշրեցից, և՝ի ժանեաց ներ
ի՛նդուրս կորզեցից։)

Զորև փրկիչն ասէր, (ոչ է պէտ բժիշկ ող
ջաց, այլ հիւանդաց։ և ոչ եկի կոչել զար-
դարս, այլ զմեղաւորս։) Զորև պողոս ասէ.
(գնեցաք զմեզ Ք՛ն՛ գնաւ մեղաց (մեք
ոչ ասեմք վա՛ն անդարձ մեղաւորացն՝ որք են
ի՛կորուստ՝ հոգւով և մարմնով։ որև յամա-
ռեալ կան՝ ի յաղտեղի ցանկութիւս՝ և յանդարձ
ի՛մահուն իւրեանց. թէ և հաճաւոմն յուղղա-
փառութիւն են կացեալ՝ և ոչ են միաբանեալ
ընդ հերետիկոսացն։ զի այնպիսեացն թէպէտ
ի՛ձեռն ողորմութ, և աղօթիւք հոգեւորացն,
և համառօտմամբ ժամուց քահանայիցն լինի նց
սակաւ ինչ բարւոյ ՀԱՅ. ըստ այնմ, (թէ՝ Իսաան
հօր իմոյ օթևան քազումք են։)

սուկ մարդոյ։

զծնունդն և զչարչարանսն ի մայ Ա՚Յ, այլ Ա՚Յ ընդվեսցէ զնա Ա՚Ց ։ Պիղծն կելեսթինոս՝ որ ոչ կամեցաւ զայս ինչ, թէ պատարագն չէ ինչ օ գուտ՝ զոր վասն մեռելոյն մատուցանեն, զոր հոգւոյն սրբոյ հակառակութիւնք էր։ Եկարգաւ ի՚նդիւաց։ սա վն Մարգարէիցն ասէր՝ թէ ի՚ նով, դառնայեալ աւուրքդ և հպարտացեալ Ա՚պելլաս ոճն այր պիղծ՝ և ալեւորեալ մարմ տարագին վՔ՚ն որ վն մեղայ կատարին։ այսմ հերձուածողացս, որք հակառակին պա ուելոյն։ և ահա գտաք զնոսա հաճասարեալք տարագն և կամ մատաղն՝ չէ ինչ օգուտ մե րացուածք իւրեանց խօսին և ասեն, եթէ պա Աւդ՝ թօնդրակեցիքն ի՚ ձեռն չարաչար ու զայնպիսին ընդ արդարոն պսակէ Ա՚Ց։ տուանուածք եասպաշխարուք գտանի մարդն, թէս գործեաց. և՚ւիժամ մահուան՝ ի՚մէջ խոս Ա՚Ր եթէ զա՚մ ժամանակս զմեղս ազանօրէնու սիսն ընդ մեղաւորսն չարչարեսցէ Ա՚Ց։ և՚ւիժամ մահուանն ի՚ մեղս գտանի, զայնպէ Ասկեբերանին այսպէս. թէ յորժամ զա՚մ ա ձուրս սրբուածք նառաքինութք վարի մարդն. Զորև ասէ Ա՚ներուիլոս աշակերտն Ցօհաննու րոցն ընդունել։

ձեր։) Ա՚յսպիսիքս՝ պարտ է ի՚կարգս արդա զձիւն սպիտակ արարիչ զանձախարիծ մեղքն նց, ըստ Մարգարէին Ա՚սայեայ՝ (եթէ էբև որք մանաւանդապէս Ջնջին ամ յանցանք

Մարկիանոսիքն՝ որք ևզ յարութենէն մեռելոց
ոչ ընդունին. ևզնբ պատարագն ասեն ոչ ինչ.
ևզՀՃընկալ զնբ խաչն՝ լոկ փայտ ասելով. և
լծածկեալ զօրութէնն՝ կուրացեալք են ոտն
զթօնդրակեցիան: Պետրոսն՝ արհամարհեաց
անարգելով զնբ խաչն Քրիստոս. ևզանձնէն ա-
սեր եկեղեցի. և զխաչ, և զեկեղեցի՝ օտար ա-
սեր յՀՃնութէն ոմն զթօնդրակեցիան. և զպա-
տարագ ոչ տայր մատուցանել ննջեցելոցն որ
Քրիստոս: Նոր յորժամ մրկուտեն, ասեր ոչ դոյ
հոգին նբ. ևեր ինքն ամուսնասեր, ևզազգրա-
գործ: Նրանիոս ոմն՝ ընդ արիանոսն միաբա-
նեալ. զի ոչ ոք կացոյց զնա եպիսկոպոս, և
զբազում հակառակութեամբ կարգեաց նա եկե-
ղեցւոյ. ևասեր՝ ոչ է պարտ վասն ննջեցելոցն
զպատարագս մատուցանել. և ոչ տայր պահել
զչորեք շաբաթն ևզուրբաթն, ևարգելոյր ըզ
զաւխն Եկատոնէոյ: և ասեր թէ ոչ ինչ ա-
շխատէ եպիսկոպոսին՝ քան զքահա-
նային. ևկանանցն հրամայեր առնել զմրկըր-
տութիւն, ևեւլանել Եբեռնէ: Նղկոսո ասեր,
թէ ոչ ի՛չ օգտին մեռեալքն՝ Եպատրագացն՝
կյաղորմութէ՝ կյաղօթից կենդանեաց որք վն
նց լինին: Նզ այսպիսի շար աչս աղանդով՝
լցին զնբ եկեղեցին Ա.յ, հայհոյելով զանե-
ղութէ՝ ևզխորհուրդ սրբոյ ընօրհնութէ որդւոյն
Ա.յ. հակառակել ընդ բարերար ողորմութէն
Քրիստոս Ա.յ մերոյ՝ որ առ իւր հաճատացեալս
արար արեամբն իւրով:

պօղոս ասէ. (զի ոչ յարեաւ Քրիստոս՝ ի մեռելոց
և եկեցեն արտաքս։ Յն սուրբ Առաքեալն
մանս կացցեն, լուծցեն ձայնի որդւոյն Աստ՝
ի՝ կենդանի առնէ։ Յն ամէնքն որ ի գերեզ
և կենդանի առնէ, նոյնպէս և որդի զորս կա-
հասէ. (եթէ ոչ հայր յարուցանէ զմեռեալս
ցնծասցեն ամ դադարեալք յերկրի։)
որք եղեալք են ի գերեզմանս։ Զարթիցեն և
(ճարիցեն մեռեալք և կենդանասցին ամէն
պես, այլ ոչ ուստեք ի՛նչ զոր Մարգարէն գոչեաց և ասէ։
կամօք բարերարին Աստ՝ մէք ոչ ասեմք այս
Անհաւատական բանք կայ՝ ասելոյ. բայց յեր-
կարութէն հրաժարեցաք։
նանայ. այլ արմատն նր կենդանանայ։
ցաղս. եթէ ոչ խոտն կորեալ՝ այլ ոչ կենդա-
Խոտոց՝ և ծառոց նմանեցուցանեն զայս կեն-
թէ այն որ մեռաւ, ապականեալ կորեաւ։
գրոց ոչ հաւատան՝ և ոչ ընդունին։ և ասեն՝
նին, և են ճշմարիտ սատանայապաշտք։ նք
բևապաշտք։ որք զյարուն մեռելոց ոչ ընդու
ռանց դպրութէ կորեան՝ որ այժմ ասին ա-
և ակորեան անգոտանելի։ Յն սադուկեցիքն՝ ա-
կան նք պատարագն. ուսեալք զդպրութէ,
յարութէ մեռելոյն ուրանան, և սոքա զիրը
սադուկեցիքն՝ զի աղանդ ունելով, նոքա ըզ
ցոյն, և ոչ ուղղափառացն։ Մանիքեցիքն և
Այսպիսիքս են միաբանք եվկայք Թէոդրակէ

փառաւոր հօր, նոյնպէս եւ մեզ ընդունել կէ-
նաց շրջեցուք։) Դարձեալ Պօղոս ասէ, (եւ
մի՛ դու զոր սերմանեաւն, ոչ կենդանանայ թէ
ոչ մեռանի։) Դարձեալ ասէ, (իսկ եթէ մե-
ռեալք ոչ յառնեն, ապա եւ Քրիստոս չէ յարու-
ցեալ, եւայլն։)

Եւ արդ՝ պարտ եւ արժան է պատասխանի մա-
տուցանել առ հաճատացելոյն Քրիստի։ վասն ո-
րոյ եւս գունդ բազմութեանց հրեշտակաց՝ այս
պիսի անուշահոտութեամբ՝ վարդապետն արեւանն
Քրիստի. եւ զբնութիւն այն՝ գրոհ տուեալ ի
վերուստ խոստմամբ, եւ հաստատելով ի
սպասաւորութեան որդւոյն Աստուծոյ։ եւ լինի յայնմ
օրէն տուն պատարագին՝ տուն Երրորդութեան,
եւ բնակարան հրեշտակաց։

Ջհաճատարիմ է բանս ընդարձակ, վասն զի ուր
Քրիստոս է, անդ է եւս բանակ վերնոցն։

Արդ՝ մեծ եւ հրաշալի է ուխտս այս՝ առ մե-
ռեալն եւս կենդանիքն. վասն զի այսպէս հա-
ճատայ եկեղեցի Աստուծոյ, եթէ յորժամ յանյու-
սալի տարտարոսն իցէ գրաւեալ հոգի ու-
րուք, եւ տասն կնքով կնքեալ իցէ, եւ մի ոք
կարիցէ յիշատակել առնլի Աստուծոյ վասն փրկու-
թեան. բայց որք սրբութեամբ հաղորդիւք կատա-
րեն զուխտս զայս, կարծղ են զմեզբառնալսն
փրկել, եւ կարեն փշրել զտան նիւթս ներքին
դժոխոցն Աստուծային զօրութեամբն, եւ իւրեր յերկինս
թռուցանել զհոգիսն. եթէ միայն ի հաճատա-
ճշմարիտս՝ եւ իզղջման իցէ վախճանեալ հան-

մոլորեսցին որդիք լուսոյ սբց եկեղեցւոյ։

Նուագաբ զուղիղ Ճանապարհն հաճատոյ, զի մի՛ բարբառաւոյ խօսեսցաբ զբանս խրատու, և ծա՛ փեալ, այլ՝ խոհեմ զգուշացարութեամբ գեղջուկ քննութե՛, եւ՛չ խորին արուեստիւ զբանս կո՛ պես խորհուրդս հաճատոյ։ Եւ՝ք սակաւ ինչ զպատասխան արարաք, ո՛չ վարդապետական բայց մե՛ք՝ ընդ յունաց ուսմամբ խօսիլ. որ՝ք դրուվ հարցին ընդ մեզ բազում անգամ զպես Թեան ։ Այ՛ եթե՝ ի կենդանեաց ընկալցի ոք զուխաս զայս, եւ կատարեսցին վա՛ իւրեանց ըզ զինքն սրբութե՛ եարդարուե՛ պահել, եւ զամ՛ պատարագս, կարեւոր իսկ է ։ բայց պարտ է աւետս մի՛ մեկնել՝ ի դրանե սբց եկեղեցւոյ։ հանապազ ունի զմեռեալ զինքն տեսանելով. և՝ ի մոյ տերունականեն կերակե, և այլ մի՛ իշ խեսցե ուսել զմիս մինչև ցմահ իւր։

Ա.Ղ՝ ահա այսպես գոլով. զ՝Ք՝ ևզնե՛ պա՛ տարագս նո՛ր, հայհոյեն դասք հերետիկոսացն. զորս վրկչէն ասեր վա՛ նց. (այո՛ մեղք և՝ հայ հոյութե՛ք թողեալ մարդկան, բայց որ զհոգին սբ՛ հայհոյեսցե, մի՛ թողեալ նմա. մի՛ յայսմ աշխարհիս՝ և մի՛ ի հանդերձելոցն։) և թէ՝ (պարտական լեալ յաւիտենից մեղացն։) և կամ թէ՝ (որ ո՛չ հաւատայ յորդին Ա.յ. բար կութե՛ Ա՛յ ճայ ի՛ իմէ նո՛ր։)

Դարձեալ ցանդրէաս ի՛ խոհեմ պատասխանեացն, որ թողաք վա՛ մանիքեացոցն։

(❁ Մասն Երիտասարդաց։)

Եհ արդ՝ եկեսցուք անդրէն ՚ի տեղի պատասխանատրութեանս՝ զոր ունէաք ընդ յոյնսն, և թողցուք զպիղծ ժանիքեցեանն։

Ո՛վ պատուական և սիրելի եղբայր Յակոբիս տէ. ահա յիշեալ էք՝ և գրեալ էք առ մեզ, և թէ ծայթն եւից զտեղի երկոտասան ազգացն։ Եհ ասացեալ էք ՚ի թղթին աստ, թէ Իսահակայ Ս Վ եպիսկոպոսի՝ և Ս Վ եպիսկոպոսի՝ Սերսխի են աշակերտեալք։ Արդ յոյժ տխմարութիւն ես զայդ գրեալ, զի ՚ի չէ այդպէս։

Եհ դու այժմ մեռ դեր և հայկացեր ։ զի յաւուրն Յօհաննիսի Չայոց կաթուղիկոսի՝ յոր ժամ զԺողովն արար ՚ի վէրն. և զհայք զարձոյց ՚ի քաղկեդոնէ, և հաստատեաց զհայս՝ յաւելին յուղղափառութեին, և նորոգեաց զնիկիական կանոնն ։ և որք ՚ի հռոմոյ աշխարհն էին ՚ի Չայոց յազգէս, ՚ինոյնն Ճայնին, հռոմոյ կարգօքն՝ և կրօնիւք, և եղեն ընդունողք խմորոյ և չորոյ։

Արդ՝ այդպէս է ծայթն, և ոչ է որպէս դու ես գրեալ առ մեզ, թէ Սէնէն Իսահակայ Ս Վ եպիսկոպոսի և Սերսխի են աշակերտեալք։

Զի միշտ քաղկեդոնի ժողովն եղև, նոքա հը րաժարեալք էին յաշխարհէս. և դու զնոսա ընդ երկոտասան պատուարագիչսն ես գրեալ. ապա ուրեմն ծայթն դուք էք՝ որ զտեղին լցիք։

Եհ արդ՝ երկոտասան պատուարագիչք ՚ի չէ պա-

գիտաջիք՝ զի ի հայոց Աստուածապետացն ոչ
եղև զայսոսիկ գբանս իմ զորս գրեցի առ Հեզ.
(նոյնն եմ և յաշխատեանս անայլայլելի,
նոյնն եմ և յաշխատեանս անայլայլելի,)
եւ՝ ոչ ինչ փոխեալ, այլ ոյժ եմ յերեկ ևայեւանդն,
նոյնպես՝ ոյժ ևերեւ: Ըստ այնմ (թէ ես նոյն եմ,
Ա՛րդ՝ ոչ եթէ փոխեալ յինչ, այլ եկայ ՅՍ որ
սիք զդա երթալ յերկինս, սոյնպես ևեկեսցէ:
վերացաւն ի Հէնէնջ յերկինս, զոր օրինակ տե-
լեկայիք՝ զի կայք հիացեալք, այս ՅՍ որ
բառնալն՝ ասէին ցաշակերտան ՅՆ. (այր՝ գա-
Դարձեալ՝ հրեշտակայ բազմութիւնքն ի հետ
առ՝ եթէ ոչ հայրն իմ ձգեսցէ զնա առիս:
առիս՝ եթէ ոչ հայրն իմ ձգեսցէ զնա առիս:
(ոչ օգ գայ
առ հայրը, եթէ ոչ ինձ:(Ինշ թէ՝ ոչ օգ գայ
զնա հայր կնքեսայ ՅՆ:(Ինշ թէ՝ ոչ օգ գայ
իսկ զինքեանէ ասէր՝ ևս անձին խորհ. (եթէ
թէեցս որ վ՚ն Ա՚ն է, ոչ զոչացայք: զորս ևորն
Ինշ ահա դուք՝ էբազմութիւն այսքան վկայու
խաչհայիք: ևլուծեալ զայս զոչանային՝ խերաս
(
տան ևօծեալ Ա՚ն արար. զայն ՅՆ՝ զոր դուք
գիտաջիք՝ զի ի հայոց Աստուածապետացն ոչ
եղև զայսոսիկ գբանս իմ զորս գրեցի առ Հեզ.
(նոյնն եմ և յաշխատեանս անայլայլելի,
նոյնն եմ և յաշխատեանս անայլայլելի,)
եւ՝ ոչ ինչ փոխեալ, այլ ոյժ եմ յերեկ ևայեւանդն,
նոյնպես՝ ոյժ ևերեւ: Ըստ այնմ (թէ ես նոյն եմ,
Ա՛րդ՝ ոչ եթէ փոխեալ յինչ, այլ եկայ ՅՍ որ
սիք զդա երթալ յերկինս, սոյնպես ևեկեսցէ:
վերացաւն ի Հէնէնջ յերկինս, զոր օրինակ տե-
լեկայիք՝ զի կայք հիացեալք, այս ՅՍ որ
բառնալն՝ ասէին ցաշակերտան ՅՆ. (այր՝ գա-
Դարձեալ՝ հրեշտակայ բազմութիւնքն ի հետ
առ՝ եթէ ոչ հայրն իմ ձգեսցէ զնա առիս:
առիս՝ եթէ ոչ հայրն իմ ձգեսցէ զնա առիս:
(ոչ օգ գայ
առ հայր, եթէ ոչ ինձ:(Ինշ թէ՝ ոչ օգ գայ
զնա հայր կնքեսայ ՅՆ:(Ինշ թէ՝ ոչ օգ գայ
իսկ զինքեանէ ասէր՝ ևս անձին խորհ. (եթէ
թէեցս որ վ՚ն Ա՚ն է, ոչ զոչացայք: զորս ևորն
Ինշ ահա դուք՝ էբազմութիւն այսքան վկայու
խաչհայիք: ևլուծեալ զայս զոչանային՝ խերաս
(
տան ևօծեալ Ա՚ն արար. զայն ՅՆ՝ զոր դուք

ինչ եմ գրել առ ձեզ. զի յառաջ քան զժողովն
քաղկեդոնի՝ սրբ հարքն որք յառաջն էին, և
որք յետոյ՝ նզովեցին զաստուածն երկուց բնու-
թեից՝ եւամբքն Քրիստոսից էին, և՛ի յայդ՝ հայոց
մեղք ոչ կայ: Բրանի՛ եր եթէ ոչ էին նզո-
վեալ, ոչ առաքինքն, եւ՛չ յեսուինքն:

(❋ Մասն Երեսուներորդ:)

Եւ դարձեալ՝ դուք ասացիք, եթէ որ խաչե
յար ասէ՝ նզովեալ է: Ա՛րդ՝ ծաներուք և՛ի
միտ առէք. վա՛ զի Առաքեալքն՝ և Մարգա-
րէքն, եւ՛ր Հետարանիչքն՝ հանապազ գո-
չեն ասելով, թէ որդի Աստ՛ծոյ խաչեցաւ:
Զորս պօղոս ասէ (ձէ ՚Քս՛ս մեռաւ վա՛ մե-
ղաց մերոց:) Երբ պատուիրեաց Ցա՛ Ա՛ռաքե-
լոցն՝ զմարդն իւր պատմել, եւ՛չ համարեցաւ ա-
մօթ: Դարձեալ վա՛ այգոյն՝ առակաւ ասէր
Ցա՛. եթէ (գինի ծառայիցն յուղարկեաց զոր-
դի իւր: եւասէր ա՛ր այգոյն՝ թերևս ամաչես
զեն յորդւոյ իմմէ ասել: զոր տեսեալ մշա-
կացն՝ հանին զնա արտ՛քոյ այգոյն՝ եւսպանին:)
Ա՛րդ՝ զո՛ր որդի սպանին յերկուց բնութեցն:
Երբ ՚իւդ՛ այսր ա՛մի՝ հայհոյեք զհայս. եւայս-
քան բազում վկայից ոչ հաւատայք, նասեք
զմեզ վերջինս լինել ՚իհաւատս որ ՚Ք՛ս՛, և
զձեզ առաջինս երբ այդ ձեզ ոչ է պարծանք,
վա՛ զի ևերբայեցիքն առաջինք էին, եւտեսեք
թէ զի՞նչ գործեցին:

Ընդ այդ դրեալ է ՝ինքն յԱՀեսաւրանին, (եթէ եղիցին առաջինք յետինք, եւ յետինք առաջինք) Ընդ՝ ժամ եւ այսոցիկ. վն զի Ա. քեզ կրասեր էր, և կայէն անդրանիկ։

Յաբեթ կրասեր, և Քամ յառաջ քան զնա։
Իսահակ յետին, և Իսմայել առաջին։
Եսաւ անդրանիկ, և Յակոբ կրասեր. ոյ սե պէրն. (զի Ա՞ զՅակոբ սիրեաց, և զԵսաւ առեաց։)
Ռուբէն անդրանիկ, և Յովսէփ կրասեր։
Մանասէ անդրանիկ, և Եփրեմ կրասեր։
Մովսէս կրասեր, և Ահարօն անդրանիկ։
Ընդ՝ Մովսէս Ա՞ անուանեցաւ, և Ահարօն Մարգարէ։
Կաւաղ՝ և Ղեբուէլ, առաջին որդիք էին Ահարոնի, և հրաշակեզք եղեն. ևս որ կրասերն էր Եղեազար, Քահանայացաւ։
Դաւիթ կրասեր էր, և Վինադաթ անդրանիկ։
Սողոմոն կրասեր էր, և Ադոնիա անդրանիկ։
Ցե զի՛նչ օգուտ է զայսցանէ ասել, զի աՀե՛ լորդ է յերկարել զբանս. զի ահա Մարգարէքն ամ պատուհականք, բայց Յովհաննէս վերջինն, մեծ եղև քան զամ։
Դարձեալ՝ Ա՞ռաքեալքն ամ՝ նքք էին, բայց Պօղոս վերջինն՝ գերազանց քան զամ։ և մի՛ վերջին ասէք զհայս ՝ի հաւատս՝ որ ՝է Քն։ Ա՞ զի ՝ի հաւատալն Ա. քդարու Յ՞, Հայոց հնագաւորին, որ զուարճ քաղաքն հիմնար կեաց, խաչեալ չև՛ էր Քն. և զմանն դեռևս

ի մեզ զերծուս արշակեսէ։
զկիլիզն հաշատոցն իմանալ, և ապա
Պարտ էր մեզ զհայոց ազգիս զահմանն, և
Հ.ռաքելոյն մինչև ի Կոստանդիանոս, ամին
չև ի Տրդատ արքայն հայոց։
Այս՝ ասացին նման գործեցաք ի ժամանակէ
ներ ի Բագար ի Ս.ուրբ։ Եայլ բազում իշխանք հա-
Հատացին ընդ նմա ի Ս.ուրբ ի հայոց յազգէս։
եթուղէ աղաչանաց գրեալ Ն.բագարու առ
Ս.ուրբ, ևկոչեր զնորն առ ինքն յոտն հա։
Ա՛ որոյ Ա.ուրբ գրեալ զեթուղէ, և՛ ի Ձեռն
շակերտին իւրոյ առաքեց առ Ն.բագար, ասր
նեաց զնա։ Ն՛ զայս Ս.ուրբ ի՛ ազատ այլ ազ
գաց, բայց միայն հայոց։
Քանմ ժամանակին յորժամ այս գործեցաւ,
հռոմոյ թագաւորքն ևիշխանքն կռապաշտ
էին, ևհալածիչք Ք.րիստոսին Ս.ուրբ։ որք և
ի ժամ չարչարանացն՝ ևխաչելութենէն Ս.ուրբ,
օգնական ևՁեռնտու եղեն հրեից, և կամա
կից սպանմանն Ս.ուրբ գտան. ևհրեայքն նո
ք՛ օք խաչեցին զՍ.ուրբ, ևնոքօք հալածեցին
զամ զնոր հարքն, զոր դեռևս կատարեցին ի
քաղկեդոն. զի սրախողխող արարին զնոր
րապետն հարքն Ձեր։ ևորդիք եք դուք այնց
որք զնոր ջարդարեցին. ևկարօղ էիք ասել,
եթե (եաք յաՀուրս հարցն մերոց, ի՛ չ հաղորդ
դեաք արեան սրբոց հայրապետացն։)
Ա՛յս՝ ասացին նման գործեցաք ի ժամանակի
Հ.ռաքելոյն՝ մինչև ի Կոստանդիանոս, ամին
չև ի Տրդատ արքայն հայոց։

Նախ զառաջինն՝ ծաներծուք և՛ իմիտ առէք:
ասայեք մեզ՝ թէ արմենակս քաղաք՝ որ մերձ
է՛ ի բեւեթանացոց աշխարհն, և կամ մաժակ
քաղաք, որ այժմ կեսարիա կոչի, մինչև՛ ի
մեծն յանաիոք, այդ ոչ են սահմանք աշխար
հայն հայոց: Նոր յարևելից կուսէ քալիս քա
ղաք. որ այժմ ասի՝ քալաշիան, որ է աշխարհն
պարթևաց, յայնկոյս ասպահանայ քառասունն
օրագնաց: Նոր՛ ի հարաւային կողմանէն քա
ղաքն մրծքին, որ այժմ ասի մնեպին. յորում
կայ՛ ի նմա գերեզմանն Տայոց Արտաշէսին
վաղարշակայ: և կամ որոյ է շինած աշմուշատ
մօտ առ Հեզ: Արշամա ոչ է շինած Տայոց
Թագաւորին. որ ասորոց որդիքն՝ հռոմոն ան
ուանեն զԵւրեանս, և վասն հպարտութէ՛ Եւ
րեանց՝ զՏայսդ՝ ի հռոմոն հակամիտեցին:
Նոր արդ տեսէք՝ զի ՚ն՚ւ Գրիգորի տեղիքն՝
և իւր որդեացն, յեկեղեաց գաւառին են. զի
ննքն՝ ևորդիքն՝ ևթոռունքն ա՛նդ էին:
Նոր կամ վասակաւ՝ այն որ զվասակ է շինել՝
որ է մօտ առ Հեզ:
Ահա որ դուք Տայոց սիրտն եիք, բայց զար
ձակ հաշատս գայք՝ ևսերեցիք:
Որպես ևայր մի ՚ի Տայոց՝ ևմի՛ ՚ի հռոմոմոց՝ որ
ուրացան զՔ՚Ն՚ՅՆ՝ և միաբանեցան ընդ ազգին
հերձանոցաց. ևզիւրեանց զհայրենի հաշատն՝
ևզծնողացն՝ Տայերեալ անարգեցին:

ժոց՝ պատուով ևիշխանութ[illegible] յոյժ մեծարեաց
Ոչ յայնժամ ամենաբարի թագաւորն հոռո-
մոց՝ այլ ամենայն թագաւորին հռոմ-
տեսողացն ամ զօրաց թագաւորին։
Նեցաւ՝ ի Կայսրապետէն։ ևայս եղև վկայութ[illegible]
զգլուխն՝ արկանէր զշուրն՝ ի վե[illegible] իւր • ևօրհ
լիան զոր երևեցոյց Ոչ • ևիսնարհեցուցեալ
գաւորն՝ հիացեալ զարժանայր ընդ սքանչե-
րոյն • ևայս գրեալ կայ իսկ։ և Ոչ ասեր թա-
հուր և լոյս սաստիկ փայլատակեաց ի վե[illegible] ջր
զի յորժամ արկանէր զնբ Մ իւռոնն ի[illegible]շուրն
նբ • զի զնշան մեծ արար Ոչ հայոց ազգիս։
այս եղև առաջի վասիլ թագաւորին՝ ևզօրաց
ի՛հայոց և՛հռոմոց՝ անդ էին ժողովեալ։ և
ևղ Աղթուղիկոսն՝ յորժամ զշուրն օրհներ, և
պէս գիտեմք՝ զի յաւուրսն սոր Պետրոսի հայ
է արարեալ ընդ հայս։ Ոչ զայս ճշմարտա-
սիլն՝ զայդ ամ քննութիւնդ վե հաւատոց՝ ի՛չ
Ա՛ զի յառաջն մեծ թագաւորն հռոմոց վա-
թող չձեռնարկէ ի՛խոսս քննութիւնդ ձեր։
Ա՛ր՝ ահա է դա մեծախելք՝ այր իմաստուն,
չափ ջանայ՝ չինազանդի ոք դմա։
մեծ կերպով զհաւատս ո՛չ կարէ ուղղել։ ևոր
երևելի իշխան • բայց խոզնափաւառութիւ՝ և
պատուական է, ևտուննկ մեծ ևփառաւոր, և
և ասէք զձեզ հռոմք։ և ահա առօսն՝ այր
ասէ ահա ծայթեր դուք էք, որ հայ լեզու էք
ռոմն զի՛նչ կայր։
Ոչ հայոց ազգիս։
յայլ հաւատս։ ևթէ ոչ՝ ընդ ձեզ և ընդ հռո-
Ա յսպիսի օրինակաւ՝ և դուք դարձայք՝ ի

ասէիղէն ընդն Գրիգորի Լուսաւորչէ. որդի
րահամու քեռուրական արշակունի: և ի շա-
նեօք՝ ամայրենեօք քնուբ. և ի յազգին Ա.ք-

սորոց թագաւորացն:

Եւ ի ծննդաբանութիւնն սափաստարայ, հայրե-
յազգե և ի շատաւիղե սենեքարիմայ է ի յա-
Եւ ահա իշխանն հայոց չորսվանելս, որ ի
եաք լինէ հոգայեալ, եւկամ յիշատակեալ:
ի յերկրին մերում. և մեք վն հաւատոյ ի՛չ
խարհս մեր: Սակա իշխանք ի՛հոռոմոցն՝ կայր
կուր, և այլ բազում իշխանք որք էին յաշ
Մեծ իշխանն մեր Թոռնիկ՝ ևատաճատ՝ ևբա-
ի՛չ են քննեալ ևհոգացեալ:
Եւ ի մերում ժամանակիս իշխանքն՝ զայդ
Հաստացելոցդ՝ ի՛ր է այս գործս:
հուպ վն հաւատոյ, ևհայհոյելոյ զմեզ. ևհա
ոց: Եւ ահա ազգն այլազգեաց, ի՛չ ունին ըզ
Այսպէս ևատաչնորդքն հոռոմոյ՝ զազգն հայ
դառնան եզմարդիկ խածանելով պատառեն:
ըոյ շունս՝ որ զգայլն ի՛չ կարեն հալածել,
որք են սուտ ուղղափառք: Այլ զԺանդաւա-
մեզ պատերազմին: զՔՆ ուրանան՝ և զմեզ
հրեայս ասեն. եզնեբրեանս սբք ուղղափառք,
չին ՔՆ. և փոխանակ նց դառնան՝ և ընդ
պատերազմացն՝ որ է ընդդէմ ուրացողաց խա-
հոյեն զհայս՝ ևնախատեն: ևթողեալ նց զհոգս
Հորդ՝ ևիշխանդդ, մորոս սիւնք եղեալք՝ հայ
թար արանցդ, որք են ի մեր ժամանակս թագա-
զազգս հայոց: Ասկ սին՝ ևժանդ, պիղծ՝ ևվատ

Դարձեալ՝արժան է հինդ օրեայ պահօք մաք
աղուհացիցն։

Եւ յայնժամ մտանել ի կապանայ աՀուրսն Ը-
պարտ է հինդ օրեայ պահօք Ծոմալան լինել։
մտաւ ի կապանայ երկիրս, նոյնպէս և մեզ
Եւ որպէս Ադամ պահեաց զհինդ օր, և ապա
բիւր զկերակուրն ընկալաւ։
զաՀուրս հինդ անսուաղ կայեալ. եւ ետ այնո
ի՛նդառն աղէտիցն՝ և ի բազում արտասուացն,
ելել եղև նախահայրն մեր Ադամ ի դրախտէն,
Եւ աւրհնեաց՝ և ի բազում արտասուացն
սեմ՝ հաՀատացեք։
հարկ զայնմ ասել. բայց զսակաւուցս զոր ա-
առաջաւորացն, բայց ոչ է մեզ կարիք կամ
բազում խորհուրդս ծածկեալ ունի աՀուրք
սեք զմեզ. եւ ոչ ունիք զերաՀունս ինչ, զի ըզ
գամ, որ վն առաջաւորի պահոյն՝ բամբա-
Եւ դարձեալ՝ մեք լուեալ եմք բազում ան-

(❁ Ման Հնգեփասանէրորդ։)

ասոյ ոչ է արարեալ ինչ զքննութիւն։
կանէ ընկալեալ զիշխանութիւն, և վն Հաւա-
Դարձեալ՝ և՝ իպարսից թագաւորացն յամիրա
ոՀով՝ իկայսերացդ Հռոմոյ։
ընկալ Նովելեխիմոսէ՝ պատուՀեալ մեծաՀ պատ
Թոռնկայ, որոյ գովութիւն ոչ անկանի։ և ա-
Հա վկայ դուք եք ամքն՝այս մեծ անուն լի-
րիւնն տիւրոսի. վն զի սեփհական ՏՀրուբ՝ իպահ

կան՝ առաջնորդքն զայս պատս ազատեին՝ ի
Հոգ էպե, զի ըստ սկզբնական բնութեան մարդ-
կան՝ ոչ էին ընդ ազգիս հայոց։
Այլ յայնժամ պահոյ առաջաւորիւ՝ ոչ էին մի-
մեանց հաւասար։ Եւ վայ
այսորիկ զբազում հակառակութիւնս և հերձ-
ուածս, ազմաքառութիւն ազգայնոյն ունէր
կային ոմն յայլ խորհրդոցն հաւատոյ։ Եւ վայ
բազում ժամանակս պահեցին, առապա՝ իբրայ
Սեղբեստրոս՝ իւրոյ ազգին հռոմայեցւոց, ևրզ
նեալ էին։ Այլ զնոյն պահքն կարգեաց նոքա
զգայութեանցն, որք կռապաշտութեանն ապակա-
զմբկրտութեանն Քրիստոսի պահոցն։
Այլ զայս պատս՝ բազումք պահեցին, վայ հինգ
ծոմանցան աշխատութեանբ, և յայնժամ ընկալաւ
եաց պահել նոքա Սեղբեստրոս թագաւորին
Թագաւորին մեծի Յ։, զհինգ օր հրամայ.
Դարձեալ՝ և՝ի հաւատալն Կոստանդիանոսի
մերում փրկութեանբ պահք։
Գրիգոր ազգիս հայոց։ Այլ այս կոչի ազգիս
թեն։ Այլ զայս կարգս հաստատեաց սուրբն
նեալ էին. ևզինի պահոցն ընկալան զմբկրտու-
գայութեանցն՝ որ՝ իդիւապաշտութեանն ապակա-
սուրբ հոգի երկրին հայոց, յաղագս հինգ ըզ
վերապէն, հինգ օր հրամայեաց պահել ան-
սահմանէին։ Զի գրեալ է, թե յորժամ Ի՛ է
իսա՝ ընթերուիք զբերս սրբոյն Գրիգորի Լու-
քառանդրեայ։ Այլ եայլ բազում խորհուրդք
հիս, եապա մոռանել՝ իքաւութեան աւուրցն
րել զհինգ զգայարանս մեր՝ իմեղայ աշխար-

յաշխարհն բազրևանդա՝ յորդւոցն խմայելի։
տիրոնն, որ վկայեցաւ ի յորդւոցն հոգւոյն
զստորատեալսան զնբն Արդիս ճշմարիտ մար
Բայց ի կատարման պահոյն՝ յիշատակեմք
զմի աշուրս պահեսաք՝ այն եր հաճոյ Ա.յ։
օրհաս պահոյն պանրուսին Հերոյ։ Այն թե
ոսպ ևհայաք ոչ եղեն Հեզ մեղադիր. վն հինգ
ուն ի հաճատն, այլ հաստատութեն հաճա-
աշեխորդ ե մեզ ասել. ևպատն ոչ ինչ թերութե
տոյ՝ պահքն ե ևաղօթքն. ևյշ ե մեղադրելի,
զամ աշուրս պահեսաք՝ այն եր հաճոյ Ա.յ։ Այն թե
օրհաս պահոյն պանրուսին Հերոյ։
ոսպան շաբաթուայն։
Այն հրամայեցին հանգիստ առնել ի վիշոյն,
քաւականոդայն, ևզպա սրբութե հրամայեցին
պահել։ ևի բերոյ որթոյ՝ մինչև յկնճիռն ի
քաւ կուրեցին. Թող թե Հեթ կամ գինի։
Այն վն պատճառե պահոյն, այս քան բաշա,
կան ե. թեպետ ևեն այլ պատճառք բազումք։
վն զի ե որպս զկարապետ ևդայեակ պահոյն
քրիստոնեութես մերոյ։ ևե առաջին աստե-
ձան ելանելոյ ի բարձրադոյնն՝ քաւականերոյ
դաց պահոյն։
Ա.յսպէս՝ ևմեծն Մովսես բարեկեն դանացու-
ցաներ զժողովուրդն յանապատին, առեալ
զհրաման ի նմանե։ Այնպես ևքաղաքին Նին-
ուէացոց՝ ի հինգ օրեայ պահոյն եղև բե
ժշկութե, ապա դադարեաց ի կործանմանեն։
Այնպես ևկնկրող եչմայի հրամայեաց հինգ
օրեայ պահօք զգաստանալ՝ նախ քան զմրկը
տելն։ Այն այլ բազում պատճառք են՝ զորս
աշելորդ ե մեզ ասել. ևպատն ոչ ինչ թերութե
ուն ի հաճատն, այլ հաստատութե հաճա-
տոյ՝ պահքն ե ևաղօթքն. ևյշ ե մեղադրելի,
ոսպ ևհայաք ոչ եղեն Հեզ մեղադիր. վն հինգ
օրեայ պահոյն պանրուսին Հերոյ։ Այն թե
զամ աշուրս պահեսաք՝ այն եր հաճոյ Ա.յ։
Այն հրամայեցին հանգիստ առնել ի վիշոյն,
տոյն շաբաթուայն։
Այն վն պատճառե պահոյն, այս քան բաշա,
կան ե. թեպետ ևեն այլ պատճառք բազումք։
վն զի ե որպս զկարապետ ևդայեակ պահոյն
քրիստոնեութես մերոյ։ ևե առաջին աստե-
ձան ելանելոյ ի բարձրադոյնն՝ քաւականերոյ
դաց պահոյն։
Ա.յսպէս՝ ևմեծն Մովսես բարեկեն դանացու-
ցաներ զժողովուրդն յանապատին, առեալ
զհրաման ի նմանե։ Այնպես ևքաղաքին Նին-
ուէացոց՝ ի հինգ օրեայ պահոյն եղև բե
ժշկութե, ապա դադարեաց ի կործանմանեն։
Այնպես ևկնկրող եչմայի հրամայեաց հինգ
օրեայ պահօք զգաստանալ՝ նախ քան զմրկը
տելն։ Այն այլ բազում պատճառք են՝ զորս
աշելորդ ե մեզ ասել. ևպատն ոչ ինչ թերութե
ուն ի հաճատն, այլ հաստատութե հաճա-
տոյ՝ պահքն ե ևաղօթքն. ևյշ ե մեղադրելի,
ոսպ ևհայաք ոչ եղեն Հեզ մեղադիր. վն հինգ
օրեայ պահոյն պանրուսին Հերոյ։ Այն թե
զամ աշուրս պահեսաք՝ այն եր հաճոյ Ա.յ։
Այն հրամայեցին հանգիստ առնել ի վիշոյն,
տոյն շաբաթուայն։

Եւ ոչ ասէ սա իշխանն սարգիս Ս. Ծուրացն,
այն որ շանն տայր երկիրպագանել։

Այլ մեք քրիստոնեայքս զՃշմարիտ մարտիրոսն յիշատակեմք։ այլ յայդ մասինդ՝ ի՛ լի ցի հերձուածք, եւ ի՛ պայթակղութենէ։

Արդ՝ Ճշմարիտ խոստովանութեամբ՝ եւ հաստատուն հաւատովք զայս այսպիսի իմաստիկ՝ եւ առաքեալ Քրիստոսի պահոցն, զոր վերստին աւանդեցաք մերձենալ՝ զկնի հաղորդելոյ մարմնոյ եւ արեանն Տեառն մերոյ Յ Ի Ս Ո Ւ Ի։ եւ պարտ է զմիս առնել հաստատուն մինչեւ ի կատարած աշխարհի։

(❋ Մասն Վերջաբանութեան։)

Պարտեալ լսեմք ի՛ձէնջ եւ զայս ինչ թէ ըստ զաւակի մատաղն մեր զոր ի յոշխարհս առնեմք զգենուցն ։ բազում՝ անգամ յիշեալ եմք՝ եւ ի հին օրինացն է, ահրեիցն է նման։

Արդ՝ ո՛վ Քանաշօղ Հիմաստուն վարդապետ՝ որ զԹուղթս գրեալ ես, տես՝ Հածանիը զՃշմարիտն ։ Ա՛ն զի հրեիցն՝ ոչ է ոչ զմերս. զի Նոյն այլ կարգ եր, եւ այլ օրինակ, եւ այլ խորհուրդ։ եւ մերս կատարէ ի խորհուրդ կերակրոյ, ոչ զամ կերակուր եւ ոչ ըմպելի՝ մի օրինեալ անուանէին։ եւ ոչ է արժան յանսուրբ կերակուր մերձենալ՝ զկնի հաղորդելոյ մարմնոյ եւ արեանն Տեառն մերոյ Յ Ի Ս Ո Ւ Ի։ եւ պարտ է զմիս առնել հար օրինել եւ ուտել։ եւ յայնուհետեւ մերձենալ ի յայլ կերակուրն։

տուն Նոքա Իմէջ գիշերի ուտէին, եւ մէջ-է տաքս Նոքա Իմէջ գիշերի ուտէին, եւ մէջ-է մայեմք, եւ զոմ կերոն ընկենուլ տամք յոլ կերոն ոչ բեկանէին. եւ մեք զհին ուտել հրա ունէ մերս ընդ հին օրինացն, որ Նոքա զոս-

Ա՛րդ՝ ծանուցէք մեզ, եթէ զի՞նչ նմանութիւն

խոսիլն ոչ ճանաչէք։

յոյժ ապիոեէք հին օրինացն, եւ զշշմարիտս րեան։ Ա՛հա զի սուտ եք յայտ կողմանէ. եւ կարի եղեգամբ ուտել. եւ ոչ զմեայեալսն հրով այ պեալ, եւ ոչ զշրագ վառեալ. եւ ոչ բաղարջով ոչ կալով նման Նոցա յոտին եւ ոչ զգօտի կա հայք Իճաշուն ուտեն՝ եւ ոչ Իգիշերի. թիւն բազում ժամանակաց պէտք են։

ցեալն վաղիւն հրով այրելին։ Ասցա մեկնու յն, եւ զտաւն տարեւոր՝ լի կատարեալ աշուրց, եւ ոչ ոչ։ Ասէ մերս՝ թէ որշ է, եւ թէ կէս, ոչ է խոսելն։

Ա՛րդ՝ ասացէք, թէ մերս ո՞վ ունի զնմանուն հին մատաղին. ահա որ դուք սուտ եք, զի այն՝ յայլ դիմս եր, եւայս՝ յայլ։ Եւնոքա զմեայ

Ընկեայն Աստուածդ գերք՝ զձեզքն իւղ ասա-
րակուրան . և ի յաջուրս պահոյն ՝ այլ զձեզ
որովայնամոլք ընդ ձեզ նախանձեցան ի կե-
կութեցս։ Եւ յաղագս այսորիկ ի հոյոյ՝ ա՛մ
թեալք ըստ իւրեանց ամբարշտութեցն ցան-
եղեկեցին մարդիկք արհամարհօղք օրինաց. եր-
Ջորև գրեալ է Երեմեայի Ցուդա եղբայրն
Յակոբայ՝ և ասէ, (Թէ՝ ի յետին ժամանակս՝
հանդերձելոյն. այլ մարմին Քո՛ւ է։
Եւ մինչ Պօղոս այսպէս հրամայեաց , դուք
յուսամբ՞ ուսայք ուսանել. եահա գոսանիք ար-
հաստ արդոյ Հրաշագեղոյն Պօղոսի որ ասէ (մի՛
այսուհետև դատեսցե՛ք ոք զձեզ ուսուելով՝ կամ
ըմպելով, կամ մասամբք տօնիւ , կամ՝ ամսա-
մսիւք , կամ շաբաթուք ՝ որք են ստուերք
ակն ունիմ զձեզ թէ գուցէ ապարդիւն աշխա-
տեցեալ իցեմ ի ձեզ։ Ոչ ինձ ինչ ամաչեցուցին
ուսեալք ի Պօղոսէ որ ասէ (մի՛ ոք ընդ ձեզ
գերեսցէ զձեզ հոգեառ զանազանութեամբ
ընդ ձեզ նախանձեցան ի կերակուրս։ Եւ
Դարձեալ ասէ, (լաւ է սիրէ ուսուել զիս, եւ՛չ
հետև զանդամն ձեր զերկրաւորսն։
Պօղոս խրատեաց զմեզ ասելով. (սպանեալ այսո-
սրեալ եք յաւետարանութենէս։
լոյ եւ բազմաբանելոյ սովորեալ եք՝ եզուեզուս ձեր
հրեից մատաղին։ Ահա լսե՛ր՝ որ զշատ խօսիլ
Տեսէք՝ թէ մերս ո՛րպիս ունի զնմանութի՛ն ի՛
ցիշ ուսեին, եւ՛ք խմորուն հայիւ։

Թինդ Ձեր՝ Ձեզ խեղճ ոչ Թուէ։ Ասոր յաշուոյ
ռաքեալն Պօղոս ։ Այլ ահա՝ որովայնամոլու
Եփեսաք ամօթն խոշեանց,) ոմն ասէ Եսբ ա-
րդ՝ վայ է նոյ (որոց որովայնքն աստ են,
Ձիջոյ Հհան զնս Աստ։
վն զի խոտ են։ Կերիք ազնուացուսդ, զի ահա
զձուկն։ Արդ՝ կերիք այսուհետև զանասունդ,
ևվան այսօրիկ՝ յամ պահոց անխտիր ուտիք
կանութիս ոչ ունի. Ասուած է պատճառդ Ձեր.
Նի Ձուկն ընդ ջրոյ, զի ջուրն զայս ամ ապա
Արդ՝ ասացէք մեզ՝ Թէ զի՞նչ նմանութիւն ու-
աչաց. Ակայ առ նա ա՛հ Աերկիւղ։
անասնոյ է. զոսկր ազմորթ ունի, Ազատեսողըն
նու զերծ յղութիւն իւրոյ. Ամիսն նր՝ ոմն զմիս
ռաՁել է զան զգազանս, զի չ բերանովն առ-
բազում ունի ընդ մարմնով իւրով։ Կայս ա-
Եկ ախտաՁոր քան զամ ախտաՁորս. Ազարիւնս
րև զնա չար գազան, որև զկոր ծնունդն ուտէ։
դուք ջուր։ Ընչ յայժ արարածս Ը՝ ո՛վ է նր
Ընչ սրն բարսեղ՝ զձուկն գազան ասաց, և
Նա մարմին ասաց զձուկն, Ադուք ջուր աւե՛ք։
Ընչ արդ՝ ահա որ զՊօղոս սուտ արարիք, զի
Դարձեալ ասէ Պօղոս, (այլ մարմին է անաս
նոց, Ասյլ մարմին Ձկանց։)
ահա շնչանին լապտերքս մեր։)
ցին. Ազձուկն մարմին ։ ըստ այնմ որ ասէ՝ ի
սուրբ Աստուածային, (թէ եկին յիմար կու-
սանքն, և զՁէթ ամանօք ոչ ունէին. և ասեն
ցիմաստունան, տուք մեզ յիւղոյդ Ձերմէ, զի

զատկին՝ զշխարն միան ուտէ, դուք հրեայ
ասէք նմա. Չայք մի՝ որուն՝ ական ուտիս՝ և
մի կիւրակէի, հանապազ մատաղ օրհնեան, և
Այ եթէ ընծայս մատուցանեն՝ քահանայքն
աղքատաց. Այլ ոչ թէ զատկին միայն զենուն,
զբաւելոս՝ ևզշխարս, այլ հանապազ զենուն,
ևտան Ի Նոյեմբեր.

Ապրիլ առն, և Ընծանին, Իսրայէլ, և Այկե-
ղեցւոյ. Առաքելոյ՝ և Մարգարէից, ևամ սըր
բոցն. Սակս յամ կիւրակէի. ըստ հրամանի
Մարգարէին Դաւթի՝ որ ասէ, (մատուցէք
ամն որդիք Այ, մատուցէք ամն զորդիս խոյոց.)
Այ այս օրինադրութիս ընդ Այ ազգիս հայոց՝
եղև Ի յառաջին հարցն. ԵՒասն զի զատկին,
և յամ միառաջոր ուտէին, հանապազ Այ զըն
ծայս մատուցանէին, որով և կերակրեին իսկ
աղքատացն բազմութիք. ըստ այնմ, (եթէ տես
ցես աղքատ՝ և ուրախ եղիցին.)

Այ այս սովորութիք ազգիս հայոց՝ զի յամ
պըտղոյն տան զպատարագս Այ.
Զի ոչ Ի կալէ՝ Ի հնձանէ՝ և Ի հնձոյ, այլ
պէս և յանասնոցս՝ ատն զԱյ ևուէրան Այ.
Սակս վն ամ ըթէ վհայիցն զենուն զառջաս
և զշխարս. նոյնպես և Ի զատկին ամ ազգս
հայոց մատուցանեն Ի յիշատակ ննջեցելոցն,
և բաշխեն զայն աղքատաց ողորմութիք, առ Ի
թողութիք պարտուց. և Ի նիկէ այն՝ Ի բարեխո
սուէ առ Ընծ. Այ դուք զձեր նախատինքդ՝
ոչ ածէք զմտաւ, որ լի իսկ և բազում ամն

մարիա երկրպագօղքս Քրիստոսի, զհաստատուականօղքն
ոչ առ մեզ առանց պատկառանաց, եւ զմեզ շրջել
զեր ազգիդ՝ ի թիւրիխատ։ Այլ դուք գրեալ
զարմացեալ եմ ընդ լրբաբար յանդգնութիդ
վերս տանեալս։ Այլ վասն այսորիկ կարի յոյժ
սէ. (եթէ զոր լսէք յուսկանէ՝ քարոզեցէք
զայս տանեալս։ Այլ մեք ասասցուք ըստ բանի սորն որ
Զոր լուեալ մեր՝ ի բազմաց լսողաց եւ՝ ի սուրբ
քայց՝ ի զարմացմանէ հայհոյութիդ զմեզ, որ
ի նախատանօք, որս լինէ ծանր ի յիշատակել։
խաւսել, եւ զերդ՝ ոչ ածէք զմտաւ, որ լի իսկ
ութիդ ձերոց, սովորեալ էք զամ ազգս նա՜
տանայ կործանեալս։ Դուք՝ ի բազում հայհոյ
Քրիստ, եւ թագաւորելոյ ի լերս մեր, որս զսա՜
Ուրդ՝ այն յիսուն օրն՝ աշուրք են հարսանեացն
սայն, եւ ապա պահեսցեն։
(առնուլ, այլ յորժամ վերասցի ի՝ինոցանէ փե՜
դաստի՝ մինչդեռ փեսայն ընդ նմա էջեր սուգ
խանին եւ ասէ, (ոչ է պարտ ժանկանց առա՜
զմիս ուտելն, զայդ լինքն Քրիստ տայ զպատաս
ուտէք, եւտուգանէք զնա։ Այլ մեր լինանցն
սէք եթէ զուրբաթն եւ զշորեք շաբաթն միս
Եւ դարձեալ զնա յարութիդ աշուրսն՝ որ ա՜

(* Մտան Լ օրն ևգեանէլոյդ։)

տաղն ածէք ի՝քննութիդ։
թով. զայն թողեալ էք, եւ զմեր զատկի մա՜

տութիւն: ըստ երանելոյն Յովսէ որ ասէր,
զիս՝ լեառնկութիւն, և՝ լեցաստութիւն, և՝ լուն սրտիս
ակամ գրել առ ձեզ. բայց դուք շարժեսջիք
Այլ արդ՝ ոչ էր պարտ մեզ յիշատակել զայս՝
խոզ լոշացեալ ընդ սիրոյն թաւալեալ:
եթէ շուն դառնայ անդրէն՝ ի փսխած իւր, և
կեալ՝ իդեպ նց ճշմարիտ առակին գործէ,
ի՝ սբ պատուիրանէն որ նց աւանդեցաք: և՝
ճանապարհ, քան թէ ծանեան, ևյետս կացին
թէ քնաւ իսկ չէր ծանուցեալ զարդարութեն
ընդ նոյնս շաղեալք պատկին, եղև նց վախ
գիտութիւն ան Աստոյ Յն ի Քն. եդարձեալ
եթէ փախուցեալք ի տանկութենէ աշխարհիս
սբ Լուսաբերն Պետրոս՝ ևկ սթուղենէն. (զի
րաց գործել, չեօք գործեայ: Զորս ասաց
թէն: զի զայն՝ զոր սատանայ ինքեամբ ի կայ
Սակս որոշեալ իսկ են ի հինսն սբց Ընդորդու
կորեալք, յերկնաւորաց և յերկրաւորաց:
և յանսկիսանան ընթանայցե, այնպիսիքն են
զբան սերմանիցե, ևզանարժանն գործեսցե,
պատ, ևվն էր զայդ ոչ գիտես, զի որ օք որ
Ընդ՝ ոչ ճանաչող Ճարտարապետ՝ ևվարդա
որդուոյն ել՝ ե, ևայլոց կորուսեալոյն:
երկնային զօրացն: և նմանեցուցեալ ես զմեզ
ցեալ ես անկելոց զօրացն յերկինէ: որք կո
րեան՝ ի նահապետութէ դասապետութէն՝
Ա՛յ, նմանեցու
հանարատս մարմնով որդուոյն
սբց Ընդորդութէն, ևզգնեալքս պատճառական

(եթէ ոեր՝ մի՛ ուսուցաներ զիս ամբարշտիլ։)
Ահա ես ոչ իբրև զձեզ եղէց՝ որ ամբարտա-
ւանութիւն, եւկամ հպարտութիւն ասեմ զայս։
Այլ դուք շարժեցէք զիս յաշխատասիրութիւն
յայս։ Զոր ասէ Պաւղոս իսկ։ (Ծանրացաւ
ձեռն քո՛ ի վերայ իմ, դարձայ՛ ի թշուառութիւն
զի հարան յիս փուշք։)
Զորս Պօղոս գրէ առ Կորնթացիսն եւ ասէ,
(մի՛ ոք զիս անզգամ համարեսցի • ապա թէ
ոչ՝ իբրև զանզգամ ընկալարուք զիս, զի եւես
փոքր մի ինչ պարծեցայց։ եւ զոր խօսիմ՝ ոչ
եթէ բան ումն խօսիմ, այլ իբրև անզգամութիւն։)
Դարձեալ ասէ Պօղոս • (անզգամութիւն ասեմ,
յոր ինչ ոք համարձակիցի, համարձակիմ եւ
ես։) Դարձեալ ասէ Պօղոս • (եղէ անզգամ,
քանզի դուք ստիպեցիք զիս։) Եւինձ պարտ էր
՛ի ձէնջ զվկայութիւն առնուլ, բայց դուք ըզ
ձերն զմոռաւ ոչ ածէք, եւ՛չ խմանայք։
Լուր՝ յաղթեալ եք ՛ի չարէն, եւ թիւնաթափ
լեալ եք ՛իվերայ ազգիս հայոց։ եւ ոչ եալ եք ըզ
ծանր ծանր օրինացն, որ զմրժղուկս քամէք՝
եւզուլան կլանէք։ Այլ չանայք զշիւղ հա-
նել յականէ արդարոց, եւ զգեոանդ ձեր պըղ-
դեալ հաստատեք ՛ի տեսարանդ ձեր։ եւ ան-
կեալ գլորիք զառ ՛իվայրս լերանց, եւ յարու-
ցեալ ճեմիք ոչ զփեսայս։ Իեւ ինչ դնէք
՛ի վէր ուսոց առաքինեաց, եւ ահա դուք տքայք
՛իներքոյ բեռանց ձերոց։ Նստիք ՛ի խորաձոր
անդնդոց, եւ հպարտութիւն ՛իվեր ՛իբարձուն՝

ընդ հրեշտակս դասիք: զմեղս՝ ոչ զսրբութիւնս
գործէք, եւ զայն գեր՝ իվերոյ գայք: յանձնէ
արդարք երևեալք, եւ կարի՝ յոյժ նախատեալք
առաջի Ա.Յ: ըստ բանի ոմն որ ասաց առ հր
բեայն, (թէ երկայնէք զքաղանցս՝ եւ լայնէք զը
պրասանակս, եւ կոչէք զձեզ ա՛ստուած, ա՛ստուած:)
Նոյնպէս և դուք՝ ի վե՛ր ամ՛ չարեաց ձերոց՝
կոչէք զձեզ ուղղափառք, եւ՛ք քրիստոնէ՛յք:
Ա՛ն յաղագս այսորիկ գրեալ է՝ ինք Ա՛ստուա
ծանին, (թէ ամ՛ որ զմեղս գործէ՝ ծառայ՛ է
մեղացն. եւ՛ամ՛ որ զշարն գործէ՝ առեւ զլոյսն՝
և ո՛չ գայ առ լոյսն, զի մի՛ յանդիմանեսցին
գործք նո՛ր: Ա՛ն զոր Մարգարէին ասեմք
Ա՛ն եասեր մեղաւորին: (իսկ դու ը՛ն՛ր պատ
ւես զարդարուե՛ իմ, կամ առնուս զուխտ իմ:)
եւ՛ամ որ ասէ Պաւե՛լ, (զի ո՛չ եթէ որք գոր
ծեն զանօրէնութի՛ւն, ի՛ձանապարհս նո՛ր գնաս
ցեն:) Զորս առաքեալն Պօղոս, յանդիմա
նելով զհերձանոսական փիլիսոփայն յունաց,
գրեր առ հռովմայեցիսն եասեր, (զի ծանեան
զԱ՛ն, եւ՛ո՛չ եբրև զա՛ն փառաւորեցին. կամ
գոհացան, այլ նանրացան՝ իխորհուրդս, եխա
ւարեցան անմտութի՛ւն սիրտք նո՛ց: Զանձինս
առ իմաստուն ունէին՝ յիմարեցան:)
Ա՛ն թէ՝ (արուք ընդ արուս՝ զհայտառակու
թի՛ւն գործէին, եզդարձ փոխարինին՝ յանձինս
իւրեանց ընդունէին, եայլն:)
Զի զայսպիսի չար սովորութի՛ւն ունէին կա
պաշաքն այնք, եյետոյ աղգդ յունաց հնարե
ցին

ցին զայլ ինչ ոչ սովորութիւն, և զարուս իւ-
րեանց՝ նորքինիս արարին: Զոր սբ ժողո-
որ ի նիկիա՝ հրամանաւ հոգւոյն սրբոյ հաս-
տատեալ կանոնեցին. յառաջին գլուխն կա-
նոնի, բառնալ զնորքինիան յեկեղեցւոյն Ա՚:
Ի՚ գրեցին նախ զայս ինչ: Ի թէ ոք կրճա-
տեսցի, կամ ի՚ևկամաց, կամ յաշափայ, և կամ
ի՚ բժշկաց, և կամ յայլ դիպուածոյ ի՚նոյ, մի՛
ի՚շխեսցե կալ ի՚կարգ քահանայութե. և եթէ
յանդգնեսցի, նզովեալ եղիցի:
Ի՚ զայս՝ ոչ յանձնէ ինչ կարգեցին, այլ ո-
սեալք՚ի՚մեծ մարգարէէն եյօրինադրէն Մով
սիսէ. որ զայս ուսեալ յՀ՚Ա՚ գրեաց, (թէ մի՛
մատուցանիցես Ա՚ զմոլեկեան՝ եզկրճատեալն,
և մի՛ զմի որձէն. և մի՛ զայնս, որ բնաւ ի՚խոտո-
են:) Ի՚ եթէ՝ (մի՛ եղիցի ի՚ձեզ ամլութե, և
մի՛ անսերմութե. զի ի՚ննդուս կարգեալ է այն
առաջի Ա՚:) Ի՚ դուք զայս քաջ գիտէք,
և առ մեզ չէ՛ ի ծածուկ, թէ կուրան՝ ի՚ջար
ախտին ցանկութե՝ առաւել մոլեկան է քան
զուղա: զի ջերմութե ախտին՝ ի՚քնութէն է
ոայ, և ոչ կարէ ելանել: Ի՚ նա՝ զօրինակ օ-
էի ունի, որ ի՚կերմանալ աշուրն՝ այրէ զա-
զանութե, և ի՚ցուրտ աշուրն՝ կաղվի, և լինի
եբրև զմեռեալ:
Այսպես և ոգի՝ զի՚ և զգիշեր՝ այրեալ լի-
նին ի՚ պիղծ ախտէն: Իսկ պաշտօնեայք կը-
ուցն՝ ազգն հեթանոսաց, զայս առեին, և ոչ
տային գործել այլ արգելուին զարուէին զա-
ոս

մեռլութիւն, զի եղծումն լինիւր մարդկային
բնութիւն: Եւ ահա զգործս զայս՝ առաքել ա-
նարգելին հերձանոսքն: Իսկ սատանայ՝ իմիջ
կացեալ, ուսոյց կուրծ առնել, և չէզոք ան-
ուանել, թէ դա՛ոյ այր է, և՛չ կին: որ է այս
ընդդէմ Աւ, զի Եւ զայսպիսի ինչ ո՛չ արար:
Լո՛ւր՝ թէ զի՞նչ ասէ արարիչն Ած վե՛ այս-
պիսեաց. (իմ է վրէժխնդրութիւն, ևես հատու-
ցից ձեզ ասէ տէր: Եւ թէ (ահ մեծ է անկա-
նել ի՛նձեռս Աւ կենդանւոյ: Եւ թէ՝ (Աե
վրէժխնդիր՝ տէր Աե վրէժխնդիր յայտնեցար
Եւ դուք՝զանկեալսն ևզմերժեալսն յերեսացն
Աւ, սարկաւագուհիս՝ և ժառանգորդս յեկե-
ղեցւոյն Աւ հաստատեցէք:
Եւ զայս՝ յո՛չ նախատինք եր ինձ գրել, վե՛
զի այս՝ անիրաւաց ևթերահաւատից եր գործ,
որք ո՛չ ունին զԵե առաքի աչօք խորհանց, և
ո՛չ երկնչին՝ինժանէ: ըստ այնմ, (թէ ո՛չ է Եե
առաքի աչաց նց, պիղծ են ճանապարհք նց
յա՛ւմ ժամ:)
Եւ արդ՝ եթէ զմտաւ ածէք զհայրենական
գործքդ ձեր և իմանայք, զմեզ ո՛չ պարտիք
հայհոյել ևնախատել. ևո՛չ զհաւատոյն մերոյ
դաւանութիւն: Եւ արդ՝ ծաներուք դուք ըզ
ձերն, զոր դեռևս կայ ասելոյ, եմի՛ մեղադիր
լինիք գրոցիս. վե՛ զի դուք բազում անգամ
զմերն ասացիք, ևես զեղեալսն եսկ՝որ կայ ի
վէրն ձերում՝ գրեցից ևասացից ձեզ: զոր ի
մերոց՝ եկեալ են առ ձեր ազգդ, կացեալ են
ևտեսեալ:

Ջի մեծ Վարդապետն Հայոց Ստեփաննոս,
որ էր արհի Եպիսկոպոս մեծ տանն սիւնեաց,
որ հնգետասան ամ կացեալ ի յուսումն՝ ի կոս
տանդնու պօլիս, ի մեծ ձեմարանին սրբոյն
Սոփիայ, վարժեալ ամ ուսմամբն՝ հելլենա-
կան ճարտարութեան: Եաւժօք իւրովք տեսեալ
զպէսպէս չար վարսն յունաց: գրուել ձեռին
իւրոյ ծանուցանէր մեզ ի պատասխանատուու
թէն թղթոյն Գերմանիոսի պատրիարգի: և լը
Հաք զայս որ ասեր, զհոգւով դաւոստանաձն,
ազհոգւով այրմանն: մի՛ ոք զմեզ իբրև զյան
դգնախօսս պարսաւեսցէ, եւկամ իբրև զանհան
ճարտաար թշնամանօղս. վա՛յ զի սերն Քրիստ
ստիպեաց զմեզ քննել զայս ամ, և խօսիլ կամ
կայութիս ետն առանց ամօթոյ առ Քրիստ թագաւ
Հորացս: թողից ասել որ յաղագս հաճատոյս զի-
նիք ընդդեմ մեզ, և հակառակ Քրիստ առնել
և ուսուցանել զանայք:

Այլև ի՛մ՛ այսոցիկ՝ թողիք ազատհմանն յա-
հիտենական ի՛հարցն հաստատեալ: զի կուրաց
ցուցանէք զհօտն, զոր գնեալ արեամբն Քրի-
րով սրբով փրկչին: և՛ ոչ էր փակեցիք զմեղու-
ցելոյն ապաշխարութիւ զդրունս. և ծածկէք
ձեք զկանոն օրինաւոր ամուսնութեանն՝ որ հա
զեր զերկրորդն թողայուցանէ մարմնասիրացն:
Ա՛ռաք բարձէք և զպահոց նշմարանն՝ զոր
տրն օրինադրեաց:

Ջի՞նչ ունիք ասել առ բանս Ա՛ռաքելոյն՝ որ
համարհութիւ կոչել զմարմնոյ պոծալից յան-

Ջագոյն ՚ի թափիշայն՝ ողորկեալ ափանըցին ըզ
կին սրբեալք ։ Բարւոք էջեր լուայեալ քա-
ւութեան պատուիրանացն ՚ի Տեառնէ ։ Եւ
այնուհետեւ ոչ ոք ընդդիմացաւ ։ Ոչ ոք
յաղագս պատկառանաց խաւսեցաւ անկողնոյ, եւ պղծու-
թեան ։ Եւ ազգածոյնն գործելոյ զանց առնէ ։ որպէս
զմայրն մեղաց՝ թեթեւագոյնս կազմեցին կար-
ծամտայն , յուղարկեալք ՚ի նոյն կորըստեան
խորխորատն ։ Ընդ որոյ ազգէրհեղեղն ընկալ
նոց են զարկածս՝ և զհրկիզութեն սոդոմայ,
որպէս զնէզ խրատեաց յանապատին , զամբրի
սատակեալ, ևզյիշատակ արդարութեն հաս-
տատեալ վենեհեզնէ ։ Ծնողի՝ ևորդիքն , եւթազ
մահազարքն սատակեալ,զորս համարձակիմք
ասել՝ վն այսորիկ ՝ և աշխարհն ձեր հրձիդ,
քաղաքդ ձեր աւերակ յազգաց օտարաց ։
Դարձուցեալ զօգնութեն ՚իսրայ ձերմէ , եւ խո-
նարհեցուցեալ զթագաւորութեդ ձեր , վտխա-
նակ զօրացուցանելոյ զհերձուածոդ ։
Այլ զի՞նչ ևս ասասցուք վն քահանայիցդ զան
կարգ սովորութեացդ վն զի սբ հարքն՝ ևս՛չ
զապաշխարեալն ընդունէին ՚ի քահանայութե,
կամ ՚ի սարկաւագութեն, եթէև զանկեալս ՚ի
շնորհացն ՝Քնե ։
Ասկ ձեր՝ ևս՛չ մի ինչ յայտցանէ հետք ուրեք
երևին . այլ ըստ իւրաքանչիւր կամաց վարե-
ցեալք, եւ ետոյ խորհրդազգածք լեալ ՚ի ձայ
նոյ բեմին , և կարգել խորհրդատուք այլոց ։
Միայն թէ զարտաքին բաժակին եւ զսկաւառա-
կին սրբեալք ։ Բարւոք էջեր լուայեալ քա-
ւութեան պատուիրանացն ՚ի Տեառնէ ։ Եւ
այնուհետեւ ոչ ոք ընդդիմացաւ ։ Ոչ ոք
յաղագս պատկառանաց խաւսեցաւ անկողնոյ, եւ պղծու-
թեան ։ Եւ ազգածոյնն գործելոյ զանց առնէ ։ որպէս
զմայրն մեղաց՝ թեթեւագոյնս կազմեցին կար-
ծամտայն , յուղարկեալք ՚ի նոյն կորըստեան
խորխորատն ։ Ընդ որոյ ազգէրհեղեղն ընկալ
նոց են զարկածս՝ և զհրկիզութեն սոդոմայ,
որպէս զնէզ խրատեաց յանապատին , զամբրի
սատակեալ, եւ զյիշատակ արդարութեն հաս-
տատեալ վենեհեզնէ ։ Ծնողի՝ ևորդիքն , եւթազ
մահազարքն սատակեալ,զորս համարձակիմք
ասել՝ վն այսորիկ ՝ և աշխարհն ձեր հրձիդ,
քաղաքդ ձեր աւերակ յազգաց օտարաց ։
Դարձուցեալ զօգնութեն ՚իսրայ ձերմէ , եւ խո-
նարհեցուցեալ զթագաւորութեդ ձեր , վտխա-
նակ զօրացուցանելոյ զհերձուածոդ ։
Այլ զի՞նչ ևս ասասցուք վն քահանայիցդ զան
կարգ սովորութեացդ վն զի սբ հարքն՝ ևս՛չ
զապաշխարեալն ընդունէին ՚ի քահանայութե,
կամ ՚ի սարկաւագութեն, եթէև զանկեալս ՚ի
շնորհացն ՝Քնե ։
Ասկ ձեր՝ ևս՛չ մի ինչ յայտցանէ հետք ուրեք
երևին . այլ ըստ իւրաքանչիւր կամաց վարե-
ցեալք, եւ ետոյ խորհրդազգածք լեալ ՚ի ձայ
նոյ բեմին , և կարգել խորհրդատուք այլոց ։
Միայն թէ զարտաքին բաժակին եւ զսկաւառա-

պարեգօտս. եւ մանաւանդ եթէ զպղատոնական
պիրձուէնն վարժեալ՝ հեգնեցին զբայս, քալ
համարձակագոյնս քան զսերօքէս՝ ուսնելոյն
օրինակ, սոքա ձեռօքն առ շշմարտութենն՝
եառ կայծակն Աստուծային հրոյն, ես յանդգնեալ
դոյնս մերձեցեալ՝ յինքեանց ընդունելով, և
զմեղսգործեալսն հաղորդեցուցանեն։

Ընդ զարմանք ես, եթէ զիարդ ոչ ծախեցին
Աստուծային հրոյնէ ընդ Նաբաթա և Աբիուհա։
Զորոց ամբաստան լինի Ս. Հիճեան մարգա-
րեին Սոփոնիայ. (եթէ քահանայքն պղծեն
զսրբութիս, եւ մեղաւորշտին յօրէնս իմ։)

Ընդ Հիճեան վիւսոյ Մարգարէին ասէ. (մի՛ մը
տանէք Ի սրբութենս իմ ասէ Տէր. և Ի կոխել
զգաւթիս իմ մի՛ յաշխատիք։)

Զի՞նչ ևս հզհեթանոսական անուանեալ, զամուս
նութիսդ ասասցուք։ Զի հարազատացն՝ ա-
րուքն և դստերքն միաձորին յամուսնութիւն։
Ընդ ամուրիք և այրիք զուգաձորեալք երկ-
րորդ ամուսնութիւք. և զայլմէ զծնունդս իւ-
րեանց առ միմեանս զուգաձորեալ են. եւ ոչ ուս
տեք երկիւղ՝ եւ ոչ վրէժխնդրութիւն։

Զի՞նչ ևզանիրաւ զդատաստանսդ։ և զկուրա-
յուցիչ զկաշառակուծութիսդ ասասցուք։ ընդ
որս և Ամարգարէն զարմանայր. (եթէ առաքի
իմ եղև դատաստան, և դատաւորն առնոյր ըզ
կաշառս։)

Զի՞նչ եւս ապահութիւնդ՝ և Ի կրեռս մեղան
չելով վաճառաշահ օգտածարաւութիւնդ ա-

սպառ
ոտ մարգարէն Եզեկիէլ, սպառ
ող խնդրել առաջ մարգարէն Եզեկիէլ
զարիւնն ի ձեռաց հո_
ղեմ դուշացուցանողացդ, զարիւնն ի ձեռաց հո_
ղեմ դուշացուցանողացդ։ Եւ զայս ասասցես պահանջողացդ հո_
ղեմ դեռ տաղտուկ լոյս ընդ լինելով և դեռ կար_
նաց՝ և իմարգարէից։ Եւ դուք վարդապետք կա_
զանձրև. եթազուա՛ անդամ խրատեալք յօրի_
կին զբանն ընկալեալք քարոզութեամբ երբ_
գործնական՝ եառեսական իմաստութեան. Եննախ_
յարարչէն՝ քահանայութեան, և թագաւորութեան.
պահանջեմք զառակոսիս . քանզի պատուհասք
մեք զնոյնն գործեմք։
Ահա նախ զայս, զի ոչ ըստ հնից տաղանդաց
յանդիմանեմք զձեզ՝ թերեա ի գալոնի՝ և
ցուցանէին, արդարացուցանեմք զմեզ, զի որովք
փարիսեցիքն ոմանք՝ որք զանձինս արդարա_
ընդունել առեբ Աստուածն պօղոս։
Ընդ զայսոսիկ մեր ասելով առ ձեզ, ոչ որպէս
սպանողաց։
ըսց երբեւ Այլ անհնազանդիւք զդատաստանս
Ջի՞նչ ևս ելից արեանցն հեղելոյ անողորմաբար,
ընդ որոց և պատժեցաք կայեն՝ նախահայրն
Ջի՞նչ ևս ելից սուտ վկայութեանդ. ընդ որոց և
նիկանիկէն պատուհասեան ծերքն։
Ջի՞նչ ևս ելից սուտ երդմնահարութեանդ ասաս
ռուցեալ պերանդեաձն։
ցուք, ընդ որոց Աստուածոյ ոչ ապաւնայ թե
Ջի՞նչ ևս ելից սուտ երդմնահարութեանդ ասաս
հրդակերն վրէժ։
սասցուք, զորս կատարչութեան կոչեաց խոր_

Նալոյին Ա.Յ: Լսակ ըստ մերոսմ աղքատութ[illegible]ս՝
և՝ իվեր երևել մեղք ուրեք, յանդիմանեմք՝
սաստեմք՝ ամբխիթարեմք. ևարտաքոյ եկեղե-
ցւոյ՝ ևնքեյ խորհրդոյն կացուցանեմք: Ընշաև
կել զայնպիսիսն ըստ Պօղոսի, և այլոց սրբոց
կանոնացն. զոր դուք ևիչ անգամ՝ ի լսելիս
բերել յանձն առնուք:

Ընշ զիարդ իչ պատկառիք՝ ի մտանելն ձեր
ի հրաշագործ սրբարանին՝ յանուանեալն սրբ
բոյն Աւփսէ: Ընշ արդարև՝ հիմեցեալ վերին
լսմաստուածքն. և խորհրդաբար յինքեան բե-
րելով զլինելոցդ՝ զձեր անզեղջ յանդգնու-
թիդ, ևզմոռացումն Ա.Յ պատուհիրանացն. եթ
րև զմեղն յոդայի, գրեալ անշարժ զյան-
դիմանութեանդ կանոն առաջի աչաց ձերոց
սահմանաւ արպեցուցեալ: քանզի յարևելից
կուսէ կրկին սրահիւքդ՝ ևարծանթապատ դր
րամքդ, և երեքկին գօտիք պատուհակա-
նօքդ՝ յատակի եկեղեցւոյդ՝ ա՛ջինջ գծագր
րութիք. և եօթնեկի աստիճանօքդ՝ մինչև ի
մուտս քահանայարանիդ. զպաշխարօղն Ը
այնմ ժամանակի՝ այսպէս արժանաւորեալ.
հաղորդութիք արժանացուցանէին:

Զոր դուք այժմ եթէ և զծաղեր արժանի՝ ա-
ռասպելս ևցնորս համարիք, անիրաւաբար կը
խելով: զորև ևիչ Մովսէս թողացուցանէր յրստ
ուէրի պաշտամանն մտանել: Զպրտղակն:
Զծայրատեսակն, որ առ արդարութ արեգակն
ևիչ կարացեալ հայել ուղիղ հաւատով:

մանցն.

Ա յսօրիկ մովաբացիք՝ ևամմնացիք, պիղծ՝ և արատաւորք, մնին ի տունն Ս.Յ, և զձերդ թողացուցեալ զայսոսիկ, գնալ իւրաքանչիւր ուրեք զհետ իւրոյ ջարի: և՝ի բաց բարձիք զկարգ՝ և զպաշտութիւն հուլուէ՝ և հօտի բժշկի, և վերաձորեցելոյ. ծառայելով՝ ան, և բահաղէ

ընդ մեղայ իւրեանց:

կին ևս քան զինքեանս՝ մատնեալ անդրէն րև զեկամուտն՝ արարեալ որդի գեհենի. կրը նուիրէ խաչարի, առ կարծեցեալ լոյսն, իբ_ նել զծառայ ան իւրոյ, զիախուցեալն յիշեա նէ, և որ ընդ որովայնիւ է՝ հոգասցէ. մատ_ նարհեալ՝ զերկրաւորսն միայն, որ ինչ որովայ բարձրութեան, այլ ըստ անասնոյն՝ի վայր խո_ վեր կոյս յԱծային պատուիրանն՝ և յերկինից ո՛չ ուղղական տեսութիւն. ակամբ հայեցեալ՝ի ուղղութիւն, և՝ի մարմնոյն սրբութիւն: սատատողն՝ զօրութենէն, ՝ի բացեալ անկեալն՝ի հոգւոյն անյուսութիւն լծակցեալ մահեան՝ի յերկոցունց թիւ, ընդ հեթանոսականն խառնեալ գնացիք: վարեցեալ, անուանեալ ուշիղ վարդապետու խմորոյն խոստովանեալ. եղն՝ և էշ՝ ի միասին բիւնն, ըստ մարդապահան փարիսեցւոյն՝ի կին ո՛չ զուհեալ՝ի վե՛ր խմորոյն զնորոյ ուխտիս ա_ զ՝ի վայր արկեալ զարիւն՝ զկնի մկրտութիւնն. ազօտարին կերպարանն տուլ: զձորձս երկդիմիս արկանէր՝ զգեցեալ լինել անուշահոտութիւ հոգւոյն սըգ հաւա_

Լսե՛ք ամենայն ազգք, որ բնակեալ էք ի տիեզերս, ի
Հռոմ և ի Պոլիս, ի Վենետիկ և ի Ֆռանկստան, ի
Լեհս և ի Մոսկով, ի Պարսս և ի Հնդիկս, ի Ղրիմ և
ի Ղրղըզստան, ի Վրաստան և ի Մեսոպոտամիա, ի
Ղրիմ և ի Ղրղըզստան, ի Վրաստան և ի Մեսոպոտամիա,
ի

Զայսպիսի խրատս ուայ Պօղոս ամ առաքնոր
տութ՚ե՚, ևզհակառակորդան կշտամբել։
(Ամ Ուրն և փանէքորդ։)

Լենիցի մրնիթարել ողջմտութ՚ե՚ վարդապե՚
ժուժկալ · սե՚ · վերակացու լինել հաշատա՚
Ո՚ւմ՝ բանին վարդապետութեան · զի կարող
հարկանող · մի՚ արծաթասէր · մի՚ զբաղաքող
բարկայող · մի՚ թշնամանող · մի՚ կռուող · մի՚
նել, ոյ՚ Այ տրնտեսէ։ Մի՚ յանդուգն · մի՚
լով (թէ պ՚բտ է եպիսկոպոսին անարատ լի՚
հանդերձ, զոր Տիմոթէէ պատուիրեր ասե՚
Պօղոսի՝ որ զգուշացուցանէր զհովիւսն՝ ևըղ
Նարգելով, և՚ եթաց ձգեցին յանձնոյ իւրեանց,
(մի՚ խաբէիք եղբարք՝ Ընդ ո՚չ արհամարհէ,
զի զոր ինչ սերմանեսցէ մարդ, զնոյն և հնձէսցէ։) Ընդ նոքա զայս ամ արհամարհեցին ա՚
Ստեփաննոս արք Եպիսկոպոսն սիւնեաց։
գեաց քաջակերթի և մեծ խմաստասէրն Հայոց
Ընդ արդ՝ ահա զայս ամ բանքս՝ շարակար՚
Ընդ այլ բազում բանք են նր՚, որ վ՚ն ձեր պէս
պէս շարեացդ՝ նախատեաց զձեզ, զորս դուք
ինքնին զայնս քաջ գիտէք· այլ այսքանս շատ
լեցի ձեզ։

(❁ Ման Ուրն և փանէքորդ։)

Գիտացիր եղբայր՝ թէ զի՞նչ ասէ Պօղոս·
(մի՚ խաբիք եղբարք՝ Ընդ ո՚չ արհամարհի,
զի զոր ինչ սերմանեսցէ մարդ, զնոյն և հնձէսցէ։) Ընդ նոքա զայս ամ արհամարհեցին ա՚
Ստեփաննոս արք Եպիսկոպոսն սիւնեաց։
գեաց քաջակերթի և մեծ խմաստասէրն Հայոց
Ընդ արդ՝ ահա զայս ամ բանքս՝ շարակար՚
Ընդ այլ բազում բանք են նր՚, որ վ՚ն ձեր պէս
պէս շարեացդ՝ նախատեաց զձեզ, զորս դուք
ինքնին զայնս քաջ գիտէք· այլ այսքանս շատ
լեցի ձեզ։

դաց եկեղեցւոյ։ Զորս ընդ Յակոբոս Հռաքեալն գրէ վասն կրօնաւորաց, և պատուիրան կարդէ առասել. (Թէ կրօնաւորութիւն ընդ առնաբատ առ Ի՛ՀՈՎ՝ և՝ ի՛ՀՈՎԻՑ՝ այս է, այլ ընկալուլինել որբոյ հայրեաց ինեղութիւն, առնարատ պահել զանձն յաշխարհէ։)

Դարձեալ ասէ. (Թէ ոք զամ օրինն պահէ, և մինչ մի ինձ պիտի ինեղի, եղև ամ օրինացն պարտապան։) Իբր ահա զպատուիրանս գայս արհամարհեալ էք դուք, և քահանայքդ ձեր՝ և կրօնաւորքդ՝ և առաջնորդքդ՝ և զհետ եղեալ էք ամ չար ճանապարհայ։ Վասն զի յառաջնորդաց ձերոց եպիսկոպոսաց, ինքահանայից, ինկրօնաւորաց, և ի սարկաւագաց՝ ապականեցաւ ամ կարգ եկեղեցւոյ։

Իբր վասն այնորիկ յառաջագոյն պատուիրեր Պօղոս և ասէ. (պարտ է եպիսկոպոսին անարատ լինել. հեզ. ցած, առուսուցիչ։)

Ա.յսպիսի օրինակաւ ազատականապունս խրատուեայ Պօղոս և ասէ. (սարկաւագունք պարկեշտ. մի՛ գինեսէր՝ ևայլն։ Այլ ուրեքին ըզ խորհուրդս հաւատոյ սրբ ժողք. օրինակ լինի՝ քեզ հաւատացելոց՝ բանիւք, գնայիւք, սիրով, հաւատով, սրբութիւն։)

Դարձեալ ասէ Պօղոս եպիսկոպոսունն։ (Թէ զերիցուհե զչարախօսութիւն մի՛ ընդունիցիք. բայց եթէ երկու կամ երեք վկայութիւն։)

Տես՝ զի ահա Պօղոս հրաման ետ եպիսկոպոսին քննութիւն առնել յանցաւորացն, որ

նաև։ Ահայք զայդ ոչ յիշեն, ևոչ զիւրեանս արատս իւրեանց ծածկեալ են, ևոչ են յայտնի հայք զամ աշուրս կենայ իւրեանց զբազում ընդ այս՝ յոյժ զարմացեալ եմ. վասն զի ոչ ոք ընդդէմ եղեալ ասէն։

(❁ Մասն Լ՚ն և պատէրզէ։)

Եւ դարձեալ լսեմք ևզայս ինչ՝ եթէ ասորիք ընդ հոռոմք նախանձեալք, ևառանց մեծաբանաց զարձրավիեալք։ յանձնէ ինքնապատրաստ ոչեալք, ևհոռոմոց հաշատարեալք թագաւորական գահընկալ իշխանութիւն. եայնձէն ա՛ի՛հայս բերանաբաց լինին, ևվերջաւորեալ կարի՛ յոյժ նախատանն զհայս, ևի՛ զաւակն մեր տաղտն զմեզ հոխայք ասեն։

զաւակին մատաղն առնել, եթէ զայնպիսի չարսն գործել։

Ոչ է սատիկ չար, ոչ ժամանէք ի քննել։ Ա ր է սատիկ չար, ևզմեր զաւակն մատաղն հայհոյէք. եայն ամ Աւդ՝զայս ամ խրատ քննութիւն թողեալ է՛ք, ցաք։

րէք խմանալ, նաև ճշմարիտ է այս՝ զոր ասաք զակաւն պրեցաք առ ձեզ։ եթէ քննէք, կա ի՛ վիշէ ձերոյմ, աշխարհս ամ բարբառեալ հիշեցուցանէ. ևամէք ի բազմացն զորս լոհաք, խնդրեսցե Ա՚ն ։ և զայս ամ շարիք՝ որ կայ նուքին։ Ա՚ն որոյ ևզարիւն նոցա ՝ ինոցանէ արհամարհեալ է՛ք, ևոչ ինչ հաժարիք զքըն_ ժառանգաւորք ամոյ եկեղեցւոյ։ Եւ ահա զայս

զնա։ Եւ ի Սարգարեան՝ ով էր որ կարգեաց
գրեալ կայ. և կամ որ Նայլապետ ընկալաւ
ց՚որ ժողովն հաստատեցին. կամ յո՞ր կանոն-
թէ զկնօրհնէքն՝ յումմէ՞ ընկալան։
Եւ ահա զպատճառս զայս ևս ասասցեն մեզ.

(❀ Մասն վերջին երկրորդ։)

ընկալան։
լոյ թերահաճատիցն, և զծնունդ արտեմոնին
վարուք՝ նմանեալ են նեստորականացն՝ հայ-
ուղիղ՝ որ է կրկին հայհոյութիւն և այլ մա-
որ է օտար ի յերկուստասան ազգաց քրիստոնէ
Գարձեալ՝ մեզ մատամբն խաչ հանեն յերեսն՝
ձանց եւրեանց։
նայն ։ և զայն նա խաւէնք ոչ համարին ան-
նայն է։ Այս զհոստովանութիւնն խոտեալ ա-
նարգեցին. որև այսու հաւասարին անօրէ-
քայ գիտեն, որ ազգապղծութիւնն՝ լինի օրէ-
հաւասար էին հրէիցն ։ Եւ զայս ինքեանք
եւ րբաթոնին՝ եչորեք շաբաթ ։ ին՝ կալ ի յոյժ
յանք ոչ համարին. վա՛ զի ազգապղծութիւն՝
որք գիտեն զվիտս գրոց։ և նոքա զայնս՝ յան
բակից երևին հրէիցն ՝ որ յայտնի է ամենուն՝
բազում պատճառանօք՝ նմանակից և հաւասար
զմեզ հրէայս ասեն, եւ ոչ ամաչեն. զի ինքեանք
վկայութիւ։ Իսկ նոքա վա՛ զատկի մատաղին՝
զնախատին։ Եւ ահա՝ցմեզ հաւատակից եմք
զնաւրհնութիւն դաճանեալ. իբազում տեղիս գրոց
Ն

զնա. և՝ինորս՝ ով կր որ մեծատեսդ գմուկն՝
եկերաշ։ Ի՞հա՝ ինհինն՝ Մոլսես, և Մարգա-
րէն. և՝ինորս՝գրեալ է Վաւ, և Աաւքէլքն։
Ար՝ յօրինան գրեալ է. (խօսեցաշ ամր ընդ
Մովսէսի, և ընդ Յհաւրօնի յանապատին՝ եա-
սէ։ Այս ամ պիղծ լեցի ձեզ. յամ սողնոց որք
սղնն՝ելէք երկրի։ Աքիան, եամուկն. ախտեան,
կոյոստին. մկնաքիան, ագեանաւեծն։ Կոլեա
դայն, եամողեզն, եխլուրդն. այս ամ պիղծ լե
ցի ձեզ։ յամ սողնոց որք սղան՝ելէք երկրի,
ամ որ մերձենայ՝ի մեռեալս նց, պիղծ լեցի
մինչև յերեկոյ։ Ուշ յամ յորոյ վր անկցի մե-
ռեալ նոցա, պիղծ լեցի։ Ուշ յամ խայտեղէն
յանօթոյ, կամ՝ի հանդերձի, կամ՝ի մաշկի,
կամ՝ի գործի։ Ուշ յամ յորում գործ ինչ գոր
ծեցի՝ինձա, ՚ի ջուր թաղցի, պիղծ լեցի մին-
չև յերեկոյ, եապա սբ լեցի։ եամ անօթ խե-
ցեղէն՝ յորում անկցի, եւոր ինչ՚ինեորքս կաց
ցի՝ պիղծ լեցի. և զամն բեկանիցի։
Ուշ ամ կերակուր՝ որ ուտիցի՝ եանկցի՚ի ջուր
նց, ՚ի ջրոյ անաւ՝ պիղծ լեցի։ Ուշ ամ ըմպե-
լի՝ որ ըմպիցի յամ ամանի, պիղծ լեցի։
Ուշ ամ ինչ որ անկանի՚ի մարմնոյ նց, պիղծ
լեցի։ Ուշ թոնիրք՝ եկատակոյսք քակեսցին,
քանզի պղծեալք են։ Բայց յաղբիւրսդ՝ և՚ի
ջրհորոյ՝ և՚ի ջրակուռսդ, որ սբ լինիցին ձեզ։
Ուշ ամ որ մերձենայցէ՚ի պղծութիւն շնոյ
մեռելոյ նց, պիղծ լեցի։ Իսկ եթէ անկանիցի
ինչ՚ի մեռելոյ նց, ՚ի վր ամ սերմանելոյ որ

Ձեռնել ի հեղձուցեալն և ի մեռեալսն։

Ձուցելոյ, զոր ոստի հ սմարձակեցայք մեր-
ձենալ ի հեղձուցեալն և ի մեռեալսն։ Ահա նա հրամայեաց խորշել ի հեղ-
ձուցելոյ։ ահա նա հրամայեաց խորշել ի հեղ-
կո թէ, և ի եզոհելոյ, ի մեռեալսուսոյ, և ի հեղ
սքայն Յակոբայ, խորշել հնձանոսացն ի սպառն
ժողովեալ Ա.ռաքելոցն յԵրմ, հրամայեցաւ ի
տատել ։ զի ի գործս Ա.ռաքելոցն ասէ, եթէ
օրինս քակել, եառանց Ա.յ մինօրինեք հաս
սիմ։ Իսկ ի նորս՝ ու հրամայեաց զայս ամ
հրամայեաց, եկարդ հաստատեաց առ Մովսէս
Ա.ստ արդ՝ ահա զայս ի ճնուածն լինքն տէր Ա.ծ
Ա.ծ յիւր հրամանացն։
Ա.յլ մուկն ուտելի եղև, ապա եւեալ եղև
ձեր, ասրեւսջիք, զի տե եմ հս։)
շհոգուցանէք զանձինս ձեր, եւմ պղծեցիք նո-
քօք. եւմ լեցիք անտե նոքօք։ Ես եմ տէր Ա.ծ
մի՝ ուտիցէք զայն՝ զի պիղծ է ձեզ։ եւմ գար
սողան ի վր երկրի. պիղծ լեցի ձեզ։ եւմ կե-
ըեցէք յամէ՝ որ սողան ի վր յորովայնի ։ և
ամ որ գնայցէ ի չորս, մինչև ցամ բազմոտա-
նիս ։ յամ զեռնոց որ զեռայցէ ի վր երկրի,
ձուցելոյ, զոր ոստի հ սմարձակեցայք մեր-

նակեսցէք այնք՝ որք բնակեալ կան յանա-
ընն հայս սքանչելիք, զի կրօնաւորքն՝ եւ՛ միայ
(թէ
իմաստութիւն յեղս ձանապարհայ գովիւ։
Ուրեմն՝ ոչ ուսան Աղաղամօնէ՝ որ ասէ.
զհեթանոսս եզիւսապաշտս։
ւոյն Ա՛Յ, եւառանց ապաշխարութեան, եթրև
եառանց հաղորդելոյ մարմնոյ եարեան որդ-
առանց խոստովանութե՛ ելանեն յաշխարհես.
կաշագուն՝ լսեմք եթե յորժամ մեռանին՝
բապետք, եեպիսկոպոսք, քահանայք, եսար-
ահա իւ՛քեանք եառաքնորդք իւրեանց հայ
զի՛ նչ այլ նախատինք ասորոյ ազգին. վա՛ զի
վա՛յ։ Ա՛ զի՛ նչ այլ մեծ կորուստ իցէ, կամ
ամօթ է օրինադրաց Ա՛Յ. եա՛մ հաւատացելոցն
առանց գտանելոյ առ ասորիսն, որ կարի՛ յոյժ
Ա՛, յաւ այլ ինչ զարմանալի պատճառ նախա-
ազգիցեալն՝ ինչ՛ անել եւ ասել։

(Մասն Քառասն եւ էրորդ։)

Ա՛Յ յօրինութիւնն Ա՛Յ մատուցանել, եւ զինքն
ոչխար օրհնելն՝ եԱ՛Յ ընծայ մատուցանել, և
ասաղն հայհոյեն, որ է հաճելի Ա՛Յ։ վասն զի
կարգ կրօնից հետեւեցան, ազգեր զատկի մա
ադիր կանոնաւ։ եեբրեանքն զինեւ այս սուտ
Ա՛Յ ասորիքն զհինեւ զայս սուտ, զարձին զի
եեբրեանց ասորիքն Ա՛Յ օրինայն։
եհա օրէնք եկարդ՝ հակառակ Ա՛Յ օրինայն,

կարգաւ պատմեաց իւրոց սէր Յ՚ուաքիմոյն. և
փրկչին, և զայլ սէմ խորհուրդն ծածկեալ՝
մեծի սէր խորհրդոյն: Այսև՝ Իժամ մահուանն
հաւատացելոց, ոչ եւանել յաշխարհէս առանց
տակի: Զայս իսկ կտակ հաստատեաց սէմ
զինքն և ասէ, (զայս արարէք առ իմոյ յիշա-
ուձան իւրոյ: և օր յառաջ ճաշակեաց ինքն
զինքն պատարագ մատուցանէր Իժամ մահ-
խարհէս՝ առանց վերոյին թոշակին: և ինքն
վրկչին իւրոց աշակերտացն՝ ոչ եւանել յայ-
հն: ՅՀ ահա զայս՝ Իվերոյին աշուարն ուսոյց
Իյեհան շշմարիտ խոստովանութէ որ Ի Քն
մանակէն ճանաչէ այսինքն, Իկէտ մահուանն,
նակք: վն զի հաւատացեալն Ի վերոյին ժա-
անհաւատութիւնն՝ արհամարհանաց են նշա-
իւրոց՝ էր է հարցանել: ՅՀ ահա այս սէմ
կրօնաւոր գոլով, և զայլ ժամանակս կենաց
յաշխարհէս: ՅՀ ահա զայս առնելով, ևինքն
այլ մեծ կորուստ՝ առանց հաղորդելոյ եւանել
ղորդի մասնոյ հարեանն սէն: ՅՀ կամ զինչ
տով ևնք խոստովանութէ Իմահիճս իւր հա-
րին քան գոյն՝ որ Իժամ մահուանն հաւա-
ՅՀ արդ՝ զինչ այլ պարծանք կայ կրօնաւո-
մարեալք՝ եթէ զ լիմար կուսանան:
ութէ՝ ոչ առանին ընդ իւրեանս, այլ գնան յի
զմեռելոսն: և գորշին հաւատոյ քրիստոնէ
թոշակին՝ արժանի ոչ լինին. այլ լինին որ պա
Ի մարմնոյ և յարենէ որդւոյն Ա՚Յ. և վերոյին
պատի. Իժամ մահուն՝ և ոչ նոքա հաղորդին

'ընծ խորհրդոյն՝ 'ի ժամ մահուանն իւրեանց,
Եւ ահա աստղիք՝ իւրեանց կամաւ մերժեցան
մերժեցին 'իվերջին թոշակեն։
Պարձեալ ընծ Հայրապետքն որ 'ինիկիայ ժո-
ղովեցան, և զսաստիկ չարագործն՝ զառեալ
բարւոյն մեծաւ աղաչանօք։
սուն պատարագ խնդրեաց՝ յիւր սիրելի եղ
մահուանն զինի հաղորդութէն, երիք քառա
Ս.Յ։ Ջորև Ս.ռաքեալն Փիլիպպոս՝ 'ի ժամ
ժամ մահուանն՝ 'իմարմնոյ ելյարենէ որդւոյն
և աշակերտեալքն իւրեանց հաղորդեալք 'ի
յաւուրսն՝այնպես եմայր ՚ն, եայլ առաքելքն
հուրդն, աճանդեաց զհոգին. և ոչ այլ եայլ
և'ինմին աւուր յորժամ ճաշակեաց զընծ խոր-
նի լինելոյ շնորհայ ՚ն, և զկնի ընդ գոհու-
նէ մասն ընդ ձեզ եղէցի. խաղաղութի՛ ընդ
ձեզ սիրելիք իմ.) և զայս ասացեալ ննջեաց։
թեն ճաշակեալ եասացեալ այսպես (եթէ և
խրատանշեալ եղբարցն առնելով՝ վն արժա-
նեաց զհացն ևզբաժակն՝ եեաս նց։) և աղօթս
'ի կտակագիր մահուանն իւրոյ. (եթէ օրհ-
ուսեալ 'իրն՚ե, և'ի ժամ մահուանն իւրոյ՝
զպատուրագ մատուցաներ, ևհաղորդեր 'իմար
ծոյ եյարենէ որդւոյն Ս.Յ. ոյն ևգրեալ կայ
ընծ Հայրապետքն որ 'ինիկիայ ժողով-
զիա՛մ զոր լուեայ 'իհօրե իմմէ՝ ծանուցի ձեզ։
հա մինչև յայժմ՝զայս ոչ ասացի ձեզ։ եեթէ
այնու ընոյր զեեղի խոստովանութէ. (եթէ ա

եղեալ յերկինս ՝ պէս պէս մեղաւորն որ առաջ
նալ վերոյն աշխատարանէր (եթէ ոչ ուրախու-
որ ապաշխարութէ եւ խոստովանութէ հաճ՚լսէ
հոգ կուրութէ քակեալ զհրաժանն փրկչին ,
անօրէնութէ զանօրէնութիւն քաւեալ . եւ ահա
ժապարտութէն . մեղօք զմեղս ժաքրեալ , և
Ո՛հ՚հ շարաչար կորստեանն , եւ աստիկ պատ
թէ զինքեանս հատատեցին :

յին , եւ առանց ապաշխարութէ եւ խոստովանու
րութիւն ՝ զանարժան հաղորդութէն սահմանէ
մեղս անխտիրս . և զմեղսոյն լուծացուցիչ և ժաք
րուեն բացին իւրեանց , և ընկալան այնու զմ
Խակ սուքա զխոստովանութէն յորժամ բար
էին , յայնժամ և զմեղաց ձանապարհին զդր
եւ յարութէն կատարեցան . այն պատճէրան
էր , եւս աշխարհութէն եւ ազատութէն :
Ընդրէք՝ զհին խորհրդոյն կատարուածն , եւ զնո
րոյս զանկատար սիրելն ընկալան , զոր վերնի
գէպն չեւ էին լուսաւորեալք . եւ խորհուրդ վե
կութէ մերոյ՝ չեւ՛ էր կատարեալ :
տակին . եւ սատանայ չէր խորտակեալ՝ և հո
ձէին , եւ չէր յարուցեալ Քրիստոս զձայն ա
հետեալ ապաստութէն՝ չէին լուեալ Քրիստ
զի դեռ՝ չեւ էր պատարագեալ Քրիստոս խա
ոչխարն միայն ընկալան՝ եւ չձեռնարկուէն .
ձեալ յարութէն ՝ ոն մերոյ Քրիստոս զպատ
չէ ընկալան զկատարեալ խորհուրդն յաջոր
օրէնսն ընկալան յաջոր հինգ շաբաթուն . և
արժանաւորքն՝ և անարժանքն : և զայն կատար

Ա՛հ որ զծածկեալս սրտից տեսաներ , ո՛չ կա-
րես զերծուցանել զքեզ ի մեղաց քոց , ո՛չ կա-
րես ապրեցուցանել զանձն քո ի մահուանէ ,
ո՛չ կարես ազատել զքեզ ի դժոխոց տանջա-
նաց , ո՛չ կարես ընդդէմ կալ սատանայի ,
ո՛չ կարես ընդդէմ դնել Աստուծոյ , ո՛չ կա-
րես ընդդէմ կալ հրեշտակաց , ո՛չ կարես
ընդդէմ կալ երկնից զօրութեանց , ո՛չ կա-
րես ընդդէմ կալ ամենայն արարածոց , ո՛չ
կարես ընդդէմ կալ ամենայն ստեղծուածոց ,
ո՛չ կարես ընդդէմ կալ ամենայն տիեզերաց ,
ո՛չ կարես ընդդէմ կալ ամենայն աշխարհաց ,
ո՛չ կարես ընդդէմ կալ ամենայն ամենեցուն ,
ո՛չ կարես ընդդէմ կալ ինքեան , ո՛չ կարես
ընդդէմ կալ Աստուծոյ , ո՛չ կարես ընդդէմ
կալ Քրիստոսի , ո՛չ կարես ընդդէմ կալ Հո-
գւոյն սրբոյ , ո՛չ կարես ընդդէմ կալ Հաւա-
տոյ , ո՛չ կարես ընդդէմ կալ Յուսոյ , ո՛չ կա-
րես ընդդէմ կալ Սիրոյ , ո՛չ կարես ընդդէմ
կալ Խոստովանութեան , ո՛չ կարես ընդդէմ
կալ Ապաշխարութեան , ո՛չ կարես ընդդէմ
կալ Արդարութեան , ո՛չ կարես ընդդէմ կալ
Ճշմարտութեան , ո՛չ կարես ընդդէմ կալ Ա-
ռաքինութեան , ո՛չ կարես ընդդէմ կալ Ողոր-
մութեան , ո՛չ կարես ընդդէմ կալ Ողորմու-
թեան , ո՛չ կարես ընդդէմ կալ Ողորմած

ասացաք վ՚ նախնեացն Հերոց անօրինութիւն, յաղթեդ քուժմէ: Յառաջն բազում անգամ յաչս անխրատ կրաւանուէր, (ո՛վ թէուխիստէ) կանել դատապարտողաց ազգիս հայոց. զի լը եղև ի՛հակառակն դառնալ, և՛ իդիւի հար նոցանէն, յառաջն՝ ևայժմ: զորև ինչ հարկ զի բազում անգամ զբպարտեալ եմք ի՛ վ արձեալ, ընդ յունաց ունիմ ինչ խօսիլ. (Ման վրան ևէքիու:)

ընդ ասորոց, և թողաք իւրեանց ոչ զանընտժին առեալ: Բազում ևայլ ինչ կամէի խօսիլ նաստուն էին գտեալ, զայն էին իւրեանց բաէին առեալ. և հայք եթէ զայլ ոք ա գարշելի զեռուն էին գըտեալ ասորիք, զայն ոսակ կալ: ՅՀ այս յայտնի է, զի եթէ այլ կագիր ընթեռնուլ, և խաչ օրհնեացն հակաժան կայանն Ա՛ռաքելական և Մարգարէական կտակեցեալ: Ջի՞նչ այլ մեղաց: Ջի՞նչ այլ մեծ իմարութիւն, որ ի՛մէջ բերեաց, որ ազատեաց զմեզ ի՛ծառայութենէ ժան օրհնութէ. զի ահա խաչն զ՚ո՞ւր պտղաստեցաք՝ թէ մուկն յոր պատճառս ունի ար տեսին, եղեսք օրհնէքն սիրեցին: Ասաւ այսպէս հայք արարին՝ գմկնօրհնէքն ա՛ն օրհնէքն ատեցին, ևգմկնօրհնէքն սիրեցին: ասորոց: ՅՀ այլ ի՛նչ զարմանալի, զի զխաչ բաճն օրհնեն, և ահա ամօթ համարին ազգն

կերտաց իւրոց, (թէ ուսուցեալք զամ զոր ինչ
վկայութիւնք մատուց Աերոյ։) Վասն ասայ աշա-
Եղ դարձեալ ասէ. (այս են պարծանք մեր
Հատք առաւելց գործոց մերոց են։)

Զորս սրբ Առաքեալն Պօղոս ասէ, (թէ հա-
բուխեալ ապարկեշտութիւնն է՝ և վարք բարիք։
նաց. զի վկայ Աերդ հաճատոյ եկրօնիցն, սրը
տին հեաւել շահեցան Աերոյ առաքինակա-
բարիս տեսեալ՝ ուղղելոց են զինքեանս, ապար
հականացն ընթացից, զի այնք իւիենք զվարս
գործս բարութիւն ։ Ա՛ի՛ նմանեալ ըստ աշխար-
կիշտութիւք եկեղեցւոյն ասն միշտ սրտանել ի
կրօնաճորացդ՝ սրբութիւք և մաքրութիւք, պար-
կոպոսացդ, քահանայիցդ, սարկաւագացդ՝ և
րացդ սրբ եկեղեցւոյ, առաջնորդացդ, եպիս
բարկութիւն Այ։ Այլ ոմն վայելէ սպասաւո
անկչիք ի ներքոյ ահաւոր դատաստանաց և
ինչ գործ, զի ա՛ի՛ նմանեալ նոցունց. և դուք
Զգուշայարմաք լերուք, ա՛ի՛ առնել այդպիսի
ցին հրամանաւ թագաւորին յեկեղեցւոյն այ։
թեն սրբ Ժողովն որ ի՛ ընկիկիա գկուրան մերժե-
Եղ արդ, յաղագս այնորիկ զոր ասացաք, ե-
Հատք առաւելց գործոց մերոց են։

ցեալ՝ ընծանապարհայն Աերոյ շարաց, ա՛ի՛ նմա
նկիք նախնեացն Աերոյ՝ հեաւելով՝ ընդ
բանիւք խրատու ասմք երբև ողորմելոյ ու-
յայտեցաք Աեզ ։ և այժմ՝ յանդիմանական
և վա՛յ յանցանաց նց՝ սակաւ ինչ զպատճառան

պատուհիրեալ չեզ։) Այսինքն, զարգասութիւն և
զարդարուհի։ Ըստ այնմ, ելիր (այսպես վայե
լէ մեզ ընդ զիմ արդարութիւն։ այն թէ զմեզ
քուր հաճասու։
Դաւիթ ասէ։ (զու՛ իմոյս բնակեալ ես, ևզո՞
վեալդ յիս է։) Ընդ նմին ։ (մատուցէք պատա՞
րագս արդարութեան, և յուսացարուք ի նմա։)
Ընդ այն թէ, (մատո՛ Աստ պատարագ օրհնու
թեան, և կատարեա՛ զաւրէնսդիրն զուխտս քո։)
Չի պարտ է քահանայի ոն սրբութեամբ և այ
առաքինութեամբ զարդարեալ՝ գտանել ընտրու
ոն և մաքուր մարմնով՝ և ապա պատարագ
մատուցանել զերկն մեր Քն Քն, ի վերկուս
կենդանեաց և մեռելոց, եբաշխել
զայն արժանաւորաց՝ որք գան հանդերձ զղջ
մամբ և խոստովանութեամբ ի յերկրորդումն կենա
րար մարմնոյ հարեան ոն։
Թէկ՝ որք անարժանութեամբ եանմաքուր կրօնիւք
ընկալանուն ի՛ձեռս նուրեանց՝ զահաւոր ևզկր
րաշալի հուրն Աստուծոյ, և ճաշակեն աղտեղի
բերանովք նուրեանց, լինի նոցա այն ի դատաստան
տութիւն և ի կորուստ անձանց։
Այլ որոյ վախճ տայր Մարգարէն Դաւիթ և
ասէր։ (ընդ առաւօտս սպանանէք զամ՛ մեղա
հոյս երկրի, և սատակեսցին ի քաղաքէ ոն
ամէն որք գործեն զանօրէնութիւն։)

(երեք ամն Աբեսողոմայ շարագործացն, սատակել
Դարձեալ զնոյնս հաստատէ Դաւիթ առաջ,
բաժին բաժակի նոցա։
ղաւորաց որոգայթ հուր ածծումբ, այս մըրիկ
Դարձեալ ասէ Դաւիթ. (տեղասցի ի վերայ մե
դու արդարոյն։
ցին շարիք ի վերայ մեղաւորացն, և յաղողեսցես
անդ՝ առաստե մեղաւորացն առաջ. (կատարես
Ընդ բազումս անգամ յիշէ Դաւիթ Իսաղմոսի
տանայ կացցէ ընդ ալիս նոր։
Դաւիթի ասէր. (կացո Աբիա նոր մեղաւոր, սա
Ձորան սատանայի նմանեցուցեալ Մարգարէն
Սակայն յանկծան ակնոտիելոյ, զանդարձ մեղ
ցեր զնոյն բանս բերանոյ իմոյ։)
առեցեր զերեսս իմ, մերժեցեր և յեղոս ընկե
առնուս զուխտ իմ Աբերան քո։ Ակն զի՝ դու
ընդդէմ բնաւ պատմես զարդարութիւն իմ, կամ
սեցաւ Աստ ընդ անօրինեալ ժողովուրդսն և
ասաց, (սակայն մեղաւորին ասէ Աստ, խակ դու
ղանն ոմն Աբեր։ Սակս բերանոյին Դաւիթի խո
ասարսափիւր մերձենալ Աստուծոյն այն, և խոս
ունելեօք բառնայր Աստուծոյն զհուրն Աճային,
տեր յահէ Աստուծոյն, զի հրեշտակն հրեղէն
աչօք իմովք։) Ջնա դողումն ասարսուռ պա
եմ ես, և կոյր զօրուէց տեսի զեմ յանդիման
և՛իմիջ պղծաշուրթն ժողովրդեան բնակեալ
ցեալ. զի մարդ եմ, ապիղծ շրթունս ունիմ.
ինձ՝ ես այր տառապեալ. զիա՞րդ կամս հիա
Աստուծոյ անդամ յիշէ Դաւիթ իսաղմոսի
Ընդ բազումս անգամ յիշէ Դաւիթ իսաղմոսի

թէ հեղու ոք զարիւն խոզի։

յիւ

յեր մատուցանէ նշխոյ՝ այնպէս է, որպէս
պատարագ՝ այնպէս է, թէ զշուն ոք մորթէ
զկառափն մարդոյ։ և որ մատուցանէ զոչխար
պատարագ՝ այնպէս է, որ լծէ ոք հարկանէ
(Բայց անօրէնն եթէ մատուցանէ ինձ զեզն
Եվ այսոքիկ ի ձեռն Մարգարէին Եսայեայ
յանդիմանեալ նախատեաց զնոսա Աստուած և ասէ։
ոչ հասանին թողութեան։
և՝ իւրաց ապաշխարութեան ոչ մտանեն, և այնու
հացն իւրեանց. և՛ զան ի խոստովանութեան,
մանեաց Աստուածն զմեղս նոցա ի ձեռն Մարգարէիս
Եվ այսու օրինակաւ զազրեմ անգամ յանդի
ատեցի՝ և անարգեցի, և զօրէնն քո սիրեցի։
Եվ թէ՝ (զմեղս
և յօրէնս քո ողորմեաց ինձ։) Եվ թէ՝ (զմեղս
(զճանապարհս մեղաւորաց ի քէն արա յինէն,
Եվ վասն իւր՝ լալով աղաչէր զԱ և ասէր.
թէ, զի զարդարութեանս քո ոչ պահեցին։)
ռաչելով ասէր. (հեռի է ի մեղաւորաց փրկու
Եվ զվ արդարոյն՝ պարծելով ասէր. (պահէ
սատակէ նոր։) Եվ ընդդէմ մեղաւորացն հա
նէից, և ամօթալից կորիցեն։)
րէնութեան։ Սատակեացին յաւիտեանս յաւիտե
խոտ, ի ծաղկիլ այնոցիկ որք գործեն զանօ
սէ Դաւիթ. (Եբաւսանել մեղաւորացն ոսկր
յերկրէ զյիշատակս նոցա։) Նոյնպէս և հեգնելով ա

հաձեւցնա ընդ պատարագս արդարութեան, և
Ա. Յ. հոգի խոնարհ, զսիրտ ՚ր և յայնժամ
սաղմոս ասացից ես։ (պատարագ
բան ի նր պատարագ օրհնութեան, օրհնեցից և
Գարձեալ ասէ. (ՈՐ եղեց նմանութեամբ ՚ի խո-
իմ, հշուրջ եղեյ գսեղանով քով ՚ր։)
(Հոգւոյդ սրբութեամբ զհետս
խարտ այսպես։ (Հոգւոյդ սրբութեամբ զհետս
դութեամբ մերձենալ ՚ի նա սրբութեամբ, ՚ի յայսելն
Ա՛ր որոյ, Աստուածութեան կամեցաւ երկիւղիւ։
ռաքանութեամբ կամեցաւ երկիւղիւ։
երես, և դողալով պաշտեն զնա անդադար փա-
սաւորութեամբ, պատեալ շուրջանակի երես առ
Հառնացեալ ծածկեալ կան դողալով ՚ի սպա-
ան. յայն՝ որս զոհարերնոյն Լոկք՝ ահիւ սա
Լանալատուս երեսօք արձակեսցին ՚խորհրդեն
արդ սիրեցին զՄեղան՝ և սատեցին զնա մարդա-
սատեալն ձեր, և ընդ գարշելագործեան այսինքն,
ղաք ՚իբանեց նր։ Խօսեցարուք և ղբարք ընդ
Ընդ արդ՝ յոշարուք զպատգամն ան որք դո-
իմ. Ազգ ոչն կամէ, ընտրեցին։)
ցայ՝ և ՚ի անսացին, և արարին զչար առաջի
նց։ Զի կոչեցի զնս, և ՚ի չուան լինէ. խօսե-
խաբէութեն նց, և ըստ մեղաց նոցա հատուցից
բեանց ախորժեցին։ Ընդ ես առից ՚ի հեռաս ըզ
ցին զձանապարհս խարեանց, զոր անէինք ես-
այնպես է, ոչ գհայհոյիչս ևինքեանք ընտրե-
Ընդ որ մատուցանէ գկնդրուկս յերուսաղէմ՝

Աւ՛ յ՛ որ անմահ քաղաքավարութ՛ ընդու-
նի զՀուրն ի խեղճանոյ անտի յԱՅ։
Աւ՛ յ՛ որ պիղծ շրթամբք առեալ զՁ՛ծայն հր
բոյն զՃաշակուածն ի խեղճանոյ անտի։
Աւ՛ յ՛ որ պիղծ շրթամբք առեալ զՁ՛ծայն հր
պխսի Ճաշակուածն խորհրդոյն Քրիստ։
Աւ՛ յ՛ որ անարժան մարմնով ընթանայ յայն-
որև հրեշտակացն ե սոսկալի։
զեռվ կամին մերձենալ ՅԱծային խորհուրդն,
բած կորը տեան սպառնայ, որք աղտեղի հո-
ժան հաղորդելոյն. և կամ զի՛նչ մեծ կատա-
այլ տեսէք՝ թէ զի՛նչ պատուհիրէ վ՛ն անար-
պարագն ընթեռնուք զՁ՛ծաշունչ գրեալսն,
նեցին եւելն ի խլեառն Ձիթենեաց։ Մի՛ վարկ
Ա՛ստուածն, զբանն զայն որ ասէ՝ թէ օրհ
Ա՛ր՛դ՝ ընթերցի՛ք զմեկնութ՛ Մատթ՛էոսեան
արիւնն տալ ի հեղուա՛, և զ՛Քն ոչ տալ
անարժան լեր։
հաղորդելոյ. և քահանային պատուհիրէ՝ զնոր
զուա՛ անգամ զգուշացուցանէ վ՛ն անարժան
՛Սահ երանելի սրբն Յ՛ոհան Ոսկեբերան՛ քա-
ծոյս Ա՛յ, ի ձեռն սո՛ն մերոյ Յ՛ն է Քն։
(ի ձեռն սո՛ն մերոյ Յ՛ն է Քն։
ուխտիւք հանցեն ի սեղան քեզ զոհարակս։)
Դարձեալ՝ երանէր Վրկիչն սրբոցն և ասէր.
(երանի այնոցիկ՝ որք սրբք են սրտիւք, զի նո-
քա զՂ՛ տեսցեն։)
Ա՛ր սուրբ Առաքեալն Պետրոս ասէ ի կա-
թուղիկէն. (և դուք իբրև զվէմս կենդանիս
շինիք տաճար հոգևոր. յանարատ քահանայ
ութի մատուցանել զհոգևորն պատարագ՝ հա-
ճոյ Ա՛յ, ի ձեռն սո՛ն մերոյ Յ՛ն է Քն։

գերանդ հանելոյ հոգս առելիք, ևառպա շինել զուս արձակեսցիք։ Այսպէս ի յայտ ելոյց ըզ ինձեզ որոնեցէք զայնս, և ապա առ այլս զնա՛, այլ. զի եթէ կամիք բծախնդիր լինել. նախ ինձեզ, մի՛ նեռաձիգ լինիք քարառգուրեք առ ձեզ. զի՛ ձեր ըստ հաճոյիցն Ա՛յ, ևհայեցեալ միշտ ի յանձինս ձեր. ևարքուրեք վարեսջիք զկեանս պաննօղան որդւոյ Իւրոյ։

Ըզդ, զայս ամ գիտայեալ, զգուշացարուք զի՛նչ արասցէ ընդ մշական անխոհ, ընդ ըստ (յորժամ գայցէ սոր այգւոյն, Ա՛հ կամ թէ, (իմիրշենալ կորստեան նց, հասցէ սոր պատրաստուելոք իվր նց։

Ա՛հ եթէ, (իմիրշենալ կորստեան նց, հասցէ Հուր վրիժուց հատուցման հատուցեալ նց։ (յայ Լո՛ւր՝ եթէ զի՛նչ սպառնայ Ա՛ծ ևասէ. ժանուելոք, մեզ շկայ ժամ ևհաղորդուելոք։ այդպիսի պատարագդ զոր մատուցեր անար տանել առաջի Ա՛յ. այլ դու բեր զքոյդ. զի տուցողին ևասեն, զայդ ո՛չ համարձակիմք մեք զնա։ Ա՛ն զի՝ հրեշտակքն պատուհեր ասեն մա՛ Հեռս խոր, և ո՛չ գիտե թէ ո՞ւմ ընծայեսցէ՝ Ա՛յ՝ որ զկրակն հրացայտ Ա՛ծային՝ ունի՛ ի տարաչն՝ ի մէջ եկեղեցւոյն անկեալ թողու. ասեն հրեշտակքն ցմատուցօղն՝ թէ պահեա՛, և ընդ քեզ բեր առաջի Ա՛յ։

Ա՛յ՝ մատուցողացն զնա անարժանութեա՛։

Ա՛յ՝ որ մատանէ՝ ի՛ սէր խորանն Ա՛յ, և զպա՛ Ա՛յ՝ որ ընծայէ զնա հօր Իւրոյ՝ ևո՛չ՝ իկերկուեա՛։

Ա՛յ՝ որ մատուցանէ, ևո՛չ հաճելի Ա՛յ։

Ընդհակառակն ընդդէմ ասէ։

Ընդհակառակն ընդդէմ ասէ։

Ընդհակառակն ընդդէմ ասէ։

Ո՜յ յերկու որդիս բաժանելն, զկնն անեղ
Հոգւոյն սրբոյ եկեղեցւոյ, եթե զորդին
Հաստատուէն՝ ևխրատուէն զապաշնաւորն։
Զմարմնոյ անձանց։ Զպարկեշտութիւն կերակ
րոցն՝ և զդուշանալն ի յանցանացն, եթե ըզ
Զժաքրութիւն սրբ պահոցն, եթե զսրբութիւն
սրբարար խորհուրդն մարմնոյ և արեանն տեն։
տաճարն։ Զփրկագործ խաչելեարն, եթե ըզ
Զծնունդն ասեմք, եթե զեկաւորութիւնն ի
նոնացն, և հանիք ի միջոյ սբ եկեղեցւոյ։
խափանեցիք, և՝ եթէ ց բարձիք յերեսաց կա
Լիշ արդ՝ զի՞նչ երբ էին, զոր ոչ խափտեալ
և Ճաքէլքն, և Հայրապետքն հաստատեցին։
Նայ զկարգ սբց եկեղեցւոյ, զոր Մարգարէքն՝
Ընդիծեալ լեցի որ խափտել և խափանել Ջա
տեանական։
Ո՜ւ. Ո՜չ, և որդե Ա՜յ, և թագաւոր յաւի
Ընդիծեալ լեցի որ ոչ հաճատայ զոր մեր Ջն
հատուցման՝ արդարոցն և մեղաւորաց։
Ընդիծեալ լեցի որ ոչ հաճատայ յաւիտենից
յօրէնս և՝ իմարգարես գրեալ կան։
Ընդիծեալ լեցի որ ոչ հաճատայ յաւիտենից
գարեկանացն, և՝յլ զՃաճեկականացն։
Ընդիծեալ լեցին որք յայլ միտս սան գՄար
պատուիրանացն Ա՜յ։
Ընդիծեալ լեցին որ ոչ հաճատան լուսաւոր
(ընդիծեալք են որք խոտորեցան ի պատուիրանաց քոց սուրբ։
Մարգարէին Դաւթի որ ասէ։ (ընդիծեալք են
ուիրանացն Ա՜յ՝ խոտորնակս համարել, քան

Ահա (եթէ զմահառնան՝ ազիւիլօնն թողաք, խոտո-
տան՝ զգեցեալ եր զղէնլակ։ Աւետս գրեր։
Եւ զկրկնոց փոքրիկ։ Սակ փրկիչն՝ իվերնա-
կէլ զկրկնոց փոքրիկ։ Ահա զեցուցաներ որդւոյ իւրոյ Սամու-
էլ զանձա զգեցուցաներ որդւոյ իւրոյ Սամու-
էլ։ Եւ ոչ Ահարոնի՝ և որդւոց նր։
արկանէին զփիլոն։ զոր ի հնուէն ևս հրամայ
ւանց փիլոն։ զոր յառաջդ՝ երկոտասան ազգն
Եւ հաճոյ թուեցաւ սուտ հարցն շրջիլ ա՛
ևս խափանեաց այն ժողովն քահանդոնի։
Վ արձեալ՝ պատառեցաւ ի ձէնջ և նարդ
քահանայութէն։ որ զփիլոն արկանէլն
(Ման Քհան և էջս։)

բարձունս։)

րոց արարեալ նստաւ ընդալմէ մեծութէն ի
բանիւ զօրութէն իւրոյ։ Արքութէն մեղայ մե-
ռաց՝ ևնկարագիր էութէն նր։ Որ կրէ զամ
որով և զյաւիտեանս արար։ Որ է լոյս փա-
մէզ որդւոյն իւրով՝ զոր ևդ ժառանգ ա՛ի։
Ալվախճան աշխարհս այսոցիկ՝ խօսեցաւ ընդ
յաւ Ա՛ն ընդ Հարսն մեր մարգարէիւք։
սամբք, և բազում օրինակօք՝ կանխաւ խօսե-
գրեաց, և ասաց այսպէս։ (եթէ՝ Բազում մա
Քալուր պատուիրանաց նր՝ որ առ եբրայեցին
խելիս ձեր ընդդէմ Պօղոսի, ո՛չ եղայք ակա
ութէն հօր դաւանեցին։ Այլ ահա խոհեալ ըղ
զմիութէն ընկալան, ևո՛չ զբոլոր նկատագիր է
բնութէն, և գիւան եղակ ոն բնութէն։ Եւս ո՛չ

որ խորին ածածուկ նրբահաստ պճապրեն գե_
ոյն վայելքեր վարդապետաց և գիտանականաց,
յայտն ի ասացաք լսողացդ։ Այլ ոչ ասացաք
բանիդ, զորս հիւսեալ շարակարգեցաք ս
վիճի ձերում։ զի ի ձերոց վարդապետաց են
Ջորս եթէ կամիք որոնել. գտանիք զայն ի
գրեցաք։ Յ.Ն.ճաշունչ գրոց խօսեցաք։
դեմ ձեր՝ հայելոց ազգ այս։ Այլ ահա զայն զոր
ժեկիք զմեզ՝ իբրանակուժութեամ մոռանել, ընդ
կաշ պատասխանիս. զոր դուք ինքնին շար
Ո՞վ թեոփիստե, ընկալ հայժմ՝ ի միջնէ զաս_

(Մասն վրան հինգ։)

փանեաց քաղկեդոն։

Այլ ահա՝ ոչ լինչ ինձ զորս ոչ խախտեալ խա
կարգ քահանայութեանն՝ և կրօնաւորութեան։
Դուք՝ ի քաղկեդոն, ի՝ինախատինս արկիք զ
քուսիթեայն, որ ե կինկուղ։
ի՝ հիպիպատոս հաստատեաց մեմ սբ հարցն զ
ընդդեմ սատանայի։ Այնպես և նոքա Ընտօն՝
կուղ, և եդին իւրեանց զսաղաշարտ փրկուե
տեաց բլուրն հաստատեցին կրօնաւորի զկրն_
աշակերտքն՝ Ընտօն և կրօնեդես՝ ի յաւե_
ևզայս սբն Գրիգոր, ի հայս կարգեաց. և իւր
րաց ձերոց. զոր սբքն ամ կինկուղն կացին։
ունին։ Սակս զկինկուղն բարձիք ի կրօնաւո_
լօն արկանէին, զորս ասորիք Ճշմարտութե_
Ահա որ Ս.ռաքեալքն և Հայրապետքն զմի_

խարհաբար արարած։

մերս այս՝ ըստ յաջողմանն Ա.Յ. դիւրաւ հաշ
է այլ ի յաջողութէն հոգւոյն սբ է ։ Զորս
վարդապետք, ոչ եթէ ի յաջողէ խրհանց
Ընդ այս ամ բանակռուածքդ՝ զորս ունին
որ ի կարգին է։)

զօրութէց՝ այլուս մարգարէութէն հոգւոյն, և
կութէց՝ նովին հոգւով։ այլուս յաջողութէն
հաւատք նովին հոգւով։ այլուս շնորհ բժշկ
բան գիտութէն ըստ նմին հոգւոյ ։ Ա խօսուածք
գոյն տուեալ է բան իմաստութէն ։ այլուս
Պօղոս՝ նման Յովմանէ։ (եթէ ունիցի ՚ի հո
՚այսև վն վարդապետաց ասէ սբ Ա.ռաքեալն
ռակ՝ և զբանս խորինս՝ զճառս իմաստնոց՝ և
ռաքնորդութիւն ստացի ։ ՚Ի միտ առցէ զա
մաստնագոյն լինի։ իսկ որ հանճարեղն է, զա
հանճար։ Ո րոց եբրև լուէնք իմաստուն, ի
խորագիտութէն։ մանկանց տղայոց զիմաս ևրզ
ևուղղել զերաշխունս։ Ջի տացէ անմեղաց ըզ
նէց։ ՚իմիտ առնուլ զարդարութէն ճշմարիտ
բանս հանճարոյ։ Ընդունիլ զդարձուածս բա
(ճանաչել զիմաստութէն ևզխրատ։ իմանալ ըզ
մանս մեծի իմաստնոյն Յովմանէ ՝ որ ասէ։
ևմակացութէց, ա՛լ միայն կատարեցաք զհրա
գրեցի։ Ընդ այս եմք կարօտ ինչ գրոյ բանիւ
այլ առ ՚իխրատել և՚իզգաստացուցանել զՁեզ
եմք ՚իմաքառուածս ելեալ որպէս ընդ հզօրի։
դեւկագոյն բանիւք, զի գիտասցես ՝ եթէ ոչ

հայք ևրինդ հոռոմն։

փեխաւեկ՝ պատճառն հարցաքննութեան ընդ
ցի զսա յառաջին հիմանն վէ՛ր որ եղև՝ ելեթե-
իվերջին ամի կենաց իմոց։ Ա՛ոհ երկրորդե-
խաւեալ եմ՝ իժամանակի ծերութե՛ն իմմ՝ և
զՊօղոս վարդապետս։ Ա՛ն զե՛ կարի յոյժ աշ
կատակիր հաւատոյս՝ յիշեցեք՝ ի՛ԿՆ ՅՅ
հրդ՚ս կեց եք սքց հարցն՝ ի յընթեռնուլ ըզ
գնալոց իմոյ ծածկեաց զիս՝ և ոչ՝ զգաճազան
ևրինձ։ Ա՛կն՝ իվե՛ր իմ երկիւղ մահու՝ ևստուերք
ևրինձ՝ և ժամանակ եղեալ իմոց ժամանեաց
Ա՛ՀՇ ես գիտեի՝ զի աՀուրք վերջին հասեալ
բայն խնդրեալ աղաչեին։
Ա՛ՀՇ ես գիտեի՝ զի աՀուրք վերջին հասեալ
Նէ՛ և Ա՛նքեանք՝ առ Ա՛նքեանս զպատճառս ի-
ատարաբերէի՝ ևզյալսն ամ՛ իմիասին ո՛չ տես
զմաղթանսն կատարէի՝ և քաղէի զազմութե՛ն
հանգուցանէի՝ և՛իժամանակի՝ իժամանակս՝
Նէին։ Ա՛ՀՇ ես զծերութե՛ն իմ՝ հեծեծանօք
փանելոցն՝ զա՛ծ մարտն օրինակեալ կացուցա
տանս յարուցանել սպառնացեալ՝ մինչև խա
ծաճ աղաչէին՝ և՛ի հանդերձեալն՝ զդատաս
Ա՛ն ևանդրօդքն՝ մաղթանօք ևպաղատանօք մե
նեղեալ հարկեցաք յայլոց աղաչանաց։
ժամանեալ են ևնձ։ Բայց բազում անգամ
Հելախօսութե՛ս յայս՝ մինչ աՀուրք ծերուե՛ն
Թևպէտ ո՛չ եր մեզ փոյթ այժմ մտանել յա-

Եւ ոչ ձանձրացաք, այլ զայն ըստ խընդրո-
ղացն՝ ծայրաբաղ արարաք ի բազմաց ասե-
լեացն, ի նա Մարգարէական գրոց, եւ Առա-
քելական՝ եւ ի նա ուղղափառ Հայրապետաց
հրամանացն, եւ ի նա Ս. Հեւտարանէն՝ զանսուտ
հրամանս Աստուծոյ, զոր վասն որդւոյ՝ եւ Քրիստ
Աստուծոյ մերոյ, բերեալ ի մէջ՝ հինգ եհաստատու-
թիւն Մարգարէիւ՝ եւ Առաքելոյ, եւ ամենայն օրի-
նացն: Ջի ամ դասք սրբոյն՝ Մարգարէին եւ
Առաքելոյն՝ զՔրիստ պատուեցին ազգի մարդ
կան զամ սրինօրէնութենն ազգամբք հօր՝ եւ
Որդւոյ՝ եւ Հոգւոյն սրբոյ:

Եւ ահա՝ եկեալ կատարեցաւ առիս՝ զոր ա-
սաց երանելին Պօղոս, (Ընդէ ես այսուհետեւ
նոհիրեալ եմ, եւ ժամանակ գարձի իմոյ հա-
սեալ կայ: Ջբարւոք պատերազմ պատերազ
մեցայ, զընթացն կատարեցի, զհաւատոն պա-
հեցի: Այսուհետեւ կայ ինձ արդա-
րութիւն պսակն:)

Հայեսցէ Տէր Ցնծութեամբ ըստ բազում բարերա
րութեանն ողորմութեամբն իւրով:

Եւ ահա յայսմ հետէ այլեւս ամ բաշխականաս-
ցի աստղացս՝ եւ լուսողացդ:

Ա՛վ թեւսիւսեան, քեզ՝ եւ որոյ ընդ քեզդ են.
ողջոյն եւ խաղաղութիւն ընդ ժամանեալ ձեզ-
առ ձեզ: Եւ արժանի արասցէ զձեզ Քրիս-
Ընդ խորհել զոր արժանն է՝ եւ յապագայ յա-
ջուրն՝ սրբոց եւ սիրողացն յանսակից եւ նմանա-
կից լինելիք՝ ի փառաւորեալ երանութեն:

Ող լերուք ՚ի տէր:

(Ով յաւիտենից յաւիտեան, ամէն:

Ըստուծոյ և փրկչին հանուրց փառք և պատ-
ի՛ւ յաւիտենից յաւիտեան, ամէն:

Ամէն: Ես հաւատամ, Տէր, զի դու ես Քրիստոս
Որդի կենդանի Աստուծոյ, որ եկեր յաշխարհ
մեղաւորաց, և ամենայն իշխանաց: Ես հաւատամ
զի դու ես Քրիստոս, որ ընկալար զանարատ
աղօթս՝ խնդրուածս՝ պատարագս, գոհութիւնս
վասն ամենայն մարդկան: Ես հաւատամ վասն
աղօթից՝ խնդրուածոց՝ պատարագաց, գոհութեանց
(Ով արդ՝ աղաչեմ, նախ քան զամ առնել
մօրեայն ասէ:
ըստ սրբոյ Առաքելոյն Պօղոսի, որ առ Տի-
Վասն որոյ և մեք զնոյնս ՚իւրեանց խրնդրեմք՝
թեաւրկեայնէ:
Ես աղօթք ուղղափառ Հայրապետացն զՀնոց

Ընդ Հարքսէր Ընդ Երջանկագոյն Վահան Հեղինակի Գրչին։

Ա՛ռնառատ գթութեն՝ աղբիւրն բարու-
թե՛ն, և մշտագեղ վտակն շնորհաց
ա՛նբ հոգին Աղ ճշմարիտ, որ յա-
րահեղու գշնորհն առ սրբասէր կամարարս
իւր՝ մշտահոսան լինի գետորէն ուռուցմամբ։
Լե՛ռ ոտ՝ լինախինուս դարս ևյամանակս՝ շըն-
ջեր մերթ ընդ մերթ զօրէն մեղմ օդոյ՝ առ
հոգեսպատուս դասս Մարգարեից՝ և՛ Քահանայից
հոգեզգօն՝ Սահապետաց, և գուռնագոյն վայ
ելչութե՛ զարդարեալ տայր բարբառել, զա-
նին կենաց զահաւոր ևզոքանչելահրաշ, զնոր
հուրդն տնօրինութե՛ն Քրիստ Աղ մերոյ։
Այնասարս՝ ի՛վախճան աւուրցս՝ ոչ կա-
յեալ գիշերայնով ևթագտեհամբ՝ պարածած-
կել զիւր զբարեաց, ևզծածաց պարգևայ զհո-
սանս՝ և զլուսափայլ ծաւալմունս։
Ա՛ն որոյ՝ անդուլ օրէն խաղայմամբ, բացեալ
զդրունս դանձուց՝ և ըշտեմարանաց՝ իւրոց
անթուելեաց ևանճառելեաց, հհեղ լոյս, և
տարածեաց, անընպատուրէն, զարդարելով՝ ի
զգեստս լուսափայլս ևնորափեստուս, անուա-
նելով՝ դարմանելով, և նա խախանամելով իւր
յորդառատ բարութե՛ն՝ յանդիման առնելով

բուժ հրշեղանօք պանծայ Լասէ։

Սբն Սերսէս շնորհալի՝ իտաղաչափութիւն իւ-
քսան Ս. Թագարիոս իքաղաքն եդեսիայ։ Ա-
ր և ամենայն Ս. Թագարիոսի եղբարքն
դասուառական Ս. Ծակերտ՝ առաքեաց առ ար
զառհաճատեայ իւրոյ ինքեան, զնախընծայ
կիչն մեր Ց՝ նախակոչ հրաշիւրմամբ, և իգո
Որ ըստ բազմատեսիչ ըղձի նորին՝ ամենայնիւր
ծի արքային հայոց Ս. Թադարիոսի։
վան սրտութիւնք եթագաւորութիւնք՝ ի ձեռն մե
ոչով՝ պերճացեալ էաք քաջախրոխտ ևանխա
Չի յերաւի՝ ինախկնուճ նախամեծար պատ
ընք, ժողովուրդ սեպհական։
(
տեր, թագաւորութիւնք, քահանայութիւնք, ազգ
Պետրոսի՝ որ ասէ, (Ա.ՀԼ դուք ազգ եք ըն-
ըստ կանուխ քարոզութեան սբն Ս. Թադէոսի
ոց, սեպհական ժողովուրդ՝ ևընտրեալ Ա.Յ.
ազգայ՝ պերճաբան և քաջաձնեայ ազգս հայ
Ցորոց մի՝ ի մէջ բազմախռուն ճոխախրոխտ
զանազան ծաղկօք, և չքնաղազարդ վարուք։
ռացան ընդհանուր աւետեաց ազգ ևազինք,
րեալ լուսափայլեցան, և ճոխացեալ պայծա-
Որոց զարմանահրաշ խմաստութիւնն զարդա-
Հայրապետացն և Վարդապետացն պարք։
դաք, շնորհազարդ՝ ևքաջավեպ՝ բանայեան
և շնաշխարհիկ, գերահրաշ սբոց Ս. Թադէոսին
ևարիւցան, զօրացան, ևքաջացան, երջանիկք
մեծի շնորհազեղ սիրոյս այսորիկ՝ ընտրեցան,
հրաշ արդեանց՝ և իսխրատուի հաղորդութեանց
զիւրն ամենահարուստ ներութիւն։ Ուստ ինորա

(Բայց Ա. բգարու զհդես շի՝ նեալ։
ևանդ զաթոռն իւր հաստա՝ տեալ։
Ընդ հերովդէ խաչմ սրա՝ բեալ։
զեղբօր որդին իւր ստա՝ կեալ։
Ըզփրկչական լուրըն լը՝ հեալ։
ևզըղձական նամակ գը՝ բեալ։
Ա'փոքրագոյն քաղաք իւր գալ։
ևբրժշկել զինքն ախտա՝ ցեալ։
Ա'ևրև Ա՛ն խոտովա՝ նեալ։
ևանդրանիկ՝ Հօր գահա՝ տեալ։
Որում զերթալն՝ ի՛չ յանձն ա՝ ռեալ։
բայց անդրադարձ թղթին լը՝ ղեալ։
Երանէ՝ այնմիկ ասա՝ ցեալ։
որ հաճատայն՝ յիս ի՛չ տե՝ սեալ։
Քանզի զինէն՝ գո՛յ ասա՝ ցեալ։
մարգարէացըն վըկայ՝ եալ։
Յոհաննու զիս անար՝ գեալ։
Ա'յանտեսչին երկրպա՝ գեալ։
Ըստ հրճշրհիմ ես ըզնձա՝ ցեալ։
Թագաւորաձս իմ պանծա՝ ցեալ։
Ձի քան զթովմաս յառաջա՝ ցեալ։
զերանուելն մարդկան ես՝ բեալ։
Բայց նախարարքն անդրէն գալ՝ Ձեալ։
ևրզնամակն՝ առ նա տա՝ բեալ։
Ջառհաճատչեայ յոյս խոստա՝ ցեալ։
զաշակերտին գալն ասա՝ ցեալ։)
Արև տրն մեր, ըստ անսուտ խոստմանն՝ զինէ
վերացման յաթոռն հայրական, առաքեալ
զաշակերտան իւր՝ զՅբ Առաքեալն Յադեոս։

Որ երթեալ յաշխարհս հայոց, քարոզեալ և
լուսաւորեալ, և ձեռնադրեալ վերհանորդ ին-
քեան զՅովհէլեան արք Եպիսկոպոս ի Կի-
սարիայ։

Արդարև՝ տածող ևնախահանամիջն ևմի՝ դե-
ղեցկազարդեալ պայծառացոյց զազգս Հայոց՝
մեծազօր և քաջայաղթ թագաւորութիւբ. որպես
զմեծն Աբգար՝ անդրանիկն ամենից թագա-
ւորաց քրիստոնէից։ Եւ զհրեշակայազուն ար-
քայն՝ մեծն Տրդատ, ևոր գինի։

Սակս Ճարտարաբան ևարիացեալ՝ քաջմտիւ
նախարարօք և իշխանօք, ոչ զբսպարապետն
մեծի զօրու զԱրդան քաջն՝ և զմուշեղ և
զայլս բազումս։ Խոկ այժմ թէպետ ի՛չ ունիմք
զթագաւորութիւն՝ սակս մեղաց մերոց։
Բայց պանծամք հրաշալի և շնորհածաւալ
գերբնաւոր քահանայութիւբ՝ սերեալ ի գերեզ-
կանիկ հայերից երանեալ՝ ընտրեալ նահատա-
կէն Քրիստոսի՝ Լուսաւորչէն
մերմէ. որ իզարմէ պարթևեան գաղով, ևսեպ
հական ժառանգորդ հայրենի հօտին Քրիստոսի։
Նաև յաջորդ սբց Առաքելոյն Յակոբոսէ, և
քահանայապետ համարժան, նորին տեննչալի
վիճակի՝ հայոցս ազգիս։

Ոչստի գերազանցեաց սա՝ քան զհամայն քա-
հանայապետան ևգիսոստովանօղն Քրիստոսի՝ ան-
ևել ջարշարանօքն, և սերտ սիրով սիրօղ և
սիրելի, ելով ձշմարիտ ևծայրագոյն քահանայ
ապետին Քրիստոսի, ևեղև յոգւոյն գովուբէց ար-
ժանի։

Ցորոց միանն ի յերջանկատիալ վարդապետաց՝
սբն Յօհան Ասկեթաեան՝ և ապաշխարութեան
Աբրդապետն ասէ վս երանելոյ նահատակին
մերոյ առն Ք.Յ. (Ընթերն արեգակն լուսատու՝
յարևելից մեզ ծագեալ՝ որոյ նշոյլ ճառագայ
թիցն ևհաս՝ի յարևմուտս։ Ընդ որ՝ երջանիկդ
՝ի Յայրապետաց, հրեշտակ ՝ի մարմնի, և մար
մին ընդ անմարմինս, երկնաթռիչ արծիւ, հը
րեշտակաց պարակից, Ղազարեցոց հաղորդա
կից. Մարտիրոսաց չարչարակից, պատուական
գլուխ՝ որ զամենն զգլուխն Քս յանձին բե
րելով, լոյս երևեցար տիեզերաց։
Ընդ՞ր ուրեմն ՝է պանծամք, որք ունիմք
զայսպիսի տիեզերալոյս քահանայապետս, և
զկնի այսր լուսաշաւիղ հետոց երանելոյ առ
նըս՝ ունիմք հետևօղ զյոգունս՝ գերազանց
ագեղապանծ, շնորհազարդ վարդապետս։ ոմն
է սբն Ղասահակ, մեծն Մեսրոպ քերթողա
հայրն, և եռամեծ փիլիսոփոս Դաւիթ ան
յաղթն, ևսբն Սերսէս շնորհալին։
Սակս զգենաւղն ի Վարդապետաց՝ Երանելի
ևքաջ հետևորն՝ սբն Գրիգոր Սարեկացին։
Ասյլ բազումք նմանակից սոցունց ևհետևօղք,
զորոց զբնաշխից ասելն՝ Ձանձրութեն համարեմ
լով՝զանց առնեմք։ Որքա ղամբարք անշէնք,
աստեղք փայլունք, ակունք բղոչաձաձանչք,
սիւն՝ և հիմն հաստատութե՛ն, սբց եկեղեցւոյ։
Ընդ ևս՝ լեզու և բերան փիլիսոփայիցն հելլե
նացւոց։ուստի սակս Թովմայի ազգիննայեցոյն

սերով եդ զանձն իւր ՚ի բանաձոր հօտին՝
ճշմարիտ և քաջ հովուին Քրիստ, որ ջերմ
նիւթ վարեցեալ ընդ հակառակն, նմանելով
կայութեբ, ևկարի քաջ համառութեբ, կորուիլ բա
ղեղ դաշանութեբ, սերտ հաճատով. յաճախ վը
Տարօնացին, շարադրօղն գրքոյս այսորիկ, ու
այս՝ ախոյեանն հաճատոյ երանելին Պօղոս
կեղեցւոյ։

Որոց մի ևս՝ ի սբ ևբանիլեան վարդապետս
նահ՝ զպէսպէս ևզգալմանազան վարդապետու
ազնիւ, ևզպատուական ակն սուտակ ևդահա
սոնի, ևոտոգեալ արբուցին զքառավտակ աղ
հաց սբոյ հոգւոյն, հոսեալ եղեն մեզ ոսկի զիւ
դարեալ աննմանն յինքեանց. զի գեառք շնոր
զոսկի յեռեալ ընդ սարդիոնի գոյն զգոյն ե
րանգօք փայլին։ ևկամ ոսկի զոսկի խնծոր զար
որոնընդոստ վարդապետութբ՝ եղեն լուսաճո
րիւք ազգիս հայկազնեայ. և բանք սոցին ոսկի
Սօքա գեղեցկազան բանիւք, և պերճախօսիւ
իմ ոսկի գրիչ արագագիր դպրի՝ գեղեցիկ տես
լեամբ քան զամ որդիս մարդկան։)

Դաւիթ՝ ՚ելեբրանոյն Քրիստ ասելով, (Լեզու
որև վնր սոցա Մարգարէանայր քնարերգուն
արդարև սօքա եղեն լեզու և բերան Քրիստ,
դապետացս՝ համր են համայնք փիլիսոփայքն։
ըիստոսակեասեամբ և մեք, եթե թարց սբց վար
ասէ կովուտին, առանց [illegible]ովմայի համր է ա

այլեր սա այր մի անխոտոր, և անձաւթ ան-
բռնալ յոգւէ ՝ և՛ իսանէ խոտոնոյն յուսոյ,
խանատրութես այսորիկ, ո՛չ էին ՝ խիստաւո-
խոկ յուղարկողք գրոյս ևխրնդրողք պատաս-
տաստրութեան մխիթարոյ:

հայոցս ազգի: Զորոյ արժանաւոր գտուածս
Նուիրեան՝ թողութիւնք ՝ ի՞նչ ևեթ ընկալնուլ:
Արդ ՝ արար սա զպատասխանին ընդդէմ
ուղղութեան զինողացն՝ կորուիլ ևքալայաղթ բա
նիւք, գեղջուկ ևաշխարհաբառ բարբառուիլ
իբրև տգիտաց. ևվն այնորիկ՝ ո՛չ զարդարեալ
զսա արուեստաւոր քերթողութեան, և ևերհուն
համաւարժութեան. Ճոռոմաբան ոճիւք, ևհուե-
տորական արուեստիւ ոչ զայլ նախնիսն տանս
հայոց, որք երևեցան լուսաւորիչք հայաստա-
նեայց ազգի:

ԵՒս զի ՝ նոքա զենախօսութեն հաւատոյն ՝ ի՛
կայսերական պալատն առաքեին անդ ՝ ուր
Ջոկք իմաստնոյն ՝ ի ձեմարանին վարժեալք
ուսմամբ ևճարտարութեն հելլենացւոց տանն
յունաց: ևվն այսորիկ պարտ էր իմաստասէ-
րական համոութեն ճոխացուցանել, ևհուետորա
կան ճարտարութեն գեղեցկազարդել արուեես
տաւոր յարմարութեբ, ևտրամաբան բարբառուիլ
զբանս՝ ոչ զիմաստունս ճարտարասոյն: զի ևնո-
քա յայմ կողմանց, զգծագրեալսն խրեանց,
գեղեցիկ շարայարութեբ, և հանդիսաւոր մա-
կացութեբ զարդարեին բազում հոգւոյ ունակու
թեբ՝ հայոցս շահողք միայն ընթանային ՝ ևպա-
տասխանատրութես միանգն:

կարի քաջ հմուտ հնոյ և նորոյ կտակարանաց,
սերքն տանն հայոց: Սրև էր բանիբուն, և
մեջ ազգին հայոց, որպես աստուածային խմաստա-
զշնորհս խմաստութեանն և վարդապետութեանն 'ի
ընդ ժամանակին յայնմիկ 'նա միայն ունէր
գաւառին Տարօնոյ՝ որ էր վիճակ սասնոյ:
Պօղոս՝ 'իվանքն որ կոչի Ղազարու, մերձ 'ի
ռաքեայ զթուղթն առ հռետորն Հայոց 'ի
վերահասու եղեալ ամ գրոց նամակին: և ա-
Ընդ ընթերցեալ ճարտուհանէսն զթուղթն, և
րել զթուղթ վիճաբանութեանն հոռոմոց՝ ընդ
հայս. եբեկրաշ առ իշխանն հայոց 'իստուն:
հայոց ևհոռոմոց: զսա հարկեցեալ առ 'իպէ
Լաբան, կորովի բանիւք՝ և հմուտ լ'զոհս
իմաստուն և հանճարեղ, պատուհասող՝ և քա-
որոյ անունն՝ Ա.եուիստես յորջորջիւր. այր
այլ ստիպեալ զոմն թարգմանիչ յոյն լեզուէ,
նին հայոյ ընդ ճարտուհանէսն, աբնդ թագա-
արար զգնութեն հաճատոյ ընդ մեծի իշխա-
կայ: Սորա յաղթեալ 'իշար խորհրդոց իւրոց,
և 'ի գեղջին՝ որ անուանեալ կոչի ճանճիկը-
ռաւն ճանաչի և 'ի յերկրէն՝ որ ասի բալու,
րուք՝ որդի շինականի, որոյ անունն՝ գաբ-
քենե հզօր երևեալ, անգոլ և անարգ վա-
ևպանծայեալ 'իսնոտի մեծութեն իւր, յին-
իւրոց՝ ևեղեալ հետաքրքիր յանմերձենալիս,
չին առեալ զփառս, ըստ մարգարեական կամաց

վարդապետիս Պօղոսի, զոր սիրեալ պաղատա-
րոյդ շինուած նորագիւտ այսմ բնախօսութիւնս ընդ
հինգ հարիւր եօթանասուն եւ մէկ. եղեւ երկ
Ա րդ, յորժամ եղեւ թուականութեան Հայոց
Ա՚ՀԶՆ։
այժմոյս նայապագայս, յաւիտենից յաւիտեան
սեալ ի՚սէր խաչին Ա՚ՆԴ, որում վայելէ փառք
զայսոսիկ, ապանծալով բարձրանայր հոգւով
Ա՚Ն յայնժամ ցնծայր վարդապետն մինչ լսէր
եւ հոգւովն սբով, տուողին այսպիսի շնորհայս։
օրհնեին զնորն սուրբ Ց՚Ն Ա՚Ն՝ հանդերձ հարբ
րիկ. և փառատրական երգով բարեբանեալ
ցնծային ի՚փառս Ա՚ծատուր շնորհաց այսո-
լինելին ամ հաճատացեալքն՝ և գոհանալ՚վ
րութէ հաճատոյս այսորիկ, կարի յոյժ ուրախ
Ա՚Ն ուր ուրեք հասանիւր թուղթ կտակագիր
թով լեալ յաղթահարեցան ի սոյն վարդա-
րիս հայոց ժաքսուել. որ առժամայն լի՚ ամո-
դիմ հզօր գիտնականիս այսմիկ և իմաստասի-
րեալ Ա՚ՀԼ աղքատ համառօտեալ ընդ
տուէն, և՛ի քերթողական բանիւք զարդա-
նաիցն, և՛ի պատճառաբանական ար
հիանալի պատասխանիսն. զի և նոցայն ի՚ էր
փութով գրոյ սկիզբն արարեալ, ապրեաց զայս
վն ողբկութէ բանից, այլ ըշտասղողական
Ա՚ծագանս այս Պօղոս՝ իբրև ընթերցաւ
զթուղթն Ա՚հարոնի, ի՚ փոյթ յանձին կալեալ
Ա՚Ն յայնժամ ցնծայր վարդապետն մինչ լսէր
եւ հոգւովն սբով, տուողին այսպիսի շնորհայս։
օրհնեին զնորն սուրբ Ց՚Ն Ա՚Ն՝ հանդերձ հարբ
րիկ. և փառատրական երգով բարեբանեալ
ցնծային ի՚փառս Ա՚ծատուր շնորհաց այսո-
լինելին ամ հաճատացեալքն՝ և գոհանալ՚վ
րութէ հաճատոյս այսորիկ, կարի յոյժ ուրախ
Ա՚Ն ուր ուրեք հասանիւր թուղթ կտակագիր
թով լեալ յաղթահարեցան ի սոյն վարդա-
րիս հայոց ժաքսուել. որ առժամայն լի՚ ամո-
դիմ հզօր գիտնականիս այսմիկ և իմաստասի-
րեալ Ա՚ՀԼ աղքատ համառօտեալ ընդ
տուէն, և՛ի քերթողական բանիւք զարդա-
նաիցն, և՛ի պատճառաբանական ար
հիանալի պատասխանիսն. զի և նոցայն ի՚էր
փութով գրոյ սկիզբն արարեալ, ապրեաց զայս
վն ողբկութէ բանից, այլ ըշտասղողական
Ա՚ծագանս այս Պօղոս՝ իբրև ընթերցաւ
զթուղթն Ա՚հարոնի, ի՚ փոյթ յանձին կալեալ

առաքեալսն դհաւատոյն մերոյ, քաջապէս
խանձ ընծերցմամբ, զի քարտուղ տեղեկացել
սերով մեծաւ, հօգտեսջիք ի ժամանակ աննա-
Աբդ՝ ուրեմն սիրելիք իմ, ընկալարուք զա-
ևնմա միտք յաւիտեան ամէն։
ոշան խըրոյ, որև ի քարեխոս առ սուրբ քո,
և ի պարծանս ազգիս Հայոց. և յիշատակ ան-
տոյ, կանգնեաց յիշատակ անջնջելի ի հատա-
նակութիւն գրեաց, ևարարեալ արձան հաճա-
ձակեցեալ։ Եւ զայս այսպէս մեծաւ հոգւս ու-
յողաց, և սրատամուեալ առեցողաց խրոյն մեր
վն անգութ նախանձողաց, և ականատես ոխա-
Եւ արար զայս անտես յիւրոց մօտակեցեն,
առանձին ի ծածուկ և յանդոյծ տեղիս։
նեացն հատատուց զմի գրեալս զայսոսիկ
րութիւն կատարեաց, և ի վր նոյն պատասխա-
ականջալուր եղեալ, զմի խնդրուածն յօժա
դապետս հայոց. և ըստ պատուիրանացն Ե-
Եւ ահա՝ այնուհետև ծերունի էր Պօղոս վար
շունչ գրոցս։
դեմ վկայութիւն որ հաճախեալ կան յԱ-
այսպիսի օրինաւոր քննութիւն, ևկամ թագմա-
գութիւնն։ Եւ զի նախապէս գրեցեալն՝ ոչ էր
տեղիս հիմնաւորուցն ի լիր նախկին խօսակար
զհանդէս պատասխանատուութեան. և ի տեղիս
զառաջինն, ևպէսպէս քննութիւն գարդարեցեր
կազդոյն արասցէ բազմադիմի խորհրդովք քան
ինմանէն կրօնաւորք ոմանք. զի ընդարձա-
նոյք ևյոգնաթեթևանան աղաչանօք՝ խընդրեցին

ընդդիմանալ կարասջիք ընդդեմ նետաձգ-
դաց անուղղայ գնացից ազգի տանն յունաց,
և հաստատեսջիք ՚իմ՚ ըստ ասացն հաճատոյս
մերոյ, ունելով լծակից ընդ նմին և զգործս
բարիս, որ թարց միմեանց ոչ ինչ օգտեն, զի
հաճատն ըստ՚ն որպէս զճրագ վառեալ. իսկ
գործն՝ ոչ զիարդ լուսաւորող. ոչ յիմար կոչ
սանքն ո՛չ ունելով զիարդ՝ շինչան ճրագունք
նց: ոչ և բստ ասէց՝ ՚ն՚ն Յակոբայ մեծի և
Ղազարեան Աստղապետիս մերոյ նարդենի՝ ՚ի
Ամ հաճատոյ գրքոյն հոմերական տաղա-
չափուբ արտասանի:

Եթե գործք բարիք թարց խմբոցման հաճատոյ.
Ի ծառ անկեալ բայց գօսացեալ յարմատոյ.
կամ ի ճրագ աշխանակի թարց իւ-
ղոյ.
որ հանիծ միշտ անստերիւր սուրբ յուղուդոյ:

Եւ արդ՝ որովհետև բարեպաշտօն և Ազա-
սեր անձինք ոմանք՝ կամեցան զչքնաղ մա-
տեանս զայս տպագրել և՚ի լոյս ածել. ՚ի յո-
գուստ և՚իպայծառութիւն՝ մանկանց սբց Եկե-
ղեցւոյ, եյիշատակ անջնջելի իւրոց ծնողացն:
և հարկ եղև մեզ և սրբագրել զսա. զի յա-
ռաջն թէպետ՝ Մխէ յիմ օղուս հանճարեղ
Գէորգ Ա՛սրդապետն սրբագրեաց մինչև ցեօ-
թանասուն և հինգերորդ մասն, այլ սակս ըզ
բազմանցն՝ և դժուարութեանն երթևեկութե՛
՚էթաց եթող, և ապա մերս անարժանութիւն
ձեռնամուխ լեալ սրբագրեցաք ըստ կարեաց
մերոց. սակայն զբազում դժուարութիւնս կրե-

ցաք, որովհետև օրինակքն կարէ յոյժ եղ-
ծեալք էին և խանգարեալք, ինձեռն գրչագ-
եթաղմամբայ ժամանակաց. թէ, իրաւս, ևթէ
ի բանս, և բերեալ վկայութիւնքն անտեղիք,
և ըստ հանդիպման եդեալք:

Եւ մեր ևս, ոչ ուննելով զժամանակս առ, ի
պարապել միշտ առ այս, բայց ըստ բարեիղձ
կամաց ելոյս ածողացն. թողեալ ինձայ զամ-
զեաղմունս, յօժարեցաք առ այս ի նախանձ
բարւոյ: Սակ վա՛յ յօրինման ցանկի սորին ևս,
զեաղում աշխատութիւնս կրեցաք, առ ի դիւ-
րապես գտանել զինդրեցեալսն:

Ասա՝ մաղթեմ զհամայն խումբս սպասաւորե-
նեալ հարց, և եղբարց զի մինչ ճաշակեք ի,
քաղցրահոտիւ պտղոյ սորին, յիշման արժան
առնիցեք զհեղս ևզանպիտանս, ի բարեաց, ի
մաքրափայլ յաղօթս ձեր. ևզծնօղս իմ հան-
դերձ ննջեցելովք իմովք, հայիշօղք յիշեալք
ողորմեալ յաղօթս ձեր. ևզծնօղս իմ հան-
ծեալք էին և խանգարեալք, ինձեռն գրչագ-
եթաղմամբայ ժամանակաց. թէ, իրաւս, ևթէ
ի բանս, և բերեալ վկայութիւնքն անտեղիք,
և ըստ հանդիպման եդեալք:

Եւ մեր ևս, ոչ ուննելով զժամանակս առ, ի
պարապել միշտ առ այս, բայց ըստ բարեիղձ
կամաց ելոյս ածողացն. թողեալ ինձայ զամ-
զեաղմունս, յօժարեցաք առ այս ի նախանձ
բարւոյ: Սակ վա՛յ յօրինման ցանկի սորին ևս,
զեաղում աշխատութիւնս կրեցաք, առ ի դիւ-
րապես գտանել զինդրեցեալսն:

Ասա՝ մաղթեմ զհամայն խումբս սպասաւորե-
նեալ հարց, և եղբարց զի մինչ ճաշակեք ի,
քաղցրահոտիւ պտղոյ սորին, յիշման արժան
առնիցեք զհեղս ևզանպիտանս, ի բարեաց, ի
մաքրափայլ յաղօթս ձեր. ևզծնօղս իմ հան-
դերձ ննջեցելովք իմովք, հայիշօղք յիշեալք
ողորմեալ ի յաւիտեան. Ամէն:

Բազարու հաճատուն յԱՀ՝ ցուցանի։ 270

Բերէ՝ և այլք ի բազմայ կրտսերք. 270

Բայց պատուհական գոլ ցուցանի։

Բ.դամ նախահայրն յաՀուր ուրբաթու՝ ճաշակեաց զպտուղն, այսպէս և Քրիստոս յաՀուր ուրբաթու՝ ճաշակեաց զլեղին։ 174

Բ.դամ մերկացաւ զփառան, և Քրիստոս զպատմուճանն։ 173

Ադամ ստեղծաւ ի վեց ժամու ուրբաթու. և ի նոյն օրն ելն։ 226

Աթոռն ջորք ոյք են։ 241

Բ.թանասի բանքն ընդդէմ հերձուածոյն Ա-րիոսի։ 138

Բ.թանասի ասացուածն ընդդէմ արիոսի։ 139 և 140

Բղ ևձէթ խառնելոյ պատճառն։ 124

Բ.ղուհայիկ վերայ բանք։ 184

Աճելն Քրիստի՝ և յայտնի լինելն Նմին։ 205

Ընծք՝ ընդդէմ հակառակողաց սրբ գրոց, և այլապես մեկնողաց։ 315

Անծք՝ խախտողաց և խաւխանողաց զկարգ սրբ եկեղեցւոյ։ 316

Ընծք ևվայ տայ անարժան մատուցողաց ըզ պատարագն, նաև անարժան հաղորդողաց։ 314

Անշարժարելն ջարժարելոյ։ 142

Ապականացու է մարդկային մարմնոյ բնու-
թիւնն։ 72
Ընպաշխարութիւն հերձուածողութեցն՝ պրեալ
՚ի կապարեայ տախտակին։ 127
Ընդաւաճառոյ պահք վնաս է՛ր անուանի։ 275
Ընդաւաճառոյ աշուրքն զբազում խորհուրդս
ունի ծածկեալ։ 275
Առաքեալքն, Մարգարէքն, և Աւետարա-
նիչքն՝ հանապազ դոշեն թէ որդին Աստ-
ծոյ։ 269
Առաքեալքն կարգեցին ՚ի կանոնապիրս իւ-
րեանց՝ թէ օր յայտնութեան ածննդեան նո՛ն մե-
ծոյ հանապազ ՚ի յուն վարի վեցն լեցի։ 228
Ընսրիւք շորս ազգ են։ 177
Ընսրիւք՝ կանանց հրամայեն եղանել ՚ի խորանն
զոր չէ օրէն։ 178
Ընսրոց ո՛չ խոստովանիլն՝ և ո՛չ հաղորդիլն ո՛չ
ինքեանց՝ և ո՛չ կարգաւորաց՝ և ո՛չ կրօնաւո-
րաց։ 302
Ընսրոց զմռուն օրհնելն և ուսուցանել՝ ցուցանի։ 302
Ասորիք՝ կամաւ իւրեանց մերժեցան ՚ի խոստո-
խորհրդոյն, և գհին խորհրդոյն կատարումն,
և զնորոյս զանկատար սկիզբն ընկալան։ 305
Ասաղն երևիւր մոգուցն՝ երկու ամօք յա-
ռաջ։ 235
Աճն մարդ լեալ ո՛չ խոստովանին, այլ գալ
և՛ յամարդ բնակիլ։ 73
Ընդ որ որ խաչեցաւ՝ հանդերձ վկայութեամբ
յուցանի։ 251

Լ
Լաց և ողբ ասային՝ երբ զվարհուրդ երկուց քնութենէն։ 164
Լրասցուք մարդն ըստ պատուիրի, ո՛չ եմա նալ պարտ է։ 83

Ա
Աբատաճորքն՝ եպաշտօն ՚ին ոչ կարեին մր տանել ՚իննուա՛ն՝ ոչ այժմ։ 293
Աբեգակն՝ ոչ ասի յառաջ քան զլոյսն։ 90
Աբիոսի հերձուածն։ 103
Աբիւնն Քրիստի՝ անքաժանելի է յԱստուածէն, ասելուին այս է արիւն իմ։ 23
Աբահամն ասաց՝ ՚ի թշնամին տան Աստուծոյ պէ նաց զաքարիայ ՚ի տաճարի իւր։ 219
Աբահամի հերձուածն։ 102
Աբահամն ոմն և արտերիս, սոսկ մարդ ասացին զՔրիստոս։ 104
Ահետարանական վկայութիւնք միոյ քնութենէ։ 20 : 29
Ահետարական վկայութիւնք վասն Քրիստի միութենն ընդ հօր։ 100
Ահետարանիչքն՝ օրպիսի լեզուաւ գրեցին զաւետարանն իւրեանց, ցուցանի։ 242
Ահետարանիչքն՝ միոյ երեսայ գրեցին զսուրբ աւետարանն։ 97

Բ
Բազմութիւն ազգին՝ առանց սրբ Հոգւոյ զաւետարոյ, ոչ է ընդ անկիլ Հայ։ 247
Բաժանումն քնութեց։ 103
Բաղարջն՝ նման է օրինակ մարմնոյն Քրիստի։ 193 : 199 : 203

Բաղարջն կոյս է. ոչ ևհրեշտակք 194
Բաղարջ կր մարինն ադամայ։ 194
Բաղարջ հացիւ պատարագելին, ինչին օրէնսն ամենեքեան։ 199
Բաղարջին վէր բանք՝ ասացեալ ինքեան։ 203
Բաղարջ՝ և անապակ գինի եւս մեկնիսեդեկ աբրահամու։ 200
Բաղարջ հաց եռեր ղուկա առաքի հրեշտա- կաց։ 200
Բաղարջ ևդ առաքի հրեշտակին գեդէօն։ 200
Բաղարջ կայ առիս ասաց քահանայապետն ա քիմելեք՝ առ դաւիթ։ 201
Բանակռիւ լինելն ընդ միմեանս՝ զի՞նչ ը- դառ։ 79
Բանակռուելոցն զորս ունին վարդապետք ոչ՝ ցուցանի։ 319
Բարբառն հայրական՝ ի յամպոյն՝ գայ է։ 29։77
Բարսեղ ասէ՝ ի հակառակիչն ընդդեմ ապո- ղինարի։ 170
Բարսեղ հայրապետն զձուկն գազան ասաց։ 281
Բարսղի ընդ հայրապետին կեսարու՝ որ եռե- նայոյն կոչեցաւ, ասպետն։ 148
Բնութիւն «Կամ՝ ոչ ասի երկու կամ մի- կ։ 30։42
Բնութիւն մարդկային՝ ոչ փոխեցաւ յԱ- ծայինն, եւոչ Ածայինն՝ ի մարդկայինն։ 137
Բնութիւն աբնութիւն դրեալ են՝ ի թղթոյն։ 168
Բնութիւն ձիւր երեք խնդրեաք։ 101։108

Գ

Գաբրիել հրեշտակապետն աշխատարանեաց սրբոյ կուսին՝ յապրիլի ԼՕթն։ 224

Գիր դաշանութենէն քաղկեդոնի՝ առաքի առ սիմէօն միայնակեացն, և նա քնաւ ոչ բանայ զկնիքն, այլ ձգեալ ՚ի հուրն այրէ։ 128

Գողգոթայ լեառն՝ ըստ սիօն կոչեցաւ։ 258

Գործքն Քրիստի՝ միաձորուածն են տալիք։ 25

Գրիգորի լուսաւորչին վերոյ ասացեալքն։ 153

Գրիգորի Նշաւանի ասացեալքն։ 151

Գրիգորի սքանչելագործի ասացեալքն։ 156

Գրիգորի նիւսացւոյն ասացեալքն։ 154

Դ

Դ՚այն՝ յուշանէ զմի քնութիւն ոչխարաց։ 19։77

Դաշանութենէն առաքելաշէն եկեղեցւոյս հայ աստանեայց ՝ ընկալեալ ՚ի նախնեաց հարցն սրբոց։ 17

Դիոնէսիոս աղէքսանդրացին ասէ։ 158

Դիշաց զօրագլուխն՝ ոչ ժամանեաց յայս մեր լեռ հայհոյութիւնս։ 102

Ե

Եկեղեցին՝ հուր վառեալ հանարի։ 258

Ելն ասէն՝ միոյ երեսաց անուն է, ոչխար։ 19

Ելայի մարգարէին զպրաստացութենէն՝ միոյ երեսաց հառաս։ 256

Երեկոյ կոչի մութ լուսոյն, և վաղորդեան՝ ծագումն լուսոյն։ 119

Երեք անձինքն՝ հարցի և հաշասար են վա-
ռօք և բնութեբ։ 68
Երեք ասէ վն ինչ ոչ ոչ ասացին՝ այլ մի։ 88
Երկոսեան ազգս գրեալ ի վիպասան համբ։ 177
Երկերս՝ երկինք կոչի անշնդոց. և երկինք եր
կինք՝ աթոռ Աստուծոյ։ 119
Երկու ամուլ յառաջ երևեցաւ ասացի՝ մո-
գուցն։ 235
Երկու բնութեբ յորմէ՞ վայրի եղև Քն, ծա
նն։ 39 : 62
Երկու բնութիւն եթէ լեալ ի՞ր՝ մարգարէա
նալ հարկ էր նախապէս։ 64
Երկու բնութեբ ասօղքն՝ երկու որդի ձայնեն
սբց կոսմին։ 96
Երկու բնութեբ ասօղքն՝ որո՞յ անուան մերկր
տեցան։ 67 : 76
Երկուց բնութեբց զհաւրհուրդն՝ ոչ կարացաք
գտանել։ 61 : 161
Երկուց բնութեբց որն ե պաշտելի։ 33։65։70։
Երիցուի ասացեալքն։ 157 : 315

Զ

Զանազանութիւք հանդերձից՝ ոչ առնեն զգ
մարդն քրիստոնեայս, այլ վարք բարիք։ 187
Զաքարիայ տօներ հինգ օր զքաշհուբ։ 222
Զաքարիայ գնաց ի տուն իւր ի թշրինի քր
սան և երեք։ 224
Զդուշայուշեանքն պօղոսի զառաքնորդս և
կեղեցւոյ։ 296
Զենոք ասորոյ ասացեալն։ 209

Ը

Ընծայք մոգուն յայտնին։ 237

Թ

Թաղաւորական լեառն՝ զկառն Աստուծոյ տեսին։ 77

Թադաւորքն որք եկին յերկրպագութիւն Տն յուսցանէ։ 226

Թադուհայն խնդրելն զպիղծ ոսկերսն փլատիանոսի՝ զի ընդ սբ վկայն դիցէ։ 125

Թէոդոսիանոսի հերձուածն։ 103

Թէոդորի անկեալացոյ եպիսկոպոսի ասացուածքն։ 163

Թիւ բնութեանցն յուսցանէ։ 106։ 108

Թուղթն Թէոփիլոսեայ՝ առ սբն Պօղոս տաբնացին։ 13

Թուղթ մարկիանոսի առ. սուրբն Ղուկիանոս յաղէքսանդրիայ։ 128

Թուղթ ղուկիանոսի առ Մարկիանոս։ 129

Թուղթ մարկիանոսի առ սբն պարսամի։ 130

Թաքանչէն Ցն ի իգեւտին, և առանձին զկաճ։ 24

Ժ

Ժողովն քաղկեդոնի՝ զսբ բնութեանն ուրացեալ և հարցանէ։ 105

Ժողովն քաղկեդոնի՝ երկու որդի քարոզեցին զմի Քն։ և զվիճակն որդին Աստ։ 104։ 65

Ի

Իշխանքն յունաց ևթագաւորքն սին եւ ժանդք։ 274
Իշխանքն հայոց վս հաւատոյ ոչ լինել են հնազանդեալ։ 274
Իրինոս հեռաւորն Ը.աքելոյ՝ ասէ։ 161

Լ

Լեռնէ հռոմայեցւոյ ասացեալքն։ 75
Լեռնէ դրեցեալ դաւանութենն ցուցանի։ 135
Լեռնէ հայհոյութենն՝ որոյ ասացուածոյ հաղորդել։ 103։ 104
Լեռնէ բանքն՝ համաձայն նեստորի ցուցանին։ 135
Լեգէօն և պղուխն դիմաց՝ զԽ՚ր որդե Ը.ոյ դաւանին։ 101

Ի

Ասէն Ը.ընկալ՝ զանմահութենէ մեզ պատճառ բերեալ։ 173
Ասէն ընդ.ր օրհնեմք միշտ զԽ՚ր անմեկնելի է ինամանէ։ 174
Ասէն ոչ օրհնեցեալ՝ եւ ոչ օծեցեալ ոչէ ընդունելի։ 172
Ասէն ընդ.ր նկարեմք ի վերայ դերեզմանացն։ 175
Ամէն ոչ օրինադրեցաւ։ 196
Ամէն՝ զապականացու վկաս ունի։ 192
Ամէն՝ օրինակ էր պիղծ թերահաւատութեանն հրեիցն։ 198
Ամուրեալն՝ ոչ լինի հայ կենդանատար։ 202

Սմբեայաւ ադամ Ճաշակմամբ պտղոյն։ 192
Սմբեայաւ սատանայ չար խորհրդովն։ 191։194
Սմբոյ մատուցանօղն անիծեալ ։ինչուաձ։ 201
Սմբով պատարագելոյն վէր բանք։ 196
Սմբով վէս երբ ոչ առնեմք՝ յուցանի։ 188
Սոսոսվանութեն անմոլար դաւանութեբ։ 95
Սոսոսվանութեն հաճատոյ ազգիս հայոց։ 244
Սոսոսվանուեն հաճատոյ ոչ զերծեց հարցն։ 295
Սոսոսվանութեն ոչ եւս ընդունել սուտ յա-
կօբն։ 115
Սոսոսվանուեն ոչ ընդունօղք՝ եւոչ առնօղքն ,
ընակարան եւտուն դիւաց են։ 306
Սրաա եզդուշութեբ քահանայից։ 312

Տ

Տ այթն ոյք են յուցանի։ 267
Տննդեանն վրէն բանք։ 213
Տնունդն որդւոյ , եւելուաձ հոգւոյն ։ինչօրէ։
բան օրինակաց ոմանց յայտնաբանի։ 93
Տնունդն վրէն՝ ամենքն եբրայեցւոց պատ-
նի։ 215
Տնունդն վրէն ։ի տգեղի ես։ եւյունվարի
վեցն հանապազ, յուցանի երկոտասան ազգաց
առաքելոցն։ 225
Տնունդ եւ մկրտութեբն վրէն պարտի դնդ
։ի մուտ աշուր , զոր կարգեաց սբն Ցակոբ
եղբայր սոն։ 213։226
Տնունդ եւ մկրտութեանն ոչ օր կատարելոյ
համար՝ գրէ մակար առ հայս։ 229
Տնունդն վրէն՝ ածնեցեալ եղև ։ի յունվա-
րի

ըի վեցն մինչև ցյուստիանոս կայսր։ 214
Ծնունդն Քրիստ յաճուր կիւրակէի, հաճա-
նելով սբոյն պօղիկարպոսի։ 230

Կ

Կատարելութիւն երից անձանց։ 91
Կելեստինոսի հռօմայ հայրապետի պատաս-
խանիք վասն խմորոյ ևշխոյ։ 204
Կենդանիքն թարց զինելոյ ևհեղելոյ արեանն,
ուշ է ուտելն։ 179. 182
Կեռաւելքսի՝ մօրն Թադիաէորի՝ զսատանայ
պաշտելն ցուցանի։ 244
Կերակամուտն թէ ո՞ւր։ 121
Կիւրղէ աղեքսանդրացւոյ բանք։ 136
Կիւրղի բանքն ընդդեմ Նեստորի։ 145
Կիւրղէ գրեցեալն առ Թէոդոս Թագաւորն։ 148
Կոյս է սբ ևկեղեցին Ա՛յ։ 195

Հ

Հաղորդուելն ուշ տալն տղայոց ցուցանի։ 185
Հայհոյութիւնք չորեքտասան գլխոց յառաջ
բերեալ, զորս երկու հարիւրօքն ևզուվեցին
յևփեսոս։ 126
Հայրապետացն հալածիչն, ևդնիկի՝ եպան։ 112
Հայք ո՞ւր հաճատան զխառնուածն բանին Ա՛յ
ընդ մարմնոյն։ 76
Հայք զատեալ եղեն ի ևհոռոմոց. ոչ միևն ի
բազմայ։ 9։ 246
Հայք ամ տերունական ծննդեայ զմատաղ օրհ
նեն, ևբաշխեն զայն աղքատաց։ 282
Հայք զմկնօրհնէքն ատենին, ևզհաւաչ օրհնէքն
ևսկ։ 344

սկրեցին։ 307
Յանդերձիւն Քրիստոսի՝ զրժշկիլն տեառատես
կնոջն։ 27 : 102 : 117 : 306
Յարցուաք ընդ խմորատպաշտ ազգսն։ 189
Յարցուաք դարձեալ վ՚ն երրորդութեան, թէ
ընդ՞ր երեք անձինք։ 86
Յայց պղծութէ՛ կոչէին նախահարքն զխմի
րեալն։ 191
Յաճատն ևխոստովանուէ ազգիս հայոց։ 76
Յաճատացելոց՝ պարտ ևայժան ե՛ հաղորդիլ
Յիմարիոյ ևյարևնէ որպէսդն Ա՛յ։ 303
Յինթանոսաց յիմաստասէրսն ազգեր Յոգին
սուրբ։ 157
Յերձուճածողաց բանքն յիշեին։ 103
Յերձուճածողաց բանքն ընդդեմ Ա՛յ։ 103
Յերձուճածն սրտոյն յակոբայ. որպէս ևեստո
րին։ 117
Յերձուճածն յակոբայ։ 118
Յերձուճածքն պարսամա, և՛ իբասու։ 113:124
Յինպողիտոսի հարցանելն վ՚ն հաճատոյ, թէ
պարտ է մի երես խաչնալ զնբ զՅերրորդութիւն
թէ երեք։ 82
Յինպողիտոսի բոստրացւոյ ասացեալքն։ 160
Յոգին նբ՛ի Յօրէ միայն բղխէ վկայութէ՛։
84 : 86
Յոգին եռամանեայ է։ 106
Յոգւոյն նբոյ մի տերութէ՛ն ասէ. յիմ՚ք ան
ւն ասէ առնուցուսն։ 100
Յրաշագործութէ՛ք ամն ՛ի նիսանի ամսոյ. և

ին՝ ինդիկտեմբերին։ 227
Իրեշտակայ դասքն լինն է. և գործք երկոտա-
սան եք գրեալ։ 243
Իրեշտակապետին քարոզելն՝ վերկիր ասելով.
որոյ եր արդեօք։ 77
Իրեայքն ին պատասխանեցին զհանդէսն Ա-
ալ քաղկեդոն զՀԻ բաժանեաց յերկուս։ 38

Զ

Զուկն ընդ ջրոյ՝ զի՞նչ նմանուկ ունի։ 281

Մ

Ամակար եչմայ Նայրապետան գրեաց առ
հայս, թե մեք եչմայիք՝ ի միում աշուր
կատարեմք զծնունդն՝ ևզմըկրտութիւնն։ 229
Մակեդոնի հերձուածն։ 103
Մանիքեցւոց ուրացութիքն։ 260
Մանիքեցիք ևսադուկեցիք զմի աղանդ ունին
ցուցանիւ։ 264
Մատաղն զատկի և այլ աշուրց միա օրինակ
անուանին։ 278
Մատաղն հին օրինացն՝ ո՞ւր ունէ զնմանութի-
նորոյս։ 279
Մարդն օրինակ ըստ Աստուածութեանն ո՞ւր։ 107
Մարդն՝ ի՞նչ ասի կենդանի յաւուրս քան զհո-
գին, օրինակ առեալ լինի սրբոյ Աստուա-
թեանն։ 90
Մարդապետ զՀՃՁն հաւատամք խաչեալ և
մեռեալ։ 249
Մարդկայինս բնութիւն՝ վ՞ւ էր ի հերոից սարկ-
ըաց ցուցանէ պարզապէս։ 106

Մարիամ կոյսն զընութեն մարդոյն ծնաւ, թէ զԱստուածոյն։ 66
Մարկիանոս թագաւորն՝ և կինն իւր գան ՚ի ժողովն քաղկեդոնի. և ահագուցանեն զնմա եպիսկոպոսունս։ 126
Մարկիանոս չարն, աներևոյթ սրով հարեալ սատակի։ 129
Մարկիանացիք և այլ հերձուածողք, հաճասար թօնդրակեցւոց գտանին։ 263
Մաքառիլ ոչ եմք եղեալ ոմն ընդ հզօրն, այլ ՚ի խորատել և յդաստատացուցանել։ 319
Մ եղքն խմոր եղև ՚ի մարմինն ադամայ։ 194
Մ եռելոտին՝ ոչ հրամայէ յօրինացն ուսել, նմանելով զոհիցն հեթանոսաց։ 181
Մ է ածին ՚ի Քրիստ. և քաղկեդոնիկք ՝ երկուորդն ասեն։ 20
Մ է բնութեն ոչ ոք լինի օրինակաւ։ 26
Մ է բնութեն ասացին Աւաքեալքն՝ Մարտիրէքն՝ և երեք սրբ ժողովքն։ 137
Մ է բնութեն՝ արհամարհեալ կ ՚է յուսնաց։ 168
Մ է բնութեն վկայութեանք ՚իզաքարիայէ։ 59
Մ է տերութեն՝ Խոզոյն սրբ՝ ասէ յաւետարանէ։ 100
Մ էան Եգինեին միապէս եդեալ ցուցանէ։ 280
Մ հնօրհնեքն յուժմէ ընկալան, խնդրէ։ 299
Մ հնօրհնեքն ՚ինեան ոչ գոյր, և ՚ինդա ոչ հաստատեաց։ 301
Մ կրտութեն Քրէ ՚ինէսանի՝ ասան Եւթն. և յապրիլի՝ վեց։ 235

Մ
Մարտեն երկին անգամ՝ ցուցանի։ 238
Մոգքն տեսին զաստղն ի յերկինս՝ երկու ա-
մօք յառաջ։ 235
Մոգքն ոչ՝ի օրինակաւ տեսին զաստղն։ 236
Մոգքն երկրպագին, և զբնաւոնեայսն հետա-
զրզրելոց լինին։ 150
Մոգքն ընթերցեալ զմատենագիրսն Նեփրու-
թայ, եգտին զպատճառ աստեղն երևելոյ։ 236
Մոգուց մտանելն յեկեմ, երևեալ աստղն նո-
ցա։ 233

Յ
Յակոբայ մրծանայ Հայրապետին ասացեալն
՝ի մեռոլին նիկիոյ ընդդեմ արեւսի։ 143
Յակոբայ հերձուածին՝ զոր հաստատեաց առ
ազգն ասորոց 113 : 115
Յինանց ջորեք շաբաթի և ուրբաթի՝ զինչ ու-
տելոյ պատճառն ցուցանի։ 283
Յ քնաղ եկեմեայոյ մտանելն յեկեմ արքունա-
կան զօրուք։ 130
Յոյնք զեկեղեցին հայոց ոչ հաշտատան։ և ոչ
զՀ՚ՃՆ հայոց պաշտեն։ 243
Յոյնք հաշտասար հրեից գոլ ցուցանի։ 299
Յոյնք խախտեալ խախտանեցին զկարգ սրբոյ
եկեղեցւոյ։ 316
Յունաց քահանայից անկարգ սովորութիւնքն
յայտնին։ 290
Յունաց յար վարքն և անօրէնութիւնքն յայտ-
նի 291
Յունաց նախատեն զմեզ վ՚ս զաակի մատա-
ղայն։

դրյն։ 299
Յուլեոսի ասացուածքն։ 158 : 162
Յուստինեոսի հայրապետի առակաբանն։ 164
Յօհան վարդապետեան որ գոհաց զգերս ողոր-
մութե՝ այսպես ասէ։ 172
Յօհաննէս կիլիկեցի հայրապետեան ասէ։ 158
Յօհաննու ոսկեբերանի ասացուածքն։ 160
Յօհաննու ոսկեբերանի բանք՝ վն անարժան
հաղորդողաց։ 313

Ն

Նախահայրն Ադամ խմորեցաւ ձաշակմամբ
պաղոյն։ 192
Նախահարքն օրինադրեցին զբաղարջն յօրէ
նակ ետ մարմնոյն Ադամայ։ 193
Նեստոր բերեալ լինի ի Ժողովն, և ի գալն ի
ձանապարհին սատակի։ 110
Նեստորի յայտնապէս նզովիլն, և ի ծածուկ
զնորայն դաւանութեանն հաստատեալ։ 41
Նեստորի գրեցեալ դաւանութիքն ցուցանի։ 136
Ներքինի առնելն յունաց զարուա խուրանց՝
ցուցանի։ 287
Նշանագրծութիքն Հռի ի հարսանիսն։ 235
Նոքերքն զորս մատուցանէին ի տաճարին, ու-
րպիսիք էին։ 223

Ո

Ո՞ր Հռոմն էր որ մեռաւ, ասասցէ քաղկե-
դոն։ 67
Ո՞ր բնութիւն էր որ զգեցեալ էր զհանդերձն։ 27
Որդին ծնաւ ի հօրէ՝ ոչ հուր ի հրոյ։ 93

Պ

Պահքն հաղթեաց՝ ի հաստատուելն հաւատոյ։ 277
Պատանի ոմն վերացեալ ի ձեռն դիւաց յօդս՝ ի կոստանդնու պօլսոյ ի ։ 253 : 255
Պատուխանի թղթոյն Թէոփիլոսեայ վ՚ն ընդդէմ աթուռոյն հակառակ գրելոյն։ 15
Պատասխանիք սբ Կիւրակեաին հիպողիտոսի։ 83
Պատարագ մատուցանել օրինադրեաց ի՛ քա ռասներորդաց պահոցն սուտ յակոբն։ 117
Պատարագ մատուցանել ամ հաւատացելոց պարտ հարժան է։ 265
Պատճառ խօսելոյն ընդ ասորոց։ 125
Պատրէարք և հրաման Պօղոսի առաքելոյ վ՚ն սպասաւորաց եկեղեցւոյ։ 297
Պարսամաճ ներսէհ յաթոռ գինի նեստորի որ եր նորին աղանդոյն։ 111
Պարսամաճ սպանանի երկաթի բանալեօք ի՛ թիկեին գեղջն։ 113
Պարսամայի պատրուհակեալ չարութենէն։ 123
Պետրոսի Կաթողիկէ Կիւրակեաին ասացուածքն։ 159
Պետրոսի աղէքսանդրացւոյ ասացեալն։ 162
Պետրոսի հռոմայեցւոյ ասացեալն։ 162
Պետրոսի կղեմէտոսիկոսին հայոց Լուսաւորչին նեղն։ 273
Պօղոսի առան և զորս թուղթան ի՛ գ պատանի ա՛ սել երկու բնութիւն։ 35

Պորփիւրոսի քանքն։ 167
Պաւաեր՝ Հեռնադրի եպիսկոպոս, հաստատեալ
լինի յաղէքսանդրիայ, հարքա ոչ ընդունին։ 131
Պաւաեր չարն սատակէ յանկարծ՝ Լեւարկու-
թիւն Ա.։ 132
Պրոկղէ ասացուածքն։ 161

Ջ

Ջ Ուր եղ՝ Ի կողէն Ադամայ։ 210
Ջ կողէն ադամայ։ 191
Ջրոյ խառնման հարցումն։ 210
Ջրով ոչ պատարագելոյ՝ վկայութիք։ 207։210

Ա

Ահման հմկնոց ի՛նչ ժամանակի՝ ոչ պոյ յեր
րորդութիւն։ 92
Ահմանք աշխարհացն հայոց՝ յուցանի։ 272
Ամարացի կնոջ ասելն՝ Ես եմ որ խօսիմ
ընդ քեզ։ 97
Առաւնայ կերպարանի Ի հրեշտակ լուսոյ։ 16
Առաւնայ ոսոյց կուրա առնել և չեզոք ան-
ուանել։ 288
Առաւնայ ոչ ե ակարացեալ Ի չար միքենայ
իցն։ 253
Արդիս զըսարտաեւլան՝ եզՃշմարիտ մարտի
րոսն յիշատակեմք։ 277
Սրմանեցն ՆՅ զհայհոյութիւնն, եւմեր հաստա
տելն զուղափառութիւն։ 80
Սկրով ծանուցանել պարտ ե զբանս մեր, և
ոչ Ձե հակառակութիւն։ 80
Սուրբ գիրքն գրեալ կայ ՍՐ Ա.Ջն ի սկ

Հեղարիճ հանդերձ ասել։ 252
Աբ Ընծն ո՞ւր ասեմք։ 145
Առեփաննոս վարդապետեան Հայոց՝ կացեալ ի յուսումն ի խնդ Ճեմարանին Ս. յն սուիսայ, և գրով ձեռին իւրոյ ծանուցանէր զվարս յուՙ նայն։ 289
Արքասացութիւնն ընդդեմ որդւոյ ասեմք, և ոչ հօր ևհոգւոյն, զոր դուքդ կարծեք։ 170
Արքասացութիւնն որո՞վ դիտաւորութիւ ասեմք, ևկամ ո՞ւր։ 145
Արքասայութիւնն՝ վ՚ ևր խաչեցարիճ ասի։ 249
Արքասացութիւնն՝ յայտ առնօրինութիւնն Քրիստի երկեմք։ 157

Վ

Վասիլ Թագաւորն Հռոմոց՝ ոչնչ արարեալ գքննութիւն վ՚ հաւատոյ։ 273
Վարշամակն փրկչին զաւուցեալ՝ ի օրինակ սգոյն մերում։ 246
Վերթիլոսի բանն։ 167
Վ կայութիւք ընդդիմամարտից՝ դատարկք են հանուտիք։ 38
Վ կայութիւք միոյ բնութիւ՝ սկսեալ ի յԱ բահամ։ 43
Ս կայութիւք անթիւ ի խաղմոսայն դաւթի։ 48
Վ կայութիւք Յովհաննի։ 47
Վ կայութիւք Դանիելի։ 61
Վ կայութիւք Ըսայեայ մարգարէին վ՚ ծնէն դեան կուսին։ 51
Վ կայութիւնք Ըսայեայ՝ վանն խաչեցման

Խդ 352 փրկ

փրկչին։ 52
Վ. կայութիւնք Երեմիայ՝ սակս քրմանցն եգիպ
տոսի։ 60
Վ. կայութիւնք Ովսեայ մարգարէի։ 54
Վ. կայութիւնք Յովսայ մարգարէի։ 55
Վ. կայութիւնք Միքիայ մարգարէի։ 55։ 56
Վ. կայութիւնք Սաւուայ։ 57
Վ. կայութիւնք Ամբակումայ։ 57
Վ. կայութիւնք Զաքարիայ։ 58
Վ. կայութիւնք Առաքելական և Մարգարէա
կան՝ վն սրբ Խաչին Քրիստի։ 249
Վ. կայութիւնք յԱհեռաւորանաց վասն սկզբան
աւուրն։ 120
Վ. կայութիւնք ի Մարգարէից վն անարժան
պատարագողաց։ 309
Վ. կայութիւնք ինչ հարց՝ վն բառիւրիւ մա
տուցանելոյ։ 202
Վ. րան Մեռելոց Գաբրիէլ՝ բազում և
պիսկոպոսօք նզովէ զժողովն։ 133

Տ

Տիմոթէոսի ասացեալն ոմն։ 162։ 163
Տիտոսի անտիոքացւոյն ասացուածքն։ 159
Տնօրինութիւնք զկորուն խորհուրդն, ոչ ուրիւք
գհրաման մատանել և քննել։ 88
Տանք հրեից թէ ո՞րպիսիք էին՝ ցուցանի։ 218

Փ

Փառաւոր զգեստքն՝ ոչ առնեն զմարդ ըստ
րիստոնեայս • զոր օրինակ կոկած պարե
գօտեն, և լայն թեզանն։ 187

Փիլիպպոս Արաքեալն՝ լիժամ մահուանն՝ զո-
րիս քառասուն պատարագս խնդրեաց։ 304
Փիլիսոփայքն զարմանալի վկայութիւնք՝ սակս
միոյ քննութեանն։ 161
Փիլիսոփայքն դաշանէին, դուք որք հաւատա-
ցեալքդ եք, ոչ դադարիք՝ ի հայհոյութիւն 191
Փիլօն արկանելն՝ խափանեաց ժողովն քաղ-
կեդոնի։ 317
Փիլոթեոս գոանի հաւատար նեստորի, 27
միաբան նզովէ։ 110

Ք

Քահանայքն յունաց, ըստ կամայ խրեանց
վարուց՝ ցուցանեն։ 290
Քահանայի ոմն պարտ է զարդարել սրբու-
թիւն՝ առաքինութիւն մտածել։ 309
Քաղկեդոն հակառակ եղև սրբոց Առաքելոցն
և Մարգարէիցն։ 96
Քաղկեդոն՝ զանպատկառելի գործ համա-
ձակի՝ ևւ՛չ ամաչէ։ 239
Քաղկեդոն՝ ի՛նախատինս եարկ զկարգ քո
հունս յուխտիւ ևկրօնաւորութիւն։ 218
Քաղկեդոնի ժողովոյն խորհրդականքն են։ 41
Քաղկեդոնի խոտովանութիւնն։ 437
Քաղկեդոնի ժողովոյն պատճառն։ 109
Քաղկեդոնի ժողովոյն գլուխ թիւդոդիտ էր՝
որ էր աշակերտ նեստորի։ 109
Քաղկեդոնի ժողովն՝ վերազանց երևեալ
քան զդևսն։ 102
Քաղկեդոնի վկայութիւնն և ընդդէմ նորին
պա-

ապաստանիք։ 68։74
Աննուաթիւն հաւատոյ, անհաւատութեան են նշանակք։ 78
Աստուածային՝ որ ե՛ւ կենդանի, բարձին ի վերնոյն շորացան, զոր ոչ հարքն հաստատեցին։ 318
Ա՛ն անունն՝ որ ի քնութե՛ն ասեմք։ 33
Ա՛ն՝ գովի մարդասիրէ քարոզեցաւ։ 257
Ա՛ն՝ ոչ անկաւ ընդ իշխանութե՛ն քանտարկ ոճին։ 71
Ա՛ն՝ միածին ոչ կոչի եթէ քնութե՛ն երկու են։ 80
Ա՛ն՝ յորո՛ւմ աշուր փորձէ ի սատանայէ, ցուցանի։ 234
Ա՛ն երկուց ամաց էր յորժամ մոգքն եկին։ 234
Ա՛ն ճաշ յեգիպտոս զամն երկուս, և ապա դարձաւ յերկիր։ 234

Ո

Ոնադրու թե՛ն սրտոյն յակոբայ։ 115
Ո՛ ինադրութե՛ն սրտոյն յակոբայ։ 118

Ի

Ջամբս կապմանն՝ ջուր գազա՝ նի։
զի՛ե՛ ոչխարային՝ կալ ըստ կար՝ գի։
Հերկ յրեկեանն՝ ընդ այոց հաշո՝ ճի։
միակ թոռով՝ գիւտ յերա՝ կի։

առաք՝ պատիւ և երկրպագութիւն, զո-
հութիւն շնորհակալութիւն՝ և երեքսրբ-
եան փառաբանութիւն ինքնագոյն՝ մշտ
տակայն եւարեւ, երրակն գիմաց՝ և
եզակի ընութիւն եհութիւն յամ արատա
ծոյս՝ անցելով ամանակաւ, ներկայիւ կենցա
ղիւ, եւապառնեաւ յաւիտեանիւ, Ա՛մէն։

Որ է՛տ կարողութիւն՝ շնորհ եւօգնութիւն մեզ
նուաստիցս՝ իւր յորդաբաց բարութեն՝ ի
Հեռն բարեխօսութիւ Աբրուհոյ Ածածնի և
միշտ կուսի, եամաղթանօք սրբոյ ամենրդոյն՝
Յովհաննու մկրտչի, հասանիլ յաւարտ սը
պեցման յայսմ ադիճնասարաս բազմաբեղուն՝
և երինազարդ բնդհանրաքարոզ գրքոյս՝ որ
կոչի Պօղոս Տարօնացի։

Լ՛ԹՈՒԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՆՇԱՒ։

Ի Հայրապետութիւն Մեծի եւգերագահ՝ Տ՛Յով
հ՛ Ա՛ստուածակար սրբ Լ՛Թոռոյն Էջ՛ միածնի՝ ուն
Մինասայ Արբափայլ կաթուղիկոսին ամ
Նոյոյ։

Եւ ի՛պատրիարգութիւն սրբոյ Տնօրինական
տեղեացն՝ աներնապայծառ սբ՛յն Սահմայ՝ ուն
Յակոբայ Աճառեան և զգօնազարդ Վարդա
պետ։

Իսկ ի՛պատրիարգութիւ Մեծի պօղոյս՝ եամայ
րաքաղաքիս բիւզանդիոյ՝ ուն Գէորգայ խո
հեմազարդ եհանճարեղ Վարդապետ։

Ի՞նչ արդ՝ գինի ռազմաւոհայ ժամանակաց, ա-
մենագովելի գրքոյս միանն՝ անկեալ եր՝ ի
ձեռն յԱրևնայ գիւղէն Ս.պուշեհոյ Վարգա-
րէ Վարդապետին։ որ գինի ծերութենէն իւրոյ
եդեալ ի զիրքս գայս՝ ի Ս.պուշեհոս սուրբ
Աստուածածնին, ի թուին ՌՃԾԲ. յիշա-
ւակ իւրն՝ և իւրոյ հոգևոր ամարնեաւոր ծնո-
ղացն. որոյ յիշատակն օրհնութեամբ եղիցի. ևորզ
հոգիս իւր՝ աճնողացն իւրոց՝ ուր Աստ լուսա-
ւորեսցէ, Ամէն։

Հուսկ յետոյ՝ ի սոյն գիւղէս Ս.պուշեհոս,
Բարեպաշտօն ևԱրհեստասէր Զոպանենց լուսա
հոգի մահտեսի Պաղտասարէ որդի՝ մահտեսի
Խաչատուրն, առեալ զչքեղ ևզանգին գերքս
զայս՝ ևրնձեռեալ ըստ գրաւսեր բարուցն իւ-
րոց, և՝ի սիրոյ սուրբն զմայլեալ լինելով, ա-
ռեալ եբեր՝ ի քաղաքս յայս բիւզանդիոյ՝ առ
ի տպել տալ։

Ընդ ահա այժմ եառն տպագրել զայս՝ Ը.ճա
սեր և բարեպաշտօն անձինք երկոքին եղ
բարքն՝ մահտեսի Խաչատուրն, և Գէորգ ա-
ղայն՝ արդեամբք ևգոյիւք իւրեանց՝ ի յիշա-
տակ ինքեանց՝ ևծնողացն իւրեանց՝ մահտեսի
Պաղտասարին, ևմահտեսի Սազուրին։ և պա-
պան իւրեանց՝ Խաչատուրին. ևմամուն մահ
տեսի Մարիամին։ ևհաճուն իւրեանց մահտե
սի Զոպանին. ևկողակցոյն մահտեսի Խասին։
Ընդ հոտ եղբօր սոցա՝ մահտեսի Ցարուխին ա-
ղային՝ որ բազում աշխատանս ունի՝ ևմեր սոցա։

և զՀօրաքոյր սոցա զմահաւեսի՝ զՍօնօֆարն. և
զքոյր սոցա զՏիրուհին. և զորդեակս սոցա
զՊետրոսն, Մանկասարն, և զՊաղտասարն: և
այլ ամ արեան առու մերձաւորաց, կենդա-
նեաց ննջեցելոցն՝ որ ընդ գհոգիսն լուսա-
Հորեսցե, Ամէն:

Եւ բարեպաշտօն բարեհանուրդ զաճակայն՝
որ ընդ երկար կեանս պարգևեսցէ, և բարի
յիշատակ պահեսցէ, որ միշտ յիշատակօք քա-
րեօք ասցեն յիշիլ զծնօղս իւրեանց, և յի-
շօղքն յիշեալ լինիցին ի՝ հոգևոյն մերմէ, Ամէն:

Ա՛յլև յետ այսց՝ յիշեսջիք ազգապագրօղս սո-
րին զմահաւեսի որ Յօհաննէս քահանայ սա-
սաւոր անուշամէն ահեղ քահանայս: և զծնօղն
իմ հանգուցեալ զմահաւեսի Ղազարն ազգայրն
իմ զԴաւիթսիմէն. և զորդեակն իմ զՏիրացու
Սահփանն. և զայլ ամ արեան առու մերձա-
Հորսն մեր, հանդերձ ննջեցելովքս:

Իսկ և յիշեսջիք զաշխատաւէտ գործարանիս
մերոյ զշարաբարդօղ և զցրուօղ գրոցս՝ զսոր
Ընաօնն. ազծնօղսն իւր հանգուցեալ զկեսա-
րայն Գրիգորն. ազգայրն իւր Ծերունի զկեն
դանի Սարխանն: ազեղբարսն իւր զՍաքերն,
ազԱդամն: ազդուստրն իւր՝ զԲերաքիոնն:
Սակս զի՛սս աշխատաւէտ գործարանիս գքրբա
նալան ևբազմաշխատ զեռեայ սևանայի Իգնա
տիոսն. ազծնօղսն իւր հանգուցեալ զկարա-
պետն, ազգայրն իւր: Եւ առաւտաւուրն քա
րեաց՝ զյիշօղքդ՝ յիշեսցե յերկնից արքայուքն

Ամէն: ՎԵՐՋ

Վայ պարտուցեալ պարտիցեալ աւերիս
դ ժամգրուածոյն դարձ.